

Semiramis

Assyrian kuningatar

VILHO SORVARI

Semiramis

Assyrian kuningatar

Romaani naisen vaiheista
n. v. 800 eKr.

Laulaa ja soittaa ihminen,
tuossa tuokiossa hän ulvoen itkee.

Babylonialainen •Valitusruno
vanhurskaan miehen kärsimyksistä•.

HELSINGISSÄ
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

Kustannusosakeyhtiö Otavan kirjapaino
Helsinki 1951

I

NUORI
NINIGIGU-KIRKASSILMÄ

I.

Kun assurilaiset olivat valloittaneet Babilin, he antoivat siirtää paljon kallista omaisuutta omaan maahansa ja köyhdytivät tuon mahtavan ja rikkaan Jumalan portin miltei perikadon partaalle. Kului monta vuotta, ennen kuin sen kauppiat toipuivat jumalien heille assurilaisten kautta antamasta iskusta. Siten myös minun isästäni tuli köyhä. Hänellä oli ollut veljensä Beledinun kanssa yhteinen suurkauppa Kauppiaidenkadun varrella, jossa he olivat myyneet villaa, viljaa, viikunoita ja taateleita sekä kallisarvoisia ulkomaalaisia kangkaita. Heidän varastonsa joko ryöstettiin tai tuhottiin. Siitä huolimatta kuningas Shulman-Asharid¹ määräsi heille suunnattoman veron. Kun he suurella vaivalla olivat saaneet sen kokoon, heidän omaisuutensa oli miltei lopussa. Kohta sen jälkeen kuningas ilmoitti toivovansa, että babililaisia ylimyksiä siirtyisi Assurin kaupunkiin elvyttämään sen huonolle tolalle suistunutta liike-elämää. Hänen määräämänsä käskynhaltija nimesi kaksituhatta babililaista suurkauppiasta. Kaikki babililaiset tiesivät, ettei tämä ollut hyvántahtoinen toivomus, vaan pakkosiirtolaisuuteen tuomitseminen, että kuningas sai hajoitetuksi ylimyksemme eri puolille maataan siten ehkäistäkseen heidät hautomasta kapinaa häntä vastaan. Sen vuoksi yksikään ylimys ei uskaltanut niskuroida, vaan kiireesti varusti juhtansa lähtökuntoon. Tällä tavoin isäni veli Beledinu joutui muuttamaan pois isiensä kaupungista. Isäni jatkoi kauppaa

¹ Historian tuntema Salmanassar III, vv. 858—822 eKr.

ja monia huolia koettuaan pääsi uuteen alkuun, vaikkei enää kohonnutkaan suurkauppiaan mahtavaan asemaan. Kaupungin vanhoja asukkaita ja isäni asiakkaita oli valloittajan käskystä siirretty minkä mihinkin, niin että noususta huolimatta toimeentulomme toisinaan oli sangen niukkaa. Vaikeuksistaan välittämättä hyvä isäni kuitenkin uhrasi minun, ainoan lapsensa ja tyttärensä hyväksi kaiken sen, minkä köyhyydessään saattoi. Niinpä sain käydä koulua valmistuakseni auttamaan häntä kauppatoiminnan niissä puolissa, joita nainen voi hoitaa. Jossakin muualla maailmassa kaupanainen olisi ehkä näyttänyt ihmeelliseltä, mutta niin ei ollut laita meillä. Ammoin sitten eläneen kuningas Hammurabin ajoista asti naisemme saivat vapaasti harjoittaa kauppaa, vuokrata, pantata ja toimia pankkiireina. Jo neljäntoista vuoden ikäisenä osasin lukea, kirjoittaa, laskea. Tiesin isäni mielestä jokseenkin hyvin, minkä arvoiseksi hopea tai kulta oli katsottava, että sillä sai mahdollisimman paljon tavaraa, tai että tavaraa piti antaa mahdollisimman vähän. Nämä olivat monimutkaisia asioita, joihin täydellisesti perehtyminen olisi vaatinut ihmisiän. Kokonaan en niitä oppinutkaan, enkä myöhempinä vuosinani lainkaan tarvinnut tällaisia taitojani.

Uuden kuninkaan Shamsi-Adadin hallituskauden ensimmäisen vuoden ensimmäisenä kuukautena, kisilimu-kuussa, kohta hänen voitelemisensa jälkeen, assurilaiset keksivät sotaisia puuhia Alameren luota Kaldusta eli vanhasta Sumerista ja riensivät kuin äkäisinä surisevat heinäsiikat sinne. Suurien sotajoukkojen maahan tulvimisen vuoksi meille koitti surkeat ajat, sillä Kalduun päin virtaavat valloitusjoukot söivät tai tuhosivat kaiken viljan ja ruokapuolen, niin että nälänhätä levisi Babilin, koetellen pahiten kaupunkreja. Leivän tähden monet naiset, aviovaimotkin, antautuivat assurilaissotureitten maattaviksi, paljon salavuoteudessa siitettyjä lapsia syntyi, ja tuomarit antoivat niiden äideille ankaria tuomioita, miehet hylkäsivät langenneita vaimojaan. Nälkä toi paljon kurjuutta. Ihmisiä pakeni maaseudulle, jossa he söivät kaiken vihannan,

minkä voivat niellä. Heitä kuoli joukoittain teitten varsille ja kastelukanavien partaille, ja ilma löyhkäsi mätänevistä ruumiista, sillä kukaan ei haudannut niitä. Korppikotkalaumat kokoontuivat mustina ja kiljuvina pilvinä herkuttelemaan saaliilla. Nuo häijyt linnut tulivat niin röyhkeiksi, että laskeutuivat jopa Babilin vilkasliikenteisille kaduille, jossa nälistyneet ihmiset survoivat ne kuoliaiksi ja söivät. Mitään muita elukoita, lukuunottamatta sotaväen juhtia, kaupungissa ei ollutkaan.

Sotaa ja nälänhätää seurasi kohta kolmas vitsaus. Taistelukentillä ja maaseudulla puhkesi ankara rutto, joka ihmisiä valitsematta vei surmaan sekä assurilaisia että babililaisia, alhaisia ja ylhäisiä. Viimein se saapui kaupunkiin. Käskynhaltija luuli pappiemme loihtineen sen assurilaisten vaivaksi, vaikka yhtä paljon babililaisia kuin assurilaisiakin kuoli siihen, ja antoi ruoskia kaikki kaupungin pyhät miehet. Mutta kun hävittävä jumalatar ei pysähtynyt, vaan jatkoi kauhistuttavaa retkeään, hän otti sata Esangilan pappia, kuljetti heidät Etemenankin seitsemänteen kerrokseen ja siellä Assur-jumalaansa huutaen antoi surmata heidät. Kun kuolleet lojuivat kaduilla ja elävät, nälän laihduttamat ihmiset makasivat vatsallaan jumalia rukoillen, ruskea verivirta vuoti alas Taivaan ja maan perustuksen talon huipulta. Mutta kuoleman kulku ei pysähtynyt. Silloin assurilaiset kauhistuivat, luullen jumalien liitoutuneen meidän kanssamme heitä vastaan. He kutsuivat kaupungin ylhäisimmät miehet luokseen sanoakseen näille:

— Mitä meidän pitää tehdä pelastuaksemme tästä vitsauksesta? Antakaa meille neuvo, tai me surmautamme kaupungin kaikki ylhäiset esikoiset!

— Vaikka surmauttaisitte Babilin ja Assurin kaikki ihmiset, se ei teitä auta, sillä luuletteko jumaliemme tottelevan teitä! babililaiset vastasivat. Isäni oli heidän joukossaan. Käskynhaltija lähetti heidät luotaan, mutta ei uskaltanut surmauttaa yhtään poikaa, vaan käskettyään palatsiinsa kaupungin jäljellä olevat papit pyysi heitä anomaan jumalien armahdusta, että

uitsaus poistuisi maasta. Hän pelkäsi kuninkaansa panevan sen hänen huonon viranhoitonsa syyksi ja kenties katkaisuttavan hänen kaulansa. Papit tottelivat peloissaan ja tekivät sen minkä voivat. Auttoiko heidän puheensa jumalille vai jostain muusta syystäkö ruton hengetär monta viikkoa raivottuaan väistyi luotamme? Mutta silloin yli puolet kaupungin väkeä oli kuollut.

Muuanna lämpöisenä, ohutta harmaata sadetta tihkuvana aamuna, minun vielä nukkuessani, äitini syöksyi valittaen vuoteeni viereen ja kyyneleitä vuodattaen sanoi:

— Ninigigu, lapseni, nouse ylös, sillä pelkään isäsi lähtevän maahan, josta ei ole paluuta! Eilen hän valitti päähänsä koskevan ja ruumiinsa olevan kuuma. Nyt hän makaa liikkumattomana. Nouse, tyttöni, ja tule kanssani hänen luokseen!

Minä, Ninigigu-Kirkassilmä,¹ olin tuona päivänä neljäntoista vuoden ikäinen. Sinä päivänä minusta tuli isätön. Nälän heikontamina ja murheen vuoksi maailma silmissämme pimeten minä ja äitini jotenkin saimme valmistetuksi surujuhlan ja pannuksi isäni saviarkkuun, jonka naapurin miehet kantoivat talomme alla olevaan muurattuun hautaan. Kun murheenleipä oli syöty, lohdutusmaljat tyhjennetty ja valituspapit olivat maksun saatuaan menneet, minä ja äitini peitetyin päin ja jalat paljaana katsoimme itkien toisiamme autiolta tuntuvassa talossamme. Isäni oli mennyt Ana mat la tariin. Hyvä, rakas isäni! Miksi näin kävikin? Miksi hän jätti meidät tänä kauheana aikana yksin kovaan maailmaan? Miten me eläisimme päiviämme? Kauppamme oli miltei tyhjä, sillä siinä ei ollut muuta kuin joitakin pinkkoja kankaita, joita kukaan ei ostanut. Ihmiset tarvitsivat hopeansa ja kultansa ruokaan, jos sitä mistä sai, ei kukaan tullut ostamaan meiltä mitään. Huokaillen äitini laskeutui kasvoilleen isäni kotijumalien eteen ja kyynelehtien rukoili näitä auttamaan meitä onnettomia naisia. Kaikki palvelijamme olivat joko kuolleet tai karanneet,

¹ Oik. Nin-igi-gu, Kirkkaan silmän herratar.

niin myös orjamme. Tallimme oli tyhjä, sillä sieltä oli syöty kaikki eläimet. Kovin onnettomassa asemassa me siis olimme. Miksi isä kuoli, sillä hän oli ollut turvamme, hän oli voittanut vaikeuksia ja hankkinut meille leipää?

Hänen kuolemaansa ajatellessani muistin Assurin kaupungissa olevan isäni veljen Beledinun. Kentiespä tämän oli käynyt hyvin maailmassa, sillä Assurista tulleet ihmiset olivat kertoneet isälleni sinne muuttaneiden babililaisten päässeen hyvään asemaan. Ehkäpä ruton jumalatar oli säästänyt Assurin kaupungin ja isäni veli oli elossa. Kenties hän ottaisi veljensä lesken ja tyttären iloiten vastaan, jos menisimme hänen luokseen. Kuka tiesi hän antaisi minulle uusia ja kauniita korujakin, sillä sellaiset olimme vaihtaneet ruokatarpeisiin. Enkä tahtonut häneltä mitään ilmaiseksi. Kykenisin auttamaan häntä kaupanpidossa ja vapauttaisin hänet monesta pikkuhuolesta. Myisin hänen puolestaan tavaroita ja olisin oikein ovela hänen edukseen, niin että leipäni kyllä ansaitsisin, vieläpä elättäisin äitini. Ei setäni tarvinnut luulla meidän tulevan elämään hänen armeliaisuudestaan. Olin kykenevä ja oppinut tyttö.

Nuoresta iästäni huolimatta vihasin assurilaisia, jotka olivat aiheuttaneet kansallemme paljon kärsimyksiä, mutta koska olot olivat sellaiset kuin olivat, minun täytyi hyväksyä heidät herroiksemme ja tunnustaa heidän ylivoimansa. Tahdoin siis matkustaa Assurin kaupunkiin ja olla olevinani, kuin en saapuisi vihaamieni ihmisten asumisen sydämeen. Jos setäni olisi rikastunut, mikä minun olisi ollessa, olivatpa assurilaiset millaisia tahansa. Niin kiihkeästi täytti matkaan pääsemisen toivo sydämeni, että sanoin äidilleni:

— Rakas äitini, isäni veli Beledinu on Assurin kaupungissa. Kenties hänen on käynyt hyvin. Varmaankin hän ottaisi meidät iloiten vastaan, jos menisimme hänen luokseen.

Mutta äitini vastasi itkien — hän itki miltei aina:

— Assurin kaupunkiin on pitkä matka.

Tiesinhän, kuinka kaukana Assur oli — sanottiin sinne ole-

van noin neljänkymmenen kaksoistunnin¹ matka —, mutta minun iässäni mikään matka ei ollut niin pitkä, ettei sitä voinut kulkea. Kulkivathan toisetkin ihmiset — kauemmaksikin. Miksemme sitten me? Sen vuoksi jatkoin innokkaasti ja äidileni matkaa tyrkyttäen:

— Kaikkialle missä asuu ihmisiä, on jostakin toisesta paikasta pitkä matka. Menehän Assuriin hyvä tie, jota pitkin yhtä mittaa kulkee matkalaisia. Menihän isäni velikin sitä tietä pitkin, ja hänellä oli paljon tavaroita mukanaan. Meillä ei ole paljon mukaan otettavaa. Mitä me täällä Babilissa teemme nääntymässä? Vaikka isäni luut lepäävätkin lattiamme alla, pitää meidän huolehtia hengestämme!

— Setäsi meni Assurin kaupunkiin, äitini vastasi. — Mutta hänellä olikin juhtia ja orjia. Meillä ei sellaisia ole. Kuinka me kaksi naista uskaltaisimme lähteä moiselle matkalle? Tien varrella on petoja ja ryöväreitä.

Rypistin otsaani. Täytyihän meidän elää. Miksi siis äitini ruikutteli? Nälkää näkevässä kaupungissako minun pitäisi kuluttaa kultainen nuoruuteni ja muuttua rumaksi ihmisenvarjoksi? Minä olin nuori ja tahdoin syödä kyllikseni. Aivan rumaksi tulisin nälkää näkevänä. Eikö äitini ajatellut minun hyväkseni mitään?

Vasemman silmäni alla oli pieni arpi, jonka olin saanut monta vuotta sitten. Isäni kanssa olin mennyt kedolle lampurien luokse katsomaan villannyhtämistä, ja silloin häijy päsäi puski minua naamaan. Se ei haitannut ulkonäköäni, vaan kaikki sanoivat sen hymyillessäni tai nauraessani lisäävän viehättäväisyyttäni, koska se silloin muuttui sieväksi kuopaksi. Vihaustuessani tai kiihtyessäni se aina muuttui kuumaksi, ja siitä minä tiesin, milloin punastuin kiivastumiseni tähden. Nytkin se tuntui kuumalta. Unohtaen äitini kunnioittamisen sanoin vihaisesti, vihaemmin kuin oikeastaan halusinkaan:

¹ Kaksoistunnin matka oli 10,7 km. Kaksoistunti vastasi kahta meikäläistä tuntia.

— Kuinka me uskallamme olla talossamme, jossa meitä väijyy katkera nälkä? Tahtoisitko minun kärsivän? Kaupungissa ei ole juuri mitään syötävää. Jos sitä saakin, se maksaa niin paljon, että mistä luulet omaisuutemme riittävän sellaiseen menoon? Assurissa kuuluu olevan ruokaa.

Äitini huojutteli päätään mitään virkkamatta. Tuskin hän oli kuullutkaan, mitä olin sanonut. Parempi olisikin ollut niin, sillä katkeruus, jota hänelle olin osoittanut, kadutti jo minua. Kiertäen käteni hänen kaulansa ympäri minä siten ilmaisin katuvani. Sydämeni oli surullinen katsellessani hänen teräviksi muuttuneita piirteitään. Nälkä ja isäni kuolema olivat tämän muutoksen aiheuttaneet. Aikaisemmin hän oli ollut hyvin kaunis nainen — luulen, kaunein babilitar. Mutta nyt hän oli jollakin lailla rumakin, vaikka silti miellyttävä. Minun sanottiin olevan hänen näköisensä. Tietysti kauniina. Mutta äitini ei enää välittänyt hoitaa ihoa. Hän antoi voiteiden, öljyjen ja värien olla koskemattomina rasioissa, ja niitä minä salaa käytin oman koreilunhaluni tyydyttämiseksi. Pienestä asti olin ollut hyvin perso koruille ja hyvälle hajuille. Mielelläni värjäsin kulmakarvojani ja silmäripsiäni, sipaisin poskiini kaunistavaa voidetta ja levitin kynsilleni hennaa. Nälän tähden minäkin olin laihtunut, mutta tuskinpa olin ruma. Se olisikin ollut jumalien julmuutta, sillä pahinta naiselle on olla ruma ja miesten hylkimä.

Ei kauan sitten, vielä isäni eläessä, lähellämme asuva vanha kultasepäntuotteiden myyjä oli tiedustellut minua vaimokseen. Se käyräturpainen, pitkäpartainen mäkättävä pukki — vanhakin kuin taivas! Hänellä oli kaksikolmatta vaimoa ja lapsia kolmeviidettä. Isäni oli kuivasti vastannut, että johan tuollainen määrä vaimoja riitti, niin että lisäpaino katkaisisi oksan. Vähän myöhemmin tuo pukki sitten kuoli ruttoon, ja minä ja isäni vapauduimme hänen tarjouksistaan. Näin rutto teki ainakin yhden hyvän työn.

Pitkään aikaan en puhunut äidilleni Assurista ja sedästäni mitään. Tämä ei tapahtunut siksi, etten olisi aina ajatellut

asiaa. Mutta tahdoin säästää äitiäni, sillä hän ei halunnut jättää kotiamme ja isäni hautaa. Silloin tällöin oleskelin kauppassamme, mutta mitäpä siellä oikeastaan tein, koska kukaan ei tullut ostamaan mitään. Eikä minulla olisi ollut myytävänäkään muuta kuin huvipukukangasta. Ihmiset eivät tahtoneet huvipukuja. Leipä, liha, voi ja vihannekset olivat nykyisinä ankarina aikoina heidän suurin huvinsa. Entisetkin hyvät vaatteensa syötävään vaihtaen he kävelivät rääsyissä.

Muuanna päivänä luokseni tuli lähellä tointaan harjoittavan lääkärin vaimo kantaen kainalossaan kangaspinkkaa. Hän sanoi:

— Anna minulle vaikkapa sianlihaa, niin saat tämän kau-
niin kankaan. Tämä on hyvin kallista vaatetta.

— Olkoonpa se vaikka yhtä kallista kuin iso härkä, niin mistä minä antaisin lihaa, kun sitä ei ole! Tiedät kaikkien juoksevan pitkin kaupunkia sitä etsimässä, vastasin kiusautuneena, sillä tämä oli jo toinen kerta, kun hän juoksi luokseni samalle asialle. Eikö hän jo käsittänyt, etten ollut lihanhankkija. — Jos sinä voit antaa minulle lampaan- tai vasikanlavan, niin tuosta saat kangasta niin paljon kuin jaksat kantaa. Oletpa kovin yksinkertainen tullessasi tänne moiselle asialle!

— Vai olen minä mielestäsi yksinkertainen! hän huudahti vihaisesti ja kohotti ylpeästi päätään. — Älä rupeakaan nenäkkääksi! Mokomakin laiha kurki! Sellainen sinä olet, laiha kurki!

— Mene tiehesi! Koska miehesi leikkaa ihmisten käsiä ja jalkoja tylsillä kupariveitsillään ja lähettää heitä manalaan kymmenen päivässä, mikset pyydä häneltä lihaa? Hänen ammatissaan sen hankkiminen on helppoa.

— Sinäpä, paholainen, vasta törkeä suustasi olet! hän kil-
jahti jättäen minut niin nopeasti, että unohti kankaansa pöydälleni. Otin sen ja kuljetin ovelle, josta ulos kumartuen las-
kin sen porraskivelle. Noutakoon omansa, jos aikoi saada vaihdetuksi vaatteensa ruokaan. Sitä minä epäilin. Kangas oli menettänyt jo arvonsa.

— Teltantekijän talossa on hautausjuhla, virkkoi ohitse menevä vaimo ja riensi tuulena eteenpäin. Hautajaiset. Niitä oli miltei joka päivä. Nauroin katkerasti, sillä tiesin vaimon sydän myöhästymisen pelosta vapisten kiitävän surujuhlasta toiseen siinä toivossa, että jonkin onnen tai vahingon auttamana saisi tavan mukaan osallistua suruateriaan ja ahmia nahkansa pullolleen. Tällä kertaa jumalat johdattivat hänen askelensa niin, ettei hän tarvinnut ruokaa. Sillä tultuaan kadun kulmaan hän joutui nurkan takaa syöksyvän assurilaisen ratsujoukon jalkoihin ja ruhjoutui kuoliaaksi. »Teltantekijän talossa on hautausjuhla.» Hän oli saanut aterian, joka teki hänet kylläiseksi ikuisiksi ajoiksi.

Kun olomme isiemme kaupungissa kävi yhä tukalammaksi, äitinikin rupesi toisinaan puhumaan isäni veljestä. Hän ei tehnyt sitä itsensä tähden, vaan ajatteli minua. Minun vuokseni hän oli valmis unohtamaan surunsa ja jättämään jäähyväiset kodillemme, jota hän rakasti äärettömästi. Minua ajatellen hän hylkäisi isäni haudankin. Tästä tiesin, että hänen rakkautensa minuun oli suuri. Hän kyllä itki vieläkin joka päivä, mutta oli muuttunut puheliaammaksi. Isäni kuoleman jälkeen hän ei ollut puhunut minulle kuin välttämättömiä sanoja. Nyt hän virkkoi ajatelleensa Assurin kaupunkiin lähtöä ja olevansa valmis matkaan. Jos hyvät jumalat olisivat kanssamme, me selviytyisimme perille ja kenties pääsisimme hyvilekin päiville.

Luulen yhtenä äitini päätöksen syynä olleen sen, että Kaldussa olevan assurilaisarmeijan keskuudessa oli puhjennut uusia tauteja, jotka kaatoivat miehiä kuin heinää. Äitini pelkäsi niiden leviävän Babiliin asti tuomaan kurjuuden takaisin ja halusi itsensä unohtaen pelastaa minut vaarasta, johon me kaikki tautien kaupunkiin tultua joutuisimme. Hän oli jo tiedustellut ulkona käydessään matkustamismahdollisuuksiakin. Kuuden päivän päästä kauppiaita ja sotureita piti lähteä Assurin kaupunkiin viemään kuninkaalle kuuluvia tavaroita. Me saisimme seurata tuota matkuetta, jos maksaisimme vaa-

ditun hinnan suojeluksesta ja käyttöömmme tarvitsemistamme juhdista.

Vaikka emme tietäneet isäni veljestä mitään, arvelimme, kun mitään tietoa hänen kuolemastaankaan emme olleet saaneet, hänen voivan hyvin. Sen vuoksi ryhdyimme kiireesti laittamaan matkatavaroitamme kuntoon. Äidilleni se oli raskas tehtävä, ja hän itkikin lakkaamatta. Minunkin oloni oli haikea, mutta nuoruuteni uteliaisuudella ja edessä olevan matkan sekä Assurin kaupungin ajattelemisella torjuin luotani liiallisen murheen. Naapureitten kanssa keskusteltuamme päätimme vuokrata talomme eräälle miehelle. Tämän kanssa äitini teki tarkan sopimuksen, jonka tuomari kirjoitutti kahtena kappaleena, toisen vuokraajaa, toisen äitiäni varten. Paljon sellaista tavaraa, mitä emme voineet tai halunneet ottaa mukaamme, lahjoitimme naapureillemme tai myimme saadaksemme matkakassamme suurenemaan. Siinä tapauksessa, ettemme löytäisi isäni veljeä, aioimme jäädä joksikin ajaksi Assurin kaupunkiin, jos sieltä sai hyvin ruokaa ja saisimme kunnan asunnon. Minä aioin mennä johonkin työhön, sellaiseen jota pystyin hoitamaan, ja ansaita hopeaa elatukseemme. Tiesimme hyvin, kuinka kuluva kulta ja hopea oli, vaikka sitä nyt mielestämme olikin aika runsaasti.

Kuudennen päivän tultua sälytimme neljä isoa myttyä matkueelta vuokraamamme kahden, unissaan käyskentelevältä näyttävän takkukarvaisen muulin selkään. Itse saimme matkustaa kamelin selkäpaiseen kummallekin puolelle ripustetussa natisevassa pajukorissa, joka milloin hyvänsä uhkaili särkyä. Se heilui ja huojui mille suunnalle tahansa, niin että vatsani muuttui vedeksi, ja vielä ollessamme Babilin kaduilla minä kurotduin laidan yli antamaan ylen. Huokuva kameli keinui minusta piittaamatta eteenpäin, ja ahdistunein tuntein ajattelin, minkähänlainen kurjuus matkanteostani muodostuisikaan.

Pitkin Juhlakulkuekatua kuljettuamme ja mentyämme Ish-tarin portista sivuutimme pohjoisen linnoituksen ja sen luota jouduimme ulkomuurin portille. Tie oli vaaleana nauhana

edessämme. Suuri, kaunis Babili jäi taaksemme. Itkinkö? Ainakin silmäni olivat kosteat. Haikein mielin katsoin kauan aikaa näkyvää Etemenankia, Taivaan ja maan perustuksen taloa, jonka huipulla olevan temppelin kultaiset sarvet säihkyivät auringonvalossa. Oi, Babili, isieni kaupunki, milloin tyttö palaakaan luoksesi? Millaisena tyttö palaa? Onnellisen lapsuuteni kuvat kulkivat kanssani, minä katsoin niitä haaveilevasti hymyillen. Poissa ne olivat, poissa oli lapsuus. Tytön edessä oli elämä, jota en vielä tuntenut.

Kymmenet ja taas kymmenet kastelukanavat risteilivät joka taholla, katsoinpa mihin tahansa. Tuolla oli Purattu, Suuri virta, joka juoksi Babilin kaupungin läpi ja jossa olin lukematomia kertoja uinut. Sinä virta, jää hyvästi! Aina sinut muistaa Ninigigu. Sorsat kuuluivat räksyttelevän sen kaislikoissa. Täyteen puhalletuilla lampaannahoilla maaten poikaset yrittivät päästä niiden luokse saadakseen kevyillä jousillaan ja nuolillaan ammutuksi niitä ja viedäkseen nälkää näkevään kotiinsa pienen paistin, joka nopeasti revittäisiin moneen vatsaan. Poikasten pakarat paistoivat, vesi kiilui, sorsat räksyttivät levottomasti.

Näin minä korkealla keikkuen jätin sukuni kaupungin, jossa talomme alla lepäsivät isäni luut. Vähän ennen lähtöämme olin äitini kanssa laskeutunut haudalle ja siinä jumalia rukoillen jättänyt jäähyväiset isälleni. Uhriksi annoin palasen kaunistista kangasta, kultaisen sormuksen ja pienen ruukullisen nardusvoidetta. Mitään muuta en voinut antaa, sillä viiniä, leipää ja lihaa ei ollut. Mutta luulen jumalien ymmärtäneen köyhyyteni. Eihän köyhyyteni ollut minun syytäni, vaan olot olivat sen aiheuttaneet. Levätköön rauhassa rakas isäni!

Yhdeksäntoista vaivalloista matkapäivää kärsittyäni saavuimme Assurin kaupungin läheisyyteen. Takapuoleni oli paju-
jen painamia ristikoita niin täynnä, että arvelin siltä puolelta olevani kirjava koko lopun ikääni. Tie kulki arolla, jonka oikeassa laidassa ensiksi oli peltoja ja niiden takana Idiqlatin virtaava vesi. Maa oli ylävää, koska virta juoksi syvässä uur-

teessa. Kaupungin zikkurratut eli temppelitornit piirtyivät taivasta vasten. Niiden välissä näin loistavia taloja. Paksut muurit, joissa vähän väliä oli torni, ja muurien edessä olevat syvät vallikaivannot ympäröivät kaupungin kaikilta muilta, paitsi virran puolelta, jossa oli muuri, mutta ei kaivantoa. Kulkiessamme kohti suurta porttia, jota kuulin sanottavan Kansan portiksi, ja mennessämme puista siltaa pitkin kaivannon yli meitä vastaan sekä marssi että ratsasti kolisevia ja kiliseviä sotureita. He kilisivät aina, sillä niin raskaasti he olivat aseistetut. Kylläpä olivatkin olevinaan, nuo isieni maan valloittajat!

Ulkomuurin portista jouduimme sisäportille ja siitä kaupunkiin. Matkasta väsyneet juhtamme rupesivat päästelemään peräpuolestaan onttoja ääniä, sillä ne olivat nälissään ja janoissaan. Assurilaiset ja babililaiset äänet ja hajut sekoittuivat toisiinsa. Minusta se oli sangen sopivaa, koska assurilaiset olivat valloittaneet Babilin ja kansat siis olivat yksi kansa.

Katuja eteenpäin vaeltaessamme huomasin, ettei Assur ollut niin mahtava kaupunki kuin Babili, vaikka olikin kaunis ja vaikka siinä oli paljon upeita temppeleitä ja palatseja sekä kuninkaan nykyisin autiona oleva hovi. Kuningas kuului väkineen asuvan Ninuassa.¹ Se oli minusta samantekevää, sillä eihän minulla ollut hänelle mitään asiaa. Ympärieni katsellessani havaitsin ihmiset äkäisen ja tappeluunvalmiin näköisiksi. Olivatpa he oikeita assurilaisia, joista isäni oli sanonut, että he olivat paljon julmempaa kansaa kuin minun isieni kansa, kunnon babililaiset kauppiaat ja maanviljelijät! Tiesin minä senkin, että heidän kuninkaansa mielellään kerskailivat julmista sotavoitoistaan muistokirjoituksissa, joissa vilpillisesti kehuttiin saatujen vankien suurta lukua, vaikka usein oli ollut päinvastoin: assurilaiset olivat voiton sijasta saaneet selkäänsä. Sellaisia miehiä heidän kuninkaansa olivat. Millaista sitten oli kansa, sitä en vielä varmasti tietänyt. Mutta senkin tulisin tietämään.

¹ Ninive.

Suuren talon luokse matkueemme pysähtyi. Laskeuduimme alas koreistamme sitten, kun inhottavat kamelimme olivat polvistuneet. Milloinkaan en ollut pitänyt noista rumista elukoista, enkä pitänyt nytkään. Olin kiitollinen päästessäni niistä eroon. Äitini kysyi sotureilta, mikä talo tämä oli, ja sai kuulla sen olevan kuninkaallinen varasto, johon koottiin Kaldusta tuotua sotasaalista. Hänen kysytyään, mihin voisimme jättää myttymme siksi aikaa, kun etsisimme isäni veljen talon, he käskivät kääntymään portinhoitajan puoleen. Vastoin pahoja luulojani tämä assurilainen ukko lupasikin huolehtia tavaroistamme, kunnes hakisimme ne. Mutta vahtimismaksun hän kiristi meiltä etukäteen, vaikka väitinkin, että tavarathan jäisivät hänelle pantiksi. Nähtävästi hän epäili jonkun varastavan myttymme ja jäävänsä hopeatta, koska silloin emme suostuisi maksamaan hänelle jyvästäkään.

Tämän jälkeen minä ja äitini lähdimme etsimään isäni veljeä, kysellen ihmisiltä: »Tiedättekö, missä asuu Beledinu Belsharin poika, Apilabun poika, Babilista?» Mutta he pudistivat meille päätään ja menivät menojaan, katsoen kummisaan taakseen meitä kohti. Mitä ihmisiä tuollaiset olivat, kun eivät antautuneet puheisiin ja neuvoneet meitä, kiukuttelin äidilleni. Olivatpa nämä assurilaiset olevinaan suuria herroja ja herrattaria! Jotkut heistä nauroivatkin meille päin naamaa. Muuan yksinkertainen juhdanajaja viittasi kädellään ja kovaan ääneen hohotti, että heikoillapa perusteilla hakemisemme lepäsi, sillä etsipä suuresta Assurin kaupungista ihmistä moisin tuntomerkein kuin pelkin nimin! Ho-hoho, hän hohotti mennessään ja meidän seistessämme arkoina ihmisten tuuppimana. Eipä meitä kotona Babilissa olisi näin kohdeltu!

Kauan aikaa me harhailimme tuntemattoman kaupungin sokkeloissa, eksyen jopa omituisiin muslalukäytäviinkin, jotka olivat pimeitä, kapeita, kuoppaisia ja portaina ylös alas syöksähteleviä holveja. Niiden pimeydessä pelkäsimme kovasti rosvoja ja iloiten ilmestyimme takaisin auringon valoon. Yhden tällaisen käytävän luona kuitenkin satuimme tapaamaan ystä-

vällisen orjan, joka ilmoitti tuntevansa isäni veljen. Tämä asui kuulemma Kalastajanportin luona. Orjan neuvottua tien sanotulle portille me iloissamme lähdimme menemään sinne. Olimmekin jo olleet huolissamme kohtalostamme. Sinnekään, mihin olimme jättäneet tavaramme, emme olisi osanneet takaisin.

Kalastajanportin luona oli paljon suuria ja komeita taloja, niin että epäilimme orjan tahallaan narranneen meidät harhaan. Asuisiko isäni veli näin komeassa paikassa? Jos niin oli, hänen oli täytynyt käydä sangen hyvin elämässä. Kaikki täällä ilmaisi, ettei köyhä voinut asua näissä taloissa. Varovaisesti ja joka hetki peläten joutuvamme naurunalaiseksi rupesimme kyselemään isäni veljeä. Nyt ihmiset tiesivätkin, missä hän asui, sillä olimme lähellä sitä paikkaa, ja meidät neuvottiin perille. Loppuun asti väsyneinä, mutta matkan päähän tulosta iloiten menimme sisään suuren ja kauniin talon ovesta.

Sedälleni oli käynytkin paljon paremmin, kuin minä ja äitini olimme uskaltaneet toivoakaan. Hänen suuri talonsa oli upeasti kalustettu, ja kuulin, että hänellä oli myöskin maakartano muutaman päivämatkan päässä kaupungista. Palveluskuntaa hänellä oli toistasataa henkeä, orjia sama mokoma, niin että pääni meni ihan pyörälle nähdessäni talossa hyörivän niin paljon väkeä yhdellä kertaa. Minä melkein luulin tullemme kesken jonkin juhlan, mutta sitten huomasin tämän olevan jokapäiväistä. Olipa setäni rikas!

Hän oli isääni paljon nuorempi, älykäs ja teräväkatseinen mies. Mielipahakseni hän ei vähääkään muistuttanut babilialaisia enempää käyttäytymisessään kuin vaatetuksessaankaan, sillä hän oli täydellisesti assurilaistunut niinä vuosina, jotka oli viettänyt tässä suuressa valloittajien kaupungissa. Sydämessäni moitin häntä luopioksi. Muuten hän oli meille hyvin ystävällinen eikä salannut iloaan siitä, että olimme tulleet hänen luokseen. Kuultuaan isäni kuolleen ruttoon hän vuodatti kyyneleitä ja kädellä kasvonsa peittäen valitti suruaan. Siitä johtuen minun ja äitini mielen täytti syvä haikeus, ja kolmisin me itkimme siinä huoneessa, johon setäni oli meidät vienyt. Hillittyään mielensä hän moitti meitä siitä, ettemme olleet aikaisemmin tulleet hänen luokseen, sillä hän tahtoi pitää meistä huolen. Jumalat taivaassa, eihän hän halunnut veljensä vaimon ja tyttären kokevan kurjuutta!

— Mutta minäpä näytän teille sukulaisenne! hän viimein, kun olimme tarpeeksemme keskustelleet, sanoi. — Tulkaa mukaani!

Hänen perheensä oli koossa suuressa huoneessa. Olivatko nuo kaikki sukulaisiani? Silmät pyöreinä katsoin ihmisiä, jotka puolestaan tarkastelivat meitä meidän seistessämme ovelle. Olipa heitä paljon! Setäni esitellessä heitä en yrittänytäkään painaa mieleeni nimiä, sillä tiesin ne heti unohtavani. Neljätoista vaimoa, yksitoista poikaa ja kahdeksan tytärtä kuului setäni perheeseen — kaikki hänelle oli lisääntynyt hänen muuttuaan Assurin kaupunkiin! Olisipa isäni muuttanut tänne, mitä rikkauksia meillä olisikaan köyhyyden sijasta!

Vain kaksi ihmistä tuosta joukosta jäi erikoisesti mieleeni. Ensimmäinen oli setäni vanhin poika Amelassur, kahdeksan-kolmatta ikäinen juro ja kankea, vahva mies. Toinen oli Amelassuria vähän nuorempi, solakka Aheriba, jonka kasvoista en pitänyt yhtään. Ne nimittäin muistuttivat shakaalin kieroilmeistä naamaa. Ellen olisi tietänyt häntä isäni veljen pojaksi, olisin pitänyt häntä katurösvona. Niin petolliselta ja häikäilemättömältä hän näytti.

Ei ollut lainkaan hauska olla sukulaisten katsottavana, sillä he toljottivat meitä kuin merkillisiä metsäläisiä, niin että olin mielissäni päästessämme huoneeseen, jonka setäni oli osoittanut minun ja äitini asuttavaksi. Istuuduimme mytyillemme, jotka orjat olivat käyneet noutamassa ja joista oli pitänyt kuulemma maksaa »poisanoraha», kun meidän suorittamamme maksu oli ollut »sisäänjättöraha», ja niiden kodikkaissa mui-toissa ajattelimme Babilian ja taloamme. Sukulaistemme eivät olleet ottaneet meitä kovinkaan lempein ilmein vastaan, vaikka heidän oli ollut pakko esiintyä ystävällisesti setäni tähden, ja minä arvelin heidän aiheuttavan meille paljon kiusallisia tapah-tumia. Setäni komea talo oli kovin vieras, vaikka puolestamme olikin tehty kaikki meidän viihtyäksemme huoneessamme. Jos Babilissa olisi ollut kylliksi ruokaa, siellä olisi ollut parempi ollaksemme. Setäni kodista ei milloinkaan tulisi kotiani, sen tunsin sydämessäni. Vierasta, komeaa, kolkkoa. Tylynaamaisia sukulaisia.

Mutta nälkä opetti ihmisen nöyrytymään ja alistumaan

monenlaiseen kohteluun. Assurin kaupungissa oli ruokaa, jota emme kotonamme pitkiin aikoihin olleet saaneet tarpeeksi. Sen vuoksi alistuinme murheeseemme ja ateria-aikoina menimme alakerran ruokailuhuoneeseen, johon koko perhe kokoon-tui. Beledinu-setä istui suuren pöydän päässä hiukan muita korkeammalla, ja hänen kummallakin puolellaan hänen neljä-toista vaimoan ikäjärjestyksessä. Vaimojen jälkeen istuivat setäni lapset, vasta sitten oli meidän paikkamme. Sukulaistemme katsellessa meitä karsaasti syödessämme tuntui monta kertaa siltä, kuin pala takertuisi kurkkuuni ja minä syöksähtäisin pystyyn sekä juoksisin pois. Mitä he oikein meitä vahtivat ja vaanivat, sillä emmehän olleet tulleet ryöstämään heiltä mitään? Se minkä minä ja äitini söimme, ei ollut enemmän kuin yhden setäni metsästyskoiran ruoka, siitä ei toimit-tanut pitää laskua! Mutta sitä he näyttivät tekevän. Äitini näytti masentuneelta. Monta kertaa kesken syöntini poskeni arpi kuumeni, mutta muisto, että Babilissa ei ollut ruokaa, sai minut hillitsemään haluni lähteä talosta. Setäni oli ainoa ihminen, joka oli meille ystävällinen. Hänellä oli kuitenkin sangen vähän aikaa seurustella kanssamme. Hän oli päässyt Assurin kaupungissa olevien kuninkaallisten laitosten tavaranhankkijaksi, ja siinä oli hänen hyvän asemansa ja rikkautensa syy. Mikään ammatti ei ole niin tuottoisaa kuin kuninkaallisen hankkijan, sillä laiska ja lahjottava virkamiehistö ei paljonkaan piittaa siitä, minkälaista tavaraa ja kuinka paljon hankkija tuo, ovatko laskut yksissä tuodun tavaramäärän kanssa. Sen oli jo isäni aikoinaan minulle kertonut. Kuninkaan hankinnoissa saattoi tulla joko rikkaaksi tai päätään lyhyemmäksi. Tiesin nyt, minkä vuoksi setäni oli kannattanut muuttua assurilaiseksi. Sitä en hänelle sanonut. Mutta muuanna päivänä virkoin hänelle kahden kesken ollessamme:

— Minä ja äitini emme tulleet tänne sinun elätettäviksesi. Babilissa isäni käytti minua koulussa ja opetti kauppiaan ammattia. Osaan lukea, kirjoittaa, laskea, tunnen hyvin tavaroita. Anna siis minun tehdä jotakin työtä äitini ja oman leipäni puolesta!

Hän hymyili leveästi, ja hänen kauniit kasvonsa olivat valoisat.

— Kyllä tiedän sinut tarmokkaaksi nuoreksi naiseksi! Mutta minua ei itsepäisyytesi voita. Minut katsottaisiin kovin kehnoiksi sukulaiseksi, jos panisin sinut työhön. Ei, Ninigigu, minun maineeni kärsisi siitä. Olen hyvin rikas mies. Minulla on apuväkeä liikaakin. Olet ihmeen kaunis tyttö, ja vielä sinä kauneudellasi saat paljon aikaan. Ole siis huoletonna talossani ja hoida ihanuuttasi. Olen muuten ollut huomaavinani, että äitisi on sairas. Onko hän?

Sen minäkin olin ollut huomaavinani. Mutta kun äitini oli niitä ihmisiä, jotka eivät valittele vaivojaan, en tietänyt, oliko hän sairas, vai kärsikö hän sukulaistemme tönkeästä kohtelusta. Hänen sydämensä oli sangen herkkä haavoittumaan milteipä ilman aihehtakin, ja aina hänen mielessään oli se, mitä ihmiset hänen teoistaan ajattelivat. Hän ei tahtonut olla kenenkään kiusana eikä tuottaa toisille ihmisille vaivaa tai harmia.

Tietämättä siis äitini todellisesta tilasta mitään varmaa vastasin sedälleni:

— Ei hän ole mitään valittanut, mutta luulen jonkin häntä vaivaavan. Minä en tahtonut tuottaa sedälleni mielipahaa lausumalla epäilykseni, että äitini sairaalloiseen ulkonäköön luultavimmin oli syynä sukulaisperheen meille osoittama ynseys.

— Sano hänelle kuitenkin, että jos hän tarvitsee, kutsutakoon luokseen lääkäriini! setäni virkkoi. — Assur-portin luona asuu eräs, joka on hyvä tuttavani. Hän on kaupungin taitavimpia lääkäreitä.

Tämän sanottuaan setäni riensi tehtäviinsä. Kerroin äidilleni hänen sanansa.

— Vaikka olisin kuinka sairas, en kutsu luokseni lääkäriä, ellen voi hänelle itse maksaa, hän virkkoi kauan aikaa eteensä katsottuaan. — Setäsi assurilaiset vaimot ja lapset pitävät meitä muutenkin tungettelijoina, jotka ovat tulleet syömään armoleipää ja riistämään heiltä perintöjä.

Hän oli katkera, sen huomasin. Mutta sairaskin hän oli. Sen minkä hän oli sanonut, tiesin todeksi, sillä niin asia oli, että sukulaisemme kuvittelivat setäni lahjoittavan meille jotakin omaisuutta. Nuo ahneet, vaanivat sukulaiset, jotka kuvittelivat joutavia! Emmehän halunneet muuta kuin setäni suojelusta ja hänen apuaan, emme suinkaan mitään hänen tavaroitaan!

— Eivät he kuitenkaan ole sanoneet mitään pahaa, virkoin, mutta tiesin pahan katseen yhtä pahaksi kuin sanat. Ei sukulaisemme tarvinnut mitään sanoakaan, osasin lukea heidän katseistaan.

— Eivät he sanokaan, koska setäsi vuoksi eivät uskalla, äitini huomautti. — Jo nytkin he ovat pitäneet lukua ja suurta suukopua niistä vaatteista ja koruista, joita hän on meille suuressa hyvyydessään lahjoittanut. Heidän mielestään olemme kirottuja babililaisia, jotka pitäisi hävittää maanpiiristä. Setäsi laita on tietysti toinen. Ei yksikään assurilainen muista hänen babililaisuuttaan. Hän palvelee Assur-jumalaa isiensä Mardukin sijasta ja kumartaa kaikelle assurilaisuudelle. Siitä en häntä moiti, sillä se on hänen taipuisaa viisauttaan. Pakolla hänet tänne tuotiin, ja hän on tahtonut menestyä.

Emme enää puhuneet sukulaisistamme, sillä turha oli meidän pahoittaa mieltämme asialla, jolle emme voineet mitään. En tyrkyttänyt lääkäriä äidilleni. Kun ulkona oli kaunis ilma, päätin lähteä kävelemään. Jättäen äitini yksin hiivin talosta Idiqulatin rannalle. Sinne päästäkseni minun täytyi mennä portista muurin lävitse ja laskeutua kiviportaita veden äärelle. Istuen kaatuneen plataanin rungolle katselin mietteissäni vierivää vettä. Vuorituulen portin luona virtaan yhtyi Assur-kanava, ja sitä pitkin souti joitakin kalastajia ja vesilinnunpyytäjiä Kohtalon portin taholle. Meloessaan he lauloivat pitkäveteisellä, alakuloisella äänellä.

Jospa isäni olisi elänyt, meidän ei olisi tarvinnut tulla tähän tylyyn kaupunkiin, johon en tuntenut kotiutuvani. Setäni oli hyvä mies, mutta hänen perheensä katkeroitti elämäni. Vai-

mot olivat ynseitä. Tyttäret eivät puhutelleet minua, ja jos sen tekivätkin, miltei aina jollakin lailla näykkäisivät minua siitä, että muka olin armopalan syöjä. Jumalat armahtakoot, he eivät tietäneet siten solvaavansa isänsäkin hyvää tarkoitavaa mieltä! Tiesinhän minä, että minun ja äitini talossaolo tuotti sedälleni suurta iloa. Hän ei olisi milloinkaan antanut meille anteeksi, jos olisimme jättäneet hänet palataksemme Babilin vaikeisiin oloihin. Eivätkö tyttäret kademielisyydessään ja katkeruudessaan olisi suoneet isälleen tämän sukulaisrakkaudesta johtunutta riemua? Lähtömme olisi katkaissut viimeisenkin siteen, joka yhdisti setäni isiensä maahan, jota hän muuttuneista oloistaan huolimatta yhä rakasti palavasti. Ei setäni perhe ajatellut mitään muuta kuin itseään. Mitä juro Amelassur oli sisässään, sitä en tietänyt, mutta Aheriba oli melko avoimesti osoittanut vihaavansa ja halveksivansa minua ja äitiäni.

Vaikeaa ja raskasta siis oli leipämme syöminen hyvän setäni luona, vaikka ulkonaisesti elämämme näyttikin mukavalta. Mukavuuteemme oli kylvetty katkeralta maistuvaa tuhkaa.

Takanani jyrisi ja melusi Assurin kaupunki. Kalatorin haju ja talojen seinien vierillä maatuviin jätetunkioiden löyhkä olivat samat kuin Babilin laitapuolilla, ja vihasin niitä sydämeni pohjasta. Jo pienestä asti minä isäni johdattamana olin oppinut rakastamaan kukkia, niiden teräsiä, lehtiä ja ihania tuoksuja, ja hänen kanssaan olin kastellut ja hoivaillut niitä. Isäni oli sangen innostunut kukkiin ja niiden kasvattamiseen, ja hänen rakkautensa tarttui minuunkin. Sen vuoksi kammosin kaikenlaisia löyhkiä, sillä kukkien puhtaudesta oli tarttunut jotakin minuun. Assurin kaupungissa kyllä oli kukkia, oli plataaneita, tammia, poppeleita ja monenlaisia pensaita yllin kyllin, mutta kuitenkin se elävä ja kotoinen värikkäys, jonka isäni kasvit olivat luoneet puistoomme, puuttui komeidenkin palatsien pihoista. Kun muistelin niitä aikoja, jolloin olin isäni kanssa noukkinut matoja ja ahneita heinäsiirkoja puutarhastamme, olin pillahtaa itkuun. Oi, tuota mennyttä aikaa,

lapsuuden valonpäiviä! Eivät ne enää ikänäni tulisi takaisin. Niin oli maailmanmenon laita.

Käsi poskella istuin siinä ja katselin vierivän veden vaihtuvia kuplia, jotka olivat kuin ajatukseni, sillä vaihtuvia, kirkkaita ja tummia nekin olivat.

— Miksi istut täällä yksin ja haikein mielin katselet vettä? kuulin miehen äänen virkkavan takanani ja vielä lisäävän:

— Mikä on saanut sinut alakuloiseksi?

Käänsin päätäni kivahtaakseni hänelle, ettei se hänelle kuulunut, sillä enhän ollut valittanut hänelle vaivojani enkä pyytänyt hänen osanottoaan. Mutta hänet nähdessäni vihaiset sanat sulivat mielestäni. En sanonut mitään, katselin vain häntä.

Niinkuin muillakin sotilailla hänen yllään oli vaskinen suomuspanssari ja kiiltävillä metallilevyillä päällystetty taisteluhame. Kuparisen kypärin alta laskeutuva tumma tukka kehysti hänen ruskeita kasvojaan. Hänen lihaksensa näyttivät lujilta, ja kaikin puolin hän oli komea sotilas.

Mutta nuo asiat eivät minua hämmentäneet, sillä olihan tämä satureitten valtakunta ja Assur satureitten kaupunki. Mieleni sekoitti hänen hymyilynsä, lämmin ja valloittava, ystävällinen hymyilynsä, sillä sellaista hymyä en ollut milloinkaan kokenut yhdenkään vieraan ihmisen taholta. Se oli kuin vanhan ystävän luottavainen mielenilmaisuus. Niin se oli, vaikka tiesin, etten ollut häntä milloinkaan aikaisemmin nähnyt. Viehättävältä hän näytti seistessään siinä käsi tupessa olevan miekan kahvalla. Sellaisena hänen kuvansa painui ikuisesti mieleeni ja valtasi tietämättäni olinpaikan nuoressa sydämesäni. Kuin varas hän tuli, tuo Binili, ja toi sieluuni asioita, joita en tähän mennessä ollut havainnut, vaikka olinkin nähnyt paljon kauniita miehiä. Sydämeni ikäänkuin rupeksi laulamaan. Hymnin virta vaelsi vereni mukana, ja minä koin ensirakkauden avautuvan taivaan. Sillä kukaan ei ollut vielä vallannut sydäntäni niin, kuin nyt teki tämä nuori soturi, Binili.

— Katsohan, ettet putoa virtaan! hän jatkoi puhettaan, ei liian nopeasti, vaan rauhallisesti. Siitä minä päättelin, ettei hän ollut suupaltti, vaan mies, jonka kanssa saattoi keskustella ilman tyhjänpäiväistä lavertelua. Lavertelijoita en ollut koskaan pitänyt arvossa, sillä he olivat kuin särkyneitä ruukkuja, joissa ei säilynyt mikään.

Sain kuitenkin mielenmalttini takaisin, enkä enää tuntenut kieltäni kankeaksi. Huolettomuutta teeskennellen virkahdin:

— Mitäpä se haittaisi, sillä virta on tällä kohtaa matala.

Mutta huoleton minä en ollut. Sillä minua pelotti, että hän lähtisi heti pois. Jostakin syystä toivoin hänen viipyvän luonani mahdollisimman kauan. Mielihyväkseni hän istuutui puunrungolle lähelle minua. Eteenpäin kumartuen ja asettaen vastakkain olevat kädet polviensa väliin hän tiedusteli:

— Oletko tämän kaupungin asukas? Mikä on nimesi? Älä pahastu, jos kysyn sitä, mutta minusta tuntuu kuin minun pitäisi kysyä sitä! Tulin vartiovuoroltani ja näin sinun istuvan täällä yksin. Näytit alakuloiselta, ja arvelin hyvän puheen piristävän mieltäsi.

— En ole assurilainen, vaan babililainen, vastasin. — Nimeni on Ninigigu. Tulin äitini kanssa tänne setäni luokse, sillä niin kuin tiedät, Babilissa on nälänhätä. Mutta sano sinäkin nimesi!

— Minä olen Binili, kymmenenpäämies kuninkaallisissa joukoissa. Babilin nälänhätä kuuluu olevan ankara. Onko setäsi joku kaupungin tunnettu mies?

— Hän on kuninkaallinen hankkija Beledinu.

— Olen kuullut hänestä, vaikkakin olen nähnyt häntä. Olet siis hänen veljensä tytär. Sittenhän me, sinä ja minä, molemmat olemme kuninkaallisessa toimessa.

Yhdessä me nauroimme virran vettä katsellen. Omituista, etten tuntenut ikävystymistä enkä minkäänlaista kiirettä takaisin setäni taloon. Aika tuntui juoksevan nopeammin kuin virta. Binili rupatteli kaikenlaista hauskaa, ja minä pidin hänestä yhä enemmän. Niinkuin olin arvannut, hän ei ollut suupaltti, vaan rauhallisesti haasteleva mies. Hänen kanssaan

keskustellessa pahatkin asiat näyttivät valoisilta. Hänen isänsä oli ollut onnettoman kohtalon kantaja ja oli kuollut sangen köyhänä, vaikkakin oli ylimys. Pojan oli täytynyt antautua soturiksi. Binilillä ei ollut niin paljon kultaa tai hopeaa, että olisi voinut ostaa itselleen korkean arvon tai lahjoa jonkun mahtavan virkamiehen tekemään jotakin puolestaan. Siitä huolimatta hän ei nureksinut kohtaloaan, vaan miehekkäästi kantoi vastoinkäymisensä. Toiveita tietysti oli hänelläkin, niin kuin muillakin ihmisillä, mutta niitä hän ei paljastanut.

Kun kerroin hänelle lapsuudestani ja Babilista, tulin puhuneeksi myöskin isieni kansan menneisyydestä. Sanoin näin:

— Nyt olemme teidän alamaisiaanne, te ylpeät ja sotaissat assurilaiset, mutta joskus isieni maa oli maailman mahtavin. Ennen suurta vedenpaisumusta sitä hallitsi kymmenen kuningasta vuoronsa jälkeen, yhteenlaskettuna neljäsataaviisikymmentäkuusituhatta vuotta. Toinen tieto väittää heitä olleen ainoastaan kahdeksan ja hallinneen vaivaiset kaksisataaneljäkymmentäyksituhattakaksisataa vuotta. Tällaista tietoa minä halveksin, sillä tauluista olen lukenut kengirilaisten¹ sanat, että heitä oli kymmenen.

Binili katseli minua silmät suurina ja näytti olevan haljeta ihmetykseensä. Oliko kummallista, että tiesin tuollaisia asioita? Hän nyökkäsi ja huudahti innokkaasti:

— Mutta tyttöähän onkin hyvin oppinut nainen! Ja mitä kuulinkaan: teilläpä on ollut iäkkäitä kuninkaita! Eivät meidän kuninkaamme ole kyenneet elämään kuin korkeintaan kuusi-, seitsemänkymmentä vuotta, ja toisille heistä siinäkin on ollut liikaa! Hän pudisti päätänsä, katseli minua pää kallellaan ja lisäsi: — Taidatkin olla papitar?

Nyt oli minun vuoroni pudistaa päätäni.

— Olen vain tavallinen tyttö.

— Et sinä aivan tavallinen ole, hän väitti. — Sinä olet ihana, ja minä tahtoisin ihan —. Mutta, katsopas, kuinka aika

¹ Sumerilaisten.

on joutunut! Hän vilkaisi taaksemme kaupunkiin. Jostakin tornista oli kuulunut vahdinvaihtoa ilmoittava torventoitus. Hän nousi. — Minun täytyy rientää asuntooni ja vielä tänään ehtiä yhteen ja toiseen puuhaan. Jää hyvästi, kaunis Ninigigu! Kuljen usein tästä ohitse ja toivon sinun joskus odottavan minua!

Hän meni kiireesti tiehensä. Tietysti hänellä oli kiireitään. Hänen sanansa olivat sykehdyttäneet sydäntäni ja saaneet vereni karkaamaan kuumana suonissani. Mitä hän olisi tahtonut, kun hän sanoi minun olevan ihana? Mieleni oli paha, että hän oli jättänyt lauseensa kesken. Milteipä arvasin, mitä olisi seurannut. Hän olisi luonnollisesti sanonut minulle jota-kin erinomaisen kaunista ja suloista, jota kaikki naiset kaipaavat miesten huulilta. Ne sanat oli jo ammuin sitten elänyt esiäitini kuullut ollessaan nuori ja viehättävä, ja lukemattomat naiset minun jälkeeni tulisivat ne kuulemaan. Oi, nuo iki-ihanaat sanat, joissa oli elämän totuus ja iäinen valhe! Miksi Binili ei ollut niitä lausunut?

Minusta tuntui, että hänen mentyään taivas oli alkanut pilveillä, vaikkakaan en nähnyt minkäänlaista tummaa verhoa sen kalvossa. Aika muuttui merkillisen kuolleeksi. Miksi vir-takin näytti mustalta? Eihän sen vesi liikkunut juuri lainkaan. Oli typerää istua tässä ja tuijottaa veteen, joka oli likaista ja haisevaa. Mekomakin virta, assurilaisten ylpeys, Idiqlat! Siinä se lojui kuin vanha matto, jonka maailman kansojen jalat olivat hanganneet reikäiseksi. Mitä minä enää siitä katselin!

Jätin kaatuneen puun ja nousin portaita pitkin muurin lävitse kaupunkiin. Elämäni oli ilmestynyt valoisa pilkku, ja tätä pilkkua halusin käyttää päivieni ilahduttamiseksi, sillä setäni talossa ei minulla ollut liikoja iloja.

Niinpä nyt sitten sovitin niin, että vahtivuorojen vaihtumisen aikana istuskelin virran partaalla plataaninrungolla ja odotelin Biniliä, soturia, kymmenenpäämiestä. Luulen rakastuneeni häneen ensimmäisenä päivänä, ja kovasti onnettomaksi minä tunsinkin itseni, ellei hän odotuksestani huolimatta tul-

lutkaan rantaan. Vaikka emme puhuneetkaan niitä sanoja kuin rakastavaiset yleensä, minä tiesin, että kyllä me vielä puhuisimmekin. Sillä arvasin hänen rakastavan puolestaan minua. Kun siis näin oli, ei ollut pitkä matka sanoihinkaan.

Sitä, että kävin rannassa tapaamassa kymmenenpäämies Biniliä, ei setäni talossa tietänyt yksikään ihminen. Sen asian paljastumisen suhteen olin varovainen ja epäluuloinen ja toimin asian peittämiseksi kaikella sillä oveluudella, jonka kaikki rakastuneet naiset tietävät ja tuntevat oikein hyvin.

Kun muuanna päivänä tulin ulkoa huoneeseemme, näin siellä myöskin setäni, joka tietääkseni ei ollut kertaakaan käynyt huoneessamme tulomme jälkeen. Hän seisoj keskellä lat-tiaa ja katseli äitiäni, joka oli ikkunan luona selin häneen ja näytti levottomana katselevan puistoon. Pelästyin ja luulin ensin heidän saaneen salaisuuteni ilmi ja olleen juuri keskus-telemassa minusta, mutta äitini kääntyi setäni puoleen ja minua huomaamatta virkkoi:

— Jospa en olisi milloinkaan tullut tänne! Silloin sinun ei olisi tarvinnut ryhtyä tähän. Mutta tapahtukoon tahtosi, koska niin on laki, ettet tulisi minun takiani häväistyk-si!

Nyt vasta he huomasivat minut. Olin tullut tapani mukaan ääneti sisään ja seisahtunut oven luokse. Setäni hipaisi hämil-lään partaansa.

— Seitsemäntenä päivänä tästä päivästä pidän talossani pidot, ja silloin se tapahtukoon, hän sanoi. Eikä hän muuta enää puhunutkaan, vaan kääntyi ympäri ja minuun ystäväl-lisesti katsahdettuaan meni pois. Minä olin kummastunut. Mitä tapahtuisi seitsemäntenä päivänä? Mistä oikein oli kysy-mys? En jaksanut hillitä uteliaisuuttani, jota minussakin oli naisten tapaan aikamoinen määrä. Sen vuoksi kysyin:

— Mitä tapahtuu viikon kuluttua, äitini?

Vähän aikaa hän empi, mutta suostui sitten puhumaan:

— Setäsi tahdon mukaan minusta tulee hänen vaimonsa. Hän sanoi, että assurilainen laki määrää miehen naimaan kuolleen veljensä vaimon. Koska minä olen tullut tänne ja

kaikki ihmiset tietävät, miten minun on käynyt, hänen odoteaan nyt täyttävän lain määräyksen. Jos hän jättää sen tekemättä, assurilaiset pitävät häntä lain halveksijana. Sinä tunnet hänet ja tiedät, ettei hän uskalla asettua siihen vaaraan. Sen vuoksi nyt käy niinkuin käy.

Minun mielestäni äitini oli turhasta huolissaan, sillä huolestuneelta ja jonkin verran nololtakin hän näytti. Hänestähän tulisi kuninkaallisen hankkijan vaimo. Mitä varten hän siis huokaili.

— Jospa asiat olisivatkin toisin kuin nyt, hän virkkoi.
— Sedälläsi on monta riitaista vaimoa ja lasta, enkä minä suinkaan tuo taloon rauhaa, vaan olen kivenä, johon jokainen loukkautuu.

Siten asiat olivat, äitini oli oikeassa. Pahat sukulaisemme eivät iloitsisi hänen tulostaan setäni vaimoksi, vaan panisivat hänet ilkeytensä nuolien maalitauluksi, kuvitellen pahassa sydämessään hänen tulleen tänne juuri sitä varten, että hän hyötyisi jotakin.

Kun me sinä päivänä menimme suureen ruokailuhuoneeseen, olomme pöydän ääressä muodostui entistä katkerammaksi. Ilkeät vaimot ja lapset supisivat keskenään ja loivat meihin sellaisia katseita, että niiden myrkyllisyys olisi tainnuttaut karhunkin. Poskeni arpi oli koko ajan kuuma, ja minä pelkäsin raivoni puhkeavan sellaiseksi, että hyppäisin pöydälle ja alkaisin iskeä kulhoja naisten päähän. Äitini alistunut alakuloisuus ja hänen vainotun vohlan katsetta muistuttava silmänluontinsa kuitenkin pidättivät minut tekemästä mitään hurjapäistä. Toisekseen setäni lähelläolo tasoitti kiukkuani, niin etteivät sen pisarat kuohuneet yli. Kukaan ei puhunut meille sanaakaan. Vain setä yritti keskustella kanssamme teennäisen iloisesti, mutta kohta hänkin nöyrytyi painostavan tunnelman taakan alle ja kiinnitti huomionsa syömiseen.

Huoneeseemme saavuttuamme äitini katkerasti itkien heittäytyi vatsalleen vuoteelle. Minun oli sanomattoman paha olla hänen tähtensä, mutta en saanut suustani lohdutuksen sanaa.

Ahdistus rinnassa hiivin ulos ja kävelin kauan aikaa katujen ihmisvilinässä, katsellen, kuinka hienosti kukin nainen oli pukeutunut, mitä oli myytävänä korutavaroitten kaupassa — en katsellut siksi, että olisin ostanut mitään, sillä minulla ei ollut hopeanjyvääkään tuhlattavaksi, vaan karkoittaakseni mielestäni ilkeät sukulaiseni, — ja lopuksi harhautuen kuninkaallisen palatsin taakse kauas Kalastajanportista. Kun viimein puolentoista kaksoistunnin päästä väsyneenä palasin kotiin, kohtasin käytävässä setäni. Hän pysähtyi ja katsoi silmiini.

— Ninigigu, näytät alakuloiselta. Arvaan kyllä, mitä olet ajatellut, mutta älä ole peloissasi! Minä suojelen sinua ja äitiäsi noita toisia vastaan. Olen kyllä nähnyt sukulaistenne karsauden ja olen sen vuoksi tuntenut murhetta sydämessäni. Miksi he ovatkin tuollaisia, nuo assurilaisnaiset ja heidän lapsensa! Minä olen kuitenkin heidän herransa ja pakotan heidät kuuliaisuuteen, niin että älä piittaa heistä! He luulevat, etten minä tunne heidän sydämensä pahuutta, mutta kyllä minä olen sen nähnyt.

— Setäni, sinä olet ollut meille hyvä, ja minä kiitän sinua, vastasin nöyryn mielin. — En pelkää mitään, sillä tiedän sinun suojelevan meitä heikkoja babililaisia.

Hän suuteli nopeasti silmäluomiani ja meni kiireesti pois. Hiljaa astuin huoneeseemme, jossa äitini oli jo nukkumassa, vaikkei hän saanut minua petetyksi, sillä tiesin hänen olevan valveilla.

Seitsemäntenä päivänä se sitten tapahtui setäni puheen mukaisesti. Synkkien sukulaistemme harmiksi äidistäni tuli setäni vaimo ja minusta tytärpuoli. Pelkäsin vaimojen ja lasten menettävän voimattomassa raivossaan vähäisen älynsä, mutta kaikki sujui rauhallisesti, kankeasti ja ikäänkuin piilevän ukkosilman varjossa. Setäni lahjoitti sekä äidilleni että minulle paljon arvokkaita koruja ja muita tavaroita, jotka minä sukulaisiani epäillen nopeasti riensin kätkemään huoneeseemme. Häpäpäivä kului iltaansa, tuli yö, ja talo hiljeni.

Montakaan päivää siitä ei kulunut, kun minä puutarhassa kävellessäni kohtasin Aheriban ja jouduin hänen kanssaan sellaiseen torailuun, että minun oli paettava paikalta. Sitä ennen olin ehtinyt iskeä serkkuni otsaan kivellä ison haavan. Pelastuin seinän vieressä kasvavaan tammeen, jonka oksalta menin ikkunasta talon käytävään. Aheriba seisoj raivostuneena ja verisin otsin alhaalla, toivottaen minulle manalan mitä viheliäisimpiä vaivoja. Minun olisi pitänyt tappaa hänet, sillä hän oli minun ja äitini pahin vihaaja ja nytkin solvasi meitä salakavaliksi ryöväreiksi, jotka tietyin tarkoituksin olivat tulleet taloon käyttämään setäni hyväntahtoisuutta väärin ja yrittämään hänen omaisuutensa saalistamista. Minua harmittivat hänen perättömät vihanpurkauksensa, mutta toisaalta tiesin myös sen, että kaikki sukulaisemme ajattelivat samoin kuin alhaalla puun juurella ärhentelevä serkkuni.

Vaikka olinkin tapahtuneesta hyvin kuohuksissani, en puhunut siitä äidilleni mitään. Miksi turhaan olisinkaan lisännyt hänen huoliaan, sillä huolia hänellä oli ilmanikin. Se että hän oli setäni vaimo, ei ollut muuttanut häntä sukulaistemme silmissä, vaan oli kenties tehnyt olomme entistä pahemmaksi. Ainakin niistä kiukkuisista ja salattua uhkailua sisältävistä katseista, joita saimme osaksemme, päättelin niin.

Kymmenenpäämies Binilille minä huomaamattani tulin ker-toneeksi yhteenotostani Aheriban kanssa ja yleensä kaikista niistä asioista, jotka painoivat sydäntäni. Binili katseli minua erikoisen hellästi, ja minusta tuntui, että olin valmis heittäytymään hänen rintaansa vasten ja itkemään siinä pois surui. Olin äärettömän alakuloinen, ja laskin käteni tietämättäni hänen kädelleen. Hän tarkasteli masentuneita kasvojani.

— Voi sinun murheellista sydäntäsi! hän virkkoi osaaottavasti. Niin, murheellinen sydämeni oli, sangen murheellinen. Miksi minun ja äitini olo setäni talossa olikin käynyt sellaiseksi kuin se oli? Oh ja ah, kovin iloton se oli vastoin noita Babilin aikaisia toiveitani. Hyvät päivät me olimme saaneet, emme nähneet nälkää, ja meillä oli paljon uusia tavaroita ja koruja,

mutta kovan hinnan maksoimme jokaisena päivänä siitä, että olimme täällä.

— Voi, Binili, ostaisitpa minut vaimoksesi, niin pääsisin pois tylyjen sukulaisteni luota!

Mutta kun olin sanonut nämä sanat, hämmästyin itsekin. Mitä minä olinkaan virkkanut? Poskeni lehahtivat punaisiksi, unohdin kaikki muut asiat ja häpeillen katselin maahan. Sillä oliko huudahdukseni sovelias nuorelle naiselle, jonka piti pitää kiinni puhtaista tavoistaan? Oi, mitä olinkaan sanonut! Nyt minua hävetti niin, että luulin kyynelten kilahtavan silmistäni. Varkain vilkaisin Biniliin. Hän katseli punastuneena virtaan ja näytti sekä huvittuneelta että miettivältä. Puristin hänen kättään ja kainosti sanoin:

— Unohda sanani! Sanoin ne malttamattomuudessani. Älä ajattele minusta pahaa niiden tähden!

— Miksi ajattelisin pahaa? hän kysyi. Kun en vastannut, hän jatkoi: — Olen monta kertaa ajatellut sinua vaimokseni, mutta olen köyhä. Mitä luulisit setäsi Beledinun minulle sanovan, jos muutama hopeajyvänen kourassani menisin hänen luokseen ostamaan sinua vaimokseni? Oh, minut ajettaisiin nauraen talosta. Kuka tiesi vielä saisin hänen palvelijoiltaan selkääni. Mutta sinut minä tahtoisin.

— Tahtoisitko? kysyin innokkaasti. Hän siis rakasti minua. Voi, miksi hänen pitikin olla köyhä! Se mitä hän oli sanonut, oli totta. Setäni varmaankin ajaisi hänet talostaan.

— Mutta kuka tietää, milloin onneni kääntyy, ja minä saan niin paljon kultaa, että voin saapua setääsi tervehtimään, Binili virkkoi toivorikkaasti. Minä en tuntenut toivorikkautta hitusenkaan vertaa. Olin nuori ja malttamaton. Jos halusin päästä Binilin vaimoksi, minun olisi pitänyt päästä heti. Oli typerää, että maailmassa tarvittiin rikkautta joka paikassa, aikoipa tehdä mitä hyvänsä! Se esti pojan naimasta tyttöä ja tytön saamasta rakastamaansa miestä. Hullua tuollainen. Mutta niin se vain oli.

Sinä iltana Binili suuteli minua ensimmäisen kerran, ja minä

olin niin onnellinen, etten luullut enää elävänikään. Jos hänellä olisi ollut hopeaa ja kultaa, huomenna olisin ollut hänen vaimonsa. Eihän sedälläni olisi ollut häntä vastaan mitään. Mutta kun hän oli köyhä, ja se erotti hänet paljosta, joka kuului rikkaille. Hopea ja kulta ne omistivat ihmisten sielut, ne ne perustivat perheitä, siittivät lapsia ja hautasivat kuolleita. Ihmisellä ei ollut asioissaan paljonkaan sananvaltaa. Kultaa ja hopeaa puhuivat hänen puolestaan ja säätivät hänen aikeensa. Huonoa laitaa tuo tuollainen oli, mutta minäkö sitä olisin kyennyt muuttamaan.

Minä tiesin rakkauteni muuttaneen kasvojani aika lailla, ja niiden ilme oli kuin unissakulkijan. Jopa pelkäsin äitini tai sukulaisten huomaavan tiläni, mutta tarkasti varoen kaikkia yllätyksiä pääsin päivästä toiseen kenenkään aavistamatta mitään. Lisäksi äitini oli viime aikoina yhä enemmän vaipunut alakuloisuuteensa, ja pelkäsin melkein hänen menettävän mielensä. Kahden viikon kuluessa hänen ruumiillinenkin sairautensa oli pahentunut, niin että setäni oli hänen vastustelustaan huolimatta kutsunut kolmena päivänä lääkärin katsomaan häntä. Lääkäri oli yrittänyt parantaa häntä yrtein ja loitsuin, mutta nämä yritykset eivät auttaneet. Yhtä tehottomiksi jäivät joidenkin pappien ponnistelut. He manasivat pahoja henkiä jättämään hänet, mutta nähtävästi heidän taitonsa oli keho, sillä äitini sairaus oli kahden viikon mentyä entistä vakavampi.

Oli jo lähellä se aika, jolloin perhe muuttaisi kuumaksi ajaksi setäni maataloon. Talossaolokuukausien kuluessa setäni oli antanut minulle ja äidilleni niin paljon hienoja vaatteita ja arvokkaita koruja, ettemme niiden puolesta olleet huonompia kuin muutkaan assurilaisnaiset, vaan aivan hyvin sovimme ylhäiseen matkaseurueeseen. Ainoana huolestuttavana seikkana oli äitini heikko tila. Sen ajatteleminen teki minut monta vertaa surkeammaksi kuin sukulaisteni pahuuden miettiminen,

Se mitä äitini suhteen olin kovasti pelännyt, tapahtui muuanna aamuna. Heräsin hänen hiljaiseen huutoonsa ja silmäni avattuani näin hänen ähkivän ja piehtaroivan vuoteellaan niin tuskaisesti, että tiesin hänen kohta menevän Ana matla tariin isäni luokse. Sydämeni oli pysähtyä pelosta. Kuinka minun kävisi kelvottomien sukulaisteni joukossa, kun äitini-kään ei olisi suomassa lohtua elämääni? Isättömänä ja äidittömänä harhailisin tylyjen kasvojen joukossa ainaisesti niille vieraana ja vihattavana pysyvänä, ja vain setäni hymyilevät, hyvät kasvonsa olisivat talon valona. Jos olin tähän asti ollut melko yksinäinen tyttö parka, kuinka yksinäinen olisinkaan äitini kuoltua? Hyvä äitini ei milloinkaan enää katsoisi kysyvästi silmiini, tiedustellen, vaivasiko mieltäni jokin, mitä olin tehnyt tai ajatellut ja mitä oikeastaan toivoin.

Mutta näin oli ihmisen elämisen laki, meidän piti kuolla aikamme tultua. Yrittäen tyynnyttyätyä menin äitini luokse. Kovin heikon näköinen hän olikin. Hädintuskin hän enää jaksoi käskää minua menemään setäni luokse ja pyytämään tätä tulemaan huoneeseemme. Pukeuduin kiireesti ja juoksin nyyhkyttäen pois. Kun setäni kanssa palasin takaisin, äitini yritti kohottautua istumaan, mutta Beledinu-setä ei sallinut hänen tehdä sitä. Vaivoin äitini sai puhutuksi:

— Hyvä Beledinu, kiitän sinua omasta ja tyttäreni puolesta siitä hyvydestä, jota olet meille, kahdelle nälkää nähneelle ja yksinäiselle naisparalle osoittanut. Jumalat kutsuvat minut manalan tuomiohuoneeseen, ja sinne minä lähden kohta. Pidä

sinä hyvää huolta veljesi ja minun tyttärestäni Ninigigusta, joka on aina ollut minulle rakas! Jumalat antakoot sinulle siunausta siitä hyvydestä, jota meille soit, ja varjelkoot he sinut vaaroista ja vaikeuksista!

Liikuttunein mielin setäni vastasi hänelle:

— Jos jumalat kutsuvat sinua, mene rauhassa! Ninigigu on veljeni tytär ja on minulle yhtä rakas kuin sinulle. Minä olen oleva hänen isänään kohtaloni päivään asti ja pidän hänestä huolta.

— Lohdutat minua suuresti, hyvä Beledinu. Ninigigu, tule luokseni saadakseni vielä kerran syleillä sinua!

Katkerasti itkien minä laskeuduin polvilleni äitini kuolinvuoteen ääreen. Syvä murhe kauniissa, kuoleman edellä suurentuneissa ja kirkastuneissa silmissään hän silitti hiuksiani.

— Äitisi siunaus seuratkoon sinua, rakas tyttäreni! Kohtalosi on oleva moninainen, mutta pidä aina sydämesi rohkeana! Luota jumaliin, niin menestyt maailmassa vaikeuksista huolimatta!

Niin kuoli äitini, ja minä olin yksin maailmassa. Hillittömästi itkien hänen kylmenevän ruumiinsa ääressä minä repäisin hameeni halki, etsin tomua nurkista ja sivelin sillä kasvoni. Olisin ottanut veitsen viiltääkseni ruumiiseeni haavoja, mutta silloin tuli Beledinu-setäni ja lempeää väkivaltaa käyttäen vei minut pois huoneesta, mihin, sitä en pitkään aikaan tietänyt, kunnes jonkin verran rauhoituttuani huomasin olevani hänen huoneessaan. Purskahdin uuteen, pitkään itkuun ja kapinoin jumalia vastaan. Isäni oli kuollut Babilissa, nyt oli äitini poissa. Miksi minulle annettiin nämä murheet lyhyenä aikana? Voi, oliko maailmassa onnettomampaa tyttöä kuin minä? Minähän olin kerrassaan huonojen tähtien alla syntynyt. Voi! Yksin minä, Kirkassilmä, olin maailmassa tuijottaen yön hiljaisiin tähtiin, muistamatta tässä murheessani edes Biniliäkään. Eihän maailmassa tuntunut olevan muuta asiaa kuin äitini kuolema ja minun raskas suruni. Suru puserteli sydäntäni kuin polttavaksi kuumennettu rauta. Suru veiilmistäni valon ja

syöksi minut pimeyden kuiluihin, joissa harhailin huutavana, parkuvana ja jaksamatta uskoa jumalien lohduttavaan voimaan. Olin nyt kuusitoista vuotta täyttänyt neito. Olin tähän asti pitänyt itseäni kykenevänä vastustamaan ketä tahansa ihmistä tai asiaa, mutta kuinka pieneksi, lapselliseksi ja voimattomaksi tunsinkaan itseni ajatellessani olevani yksin maailmassa. Yksin murheeni seurassa, peläten kaikkea, peläten tulevia päiviä. Talossa ei ollut ketään, jonka luokse olisin voinut juosta suruani itkemään. Setääni en voinut alinomaa vaivata, sillä hänellä oli työnsä.

Kunpa jaksaisin unohtaa murheeni, sillä murheen masentama ihminen on kaikkien vihaajiensa uhri! Kunpa jaksaisin toipua minua kohdanneesta iskusta voidakseni miettiä järkevästi, kuinka minun oli sovitettava elämäni, jotta voittaisin sukulaisteni vihan! Niin ajattelin!

Jumalat opettivat minulle murheen voittamisen taidon. Mutta sukulaisteni vihan voittamisen taitoa en oppinut. Äitini haudattiin setäni punaisista tiilistä muurauttamaan hautaan. Vain papit, minä ja minua kädestä pitävä Beledinu-setä olimme haudan suulla, kun se suljettiin. Yksikään sukulaiseni ei setäni kehoituksesta huolimatta ollut tullut saattamaan »kirottua babililaisryöväritärtä» hänen viimeiseen paikkaansa, josta hän menisi Ana mat la tarin ikuiseen kaupunkiin isäni luokse. Paitsi setääni, yksikään ihminen ei lausunut minulle vähäisintäkään lohdutuksen sanaa. Ehkä niin olikin parasta, etteivät sukulaiseni tulleet kasvojeni eteen teeskentelemään, sillä kuitenkin olisin tietänyt heidän osanottonsa olevan pehmeänakin raapivia kynsiä piilotteleva leijonankäpälä. Yksin koin murheeni alusta loppuun, ja yksin heräsin siitä maailman tavalliseen elämään pyyhkiäkseni kyyneleni pois ja varustautuakseni uusien päivien koettelemuksiin. Tänä aikana en tavannut Biniliä, sillä itkevin kasvoin en tahtonut mennä kaduille ja virran rantaan.

Mutta me olimme jo setäni maatalossa. Olin pelännyt sinne lähtöä, mutta rohkaistuin kuultuani, mitä Beledinu-setäni

lähtöhetkenä sanoi Amelassurille, vanhimmalle pojalleen ja perijälleen: »Pojan velvollisuus on totella isäänsä. Minä sanon nyt sinulle, Amelassur, sinä olet vanhin poikani ja edusmieheni talossa, kun olen poissa, että Ninigigua, veljeni tytärtä, pidettäköön yhtä hyvänä kuin teitä muita! Tämä siis kuule! Jos minä maataloon tultuani saan tietää jonkun loukanneen tai pidelleen häntä pahoin, minä vannon, ettei sille ihmiselle käy hyvin, olkoon hän teistä kuka hyvänsä!»

Niinpä jokseenkin helpottunein tuntein seurasin setäni vaimoja, lapsia ja suurta palvelija- ja orjajoukkoa, joka kameliien tai muulien selässä ja aasien vetämissä kärryissä teki matkaa kuumaa tietä pitkin. Amelassur oli matkueen johtajana ja kaikesta hyvin huolehtien ratsasti milloin kulkueen jälki-, milloin etupäähän, koko ajan hoputellen juhtia hänelle tunnusomaisella huudolla: »lo-lo, lo-lo!» Hän oli kankea, hidas, isonnyrkkinen ja vihaisen näköinen mies, mutta jostakin omituisesta syystä tunsin jonkin verran pitäväni hänestä. Hän ei ollut milloinkaan sanonut minulle mitään, ei hyvää eikä pahaa, mutta vastoin toisten sukulaisteni tapaa oli toisinaan aamuisin tervehtinyt minua samoin kuin hevosiaan: »lo-lo, lo-lo». Tämä hänen »lolotuksensa» ei merkinnyt mitään. Luulin alussa hänen olevan mykkä ja kykenevän ääntämään ainoastaan nuo kaksi tavua, mutta myöhemmin rupesin arvelemaan sen olevan hänen kankean mielensä jonkinlainen ilon ilmaus.

Näin siis olimme matkalla. Setääni viivyttivät monet asiat kaupungissa, ja hän tulisi parin viikon kuluttua maataloonsa. Matkan alkutaival oli minulle pahin, sillä kun tulimme Vuorituulen portista kedolle ja kuljimme tietä pitkin, näin Binilin seisovan laihoon laidassa tien poskessa ja alakuloisesti, miettivästi katselevan minua. Ylhäisenä naisena minun ei sopinut kiinnittää häneen huomiotani, mutta tästä luonnottomasta käytäytymistavasta minä kärsin kovasti. Sydämeni huusi minua hyppäämään kärryiltä ja juoksemaan hänen luokseen. Hän oli kuin kivinen kuva, liikkumaton, kaunis, viehättävä. Kauan aikaa hän seiso i tällä lailla paikallaan,

— Luuletko olevasi joku prinsessa, jonka jäljestä ratsastaa kolmetuhattakuusisataa ylimystä tarjotakseen hänelle päävaimon loistoa? Vilkuilet alinomaa taaksesi.

Ah, nuo naisserkkuni pitivät minua pilkkanaan! Yhtä mitaako he vakoilivat minua, minun eleitäni, ilmeitäni, kaikkea? Olipa onni, etteivät he tietäneet, miksi katsoin taakseni, olipa onni, etteivät he tunteneet sydämeni ajatuksia! Pilkallisilla puheillaan he olisivat häväisseet minut niin perinpohjaisesti, että vihani olisi herännyt, ja kuka tiesi, mitä silloin olisin hiltittömyydessäni tehnyt. Minä en suinkaan ollut järkevä silloin, kun suutuin kovasti, vaan saatoin tehdä mitä tahansa. Aheriba, jota olin iskenyt kivellä otsaan ja joka parhaillaan mulkoili minuun matkueen puolivälistä, tiesi varmaankin sen.

Vähän aikaa muistelin hartain ja murheellisin mielin äitiäni. Mutta hänen muistonsa väistyi Binilin tieltä. Rakastin tuota kelpo soturia, ja nyt arvelin, että hänen olisi varmaankin hyvin ikävä olla kaupungissa ilman minua. Ja kuinka minun olisi ikävä häntä ollessani maakartanossa? Vain siten, että lohdutelin viipymiseni kestävän korkeintaan kaksi kuukautta, saavutin jälleen mieleni tasapainon. Kaksi kuukautta oli lyhyt aika, mietin toivorikkaasti, se kuluisi pian, eikä sillä välin ehtisi tapahtua mitään. Ja mitä tapahtuisikaan muuta kuin että riitelisin sukulaisteni kanssa? Tunsin heidät jo tarpeeksi hyvin, niin että olin aina valmiina kuulemaan pisteliään sanan ja vastaamaan siihen. Minun oli oltava kuin piiritetyn kaupungin sotilas, aina miekka vyöllä ja käsi sen kahvalla, aina valmiina odottamaan yllätystä, valmiina torjumaan sitä. Tällainen rupesi käymään yksitoikkoiseksi nyt, kun äitinikin oli poissa. Mutta ehkä selviäisin.

Ympärilläni sorisivat naiset ja lapset, palvelijat ja orjat. Tie tomusi niin sankasti, että aurinko toisinaan peittyi harmaan hunnun taakse, sillä tietä pitkin joko samaan suuntaan kuin mekin tai tullen vastaamme vaelsi kaikenkarvaisia matkueita, kauppiaita, talonpoikia, sotureita ja väkeä kaikenlaista, jota yhtä mittaa vilisi Assurin leveillä teillä. Miesten ja

naisten huudot, kirkuminen ja nauru, juhtien mylvintä, hirnuminen ja kavioiden kopse täyttivät ilman lavealla alalla. Inhottavan rumat kamelit huojuivat ohitseni taakkoineen, suu ikäänkuin ivallisessa irvistyksessä ja liikkumattomissa silmissä kärsivä ilme.

Kolmantena päivänä matkasta väsyneinä ja tomun yltäpäältä peittäminä, sierainten ympärystät liasta mustina ja silmät hiukan kirvelten saavuimme perille. Olimme viileässä ylämaassa, ja joka puolellamme oli suuria metsiä, niiden välistä aukenevia avaria peltoja, niittyjä ja puutarhoja. Setäni talo oli kapean virran lähellä. Taakkoja ruvettiin viipymättä purkamaan sisään viemistä varten. Väki hälisi joka puolella minun seistessäni puutunein jalkanivelin paikallani ja tarkastellessani ympäristöä. Tätä tehdessäni näin Amelassurin tulevan minua kohti. Odotin hänen lausuvan »lo-lo», mutta hämmästykseni hän virkkoikin:

— Huoneesi on toisessa kerroksessa isämme huoneen vieressä. Orjatar opastaa sinut sinne.

Näin sanottuaan hän katseli minua äkäisesti, jauhoi leukojensa välissä tyhjää, ja minä luulin, että hän jatkaisi piikitel-
len: »Liian hyvin isämme sinua pitää, koska saat huoneen hänen huoneensa vierestä», mutta hän ei virkkanutkaan mitään. »Lo-lo», hän kuitenkin mutisi itsekseen, ikäänkuin siten osoittaen tehneensä nyt kaiken, mitä hänen tehtävänänsä oli ollut. Ympäri kääntyen hän raskain askelin meni juhtamiesten luokse ja alkoi hitaalla äänellään komennella heitä. Setäni taloon tultuani olin pelännyt häntä, mutta sitten olin huomannut, että hänen vihaiselta vaikuttava käyttäytymisensä oli jonkinlainen panssari, jolla hän peitteli mielensä kankeutta ja ajatustensa hitautta. Sydämensä pohjalta hän lienee ollut hyvinkin hyväntahtoinen mies. Toiselta puolen hän oli setäni perheen säästeliäs jäsen, sillä jopa vanhat, kuluneet juhtien kavioraudatkin hän korjasi talteen. Hänen mainesanasansa talossa olikin »ahne saituri».

Menin taloon ja väsyneenä istuuduin huoneeni ikkunapen-

kille katselemaan puutarhaan. Orjat kantoivat sisään tavaroitani, mutta en kiinnittänyt heihin mitään huomiota. Vatsassani oli surua, sillä vaikka matkalla olinkin yrittänyt olla rohkea, aika, jonka setäni olisi poissa maatalosta, tuntui vaikealta. Toisena suruni aiheena oli Binili. Muistin hänet vieläkin sellaisena, kuin hän alakuloisena seisoj tien laidassa, takanaan kuuman ajan kulouttama ruskea ruoho ja tummavarjoiset tammet. Hän oli setäni ohella ainoa ihminen, jota rakastin ja jonka luokse halusin mennä saamaan lohdutusta moniin masentaviin murheisiin. Siellä hän oli, Assurin hälinässä, ja varmaan tänäkin hetkenä virran kiitävään veteen katsellen muisteli poislähtenyt Ninigigu-Kirkassilmää, nuorta naista, joka monta kertaa oli hämmästyttänyt hänet päättömällä puheillaan.

Häntä muistellen kestin rauhallisena ruokailuaikojen vaikeudet. Väijyen minua kuin pedot sukulaiseni katsoivat syömistäni, ja leipääni sekoittui kyyneleitäni. Vain Amelassurin jurosta katseesta luin jotakin ystävällisyyden tapaista, vaikka siinäkin se pilkisti näkyviin harvoin. Se tapahtui vain silloin, kun hän isänsä sanat muistaen häijyisti murahtamalla lopetti vaimojen ja tytärten minuun kohdistamat ilkeät sanat. »Lo-lo, lopettakaa tytön kaluaminen ja antakaa hänen syödä rauhassa!» Hän oli raskas ja väkevä mies ja suuttuessaan varmaankin kuin hullu norsu. Sen tähden hänen murahtelunsa palautti ruokapöydän rauhan. Olin hänelle hyvin kiitollinen suojeluksesta, mutta en uskaltanut hänen omituisen juroutensa vuoksi millään lailla osoittaa sitä.

Mutta en minä ollut ainoa piiritetty ihminen talossa. Setäni neljätoista vaimoa ja näiden lapset kävivät lakkaamatonta sotaa toisiaan vastaan; itkettiin, tapeltiin, lepyttiin ja alettiin kaikki alusta. Kun he riitelivät keskenään, sain olla rauhassa. Joskus joku yritti saada minusta puoluelaisen, mutta viisaasti osasin kieltäytyä asettumasta sellaiseen asemaan, ja niinpä siis pysyin ystävästä ja koin kaikkien minua vastaan sinkoaman myrskyn,

Kahden viikon kuluttua setäni saapui maakartanoon. Hänen hahmonsa hillitsi myrskyt ja teki tyvenen. Hänen kysyttyään minulta, kuinka olin viihtynyt, urhoollisesti hymyillen vastasin, ettei minulla ollut mitään valittamista. Hiukan epäilevästi hän suhtautui tähän valheeseeni, mutta ei udellut enempää. Se oli hyvä, sillä en halunnut valituksilla kannella kenestäkään ja aiheuttaa siten itselleni entistä vaikeampia oloja. Isättömän ja äidittömän tytön, joka eli kuin petojen keskellä, oli parasta olla varovainen kaikissa asioissaan ja toivoa vain, että yöt olisivat hänen omiaan, rauhan, hiljaisten unelmien ja levon hetkiä, joissa hän saattoi olla onnellinen.

Kohta kuitenkin tapahtui sellaista, joka muutti elämäni perusteellisesti.

Muuanna aamuna minä heräsin tieltä kuuluvaan juhdan juoksuun: kops-kops-kops-kops. Tavallisesti nukuin nuoruuden sikeää unta, mutta tuona aamuna havahduin nopeasti. Juuri ennen heräämistäni omituinen pelko oli tunkeutunut unessa mieleeni, mutta kun olin valveilla, en enää tietänyt, mitä olin pelännyt. Nukkua en enää voinut. Jäin kuitenkin vuoteeseeni katselemaan kuvin ja matoin koristeltuja seinä ja kattoa, jonka poikki kulki paksut musrilaisesta seetristä veistetyt palkit. Kuulin ratsastajan pysähtyvän pihalle talon eteen. Varmaankin hän oli setäni joku asiamies, joka kiireellisen asian vuoksi oli lähtenyt Assurin kaupungista setäni luokse. Näin ajattelin.

Mutta tiesin, ettei Beledinu-setä ollut kotona. Eilen hän oli varustamansa seurueen mukana lähtenyt vuoristoon metsästä-mään leijonia, josta huvista hän assurilaisia tapoja noudattaen ei milloinkaan kieltäytynyt, jos voi olla kieltäytymättä. Leijonanmetsästys tosin kuului kuninkaan yksinoikeuksiin, mutta hyvästä hinnasta hän oli myynyt tällaisia oikeuksia rikkaille ylimyksille. Useimmiten metsästyksen laita oli niin, että herrat huvittelivat kiinni otetuilla ja jälleen irti päästetyillä häkki-leijonilla, joista kiusattuina ja hämmästyneinä ei ollut paljonkaan miehistä huvia, sillä tällaiset leijonat luikkivat häntä reisien välissä karkuun. Mutta kun sedälläni ei tällä kertaa ollut vangittuja leijonia, hän oli päättänyt antautua taisteluun

villejä eläimiä vastaan, jotka ihmisiä säikkymättä mahtavin karjaisuin hyökkäsivät vainoojiaan kohti.

Puhukoon asiamies siis Amelassurille, arvelin, vaikkei minulla ollut mitään tekemistä koko miehen kanssa, enempää kuin minun olisi pitänyt pohdiskella hänen asioitaankaan. Muistin kuitenkin pyytäneeni setääni tuomaan minulle uljaan leijonan-taljan. Se olisi upea ja samalla värisyttävä matto vuoteeni vieressä. Oiottuani käsivarsiani ja reisiäni ja haukoteltuani makeasti vetäydyin sitten kippuraan kuin kissanpenikka. Tuntuu suloiselta vetelehtiä vuoteessa, kun oli herännyt liian aikaisin eikä halunnut nousta jalkeille. Eihän minulla ollut mihinkään kiirettä. Minäpä muistelisinkin Biniliä.

Siitä ei tullut mitään. Sillä talon alakerroksesta alkoi kuulua juoksemista, itkua ja voivotusta. Mitähän oikein oli tapahtunut? Nopeasti astuin lattialle ja menin ikkunan ääreen. Se oli pihalle päin, niin että hyvin näin, mitä ulkona puuhailtiin. Näin palvelijoiden ja orjien ryntäilevän edestakaisin, talloen jalkoihinsa hätäntyneitä, kotkottavia ja sinne tänne säntäileviä kanoja ja koreapukuisia riikinkukkoja. Amelassurin hevosta tuotiin juuri tallista, ja sitä ruvettiin sukimaan kiireesti. Sitten sen selkään pantiin satula. Amelassur siis aikoi ratsastaa jonnekin. Setäni ehkä oli lähettänyt kutsumaan hänet luokseen. Mutta mitä varten sitten alhaalla olisi voihkittu? Tässä oli jotakin merkillistä.

Nyt näin muitakin hevosia tuotavan pihalle. Olin huudattaa ihmetyksestä nähdessäni orjien raahaavan esiin myöskin isoa kantotuolia, jossa kookaskin mies sopi hyvin loikomaan. Varmasti tämä touhu oli yhteydessä taloon saapuneeseen mieheen, ajattelin. Sitten pelästynyt ajatus iski sydämeeni. Jospa setäni olikin haavoittunut metsästyksellä? Jospa tuota kantuolia vietiinkin häntä varten, että hänet voitaisiin mukavasti kuljettaa kotiin?

En voinut enää rauhallisesti katsella ulos, vaan kääntyen ympäri rupesin nopeasti pukeutumaan. Lopuksi pantuani kaikki korut ylleni, sillä käytin niitä aina sydäntäni ilahdut-

taakseni, lähdin alakertaan. Suureen huoneeseen, johon portaat ylhäältä johtivat, avautui paljon ovia, ja siihen tuli neljä siipirakennusten käytävää sekä yksi kotitemppelin käytävä. Huoneen seinävierillä oli sohvia ja pöytiä, lasitiililattialle oli levitetty joitakin mattoja, ja kuuden kattoa kannattavan jyrkän punakivipylvään joka puolella oli taitavan sepän takomat soihdunkannattimet.

Tavallisesti tuossa huoneessa ei oleskellut muita kuin palvelijoita ja orjia tai toisinaan setäni puheille pyrkiviä alhaisäätyisiä talonpoikia, jotka olivat vuokranneet häneltä maata ja jotka eläimille haisten ja kämmeniään reisiensä etupuoleen pyyhiskellen tulivat valittamaan hänelle katoa ja anomaan vuokranmaksun lykkäystä. Mutta nyt näytti setäni koko perhe valinneen sen olopaikakseen. Arveluni, että sedälleni oli tapahtunut jotakin, sai vahvistusta. Hiuksiaan raastaen, itkien ja käsiään väänellen hänen vaimonsa ja tyttärensä seisoivat Aheriban ympärillä, joka kypäri päässä ja ratsastusta varten pukeutuneena neuvottoman näköisenä silmäili edessään olevia kasvoja. Amelassuria en nähnyt. Ulina ja hillitön voihke nousi portaille minua vastaan minun seistessäni niiden puolivälissä ja katsellessani kysyvin silmin alas. Aheriba se minut ensiksi näki, ja samassa hänen ryövärinkasvoilleen valahti ääretön viha. Ojentaen toisten päitten ylitse kätensä minua kohti hän huudahti kimeällä ketunäänellään:

— Tuossa nyt tulee hän, joka tämän suuren onnettomuuden on aiheuttanut! Jumalat kirotkoot babilittaren tyttären!

Minä en ehtinyt hämmästyksissäni virkkaa mitään, vain nopeasti ajatella, mitä oikein oli tapahtunut ja mihin olin tietämättäni syyllinen, kun vaimot ja tyttäret rupesivat yhteen ääneen kirkumaan:

— Niin, tuossa hän tulee, kaiken pahan aikaan saaja!

Vaikka mieleni oli valahtanut murheelliseksi ja olin kovin levoton sekä huolissani sedästäni, en voinut torjua vihani syttymistä. Poskeni viilenivät, tiesin kalpenevani. Mutta heti sen perään kova kuumuus täytti kasvoni, ja arpeani rupesi

kihelmöimään. Siitäkin huolimatta en tahtonut osoittaa vihaani, sillä aika ei tuntunut sopivalta sellaiseen, jonka tähden vastoin tavallisuutta sovittelevasti tiedustelin:

— Miksi te osoitatte minua sormellanne ja syytätte minua jostakin pahanteosta? En tiedä tehneeni mitään sellaista. Mitä talossa on tapahtunut?

He eivät halunneet kuunnella minua. Aheriba huusi pilkallisesti:

— Hän ei tiedä muka syytä! Kaikkea tässä kuuleekin! Etkö sinä, babilittaren tytär, pyytänyt isältämme leijonan taljaa voidaksesi mukavasti laiskotella sen karvoilla isämme suosion paisteessa? Kiellätkö tämän? Sinulle taljaa hankkimaan isämme putosi hevosen selästä ja sai vimmastuneen pedon käpälistä kuoliniskun. Sinun alhaisen halusi tähden hän nyt makaa raadeltuna kedolla. Voi sinua!

Pelästyin niin pahoin, että luulin meneväni hengettömäksi. Kädellä rintaani painaen nyyhkäisin syvään. Rakas, hyvä setäni oli siis kuollut. Kuka minua nyt suojelisi tässä ahdistuksen talossa? Kuka lohduttaisi minua ollessani suruissani? Voi, miksi näin pitikin käydä, miksi setäni täytyikin kuolla? Tämä oli kolmas kuoleman isku, joka minua kohtasi vähäisen ajan kuluessa. Miksi, miksi murhe toisensa jälkeen lankesikaan heikon sydämeni painoksi? Mutta minä olin syytön setäni kuolemaan. Olin pyytänyt taljaa, se oli totta, mutta minäkö olisin niin tehdessäni halunnut syöstä setäni vaaraan? Olisin ollut vailla minkäänlaisia koruja, jos olisin tietänyt näin tapahtuvan. Setäni, hyvä setäni — kuollut!

Kirkkaasta aamusta huolimatta minusta tuntui, kuin yö olisi laskeutunut ympärilleni. Maailma soi vain surua, ja itkua sen äänet olivat. Sain ponnistella ankarasti jaksakseni pidättää kyyneleitäni ja seistä suorana ja kopearyhtisenä minua tuijottavien petomaisten sukulaisteni katseiden edessä. He tiesivät kostonaikansa tulleen eivätkä kohtelisi minua lempein sydämin. Mitä kovuutta he mahtoivatkaan minulle keksiä? Pakottamalla sain pakottaa sydämeni rohkeaksi. Heidän ei

suinkaan pitänyt nähdä minun pelkäävän heitä, että he saisivat aiheen alhaiseen nauruun ja pilkkaan! Minä kykenin osoittamaan heille olevani heitä lujempi, heitä ylhäisempi sekä mieleltäni että ryhdiltäni, kykenin halveksien pitämään heitä louskuttavina shakaaleina, joiden ääntä ei pelkää kukaan. Katsoen Aheribaa silmiin virkoin niin rauhallisesti kuin taisin:

— Minuako sinä, houkka, syytät setäni kuolemasta? Tiedätte kaikki minun rakastaneen häntä paljon. Sanoitte, että onnettomuus vei hänet kuoleman vuorille. Mitä siis minulla on siinä syytä, sillä jumalat valitsevat tekonsa ihmisen mieltä kysymättä? Oi, setäni vaimot ja lapset, älkää olko maltittomia ja ruvetko puhumaan typeryyksiä!

— Sinäkö tässä yrität meitä neuvoa ja opettaa? Aheriba huudahti vihlaisevalla äänellä. Joku vaimoista lisäsi kimeästi nenäänsä honottaen:

— Ottakaamme tyttö ja ajakaamme hänet talosta, ennen kuin hän saa aikaan enempää pahennuksia!

Heidän olisi pitänyt surra setäni kuolemaa, mutta sen sijaan he halpamaisesti kääntyivät minua vastaan purkaakseen vihaansa ja kostonhimoaan.

— Hänen äitinsä otti pahojen henkien avulla herramme rakkauden, niin ettei tämä enää meitä nähnyt. Me muutuimme varjoiksi, savuiksi.

— Katsokaa babilittaren tytärtä, kuinka kopea ja kova-ilmeinen hän on! Emme halua nähdä häntä talossa tämän jälkeen. Myykäämme hänet orjattareksi, niin että hän oppisi tietämään, mikä hänen paikkansa on!

— Niin tehkäämmekin! he huusivat kuorossa ja riemuitsivat halpamaisesta suunnitelmastaan. Minutko orjattareksi? Hoh, sellaisen kostonko he minulla aikoivat suorittaa? Mutta mitä muuta voi noilta pahasydämisiltä ihmisiltä odottaakaan?

Amelassur oli jostakin ilmestynyt heidän luokseen ja seisoi jurona kuuntelemassa heidän kirkumistaan. Hänet nähdessään he kävivät huutoineen hänen kimppuunsa.

— Sinä olet nyt talon herra. Aja tuo tyttö tiehensä, sillä

emme siedä häntä! Vielä parempi, jos myyt hänet orjattareksi, niin että hänen babililainen kopeutensa lannistuisi!

— Lo-lo, enpä tiedä, hän mutisi vastenmielisesti ja katseli rauhallisesti minua. — Hän on kovin nuori vielä. Armahtakaamme häntä ja katsokaamme, millainen hänestä tulee!

Näin hän ilokseni yritti puolustella minua, ja minä loin häneen kiitollisen katseen. Mutta hän ei ollut oikea mies käymään kiivasta sanasotaa ja väittelemään ympärillään ryöppyileviä sanoja vastaan. Hän sai kasvoilleen sellaisen huutojen ja kirkumisten myrskyn, että hänen vankka vartalonsa miltei taipui. Hänen kasvoilleen lehahti hämmentynyt ilme. Miksi hän ei riidellyt, karjunut, lyönyt? Jos hän olisi ruvennut käyttämään isännänoikeuttaan, huone olisi kohta ollut tyhjä. Mutta hän empi, vitkasteli ja kääntyili puolelta toiselle olkapäitään kohotellen ja näyttäen harmistuneelta. Lopuksi hän neuvottomana ratkaisi asian siten, että partaansa raaviskeltuaan pakeni pihalle. Tuskin hän pääsi kynnyksen yli, kun minä vetoavasti huusin, sillä tiesin heidän olevan tosissaan:

— Aiotteko tehdä työlle sen vääryyden, että myisitte hänet orjattareksi? Älkää tehkö niin! Kuulittehan, mitä Amelassur sanoi.

— Mitä Amelassurin, tuon ahneen saiturin sanoista! he vastasivat ivallisesti. — Me pakotamme hänet taipumaan tahtoomme. Orjattarenkin osa on sinulle liian hyvä, sinä käärmeestä siinnyt äpärä, joka matelit isämme sydämeen! Silmät sinulta pitäisi puhkaista ja turmella kasvojesi kauneus!

Näin kauan olin jaksanut malttaa mieleni, mutta nyt siitä tuli loppu. Tunsin, etten jaksanut enempää kuunnella. Poskeni arpi oli kuin polttava vaarna, ja sydämessäni kiehui hilitön raivo. He olivat minua pilkatessaan loukanneet vanhempiani vertaamalla heitä käärmeeseen. Voi noita kurjia olentoja! Kyllä minä heille puhuisin jotakin! Minun vanhempani olivat monta vertaa jalompia ihmisiä kuin he.

— Vai vertaatte isääni ja äitiäni mateliijaan te, jotka itse olette sonnan siittämiä, sillä sontaa on teidän sydämenne!

Hyvä on teidän nyt ulvoa, kun setäni on kuollut, sillä nyt pelkuruutenne on tiessään sen tähden, että laumaanne vastassa on yksi ainoa turvaton tyttöparka! Luuletteko minun pelkäävän? Voi, te raukat, jotka ulvotte yhdessä! Sen sijaan, että surisitte oikein setäni kuolemaa, te väärin haudotte vihaanne minua vastaan! Minä toki rakastin setääni, mutta teistä yksikään ei rakastanut häntä, sen näkee aikeista! Heti hänen kuoltuaan syöksytte hyeenoina turvattoman tytön kimppuun ja saatatte setäni manalanmatkan vaikeaksi, sillä totta tämän pahuuden täytyy liittää hänen hyvän sydämensä ahdistukseksi. Voi teitä!

— Totisesti tuo röyhkeä tyttö puhuu liikaa! karjaisi Aheriba malttinsa lopullisesti menettäen. Ja ennen kuin aavistinkaan, he kaikki olivat kimpussani. Minut kiskaistiin portailta alas ja paiskattiin lattialle. Siinä maatessani ja potkiessani ruumiiseeni satoi nyrkiniskuja, sylkeä ja raapaisuja. Suojellakseni kasvojani painoin kämmenet niille. Heitä oli liian monta kyetäkseni edes vähässäkään määrässä puolustautumaan. Ähkäisin kivusta kovan potkun sattuessa kylkiluihini, mutta valituksen ääntäkään en päästänyt. Noiden hylkiöiden ei pitänyt kuulla minun itkevän tai vaikeroivan! Vaikka he tarttuivat paksuihin hiuksiini ja niistä vetäen kiskoivat minut ovelle, en avannut suutani valituksiin, vaikka kipuni olivatkin suuret. Suljetuin silmin, huohottaen ja vain sisimmässäni tällaisesta kohtelusta itkien makasin kynnyksellä sukulaisteni syljeksittäväenä. Kasvoni olivat jo aivan märät. Kun vähäinen hiljaisuus tuli, luulin räökkäämiseni loppuneen. Mutta silloin paukahti niin kova isku päähäni, että uhmastani huolimatta parkaisin tuskasta. Kasvoilleni virtasi omaa kuumaa vertani. Kohottaen päätäni yritin torjua uutta iskua. Muuan setäni tytär oli riuhtaissut soihdunkannattimen ja piti sitä pääni päällä valmiina uuteen lyöntiin. Aikoivatko he surmata minut? Näinkö minun kävisi, kuolisin sukulaisteni tappamana? Voi, hyvät jumalat, auttavat taivaan herrat, miksi hylkäätte tytön yksin? Raskas lyömäase uhkasi pudota toisen kerran, ja nyt se varmaankin murskaisi pääni.

Silloin jylähti Amelassurin kova huuto yli kaiken metelin ja pauhun:

— Mitä hirmuista te aiotte? Tehän olette miltei tappaneet hänet! Menkää takaisin, tai isken nyrkilläni säpäleiksi jokaisen kallon, joka lähenee ovea!

Milloinkaan en ollut kuullut tai nähnyt jäykkää Amelassuria tuollaisena, peloittavana hirviönä, joka sieraimet leveinä seisoi vieressäni ja jyrkevällä voimallaan työnsi murhanhimoiset sukulaiseni pois luotani.

— Jos hän on teille vastenmielinen, lähetän hänet pois, hän kuului jatkavan, ja minun toiveeni, että hän puolestani pieksäisi vaimot ja tyttäret, raukeni. — Viekkää hänet jonnekin virkistymään. Minä menen nyt noutamaan isämme ruumista. Jos palatessani näen jonkun haavoittaneen tyttöä, minä panen veren virtaamaan, vaikka onkin murheen aika!

Toivoin inhimilliseksi osoittautuneen Amelassurin kumartuvan puoleeni ja kysyvän vointiani. Sitä hän ei tehnyt, vaan kiireesti lähti tiehensä. Kun kukaan ei välittänyt enää minusta mitään, minä kohottauduin ja vaivalloisesti ryömin pihalle auringon valoon. Ruumistani särki joka puolelta, ja luulin kuolevani kipuihini. Otsani oli jäykkä kuivuneesta verestä, ja käsivarteni vapisivat maatessani niiden varassa maassa ja kuullessani esihuoneesta sukulaisteni pilkkanaurun. Oi, kostaisivatko jumalat minun puolestani heille? Sen he ansaitsisivat, nuo raakalaiset! Kyynelet juoksivat silmistäni, polttavat häväistyksen kynelet, joita en jaksanut pyyhkiä pois. Jossakin lähelläni nauroivat isoääniset orjattaret, joista oli suloista nähdä ylimysnaisen kaikkien hyljeksimänä ja syljettävänä makaamassa pihan tomussa. Sukulaiseni olivat tietysti valehdelleet heillekin minusta kaikkea mahdollista pahaa, niin että minun oli turha toivoa orjienkaan osoittavan minulle sääliä. Kuinka vaikeaa elämäni olikaan!

Tuona aamuna minä, liki seitsemäntoista ikäinen Ninigigu, olin viheliäinen kuin maata ryömivä matonen, jonka kuka hyvänsä saattoi polkaista kuoliaaksi. Niin masentunut olin,

että ainoastaan häivähdyksenä muistin Binilinkin. Tämä rakas soturi ei tietänyt kovasta kohtalostani mitään. Hän olisi asettunut puolustamaan minua, jos olisi ollut täällä. Hän oli väkevä, urhoollinen, rakasti minua. Miksi hän ei ollut täällä? Surmata hän olisi saanut jok'ikisen sukulaiseni, sillä niin vihattavia he olivat. Orjatar minusta siis tulisi eikä suinkaan kymmenenpäämies Binilin vaimo. Mustelmille piestyin ruumiin haava pääläessä ja häpäisyn armottomat lovet sydämessäni luulin jättäväni maailman Binilineen ja meneväni kuoleman pitkälle tielle. Mitä varten oikeastaan hyödytti elää? Mitä tämä elämä oli? Kurjuutta ja pahojen tähtien vainoa olin vain saanut kokea. Syttyneen rakkauden pienet muruset olivat ainoat elämäni ilon pisarat, mutta kohta nekin olisivat sydämeeni kivettyneitä helmiä, kun sukulaiseni olisivat myyneet minut orjattareksi. Mihin joutuisin, mitä kokisin, sitä en hirvinnyt ajatella. Päätäni särki, ja tuskaisin mielin painoin kasvoni multaa vasten. Jotkut orjat tulivat ja kantoivat minut aasien ja muulien talliin. Niin alas sukulaiseni minut syöksivät, ettei ihmisten, vaan elukoiden huone oli enää minulle sovelias ollakseni.

Ulkoa kuului pois juoksevien hevosten kavioiden kopsetta: kops-kops-kops-kops. Juro, äkäinen Amelassur, ainoa joka koko roskalaumassa oli osoittautunut ihmiseksi, ratsasti pois, noustamaan hyvän talonisännän, setäni, kylmennyttä ruumista. Kyynelten peittäessä katseeni vaivuin heinäkasalle suurisilmäisten, alakuloisten aasien kuumien turpien eteen. Olin niin heikko, että luulin menehtyväni. Kavionkopseen siirtyessä loittonevana paukkeena kaukaisuuteen minä hervottomana heittäydyin selälleni heinille ja yritin vaipua uneen. Mitään muutakaan en voinut tehdä. Ajatusteni kuorma oli niin raskas kannettavaksi, että halusin paeta sitä unenjumalan lempeyden suojaan. Mutta nukkua en kuitenkaan voinut.

Päivän korkeimmillaan ollessa nousin heiniltä ja menin juhlien vesikaukalolle juodakseni ja pestäkseni pääni ja kasvoni, jotka olivat pahasti turvoksissa. Tämän tehtyäni istuuduin

jälleen heinäkasalle tuntien itseni sanomattoman kurjaksi. Miten onneton olinkaan! Nähtävästi syntymäni oli tapahtunut niiden tähtien alla, jotka toivat ihmiselle vain onnettomuuksia, muuten en voinut käsittää nuoren elämäni tapauksia. Mitä vielä kokisinkaan? Ihmisten piestäväksikö olin siis syntynyt, minä joka lapsesta asti olin uneksinut joskus olevani ylhäinen, upea nainen, jota ihmiset ihaillen ja alamaisesti katsoisivat? Unet olivat unia, niiden kauneus lumetta, sillä ainoa tosi oli tänä päivänä se, että lojuin murjottuna heinäkasalla. Takanani huokuivat aasit ja muulit lämmintä hengitystään niskaani. Vaikka ne olivatkin eläimiä, niiden läheisyys sai minut tuntemaan pientä turvallisuutta. Hyvä että ihmisellä oli edes hyvä eläin luonaan silloin, kun pahat ihmiset olivat hänet solvanneet ja pisseet. Näin juhtien murheelliset silmät — eiväthän ne vain tietäneet, mitä olin kokenut, ja eiväthän ne liene säälineet minua? Niiden kasvot olivat vakavat, ystävälliset, ilme lämpöinen ja lempeä. Mykkiä, hiljaisia ystäviäni ne tuntuivat olevan, ja nyyhkyttäen nousin ylös, painoin poskeni pienen aasin harmaata poskea vasten ja itkin näin puhellen:

— Voi, sinä pieni ja alakuloinen aasi, jonka korvat ovat suuret kuulemaan maailman asioita, näin minua ovat kohdelleet ihmiset! Minua on piesty, potkittu, raavittu ja isketty. Päässäni on reikä, kaikkialla on mustia läiskä, vaatteetkin repaleina. Tallissa on hyvän babililaisen ja hänen armaan vaimonsa tytär, ovi on suljettu, tyttö ei pääse pois. Voi voi! Ninigigu, voi voi!

Itkien pidin poskeani aasin poskea vasten, kunnes vaipuen takaisin heinille kasvot kämmeniini kätkien tuijotin peloittavaan kohtalooni ajan kulumisesta mitään tietämättä. Kaikki, mikä elämässäni oli ollut hyvää ja kaunista, tuntui unennäöltä, josta vasta tänään olin herännyt. Tulevien päivien kohtalot ammottivat synkkinä pilvinä ylläni ja varjostivat otsani. Mikä oli oleva minun osani kovassa maailmassa, orjattaren vai onnen tie, sen vain jumalat tänä päivänä tiesivät. Enteet olivat

turhia, turhia olivat pappien toivotukset, maailman tie yksin määräsi kätketyn kohtalomme.

Kesken synkkien ajatusteni näin oven avautuvan. Tukahduttaen nyyhkytykseni kohotin kasvoni tulijaa kohti. Joko orjakauppias oli saapunut? Joko minä menisin kauppatavaraksi markkinoiden meluun, jossa minua puserreltaisiin ja kohdeltaisiin kuin en ihminen olisikaan?

Hän ei ollut orjakauppias, vaan pelkkään vyöverhoon pukeutunut setävainajani orja, epämiellyttävän näköinen paksuhuulinen mies, jonka joskus olin nähnyt tallien läheisyydessä. Hiipien kuin ketoilves hän läheni minua silmissään outo kimalus, joka toi mieleeni emaljitiilen pinnan. Epämääräisen pelon vallatessa mieleni vetäydyin yhä kauemmaksi hänen lähestyessään, mutta lopuksi olin juhtien kiinnitystangossa kiinni, niin etten päässyt kauemmaksi. Orjan suuret silmät levittäytyivät hekuman täyttämänä, sanaakaan sanomatta hän pudotti verhonsa ja alastonna syöksyi minua kohti. Tämä tapahtui niin nopeasti, etten ehtinyt äännättääkään. Hän paiskasi minut nurin ja kävi päälleni. Huuliltani tunkeutui vihlova hätähuuto, mutta turhaan huusin. Tallin saviseinät olivat paksut ja itse talli oli kaukana asuinrakennuksista. Miksi kukaan ei liikkunut ulkona? Miksi mykät juhdatkaan eivät voineet minua auttaa? Näin huohotin suuresti tuskissani. Mies oli jo pääsemäisillään tarkoituksensa perille, kun häntä raastavan käteni etusormessa oleva sormus raapaisi poskeani. Hetkeäkään miettimättä pusersin käteni nyrkkiin ja iskin sen hänen toiseen silmäänsä niin, että sormukseni kivi raapaistessaan syöpyi syvälle sen kalvoon. Tämä hävytön sika ansaitsi tulla tapetuksi. Tuskasta älähtäen hän paiskautui pois päältäni ja polvilleen nousten paineli molemmin käsin haavoittunutta silmäänsä.

Mutta hänhän oli jättänyt oven auki, minä äkkiä huomasin. Aukko vapauteen ammotti edessäni. Miksi en käyttäisi sitä sen sijaan, että odottaisin katkeraa orjattarenkohtaloani tuntemattomissa, pahoissa oloissa? Minun tarvitsi vain juosta,

niin olisin poissa sukulaisteni luota. Hetkeäkään arvelematta syöksyin ovelle. Mutta ennen kuin pääsin siitä läpi, Amelassur seisoi edessäni kasvot hirmustuneiksi vääristyneinä. Pelästyneenä väistyin syrjään. Oliko tuo omituinen mies samassa juonessa orjan kanssa, ajattelin hämmästyneenä ja inhon tuntein, vaikken ymmärtänyt syytä siihen, miksi hän olisi lähettänyt orjan ensin yrittämään minulle väkivaltaa.

Ilmeekseni sukulaismieheni ei näyttänyt välittävän siitä, että olin avoimella ovelta. Käheällä äänellä hän kysyi:

— Aikoiko tuo orja maata sinut?

Voimatta virkkaa sanaakaan nyökkäsin. Amelassurin miekka oli jo tupesta ulkona, kun hän villissonnin lailla mylvähtäen syöksähti eteenpäin. Ehdin nähdä miekan välähtävän ja painuvan ähkäisevän orjan selkään, sitten olin juoksussa.

— Ninigigu, älä juokse! Kirkassilmä! kuulin Amelassurin huutavan tallin ovelta, ei vihaisesti, vaan hätääntyneenä, mutta en tahtonut pysähtyä. Kauhistunein sydämin ryntäsin tallipihan poikki hajoittaen jyviä haeskelevan kanalauman. Plataani- ja tammimetsä oli suoraan edessäni, ja Amelassurin yhä huudellessa minua riensin puiden suojaan. Pensaat raatelivat käsivarsiani ja sääriäni, mutta huomaamatta niiden aiheuttamia kipuja juoksin yhä kauemmaksi tallista. Koska olin päässyt tänne asti, minun oli mentävä niin pitkälle kuin jaksoin kulkea, mennä mihin tahansa. Setäni taloon en halunnut enää palata, sillä siitä olin jo saanut niin tarpeekseni, kuin kuka ikinä saattoi tarpeekseen saada.

En tietänyt, mihin menin ja kuinka kauan olin ryntäillyt metsää pitkin, kun tunsin ruumistani vihlovan. Yht'äkkäinen väsymys valtasi minut, ja kovasti huohottaen vaivuin maahan. Missä olin? Olinko jo tarpeeksi kaukana setävainajani maatalosta? En tuntenut seutua, mutta sen hiljaisuudesta aavistin sen rauhalliseksi. Ehkä olin kaukana kaikista teistä ja talonpoikaistaloista. Painoin kasvoni tuoksuvaan ruohoa vasten ja hengitin raskaasti maan multaista hajua. Olin nyt koditon enkä tietänyt, mistä yöksi löytäisin katon väsyneen pääni

päälle, mistä saisin leipäkyrsän nälkäisen vatsani tyydyttämiseksi. Tänä päivänä maailmani oli kaatunut nurinniskoin ja syössyt minut sellaisiin tapahtumiin, etten nähnyt valoa missään. Suru oli pakahduttamaisillaan sydämeni. Kolhittuna ja ihmisiä pelkäävänä lojuin paljaan taivaan alla kuunnellen menneisyyteni porttien sulkeutumista ikuisiksi ajoiksi. Sillä tuskastani huolimatta minä tiesin uuden kohtaloni parhaillaan kehittyvän eteeni, minun kulkeakseni sen valmistamaa tietä siihen päämäärään, jonka takana olisivat kuolemanjumalan kivenkaltaiset kasvat.

Jonkin aikaa kului, ennen kuin virkistyin niin paljon, että kykenin järjestelmällisesti ajattelemaan nykyisyyttäni ja suunnittelemaan, mitä minun olisi tehtävä. Kun siinä aprikoin asioita puolelta toiselle, havaitsin, ettei minulla ollut muuta mahdollisuutta kuin yrittää Assurin kaupunkiin Binilin luokse. Nyt ei ollut väliä sillä, että hän oli köyhä eikä kyennyt antamaan minusta arvokkaita kihlarahoja. Tärkeintä oli, että pääsisin hänen luokseen turvautuakseni hänen suojelukseensa. Neuvokkaana miehenä hän selvittäisi asiani ja palauttaisi elämäni jonkinlaisille raiteille, niin etten hukkuisi onnettomuuteeni. Matkan pituus ei minua peloittanut, mutta pelkäsin sukulaiseni lähettävän palvelijoita ajamaan minua takaa ja viemään takaisin maakartanoon. Se olisi pahin kohtalo, johon joutuisin, ja sitä minun täytyi visusti välttää. Oli parasta, että unohdin setävainajani talon, joka oli muuttunut tuskieni paikaksi.

Onnekseni sukulaiseni olivat olleet niin vimmoissaan, etteivät olleet huomanneet riistää korujani, jotka aamulla olin pannut ylleni, sillä niitä voisin käyttää Assurin-matkaani. Minulla oli neljä kultaista rannerengasta, viisi arvokasta sormusta ja kaksi nilkkarengasta, joissa oli helmiä. Uumillani oli hyvän omaisuuden arvoinen, viidellätoista beryyllillä ja yhtä monella jaspiksella koristeltu kultarenkainen vyö, jonka olin saanut sedältäni silloin, kun täytin kuusitoista vuotta. Siinä oli yhteensä niin monta kiveä kuin oli Sin-kuujumalan pyhä

luku, kuukauden päivien luku, ja sen ajatteleminen sai minut uskomaan, että vyö tuottaisi minulle onnea. Tuonnempana näkisin, kuinka minulle kävisi. Arvioituani, että mukanani oli joltinenkin rikkaus, minä reipastuneena nousin jaloilleni ja lähdin taivaltamaan keskipäivän suuntaa kohti. Jossakin siellä päin piti olla tie ja Idiqlat-virran sivuhaara.

Assurilaiset olivat jo kauan aikaa rakentaneet kaikkialle maahansa suuria teitä, joita pitkin heidän ratsuosastonsa — taisteluvaunuja he enää käyttivät hyvin harvoin — nopeasti pääsivät ryntäämään sinne, missä kuninkaallisen mahdin täytyi suojella itseään kapinalta tai rajan yli hyökänneiltä vihollisilta. Yksi tällainen, vielä keskeneräinen tie oli suoraan edessäni. Kuulin jo rakennusorjien huudot ja päällysmiesten ruoskaniskut, joilla he tehostivat työn joutuisaa edistymistä. Isoja kiviä upotettiin pehmeisiin kohtiin ja peitettiin läheisen kummun kyljestä kannetulla soralla. En uskaltanut mennä työjoukon lähelle, sillä yksinäinen tyttö oli yksinäisessä paikassa häikäilemättömien miesten armoilla, vaan kiersin sen kaukaa. Vatsani naukui kuin metsäkissa kulkiessani tien poikki pitkän matkan päässä rakentajista. Armoton väsymys painoi runneltua ruumistani, ja kävelemään tottumattomat jalkani olivat sannikkaisiini tunkeutuneen hiekan rikki syövyttämät. Jokaisen askelen ottaminen teki niin kipeää, että kyynelät kihosivat silmistäni. Jospa kohtaisin yksinäisen talon, jossa voisin levätä! Kompastellen ponnistelin eteenpäin. Ensimmäisen kerran eläissäni koin sen, että itsepäisyydestäni oli hyötyäkin. Ilman sitä olisin jäänyt makaamaan maahan ja joutunut yön tultua metsän petojen saaliiksi. Nyt se pakotti minut kivuista huolimatta taivaltamaan eteenpäin. Siksi minä hämärän tulviessa taivaan pihasta näin edessäni olevan virran partaalla kyyhöttävästä majasta valoa. Yössä kulkevien pahojen henkien ja petojen pelko sai minut sydämessäni hartaasti rukoilemaan jumalia, että majan asukkaat sallisivat minun yöpyä luonaan, olipa heidän majansa kuinka halpa tahansa. Niin kovasti olin väsynyt, että silmäni olivat sulkeutua kesken

vaivalloisen kävelyäni. Mutta saavuini kuitenkin majalle ja astuin sen ovesta sisään. Suuri oli iloni nähdessäni yksinäisen vanhan miehen olevan siinä. Hän voiteli kilpikonnarasvalla jotakin merkillistä pyörää pienen valotuikun palaessa hänen vieressään.

— Toivotan sinulle hyvää vointia, vanhus! sanoin kohteliaasti. Olipa maja ja sen asukas minkälainen tahansa, kohtelias minun täytyi olla, sillä käytökseni kenties ratkaisi sen, miten viettäisin yöni.

— Kolme tarkasti punnittua hopeajyvää se maksaa, hän vastasi suureksi ihmeekseni. Suu auki katsoin häntä. Hänpä merkillisiä vastauksia päästeli tervehdyksiin.

— Sallitko minun yöpyä majassasi? Olen väsynyt, enkä tiedä, mihin muuallekaan menisin, jatkoin puhelua. Ihmeeni tuli entistä suuremmaksi hänen tällä kertaa tokaistessaan:

— Aamulla on parasta puhua asiasta tarkemmin.

Tämähän kummallista, ajattelin sekä huvittuneesti että harmistuneesti. Pitäisikö minun väsyneenä odottaa aamuun asti, ennen kuin hän ratkaisisi, ottaako hän minut majaan vai ei? Hän oli varmaankin menettänyt järkensä. Kuka tiesi, mitä tämä ukko minulle tekisikään? Murhaisi ja ryöstäisi minut ja paiskaisi ruumiini virtaan. Hiljainen kammo alkoi jo levitä mieleeni.

Katselin ympärilleni. Maja oli hyvin yksinkertainen ja köyhästi kalustettu, jopa siivoton. Muutamista kapineista arvasin vanhuksen olevan virran yli kulkijoita kuljettavan lautturin. Sellainen hän varmaankin oli. Mutta hänen kummallista käyttäytymistään en käsittänyt. Vaikka hän ei oikein näyttänyt järkensä menettäneeltä, ei hän tuntunut olevan juuri muutaakaan.

— Olet varmaankin lautturin, virkahdin jotakin puhuakseni, sillä sydämeeni levinnyt omituinen painostus alkoi vaivata minua.

— Vanha se kyllä on, mutta aina se tuollaisen tytön makaa-

misen kestää, hän nyt vastasi ja kurottautuen viereensä otti

lattialta makuumaton ja heitti sen eteeni. Ymmärsin nyt hänen käyttäytymisensä syyn ja nauroin kauan itsekseni. Ollakseni pilkkaamatta hänen harmaita hapsiaan en tehnyt sitä hänen nähtensä. Vanha lautturi oli umpikuuro, ja siksi hän puhui niinkuin puhui. Tämän seikan toteaminen rauhoitti sanomattomasti mieltäni, en pelännyt enää häntä.

Hän pani pois pyörän ja kynsi ensin päälakeaan, sitten leukansa alustaa ja lopuksi kainaloaan. Noustuaan seisomaan hän otti saviarkusta leipäkyrsän ja ojensi sen minulle.

— Söisit kai?

Hyvät jumalat hänet varmaankin panivat tämän tekemään, sillä totisesti minä olin niin nälissäni, että olisin syönyt vaikkapa savea. Kiitollisena söin leivän ja huomasin sen tekevän sanomattoman hyvää. Olin sangen tyytyväinen majaan osumistani, sillä jossakin muualla minun olisi saattanut käydä hyvinkin pahoin. Tuntui, kuin jumalat olisivat viimeinkin ottaneet asiani huolekseen ja seuranneet askeleitani. Jospa niin olisikin ollut!

Levitettyäni kaislaisen maton seinän vierelle maahan minä oikaisin väsyneen ja särkyisen ruumiini sille, ja vaikka alustani olikin kova, leponi tuntui ihanalta. Ihan minun täytyi ähkäistä mielihyvystä, kun helpottava raukeus suloisena värinä levisi jäseniini. Painaen korvani mattoa vasten suljin silmäni. Vanha lautturi liikahteli vielä ahtaan majan lattialla, mutta sitten hän sammutti tuikkunsa ja kuului ojentautuvan omalle matolleen. Hiljainen, syvä rauha levittäytyi yllemme. Ulkona pulpahteli yössä virtaava joki.

Tämän päivän vaikeuksista huolimatta minä koin sydämesäni, että jumalat armahtivat onnetonta tyttöä, sillä he antoivat minulle makean ja tarpeellisen unen, jonka syvissä pohjissa en tietänyt elämän armottomuudesta mitään. Kuinka siunattu unenlahja olikaan, sillä se virvoitti väsyneen ja ahdistetun mielen ja palautti ruumiiseen voimaa! Aamun valjettua heräsin siihen, että lautturi kosketti minua olkapäähän. Vaikka

ruumiini olikin vielä hellä, olin kuitenkin virkeä nousemaan jalkeille ja lähtemään matkaani jatkamaan.

— Lähtekäämme siis virran yli, vanha lauttamies sanoi hymyillen sakean partapensaikkonsa takaa. Ajattelin, kuinka olin eilen erehtynyt epäilemään häntä mielipuoleksi ja murhamieheksi, sillä hänhän näytti hyvin ystävälliseltä vanhukselta. Hän lähti ulos, ja minä seurasin häntä rantaan. Virta välkkyi kultana ja hopeana, ja sen kaislikoissa räksyttivät aamuvirkut sorsat. Kauempana olevalla vesijättömaalla kahlasivat pitkäjalkaiset kurjet tongiskellen mutaa ja roikuttaen potkiskelevia sammakoita nokassaan ennen kuin nielivät ne. Virran toisella puolella leviävä heinäaavikko huojahteli vaalenevin ja sinistynein värein hiljaisen tuulen kiitäessä kuin höyhen ruohonlatvojen ylitse. Taempana levisi sankka metsä, jonka päällitse näkyi kaukaisten vuorijonojen sininen seläikkö. Aamukaste nousi ohuena harsona ilmaan, ja kaikki mitä oli sen takana, näytti hiljaa värisevän, niin että koko maailma ikäänkuin liikkui. Käytyämme lautalle ja vanhuksen meloessa ylitse virta pulpahteli hopeisina kuplina ja mustina nauhoina hirsien kupeilla, ja sen kiitävässä vedessä välähteli kalojen kylkiä. Minun ja vanhuksen kuvain seurasi uskollisesti lauttaa, näyttäen suunnattoman pitkältä ja vääristyneeltä, niin että aivan nauroin.

Keulahirret raapaisivat rannan valkoista hiekkaa, ja nopeasti hypähdin maalle. Vanhus mutisi itsekseen. Hän nähtävästi oli luullut minun lähtevän tieheni maksamatta, mutta enhän tahtonut tuolle hyvälle ukolle tehdä sitä. Kääntyen selin irroitin vyöstäni yhden beryllin ja painoin sen hänen kämmelleen. Hän näytti hätkähtävän nähdessään sen ja sitten katsahti omituisin ilmein minuun. Kolmen sheun sijasta siinä oli satakertaisesti liikaa, mutta minulla ei ollut vähempää antaa. Ja oliko loppujen lopuksi beryllissä yhtään liikaa, jos ajattelin hänen hyvyttään ja hänen suomaansa yösijaa, syömääni leipää ja virkistävää untani? Olihan vapauteni beryllin arvoinen. Kenties jo olisin sukulaisteni käsissä, jos he olivat lähettäneet takaa-ajajat perääni, ja olisin harhaillut teillä.

Virran tällä puolen takaa-ajajista ei ollut paljon pelkoa, sillä tuskin kukaan muisti vanhaa lautturia ja sitä, että saatoin hänen avullaan mennä ylitse paikasta, joka ei ollut yleisen tien yhteydessä. Katsoin vielä kerran vanhusta silmiin ja lähdin kohti metsää, jonka laittaa myöten näytti kulkevan tie. Ehkäpä siellä kohtaisin matkueen, joka olisi menossa Assurin kaupunkiin.

Heinälahon poikki tarpoessani katsahdin kerran taakseni. Vanhus seisoj yhä paikallaan ja tarkasteli kämmentään. Sydämessäni tuntui sanomattoman hyvältä. Kivi merkitsi hänelle varmaankin suurta omaisuutta. Tämän ilon tuottaminen hänelle oli parhain tekoni, jonka olin elämäni tähänastisissa vaiheissa tehnyt, enkä tiennyt, tulisinko milloinkaan enää ansaitsemaan toisen ihmisen ilahduttamisella omaa iloani.

Asteltuani tietä monta kaksoistuntia minut saavutti muuan kaksikymmenjuhtainen matkue. Vähän aikaa hierottuani sen omistajien kanssa kauppaa sain nousta kamelin selkään matkustaakseni siinä turvallisesti ja joutuisasti Assurin kaupunkiin. Maksuksi annoin pikkusormestani sormuksen. Jo ennen matkueen kohtaamista olin kätkenyt muut koruni vaatteitteni alle. Eihän milloinkaan voinut tietää, minkälaisen ihmisten kanssa joutui tekemisiin, jonka vuoksi oli parasta olla ajoissa varovainen.

Kohta kaupunkiin tultuani kohtasin sattumalta Binilin viidenkymmenenpäällikön, jonka rakastettuni joskus oli näytännyt minulle. Innokkaasti kysyin Biniliä, mutta surukseni sain kuulla hänen olevan sotajoukkojen majoituspaikassa joisakin tehtävissä, joista hän palaisi noin kaksoistunnin kuluttua. En tietänyt, tunsiko viidenkymmenenpäämies minut, mutta hän hymyili leveästi virkkaessaan ennen eroamistamme:

— Neito, älä juokse liian nopeasti soturin perään, sillä nopeudessasi väijyy paljon ansoja! En tarkoita tällä puheellani pahaa, sillä tiedän Binilin kunnialliseksi mieheksi. Mene ja odota häntä, jos sinulla on malttia siihen!

Näin sanottuaan kunnon belninnu marssi kilisten tiehensä. Minä seisoin vähän aikaa paikallani ja lähdin sitten allapäin katuja kohti taloa, jossa tiesin Binilin asuvan. Toiveeni, että olisin heti kaupunkiin tultuani päässyt kertomaan hänelle murheistani ja kuulemaan hänen ystävällisen, lohduttavan äänensä, oli rauennut. Olin nuori ja malttamaton, niin että kaksoistunti tuntui pitkältä ajalta. Katsellen kiirehtivien ihmisten vilinää, väistellen ahtaissa paikoissa kuormitettuja juhtia ja iloiten kuitenkin siitä, että olin päässyt pakenemaan sukulaisteni luota, hiljaa harhailin eteenpäin, kunnes olin perillä. Istuuduin talon seinästä esiin pistävälle kivelle odottamaan rakastettuani. Näin tehdessäni ihmisiä katsellen hypistelin rauhattomasti joko rannerenkaitani tai kaulakorujani. Tästä minä tiesin olevani levottomampi kuin tahdoin tunnus- taakaan. Isäni oli aikoinaan sanonut, että levottomasti hyp-

pivät sormet ovat sen ihmisen merkki, jonka ajatukset harhailivat maltittomina. Vaikka siis tämän tiesin, en voinut pitää sormiani liikkumattomina. Ajatukseni kiertelivät niin monissa asioissa, että turha oli pitää niistä lukua.

Kun olin mielestäni istunut paikallani jo pitkän ajan, rupesin tulemaan entistä levottomammaksi. Missä Binili mahtoi viipyä? Miksi hän ei jo tullut? Kaikenlaiset epäilykset valtasivat mieheni, jopa arvelin hänen joutuneen lähtemään pois koko kaupungista, jolloin saisin odottaa häntä turhaan kenties kuinka kauan, ikuisesti. Vaikka tiesin levottomuuteni joutavanpäiväiseksi, en voinut rauhoittua, vaan nousin jalkeille, läheten nurkan taitse vierivää ihmisten ja juhtien virtaa. En nähnyt erikoisesti mitään kasvoja, sillä vaikka silmäni katsoivat, olin kuin sokea. Värikkään muurin lailla väentungos vyöryi ohitseni, aukottomana, meluavana, vyöryssään kaiken maailman ihmisiä, valkoisia, ruskeita, mustia, harmaita. Minusta tuntui, kuin olisin ollut kaiken tuon tungoksen ulkopuolella, siihen kuulumaton, kaukainen ja vahingossa tänne harhautunut aron liitävä henki, jota päivän valaessa loistoaan kadulle ihmiset eivät saattaneet nähdä.

Mutta oli joku, joka näki minut. Tuttu, vihattu ääni puhui läheisyydessäni pelästyttäen minut pahanpäiväisesti. Se oli Aheriba, minua eniten vihaava sukulaismieheni. Hän se huusi:

— Mutta tuossahan tuo kirottu tyttö onkin! Saimmepa kuitenkin hänet käsiimme. Älä lähdekään mihinkään, Ninigigu, sillä otamme nyt sinut mukaamme, sinä kavala karkuri!

Kauhistunein silmin näin serkkuni työntyvän ihmisten seasta minua kohti. Miksi en ollut tarkastellut tarkemmin kasvoja säästyäkseni tästä? Myöhäistä oli nyt katua. Serkkuni oli jo aivan lähelläni. Hän talutti marhaminnasta hevostaan, ja hänen kintereillään tuli viisi maatilaa palvelijaa, hekin juhtiaan taluttaen. Arvasin Aheriban saapuneen kaupunkiin tekemään ostoksia isänsä hautajaisia varten. Onneton sattuma oli johdattanut hänet läheisyyteeni. Jos olisin pysynyt paikallani Binilin talon luona, tätä ei olisi tapahtunut. Nyt katsoin serk-

kuui julmien silmien ilmettä ja näin hänen suunsa kaartuneen pilkalliseen hymyilyyn. Vähän aikaa olin yllätyksen pelästyttyä, mutta sitten vastarinnan haluni heräsi. Pitikö minun alistua serkkuni valtaan kuin metsämiehen haavoittama kauris hänen saadakseen köyttää minut hevosensa satulaan ja tehdäkseen kanssani siten kuin mieli? Eihän hän ollut mikään isännöimään minua. Jotakin kai voin tehdä minäkin, ainakin paeta. Häntä ja palvelijoita vastaan en tietysti voinut puolustautua. Parasta siis oli viivyttelämästä lähteä pakoon.

Niin minä teinkin. Irvistin rumasti Aheriballe, joka oli luullut minun jo olevan varma saaliinsa, ja lähdin nopeasti Binilin asunnolle päin. Sinä aikana, kun olin seurannut ihmisten vilinää, en ollut katsonut katua pitkin sinne. Kenties hän jo oli kotonaan. Takaani kuulin Aheriban kiukkuisesta huuhahtavan:

— Vai irvistelet minulle, tyttö! Kohta minä panen sinut itkemään!

— Itketä koiriasi, jos jumalat sen sallivat! vastasin päätäni kääntäen ja kiirehtien kävelyni juoksuksi. — Älä iloitse liian aikaisin, sillä vielä en ole käsissäsi! Mekomakin hyeena! Shakaali!

Näin sanottuani aloin juosta kovasti. Kiljahdellen Aheriba kiskoi hevosensa suitsia päästäkseen jälkeeni. Häntä seurasivat palvelijat pitäen omaa mölinäänsä elukoittensa kanssa. Joukko ihmisiä väistyi tieltäni syrjään.

— Ottakaa hänet kiinni! Hän on karannut orjatar! Ottakaa kiinni!

Hoh, minkä valheen tuo ilkiömäinen serkkuni nyt keksi! Vai olin minä muka karannut orjatar! Kunpa saisin iskeä häntä naamaan ja kertoa, kuka se karannut orjatar oikein oli! Valehtelija!

Niinkuin olin pelännyt, hänen valheensa meni ihmisiin, ja tähän astiset katselijat ryhtyivät ahneina ajamaan minua takaa, toivoen tietysti Aheriban maksavan heille hyvän palkkion kiinniotostani. Huomasin olevani aika pinteessä. Miehiä

ja läähättäviä akkoja syöksyi minua tavoittamaan. Koko ihmiskunnan ajamaksiko tässä jouduinkin, huohotin juostessani ja katselin pälyilevin silmin kupeilleni jonkinlaista pelastusta nähdäkseni. Jos tieni salvattaisiin edestä päin, olisin hukassa. Hengitykseni pihisi rinnastani kuin käymistilassa olevan viinissäkin ilma, hiki nousi otsalleni ja poskeni olivat kuumat. Kiinni minä joutuisin, se taisi olla jo varma. Mutta vielä minä jaksaisin vähän matkaa juosta ja juokсутtaa takaa-ajajiani.

Katselin jo korkeita kiviseiniä ikäänkuin aikoen kiivetä pelkin kynsin niitä myöten ylös katoille ja olin tuntevinani käsien takertuvan vaatteisiini. Eteeni ilmestyi joku mies. Hän tuli niin nopeasti tielleni, etten ehtinyt väistää, vaan syöksyin häntä päin. Olisin kaatunut, mutta hän kietaisi äkkiä käsivartensa vyötäröni ympärille. Kohotin nyrkkini lyömään häntä, olin valmis potkimaan ja puremaan. Mies huudahti kummastuneena:

— Mitä — mitä nyt? Mihin juokset? Mitä ovat nuo villit ihmiset?

Olin herpautua hengettömäksi iloni tähden. Olin törmännyt Biniliin ja olin nyt hänen väkevien käsivarsiensa suojassa. Kelpo jumalat, kylläpä kannattikin juosta tätä varten! Ihmiset eivät voisi nyt pidättää minua Aheriballe luovutettavaksi. Huohotin, ähkin ja taisin itkeäkin. Binili katseli ihmeissään sekä kasvojani että hälliseviä ihmisiä, jotka juoksunsa lopettaen pysähtyivät eteemme sankkana joukkona. Heidän takaansa työntyi Aheriba kovasti puhallellen. Tulkoonpa nyt minuun kiinni! Binili tappaisi hänet. Niin kauas pelkoni ja hätäni olivat häipyneet, että uskalsin vääristää suuni niin rumaan irtistykseen kuin ikinä osasin ja kohdistaa sen serkulleni.

— Kerrohan nyt nopeasti, mihin juoksit! rakastettuni virkahti korvani takana. Kääntyen häneen kerroin lyhyesti, mitä maatalossa oli tapahtunut, kuinka olin karannut ja juossut hänen syliinsä. Binilin kasvoille levisi tyytymätön ilme, ja hän murahti jotakin, josta en saanut selvää. Se taisi olla oikein miehekäs ja ruma kirous. Hänen toinen kätensä veti

jo miekkaa tupesta, mutta pysähdytti sen puoliväliin. Aheriba oli tällä aikaa päässyt aivan nenämme eteen ja siinä puuskuttaen uskalsi, moinen hylkiö, raa'asti sanoa Binilille:

— Päästä irti tytöstä! Hän on karannut orjatar.

Minä katsahdin uteliaasti rakastettuuni nähdäkseni, miten hän ottaisi vastaan tämän väitteen, jonka mukaan en ollutkaan vapaa nainen ja arvokas hänen morsiamekseen, vaan orjatar. Näin hänen leukapieliensä vääristyvän pahasti. Hän purra rouskautti hampaansa vastakkain niin rajusti, että luulin niiden murtuneen. Niin synkän punaisena kuin nyt en ollut nähnyt häntä milloinkaan. Hänen silmänsä olivat kovat, liikukumattomat ja kerrassaan peloittavan uhkaavat. Aheriban ei olisi hyvä olla, jos Binili kävisi hänen kimppuunsa. Melkein toivoin sitä.

Binili kuului nyt puhuvan korvani takana Aheriballe:

— Jos rakastat elämäsi, älä enää astu eteenpäin! Milloin, hän sanoi ympärillämme oleville ihmisille, — vapaata assurilaista naista on saatu ruveta solvaamaan orjattareksi? Eikö tämä ole Assurin kaupunki, jossa on laki? Tämä mies tässä syyttää tätä nuorta naista karanneeksi orjattareksi, mutta kuitenkin minä tiedän tytön olevan hovihankkija Beledinin veljentytär. Onko joukossanne joku, joka tuntee tämän naisen? Eikö hän ole Beledinin tytärpuoli?

Kohotin kasvojani, että ihmiset saisivat nähdä ne. Heti kuului ympäriltämme huudahduksia ja mutinaa. Aheriba yritti vetäytyä kovasti punoittaen taaksepäin, mutta ei hevosensa vuoksi päässyt mihinkään.

— Kyllä me nyt tunnemme tytön! ihmiset huusivat. — Beledinin sukulainen hän on, niinkuin kymmenenpäämies sanoi. Mutta mitä tämä hevosmies oikein tarkoittaa vainotesaan häntä?

Kymmenet silmäparit iskeytyivät syyttävinä Aheribaan, joka turhaan yritti peräytyä paikasta, jossa koki tappion. Hänen palvelijansa katselivat levottomina toisiaan, mutta

eivät hekään päässeet ihmisten vuoksi mihinkään. Olivatpa he tosiaankin ajaneet itsensä pahaan loukkuun.

— Enpä ole totisesti kuullut niin suuresta röyhkeydestä, jota tämä hevosen kuljettaja on osoittanut! huusi Binili voimakkaalla äänellä. — Eikö meillä ole lakia, ettei mies saa myydä naista orjattareksi tai solvata häntä sellaiseksi? Vapaan naisen myyminen on raskas rikos.

Ihmisjoukko mutisi niin kovasti ja pahanenteisesti, että odotin Aheriballe käyvän hyvinkin huonosti, minkä hän kyllä sietikin, tuo kettunaamainen ryöväri. Nyt vasta minä tiesin turhaan pelänneeni sukulaisiani, sillä hehän eivät olisi saaneet myydä minua. Mutta niin pahoja he kuitenkin olivat, että ehkä olisivat saaneet sen toimeksi ryhtymällä asioimaan jonkun orjakauppiaan kanssa, joka kuljetti naisia kaukaisiin maihin. Silloin ei kukaan olisi saanut tietää, vaikka minut, vapaa nainen, olisi vastoin lakia annettu orjuuteen.

Luonamme olevat kaupungin miehet rupesivat raivostumaan ja katselivat Aheribaa verenhimoisina.

— Mikä hylkiö tämä hevosmies oikein onkaan? Meidän keskuudessamme hän aikoo harjoittaa pahuuttaan. Vaikka hän näyttääkin olevan Beledinun poika, on hänenkin kunnioitettava lakia. Valehdellen hän juoksee tytön kintereillä ja huudoillaan houkuttelee meidät mukaansa syntiin. Oh ja oh! Laki tehköön tehtävänsä, sillä muuten ovat tyttäreemme vaarassa joutua miesten myymiksi. Ottakaamme tämä mies ja viekäämme Assur-temppeliin tuomarin eteen! Hän saakoon palkkansa, jota on hakemassa!

Näin puhuttuaan vihostuneet kaupunkilaiset olivat käymäisillään valkoiseksi muuttuneeseen serkkuuni kiinni, aikoen raahata hänet tuomittavaksi. Mutta ennen kuin he ehtivät toimittaa mitään, kovasti huudahtaen Aheriba heitti hevosesänsä suitset käsistään ja kyynärpäillään tietä raivaten työntyi naisten välitse meitä ympäröivän ihmiskehän ulkopuolelle. Juosten hän lähti pakenemaan katua pitkin. Muutamat miehet ajoivat häntä takaa, mutta hän pääsi karkuun. Miehet palasi-

vat takaisin ja kohdistivat huomionsa serkkuni onnettomilta näyttäviin palvelijoihin. Mitä miehiä nämäkin lienevät olleet, kun olivat yhtyneet herransa tekoihin? Selkään heille piti antaa, että oppisivat erottamaan hyvän pahasta! Ja ennen kuin pelosta vapisevat palvelijat ehtivät seurata isäntänsä esimerkkiä, miehet olivat heidän kimpussa ja leipoivat heitä nyrkein ja kepein niin innokkaasti, että palvelijat rupesivat voivottelemaan ja parkumaan. Lyömisensä lopetettuaan miehet käskivät heidän nopeasti lähtemään matkaansa ja vastedes paremmin muistamaan lakia.

Näin siis kävi Aheriban yritykselle. Vatsani oli iloa täynnä suudellessani ihmisistä välittämättä Biniliä suoraan suulle niin innokkaasti, että hän miltei häpesi näkijöitten vuoksi. Helästi hän katseli minua silmiin. Ah, minähän tiesin jo hänen rakastavan minua suuresti, tämän lujan, turvallisen miehen, jota en olisi vaihtanut kuninkaaseenkaan! Hän oli selvästi sangen hyvillään saadessaan pelastaa minut. Kun nyt setäni oli kuollut, ja minä olin paennut sukulaisteni luota, hänellä oli hyvät toiveet saada vihdoinkin minut vaimokseen. Hän oli samaa mieltä kuin minäkin, että jos jumalat olivat määränneet kaksi ihmistä kuulumaan toisilleen, eivät siinä esteet pidättelleet.

Merkillisesti vaihtuivat ihmiselämän tapaukset. Vielä kolme päivää sitten olin ollut vainottu tyttöparka avarassa maailmassa, tänään olin iloitseva morsian, joka ylkänsä turvallisen käden ohjaamana astui taloon sydän niin täynnä iloa, että se aivan mykisti. Myöskin Binili oli iloinen. Hän yskähteli kämmeneensä, käännähteli notkeasti puolelta toiselle, ja hänen kasvonsa olivat yhtä ainoaa suurta hymyä. Se mitä hän oli pitänyt miltei mahdottomana, oli tapahtunut käsittämättömän nopeasti: tyttö oli suorastaan paiskattu hänen syliinsä. Jumalat ne minut paiskasivat siihen, ja luulen, että he niin tehdesään mutisivat rakastetulleni: siinä on tyttö, ota hänet!

Binilin talossa oli ainoastaan kolme huonetta, joista yhdessä keitettiin. Mielestäni asunto oli upea ja lavea kuin kuninkaal-

linen hovi, jota en ollut milloinkaan nähnyt, mutta jonka saattoin kuvitella. Huoneet olivat neliönmuotoisessa asemassa toisiinsa nähden. Ensinnä oli eteishuone, jonka perältä päästiin keittiöön ja oikealta kahteen muuhun huoneeseen. Eteishuoneesta nousivat myös portaat talon katolle, jossa iltaisin saattoi istuskella katselemassa Assurin kaupungin kattoja ja katuja. Nyt me istuimme ensimmäisessä huoneessa. Se oli kaunis, mutta miten epäjärjestyksessä se olikaan! Binili istui edessäni matolla ja katseli minua. Hän ei vielääkään tahtonut uskoa, että tämä oli totta. Vaikeaksi minullekin kävi uskomisen. Hän sormeli kiharoitua partaansa, näytti vähän aikaa riemunsa tähden niin älyttömältä, että luulin rakastuneeni kerrassaan hulluun mieheen. Mutta sitten hän jotakin keksien pyysi minua kertomaan seikkaperäisesti, mitä maakartanossa oli tapahtunut. Kun kerroin, hän huojuutteli päätään tai piteli ohimoitaan ja väliin ähkäisi niin syvään, että luulin hänen heittävän henkensä ja jo korisevan. Valot ja varjot kiitivät nopeina hänen kasvojensa ylitse, hän nauroi, huokaili ja eli niin sanojeni mukana, että luulin hänen tämän kaiken eläneenkin ja itse olleen vain sivusta seuraajana. Kun olin lopettanut, hän oli rusentaa minut kuoliaaksi puristaessaan minut rintaansa vasten.

— Köyhä kymmenenpäämies minä vielä tänä aamuna herätessäni olin, mutta nyt olen rikas kuin isäni menneinä päivinä! hän huudahti riemuitsevana kuin poikanen. — Setäsi on kuollut, ja koska sukulaisesi ovat kohdelleet sinua kehnosti, ei tietääkseni ole ketään, joka voisi estää minut ottamasta sinua vaimokseni.

Minä se en ainakaan tahtonut estää häntä saamasta haavettaan toteutetuksi, vaan suutelin häntä kuumasti. Irrottautuen hänen käsistään sanoin:

— Tuskinpa me aivan köyhiä olemme. Olihan minulla kuitenkin jotakin, vaikka olinkin saapunut karkurin tieltä. Vaateistani otin kaikki koruni, irroitin nilkkarensaakin ja asettin ne Binilin eteen. Hän oli hämmästyneenä katsellut, kun

löysin korun toisensa perään jostakin pukuni poimusta, ja kyykistyen matolle hän ryhtyi ihailemaan niitä. Katselin häntä ylpeästi. Aivan köyhää vaimoa hän ei nainutkaan, sillä hänen edessään oli arvokas kasa kalleuksia. Hypistellen yhtä toisensa jälkeen hän hartaana silmäili säihkyviä sormuksia ja vyötäni ja väliin maiskautti mielissään huuliaan. Hoh, oliko hän ahne, ajattelin pahastuvini mielin. Ahneet ihmiset eivät olleet sydämeni ystäviä. Tuskin olin näin ajatellut, kun näin Binilin kasvojen synkkenevän. Hän pudisti päätään ja näytti hyvin jyrkän näköiseltä. Mitä hän nyt aikoi kieltää?

— Onko ylevää miehen syödä naisen kädestä? hän rupesi puhelemaan. — Kuinka voin purra leipää ja kastella kannikkaa viiniin, kun minulla ei ole juuri mitään? Nämä korut, nämä kalliit tavarat ovat tulevan vaimoni, enkä minä voi niihin koskea. Kauniita ne ovat, kauniita! Ah ja oh, miksi minun pitääkin olla köyhä?

Hämmästyneenä olin kuunnellut hänen sanojaan, jotka hän jupisi enemmän itselleen kuin minulle. Häntä siis vaivasi turha häveliäisyys. Hän oli rehellinen, kenties liiankin rehellinen, tuo kelpo Binili! Mutta kaikki mitä minulla oli, kuului hänellekin, sillä niinhän piti olla, jos olisin hänen vaimonsa. Sen vuoksi sanoin:

— Mikä on minun, se on myöskin sinun! Älä pudista päästäsi ja murise vastaan, sillä tahdon sinun olevan järkevä! Olet hyvin tyhmä, jos kidutat itseäsi väärällä häveliäisyydellä, jolla sitä paitsi loukkaat sydäntäni. Joko otat minut ja korut ja tunnustat kaikki omaksesi, tai sitten tyttö lähtee matkaansa ja vie korut mukanaan! Tässä on sormus. Mene kauppiaan luokse ostamaan vakallinen jauhoja, öljyä ja lihaa, äläkä enää kyyki siinä turhia miettimässä! Kysy ensin kultasepältä sormuksen hintaa, niin ettei kauppias voi pettää sinua!

Minuthan oli kasvatettu kauppiaaksi, niin että tiesin mitä puhuin. Binili oli tänään niin ilonsa täyttämä, että saisi sormuksella vain pienen leipäkyrsän, ellen häntä varoittaisi. Tuskin kyllä kauppiaiden juonet. Binili olisi tehnyt tyhmyyksiä.

Hän purskahti synkkyytensä unohtaen raikkaaseen nauruun ja virkahti:

— Katsohan, heti kun tunnustat tytön vaimoksesi, tämä rupeaa komentamaan kuin korkea upseeri! Herroja me miehet olemme olevinamme, mutta kotonamme olemme sarvettomia päsejä.

Yhdessä me nauroimme makeasti. Sitten Binili otti sormuksen, suuteli minua ja lähti kauppiaan luokse. Minä ryhdyin keittiöpuuhiin, ja jos missä, niissä minä olin kovin keho työmies. Nokesin itseni ja vaatteeni, sain liedestä tuhkaa sieraimiini ja päristelin kuin häijy härkä puhaltaessani astioihin leijaillutta hiilipölyä menemään tiehensä. Mutta urheasti minä taistelin vaikeuksiani vastaan ja hyräilin suureksi paisuneesta sydämeistäni lauluja siitäkin huolimatta, että rakoille polttamiani sormia kirveli sietämättömästi. Mistä laulut syntyivät, sitä en tietänyt, mutta rakkojen synnyn tiesin kyllä.

Niin kiire meillä oli saada asiamme järjestykseen, että jo huomenna päätimme viettää hääjuhlamme. Teimmekin niin. Pitomme olivat yksinkertaiset, eikä niissä ollut monta vierasta. Mutta meillä oli hyvin hauskaa. Se vanha viidenkymmenenpäämies, belninnu, jota olin puhutellut päädyttyäni karkumatkallani kaupunkiin, toi minut isän sijaisena häähuoneeseen sen jälkeen, kun olin toisessa huoneessa pukeutunut juhlaasuun ja hunnuttautunut. Vieraita oli ainoastaan kolme Binilin kymmenenpäämiestoveria ja naapurissa asuva vanha satulantekijä vaimoineen. Otettuaan käteni belninnun kädestä Binili yski hämillään toiseen kouransa ja sitten ikäänkuin satureita komentaen karjaisi:

— Vaimoni!

Ja niin olin minä, iloa uhkuva nuori Ninigigu, rakkaan Binilin vaimo. Jumalat häntä ja minua siunatkoot, että avioliittomme olisi onnellinen ja saisimme paljon lapsia, poikia erittäinkin!

Häävuoteemme kukat tuoksuivat ja kutsuivat meitä.

II

SOTURIN VAIMO

I.

Niin olin minä Binilin vaimo. Mitä minä tätä ennen olin tietänyt miehistä, se oli vähän, koska olin vielä nuori. Mutta nyt opin tietämään, että he olivat syntyneet työn, vaivojen ja omaisuuden kerääjiksi. Niin Binilikin. Milloin vain oli vapaata aikaa, hän istui miettiväisenä matolla, pureskeli taa-teleita tai viikunoita ja ähki ja puhki palkkansa ajattelemisessa, laatien suunnitelmia omaisuutemme kartuttamiseksi ja oli kovasti onneton, kun meidän talomme ei ollut melkein palatsi — mitä nyt lyhyesti sanottuna vielä puuttui! Tällainen mietiskely ei johtunut hänen ahneudestaan, sillä ahne hän ei ollut, vaan oli valmis luovuttamaan viimeisen nuttunsakin köyhälle. Mutta koska hän oli mies, hänen täytyi tuollaisia tuumiskeluja hautoa. Me naiset sen sijaan harrastimme hyvien hajujuonien, voiteiden, korujen ja kaikenlaisen kauneutemme hyväksi koituvan tavaran kokoamista, sillä olipa miten hyvänsä, kiiltävän perään lentävän harakan laisia minä sekä kaikki tuntemani naiset olimme.

— Miksi ähkit ja puhkit ja tämän tästä sanot »ah ja oh», sillä meidän tulemme hyvin toimeen? Ethän ole vain ahne? kysyin kerran häneltä. Hän katsoi minua silmät ikäänkuin kultanumeroita täynnä, otsa tiukkana ja toinen käsi kuin punniten hopeashikluja, vastatessaan:

— En ole ahne. Mutta perheellisen miehen on hyvä katsoa eteensä.

Tietysti hän oli oikeassa, enkä minä häntä epäilytkään. Kunnon perheenpään tuli aina askaroida tulevien päivien

varaksi. Mutta toistaiseksi meillä ei ollut huolia. Suurin osa tuomistani koruista oli säästössä, sillä vaikka monta kertaa olisimme voineet ostaa hyvää ja kaunista, niin ajatus ihmisen oikullisuudesta ja arvaamattomuudesta oli saanut meidät hillitsemään mielemme. Olisi ollut kovin herruuden näköistä, jos Binili olisi ostanut itselleen sivuvaimoja, sillä se olisi korostanut hänen arvoaan huomattavasti. Toiselta puolen en erikoisen halukkaasti suhtautunut tähän ajatukseen, sillä vaikka olisinkin saanut sivuvaimot varpaitteni alle ja saanut heidät tekemään kaikki työt puolestani, en olisi sietänyt heitä jakamaan kanssani Biniliä. Sitä paitsi setäni talossa olin nähnyt liiankin hyvin, minkälaiseksi monta vaimoa talon elämän teki. Sellaista tappelua ja torailua en halunnut kotiini. Senpä tähden iloitsin, ettei mieheni harkinnut ajatusta, vaikka kenties hintojen puolesta olisikin pystynyt muutaman vaimon ostamiseen.

Mutta minulla oli muutakin iloittavaa. Useita kuukausia oli kulunut häistämme, kun hänen sotilassaappaitaan hänen jaloistaan kiskoessani sain riemuiten sanoa:

— Jumalat siunaavat nimesi, sillä kohta vierailee talossamme haikara.¹

Ooh, hän ähkäisi syvään, katsoi minua tutkivasti ja punaiseksi lehahtaen alkoi huutaa kuin pahainen poikanen. Kylläpä hän ilostuikin! Potkaistuaan saappaat luotaan hän tarttui minuun, suuteli suulle ja meluten huudahteli:

— Siunattu olet naisten joukossa! Oh ja äh! Nimeni säilyy! Poika hän olkoon, joka tulee!

Poikaa me tietysti toivoimme, sillä sen saaminen osoittaisi jumalien pitävän meitä arvossa. Koko odotusaikani minä rukoilin sitä, kävin ahkerasti temppeleissä ja uhrasin uutterasti kohtuni puolesta.

Ja aikani tultua minä käännyn kovin kipeäksi, niin että

¹ Jo muinaiset itämaalaiset liittivät haikaran ja iloisen perhetapah-tuman toisiinsa.

huusin ja valitin päivä- ja yökaupoin. Apuakka moitti lanteitani liian kapeiksi ja epäili onnistumistani. Mutta minä tahdoin onnistua, ja onnistuinkin, vaikka luulin kuolevani. Hymyillen kohotin mieheni käsivarsille isänsiunausta varten terveen poikalapsen, jonka suu oli voimakas imemään rinnoistani tihkuvaa maitoa ja josta tuntui tulevan yhtä itsepäinen kuin minusta, sillä oli näet vahva halu purra nisäni repaleiksi. Olin ylpeä äiti. Mutta minuakin ylpeämpi oli Binili, isä, joka riemuisaan riehui kuin villisonni ja särki seinää vasten säpäleiksi talon parhaan jakkaran, tullakseen sen jälkeen käsiään hykerellen ja naama loistaen istumaan kyykyssä vuoteeni viereen. Äh ja oh, kuinka mielissään hän oli! Häntä katsellessani nauroin sydän onnellisuutta täynnä, vaikka ruumiini tuntuikin synnyttämisen jäljiltä ikäänkuin raadellulta. Vaikka Binili olikin jollakin lailla jörönlainen, hän oli hyväsydäminen ja muuttui toisinaan hilpeän poikamaiseksi. Silloin hänen suustaan vuoti tulvana mukavia juttuja ja hämmästyttäviä satuja, joita ei tarvinnut uskoa, ja tällaisena hän oli viehättävimmillään.

Kun olin käynyt temppelissä puhdistautumassa ja uhraamassa, kutsuimme poikamme Sinnaidiksi. Sinä päivänä pidimme pidot. Olin ylpeä, kun vieraamme yhteen ääneen kehuivat poikaamme kauniiksi ja viisaaksi. Vaikka tiesinkin heidän valehtelevan, sillä eihän yksikään äiti pidä muuta kuin omaa lastaan maailman kauneimpana, ei se häirinnyt ylpeyttäni. Iltaisin odotin miestäni ja hänen tultuaan riisuin hänen saappaansa ja voitelin hänen päänsä öljyllä. Olin unohtanut menneisyyteni ja pahat sukulaiseni, olin yksinkertaisesti soturin rakastava vaimo. Mieheni oli hyvä ja rakasti minua. Minulla oli kaunis poika: naisen päämäärä. Kohtuni täyttyisi uudella elämällä, ja valmistaisin miehelleni monta ilon hetkeä lahjoittamalla hänelle uusia poikia, isänsä ylpeyden aiheita ja hänen nimensä julistajia. Mitä siis enää olisinkaan toivonut?

Lähin naapurimme, satulaseppä, oli hiljainen, pieni vanha mies. Ääneti hän askarteli pajassaan ja usein kurkisti meidän oveamme kohti. Hän ja hänen vaimonsa olivat lapsettomia.

Tiesin tuon kunnon miehen surevan sitä asiaa, ja kun hän joskus minun ollessani poikani kanssa ulkona kumartui katsomaan lastani, hänen poskillaan virtailivat kyynelät niin näkyvinä, että tunsin syvästi sääliväni häntä. Hänen vaimonsa tuli usein luokseni joutavanpäiväisesti aikaansa kuluttamaan, vaikken ymmärtänyt, ettei hänellä ollut kotonaan mitään tekemistä, jota minulla ainakin riitti loputtomiin. En myös ymmärtänyt sitä, miksi hiljaisilla miehillä aina näytti olevan ihmeen suulas vaimo. Satulasepän vaimo kertoi miehensä olevan pakkosiirtolainen, joka nuoruudessaan oli raahattu Elamin rajalla olevasta ruhtinaskodistaan Assuriin, jossa hän oli vaimonut satulasepäksi. Tällaisesta kohtalosta kuultuani säälin miestä entistä enemmän. Kertoessaan hänen vaimonsa röyhisti rintansa ja katseli minua niin juhlallisesti, että tunsin itseni hyvin pieneksi ja alhaiseksi hänen ylhäisyytensä edessä. Hän oli sangen reheväruumiinen, korkea kuin korkein kameli ja paksu kuin norsu. Eihän meidän perheemme, kymmenen-päämiehen perhe, ollut mitään satulantekijän suvun rinnalla. Emme olleet edes huomattavan rikkaitakaan. Mutta en minä tahtonutkaan kilvoitella satulasepän vaimon kanssa upeilemisessa, sillä oli jo tarpeeksi siinä, että jaksoin kuunnella hänen päättymätöntä puheenlotinaansa.

Kerran kuitenkin hänen hiljainen miehensä minut tavatessaan tuli kerrokselleeksi sellaista, että hän oli vapautettujen orjien jälkeläinen, halveksittu puolivapaa. Tämä tieto ei minua erikoisesti hämmästyttänyt, sillä jotakin tällaista olin epäillyt. Mutta minua raivostutti vaimon valheellinen rehentely ja se, että tuo puolivapaa uskalsi törkeästi esiintyä ylimysnaisena minulle ja miehelleni, jotka kumpikin sentään olimme ylimysluokkaan kuuluvia, vaikka olimmekin köyhiä. Kun suutuspaissäni ilmoitin vaimolle, mitä hänen miehensä oli kertonut, tämä kamelinorsu otti siitä niin pahakseen, että satti minua kurjaksi valehtelijaksi. Jostakin omituisesta syystä hän luuli kärsineensä hirvittävää vääryyttä. Hänen miehensä elämä ei nähtävästi ollut rauhallista tämän paljastuksen jälkeen. Kauan

aikaa vaimo näytti hyvin loukkautuneelta, mutta sitten suulaiden naisten tapaan unohti asian ja rupesi jälleen rakentamaan ystävyyttä kanssani. En erikoisesti halunnut sitä, sillä jostakin syystä olin alkanut pelätä hänen aiheuttavan meille jotakin pahaa, mutta suostuin puhelemaan hänen kanssaan. Mitä tuo paha oli, jota epäilin tapahtuvan, sitä en voinut tietää.

Tunsin nykyisin paljon ihmisiä, sillä käydessäni torilla ostamassa tilliä ja kuminaa, korianderia, kurkkuja ja sahramia, tapasin kauppiaita ja lähinaapureita, puhelin heidän kanssaan ja tutustuin. Ensi kerran Assurin kaupunkiin tullessani olin nähnyt ihmiset hymyttömiksi ja kuivakiskoisiksi, äreiksi, mutta nyt havaitsin heidät toisenlaisiksi: hehän hymyilivät ja puhuivat minulle vilkkaasti. Yksikään heistä ei aiheuttanut minulle hankaluuksia. Luulen, etteivät he olleet tuloni jälkeen muuttuneet, vaan että minä olin muuttunut. Binili oli assurilainen, mutta ei hänessä ollut mitään, joka olisi tehnyt hänet toisenlaiseksi kuin babililaiset. Kun ihmetellen tiedustelin häneltä, eivätköhän ihmiset vain olleet muuttuneet, hän vastasi, ettei hän ainakaan nähnyt missään mitään uutta, paitsi kaupunkiin ensi kertaa saapuvien ihmisten olemuksessa ja naisten vaihtuvissa vaate- tai hiuskuoseissa, mutta niidenkin vaihtuminen oli yhtä vanha kuin koko naissukupuoli.

Tuollaisen asian hän oli huomannut, mokomakin naisten-vakoilija, vaikka minä olin pitänyt häntä sellaisena, ettei hän vilkaisekaan muihin naisiin kuin minuun! Binili nauroi. Ja minä nauroin.

Sinnaidin jonkin verran kasvettua me usein koko perhe menimme kaupungin ulkopuolella olevalle kedolle suurten puistojen väliin, joiden aidatuilla alueilla eleli kuninkaan riistaeläimiä. Panimme pojan hyvin tuettuna turvalliseen paikkaan ja Binilin kanssa harjoitimme jousella-ammuntaa. Mieheni täytyi ammattinsa vuoksi huolehtia taidoistaan, joista sodassa riippui hänen henkensä, mutta minä ammuskelin huvikseni. Kohta olin yhtä hyvä ampuja kuin Binili. Hänen sen tunnustettuaan tulin niin ylpeäksi, että näyttääkseni lisää kykeneväi-

syöttäni pyysin häntä opettamaan minulle miekan- ja keihäänkäyttöä. Nauraen hän teki sen. Kohta osasin heiluttaa miekkaa ja käyttää keihästä niin, että tuskinpa monikaan soturi olisi minut siinä voittanut. Binili oli ihmeissään. Kerran — silloin oli täydenkuunjuhlapäivä — levätessämme, maatesamme vatsallamme ruohikossa ja katsellessamme jonkin matkan päässä olevaa kaupunkia, hän nauraen virkkoi:

— Kohta on kai viisainta, että sinä menet kasarmiin ja minä jään kotiin hoitamaan taloustehtäviä! Nainen aseiden käyttäjänä häpäisee miesten ikivanhan työn. Jos näin jatkuu, kuninkaat ja kansat ovat kypsät naisten nujerrettaviksi.

— Eikö jossakin olekin kansoja, joiden naiset sotivat ja miehet hoitavat liesitulia? Olen kuullut sellaisista ihmisistä, vastasin. — Mutta vuodattakaa te miehet rauhassa verta, sillä siitä huvista teitä ei saa luopumaan jumalienkaan mahti! Leijoniksi ja sonneiksi te olette syntyneet. Älä pelkää, että minä joskus olisin kuningattarenne ja hallitsisin valtakuntaa niin vahvasti, että miehet painaisivat häpeissään päänsä piiloon!

— Kaikkeaa sitä silloin olisikin tapahtunut! Binili huudahti hohottaen. — Nainen Assurin hallitsijattarena! Uskoisikohan sitä kukaan, vaikka näkisikin sellaisen ihmeen?

Minä en tietänyt, olivatko jumalat koskaan pappien avulla julistaneet, että nainen kuninkaantuolilla oli häväistys. Miehet olivat panneet naisen ikeeseen, ja niin kai oli säädetty, koska niin oli. Turha minun siis oli ruveta riitelemään mieheni kanssa, vaikka oikeastaan halusinkin huomauttaa, että jos nainen kykeni miehen lailla käyttämään joustaa, miekkaa ja keihästä, hän kenties kykeni tekemään paljon muutakin.

Kanavien vesi välkkyi päivän paahteessa. Tuulten portin puoliskot punoittivat auringonsäteitten sattuessa niiden kuparisiin levyihin. Joukko nuorta kansaa vaelsi ketoa pitkin monella tavoin huvitellen. Puutarhoista kuului eläinten ääniä, ja taivaan väljyydessä viserteli leivonen lakkaamattomia poutahymnejään. Sinnaid imeskeli vieressäni taatelia mielihyvästä röhkien ja töhryiset kasvot kiiltäen. Binili nousi ja korjasi

aset. Lähdimme takaisin kaupunkiin, kulkien vitkalleen tietä pitkin ja jutellen päivän ihanuudesta.

Tuskin pääsimme sisämuurin portille, kun vastaamme tuleva Binilin tuttava kertoi heidän viidenkymmenenpäämiehensä tänä aamuna äkkiä kuolleen. Binili puheli miehen kanssa jonkin aikaa. Eteenpäin lähtiessämme hän virkahti:

— Kunpa minulla olisi jotakin, niin ostaisin belninnun viran!

Katsahtaen häneen sanoin kummastuneena:

— Mikset sitten riennä ja osta? Meillähän oli jotakin, jolla kenties pystyisimme hankkimaan miehelleni entistä korkeamman viran, joka nostaisi arvoamme ja tuottaisi meille enemmän kuin kymmenenpäämiehen virka. Oliko Binili unohtanut säästössä olevat koruni? Nythän ne tulisivat käytetyiksi hyödyllisesti. Sillä eteenpäin jokaisen miehen oli yritettävä. Minua aivan rupesi huumamaan, että Binili olisi kunnioitettu viidenkymmenenpäämies, josta virasta hän saattaisi kohota yhä korkeammalle. Sen vuoksi innostuksissani lisäsin: — Riennä nopeasti komentaja Mermerin luokse, ennen kuin hän ehtii luvata viran jollekin toiselle!

Mutta Binili parka oli taas saanut neuvottomuuden puuskansa, joka aiheutui siitä, että korut olivat minun tuomiani. Yhäkö hänen piti sitä asiaa miettiä, sillä minä olin jo kyllästynyt riitelemään hänen kanssaan siitä. Hän kyllä hikoili ajattellessaan omaisuutemme kartuttamista, mutta toden tullen muuttui nahjukseksi. Poskeni arpi aivan kuumentui. Närkästyin hänen hitauteensa.

— Katso, tässä on poikasi ja tässä on vaimosi! kivahdin harmistuneella äänellä paikalleni pysähtyen. — Haluatko ikuisesti pysyä halpana kymmenenpäämiehenä, vaikka voisit nousta arvossasi? Voi sattua niin, että jonakin ahdistuksen päivänä kuulet poikasi itkevän leipää ja näet vaimosi repaleiseksi kuin kadulla asujan. Jos et sitä tahdo, vaan haluat kartuttaa omaisuuttamme, mene nyt juoksujalkaa kotiimme ja ota korut mukaasi sekä riennä rabqisir Mermerin luokse!

Vaikka tänään olin kymmenenpäämiehen rakastava vaimo,

olin siksi ylpeä, että tahdoin hoputtaa mieheni kunnianhimoa, niin että nousisimme korkeampaan asemaan. Minä en suinkaan ollut syntynyt ainaisia köyhyyden ja alennuksen päiviä kestämaan, vaan halusin joskus olla huoleton loistossa. Koska olin mennyt naimisiin, mieheni tie määräsi elämäni yltäkylläisyyden. Mutta minä tahdoin, jos Binili halusi kangerrella vastaan ylenemiselleen, määrätä hänen tiensä niin hyvin kuin saatoin. Pitikö mieheni tänään olla naurettava ja hidas ja siten aiheuttaa meille vahinkoa? Äh ja oh, hän sanoi, mutta miksei hän jo juossut? Tiesin hänen rakastavan minua ja poikaamme äärettömästi, jonka vuoksi toivoin hänen luopuvan hullusta häveliäisyydestään. Ristiriitaisin tuntein hän nyt naksutteli sormiaan, aukoi ja sulki kämmeniään, oli muuttunut hikiseksi ja silmäili levottomasti joka puolelle. Voi voi, aika joutui, mutta hän ei kyennyt tekemään päätöstään!

Vihdoin houkutus nujersi hänet, ja hän teki ratkaisunsa. Katsahdettuaan ikäänkuin anteeksi pyytäen silmiini hän jätti meidät ja lähti nopeasti kotiamme kohti. Sydämeni nauroi, vaikka toisaalta säälinkin mieheni mieleen iskeytynyttä pulmaa. Jospa hän vain ehtisi ajoissa, kenties vielä tänään minä olisin belninnun vaimo! Ihan rukoilin jumalia, että Binili nopeasti olisi komentajan luona ja onnistuisi aikeessaan. Niin hullu minä olin. Mutta niin synnynnäisen itsepäinen ja ylpeä minä myös olin, etten yhtään katunut sitä, että olin pakottanut mieheni puolittain vasten hänen tahtoaan lähtemään viranostoon. Vaikka hän ei ollut ylhäisten asemien etsijä, täytyi hänen, jos hän kerran ajatteli omaisuutemme kartuttamista ja tulevaisuutemme turvaamista, olla tarmokas huolehtimaan eduistaan.

Tämä täydenkuunjuhla tuotti meille onnea, sillä sinä päivänä mieheni sai ostetuksi itselleen uuden viran. Olin nyt viidenkymmenenpäämiehen pikkuylpeä vaimo, jonka sydämen salatuimissa sokkeloissa väijyi valpas toivo noususta yhä korkeammalle. Huolettomin lauluin minä harhailin loistavissa tulevaisuudenkuvitelmissani, eikä minusta näyttänyt mikään olevan mahdotonta.

Mutta miksi jumalat olivatkin luoneet maailmaan sodan suuret tuskat? Miehet menivät sotaan tappelunhalusta palaen, mutta me naiset saimme kokea heidän lähtönsä jälkeen kaiken sen murheen ja haikeuden, mitä ikinä mustapäinen voi kokea. Soturin vaimon ja rakastajattaren osa oli maailman kovin, sillä minä hetkenä hyvänsä hän saattoi saada tiedon, että hänen elämänsä ja rakkautensa perusteet olivat sortuneet.

Poikamme ei ollut vuodenkään vanha, kun jotkut kansat alkoivat rynnistää pohjoisilla vuorilla kohti Assuria, ja niitä tuli niin suurin laumoin, että valtakunnan joka ääreltä koottiin liikeneviä joukkoja pohjoiseen lähetettäväksi. Samaan aikaan rupesivat Musriassa asuvat Assurin veronalaiset kansat tämän vanhan vihamiehen Dimasqin juonittelujen vuoksi niskuroimaan isännälleen, niin että sinnekin tarvittiin sotavoimia. Binili kertoi nykyisen kuninkaan isän Shulman-Asharidin Qarqarissa sadallakahdellakymmenellä tuhannella miehellä lyöneen Dimasqin kuninkaan yhdistyneet joukot, joihin oli kuullut paljon väkeä muiden muassa jehudilaisten ja jisraelilaisten maasta sekä tuhat kameliratsastajaa, jotka Makanin erämaapäällikkö Gindibi oli tuonut dimasqilaisten avuksi. Tuon tappion Dimasqi muisti aina. Kun Assur oli valloittanut paljon maita ja pakottanut lukemattomia kansoja veronalaisuuteensa, eivät tämän tästä tapahtuvat kuohumiset suinkaan olleet ihmeteltäviä.

Binili oli täysiverinen assurilainen ja siis mitä sotaisin mies, vaikka olikin kauan aikaa saanut rauhassa pysytellä Assurin

kaupungin varusväessä. Puhuessaan sota-asioista ja pohtiesaan voittoja ja tappioita hän suhtautui kaikkeen niin ihmeellisen rauhallisesti, että näytti miltei siltä, kuin sota olisi ollut hänelle vain kauas ulottuva, tavallista meluisampi huvimatka, jonka aikana oli hyvä tilaisuus tavata sekä hyviä ystäviä että lyödä vihamielisiä vieraita. Toisin oli minun laitani. Levollisuuteni oli tipotiessään, olin surkea ja alakuloinen ajatellessani hänen kohta tapahtuvaa lähtöään. Kaupungin ympäristöön koottiin parhaillaan sotavoimia odottamaan joko pohjoiseen tai länteen marssimista. Yötä päivää ratsulähetit karauttivat vaahtoisilla hevosillaan pitkin katuja, muonavankkurit kolisivat yhtenäen, ja maaseudun tiet olivat tulvillaan tarvike-matkueita. Biniliä tuskin näki kotona. Hänen nopeasti saapuessaan ja yhtä nopeasti kadotessaan minä töin tuskin jaksoin peittää hänen sotaanlähtönsä ajattelemisesta johtuneen suruni. Vaikka olin soturin vaimo, en ollut kyllin vahva ollakseni tuntematta tuskaa. Pahinta, että muutaman kuukauden kuluttua olisi uuden synnyttämiseni aika, ja olin toivonut mieheni silloin olevan luonani. Mutta niin ei ollut sallittu, sillä sodanjumalatar veisi Binilin tuntemattomiin kohtaloihin.

Muutamaa päivää ennen lähtöään hän osti minulle orjan ja orjattaren auttamaan minua poissaolonsa aikana. Kauppias toi ne taloomme, ja mieheni kävi tarkastelemaan heitä, katsoen heidän hampaitaan ja koetellen heidän lihaksiaan sekä visusti kysellen kauppiaalta, vanhoiko tämä, ettei kumpikaan sairastanut mitään tautia. Mies oli parrakas meluhhalainen ja nainen paksureisinen, roteva jasubigallalainen neito, joka osoittautui typeräksi, mutta ahkeraksi tekemään niitä töitä, joita hänelle seikkaperäisesti ja aikaa kuluttaen opetin. Orjien apu olikin hyvä. Saatoin toista lastani odottaessani ruveta harjoittamaan herruutta, johon meillä Binilin muuttuneen aseman vuoksi oli jonkin verran varaakin.

Niin meni mieheni siinä suuressa sotajoukossa, joka alkoi vyöryä tietä pitkin Ninuan taholle. Sydän levottomuuden täyttämänä seisoin muurilla muitten upseerinvaimojen kanssa

katsomassa lähtijöitä! Voi, kuinka levoton olinkaan! Vaikka minun piti olla urhoollinen, kyynelet peittivät silmäni niin, etten nähnyt paljonkaan eteeni. Tuolla meni rakas mieheni sotaan. Mitä hänelle siellä tapahtuisikaan? Kenties jumalat olivat valinneet hänet kuolinuehrien joukkoon. Käsivarrellani Sinnaidia kannatellen tunsin omituista, vihlovaa pelkoa ja että turhaan haaveilin elämäni onnesta. Pitihän menneisyyteni jo ilmoittaa minulle minun olevan onnettomien tähtien alla syntynyt. Yhdistellen enteitä ja uniani toisiinsa kasasin vatsaani niin suuren pelon, että olin puhjeta villiin tuskanhuutoon. Sotajoukko loittoni tien mutkiin ja häipyi edestäni. Tien pöly vain jäi ilmaisemaan, että tuolla astui mieheni kohti Ishtarin sotakenttiä, joilla kenties uupuisi veren tahrimaan maahan.

— Et suinkaan itke? kysyi vieressäni seisova nainen katsoen kummastunein silmin minua. — Assurilainen soturinvaimo ei itke, ettei veisi miehensä sotaonnea.

Minun teki mieleni tiuskaista, etten minä assurilainen nainen ollutkaan, mutta suuni oli mykkä ja kieleni jäykkä. Mitään vastaamatta käännyn ja pientä Sinnaidia poveani vasten painaen laskeuduin muurilta johtavia portaita kadulle. Vaikka tiesin, että minun piti olla urhoollinen, en voinut pakottaautua siihen. Puheissa oli helppo olla rohkea, kun ei ollut vaaraa, mutta toista oli sydämen laita nyt. Tämä oli naisen kova osa, jota parhaillaan koin, ja jumalat minua vahvistakoot kes-tämään!

Talomme ympärille olin monenlaista vaivaa nähtyäni saanut tehdyksi kukkatarhan, jonka loisto muulloin virkisti mieltäni saapuessani torilta. Nyt en jaksanut iloita sen näkemisestä, vaan suruisin mielin katselin sitä. Binilin viimeöinen hellyys oli vielä mielessäni niin läheisenä, että jalkani melkein hervah-tivat sen muistaessani. Kukkia katsellessani päähäni pälkähti omituinen ajatus siitä, miksi kukille olikin suotu niin ihanat sukupuolielimet, että ne hurmasivat ihmisenkin. Niiden tuoksu seurasi minua huoneeseen mennessäni kitisemään ruvenneen poikani kanssa ovesta sisään. Tyhmä orjattareni oli laittanut

ruoan valmiiksi ja istui nyt keittiön lattialla rupattelemassa parrakkaan orjamme kanssa. Syödessäni ajattelin, mikä heidän olikaan ollessa, sillä he eivät joutuneet kokemaan soturin vaimon suruja, vaan huolettomina istuivat keittiössä pieksessä suuta isäntänsä ja emäntänsä elättäminä.

Orjattaren osaan elämääni en kuitenkaan olisi vaihtanut, ja muistin hyvin, minkälaisin kauhuntuntein olin paennut setä-vainajani maatalosta. Kuningas Shulman-Asharidin tiesin joskus yrittäneen sovittelua ylimysten, puolivapaitten ja orjien välisiä eroja, mutta hän oli surkeasti epäonnistunut, koska kukaan ei tahtonut mitään muutettavaksi. Vain vapaa ihminen oli jotakin, puolivapaa oli solvaus. Kun sitä ajattelin, pelkäsin Binilin joutuvaan vihollistensa vangiksi, jolloin minustakin tulisi halveksittu puolivapaa, sillä mieheni sotavankeuden tähden kuninkaallinen rahasto maksaisi minulle eläkettä. Näin oli tapa vangiksi joutuneiden satureitten vaimoihin nähden. Välttääkseen puolivapaan nimitystä monet vapaat naiset kieltäytyivät eläkkeestä ja yrittivät hankkia leipänsä jos jollakin tavalla, mutta usein nälkä pakotti heidät nöyrytymään asemaansa.

Pelkoa tuntien, harjoittaen hellyyttä pojalleni ja toimitellen talonemännän kaikenlaisia tehtäviä huomasin ajan kuluneen niin pitkälle, että maaseudulla koottaisiin viikunoita ja taateli pantaisiin talteen. Kaduilla tongiskelevien uutтерien lakaisijoiden, likaisten, saastaisten ja pitkäkarvaisten sikojen vinkuminen ja röhkeminen oli viime aikoina kovasti alkanut vaivata korviani. Hampaani olivat muuttuneet aroiksi. Arvelujeni mukaan noin neljäkymmenen päivän kuluttua koittaisi synnyttämiseni hetki. Sitä ajatellen hikisin kasvoin ja hartaasti rukoilin mieheni kotijumalien edessä, että lapseni jälleen olisi poika. Kävin myös ahkerasti temppelissä uhraamassa. Kun aina ajattelin Biniliä ja pelkäsin kaikenlaista hänen takiaan, laihtuin ja heikkenin, vaikka minun olisi pitänyt tänä aikana pitää huolta ruumiistani. Tällainen huolien kanssa seurusteleminen oli tyhmää, mutta sitä minä, rakastunut nuori vaimo, harjoitin.

Muuanna päivänä satulantekijän vaimo tuli luokseni ja kaikenlaista löpöteltyään äkkiä virkkoi:

— Tänä aamuna kaupunkiin saapui lähetti, joka kertoi rabqisir Mermerin johtaman joukon kaatuneen viimeiseen mieheen. Eikö sinunkin miehesi ollut Mermerin alaisuudessa?

Binili oli komentaja Mermerin alainen viidenkymmenen-päällikkö. Kirkaisin. Oliko mieheni jo kaatunut? En ehtinyt tuntea muuta kuin vihlovan tuskan. Maailma hämärtyi silmissäni. Kohtuni oli muuttunut kuin liekiksi, ja molemmin käsin painoin sitä hurjasti huutaen. Kaikki Mermerin miehet kaatuneet! Oliko se totta? Jumalat — jumalat! Binili kuollut!

Kovin ponnistuksin pysyin vähän aikaa pystyssä. Ehdin nähdä huutoni hälyttämän vanhan satulasepän astuvan vaimonsa viereen. Hän löi tätä kovasti suulle, niin että veri purskahti. Kuulin:

— Sinä kirottu ilkimys, etkö nähnyt hänen tilaansa?

Binilini oli kuollut, kaatunut! Ruumiini oli muuttunut kuin repeileväksi lieskaksi, luhistuvin ulvoen maahan ja uusien hirmuisten tuskanaaltojen vyöryessä kohdustani minun ylitseni vaivuin pimeyden helmaan.

Kokonaista kuusi päivää minun kerrottiin kuin kuolleena maanneen vuoteessani, jolle orjani ja vanha satulaseppä olivat minut kantaneet. Lapseni oli syntynyt kuolleena, neljäkymmentä päivää liian aikaisin, minun rukoilemani toinen poikani. Hänet oli jo satulasepän toimesta haudattu puutarhani kukkien keskelle. Haparoivin ajatuksin, sillä alussa en muistanut, kuka olin ja mitä oli tapahtunut, katsoin luonani jokelta-vaa Sinnaidia. Kuumat vedet vyöryivät silmäautojeni ylitse ja peittivät poskeni minun täydellisesti tajutessani onnettomuuteni suuruuden. Kun sen tajusin, piehtaroin kuin lehmä ja hiljaa mylvien koetin tainnuttaa hurjaa murhettani. Turhaan. Yhä kovempänä, torjumattomana se vyöryi sydämeni ylitse ja hautasi ajatukseni pauhinaansa. Binili oli kuollut, minä huusin, ja ääneni vapisutti kamalana huoneen seinä, ontto, käheä, kiljuva ja mylvivä ääneni. Binili oli kuollut!

Jälleen unohduksen pimeys lankesi uupuneen mieleni ylle ja soi minulle levon. Jolloinkin havahduin ikkunasta loistavan auringon punaiseen säteilyyn. Oli siis ilta. Olin ääneti, kuin loppuun asti itsensä juossut juhta, joka oli masentunut raskaan taakkansa alle. Mieleni oli hiljainen. Tulisen kukan kaltaisena kasvavan alistuvan murheeni syvyyteen tuijottaen otin nyt vastaan kohtaloni, yritellen heikoin voimin rakentaa tulevaisuutta. Mutta vaikka aioin alistua, suruisessa sydämessäni oli lakkaamaton kuiske: Binili on kaatunut. Niin, rakas, rakas mieheni oli kaatunut. Oliko niin? Oliko se totta? Vaimolta oli mennyt puoliso, pojalta isä. Marduk awelum usur — Marduk, ihmistä suojele!

Tänä aikana, murheeni mustissa alhoissa harhaillessani minä todellisesti kypsyin naiseksi. Nuori Ninigigu jätti sydämeni, josta puhkesi nainen, jonka kasvot olivat valkoiset ja totiset. Elämä ei ollut enää lapsen unen kaltainen, vaan vavahduttava todellisuus, joka koetteli ihmisen voimia.

Pitkän ajan kuluttua minä orjattareni auttamana menin katsomaan kukkatarhaani ja liian varhain maailmaan kuollakseen tulleen lapseni hautaa. Silmäni kohtasivat vain lohduttomuutta. Rajuilmat olivat ryöstäneet kukat, heinäsirokot olivat syöneet lehdet, ja tämän hävityksen keskellä oli lapseni hauta kolkkona, hyljättynä. Heikkona ja värittömänä katselin eteeni. Ajatukseni kulkivat siellä täällä, mutta pysähtyivät sitten ihmettelemään, miksi olisikaan toisin. Kukkatarhani ja lapseni hauta olivat autiot ja hyljättyt. Autio oli myöskin sydämeni, sillä en tuntenut siinä elämää. Elämäni oli kuollut mieheni mukana. Voi, eläisinkö enää milloinkaan? Mitä varten eläisinkään? Jumalat olivat ruhjoen kulkeneet ylitseni ja kateellinen Ishtar oli onnemme nähtyään purkanut kostonsa meihin. Poikani oli maailmassa ainoa, jonka vuoksi minun täytyi yrittää eteenpäin, yrittää voittaa masennukseni ja nousta vaikkapa teennäiseen iloitsemiseen Sinnaidin hyväksi.

Mutta olivatko jumalat sittenkin minulle, kuolleelle, armolliset? Sillä katso: tuolla pienen pienen haudan takana näin

punaisen kukan ponnistelevan maan kamarasta valoa kohti! Purskahdin itkuun. Riensin kukan luokse ja sen viereen polvistuen suutelin sen tuoksuvaa otsaa. Voi, tämä kaunis kukka oli yhtä yksinäinen kuin sydämeni! Kukkaparka, joka hävityksen erämaassa hapuili valoa! Valoa! Minä melkein huusin sen. Hiljaisessa mielessäni kukka oli jo ehtinyt vaihtua ikuisen elämän yrtiksi, jota Gilgamesh-sankari etsi, löysi, mutta käärme sen häneltä varasti, söi, nuortui. Minä melkein huusin, että eihän Binili ollutkaan kuollut, vaan minulle oli valehdeltu. Eihän hän, puoliso, voinut kuolla!

Itsepetoksessani minä kirkastuin kasvoin ja ikäänkuin jotakin tietäen, vaikken tietänyt mitään, hymyilin vienosti auringon valolle, suurelle Shamash-jumalalle. Rikkaille ja köyhille, hilpeille ja murheisille sen lämpö hehkui ja kasvatti kukkia. Enkö voinut siis toivoa, sillä eihän minulta ollut sitä kielletty? Minä tahdoin toivoa, tahdoin, sillä eihän mikään varmuus ollut vakuuttamassa, että Binili todella oli kaatunut.

Voi, toivon rakas ja pettävä voima! Mutta siihen minä, Ninigigu, takerruin kynsin hampain.

Kun tulin sisään, siellä istui minua odottamassa tuntematon, mustapartainen ja yrmeäilmeinen mies, joka liikutteli hämillisesti suuria kouriaan, aukoili, sulki niitä ja lopuksi rupesi tavattomasti punoittamaan ja hikoilemaan.

— Minä olen Amelassur, lo-lo, sinun sukulaisesi, hän jurosti sanoi ja tirkisteli silmiini. Huudahdin ihmetyksestä, sillä hän se tosiaankin oli. Maatalosta lähdettyäni ja mentyäni Binilin kanssa naimisiin olin unohtanut sukulaiseni, sillä olin tahtonut unohtaa. Vaikka he asuivatkin samassa kaupungissa, en ollut nähnyt heitä, mutta se johtui siitä, etten milloinkaan käynyt Kalastajanportin lähellä. Mitä asiaa Amelassurilla mahtoi olla?

— Minä olen tällainen paksu karhu ja murisen puhuessani kuin vanhanpuoleinen sonni, hän rupesi selittämään katsoen minua anteeksipyytävin, aroin koiransilmin, mikä minua ihmettytti, sillä muistin hänet karkeaksi, juroksi ja vihaiseksi. Mutta vielä enemmän ihmettelin hänen jatkaessaan hidasta puhettaan

näin: — Silloin kun olit luonamme, minä — lo-lo — pidin sinusta, niin että — lo-lo — jo tyhmästi ajattelin saavani sinut naisekseni. Lo-lo! Mutta sait paremman miehen.

En voinut vastata mitään, vaikka muistinkin jokaisen hetken, jonka olin ollut setävainajani kodissa. Nyökkäsin häntä jatkamaan.

— Lähtösi jälkeen olen sinun tietämättäsi seurannut askeleitasi, ja usein olen ajatellut tulla luoksesi. Mutta tällaisena saamattomana en ole uskaltanut. Lo-lo. Kaupungissa huhutaan, että Mermerin sotajoukko on tuhoutunut viimeiseen mieheen. Tuli mieleeni, että voisin sinua jotenkin auttaa.

»Ahneen saiturin» kiintymys minuun oli varmaankin vilpittön, koska hän tuollaista esitti. Kiitin häntä, mutta sanoin tulevani toimeen. Tämän jälkeen kysyin muita sukulaisiani.

— Aheriba, se hylkiö, joka yritti myydä sinut orjuuteen, on riitautunut kanssani, eikä nyt kukaan tiedä, missä hän on. Perhe on jokseenkin hajanainen, sillä yksi ja toinen on mennyt minkä mihinkin. Minä en sure, että näin on. Eihän sellaisesta torailusta ja tappelusta muuta voinutkaan seurata. Nyt minä saan olla rauhassa kuolleen isäni talossa, Amelassur vastaili. — Sinä et varmaankaan muista, että sinulla on Babilissa isäsi talo. Sitä ei ole luettu äitisi isälleni tuomaan omaisuuteen, vaan tauluihin on kirjoitettu, että se kuuluu sinulle. Tämän halusin sinulle sanoa muistaessani. Lo-lo! Lo-lo! Mutta oletko jo ajatellut uutta miestä itsellesi? hän lopuksi tiedusteli lattiaan katsoen. Pudistin päätäni. Hän tietysti toivoi minun katsovan suosiollisin silmin häntä. Mutta eihän mieheni kuolemasta ollut saapunut varmuutta, vaikka Mermerin joukkojen täydellinen tuho vastasikin sitä.

— Vasta sitten, kun sotavoimat palaavat kotiin, saamme tietää, keitä ovat ne, jotka jäävät tulematta, vastasin kipeää tuskaa tuntien. Se mitä serkkuni oli puhunut sukulaisistani ja talostani, ei tuntunut liikuttavan minua. Ne olivat kuin vieraita asioita. Amelassurin ystävällisyys kuitenkin ilahdutti mieltäni. Vasta nyt näin todellisesti hänen sydämeensä ja

huomasin sen hyväksi hänen ulkokuorestaan huolimatta. — Kaikesta mitä olet sanonut, kiitän sinua! Kiitos, että tulit tervehtimään minua! Käy nyt kanssani syömään ja juomaan, sillä on se aika!

Mutta hän pudisti päätään sanoen:

— Tahdon mennä heti, sillä en halua saattaa sinua pahaan huutoon.

Ymmärsin hänet, tuon kelpo sukulaismieheni. Hän ei tahdonut antaa kenellekään aihetta juoruta rumia asioita naisesta, jonka miehen kerrottiin sodassa kaatuneen. Oli hämmästyttävää todeta kankean Amelassurin hienotunteisuus. Ystävällisesti lausuimme toisillemme jäähyväiset, ja hän meni. Hänen käyntinsä oli jollakin lailla lievittänyt mieleni kireyttä, ja siitä olin hänelle kiitollinen. Jokseenkin tyynenä kävin aterioimaan, ottaen Sinnaidin syliini ja antaen hänen kaluttavakseen paistin luun. Hänen hampaansa kasvoivat ja työntyivät ikenistä lasta kiusaten, niin että hän kiukutteli yhtä mittaa, vaikka tavallisesti olikin harvinaisen rauhallinen poika.

Kolmantena kuukautena sukulaismieheni käynnin jälkeen ihmiset äkkiä alkoivat puhua, että sotaretket olivat päättyneet, koska assurilaiset olivat lyöneet vihollisensa. Soturit palaisivat kohta kotiin — huhuttiin — ne, joista olisi palaa-jaksi, sillä paljon olisi niitä, joiden nimi oli pyyhitty elämän tauluista. Assurin kaupungin kohina ikäänkuin valostui, kirjastui, kun saatiin tietää armeijoiden alkaneen paluumarssinsa. Tykyttävin sydämin minäkin laskin päiviä odottaessani varmuutta rabqisir Mermerin joukon tuhosta. Mitä sen jälkeen tapahtuisi, kuinka eläisin elämäni, sitä en rojhennut mietiskellä. Miksi yleensä odotin sotajoukkoja kotiin, sillä eihän rakkaani tulisi? Eihän tulisi hän, joka makaa kalman kentällä petojen raatelemana! Minun oli parasta unohtaa armeija.

Kun sitten muuanna päivänä kaupungin kadut jymisivät suurten rumpujen, harppujen, lyyrien ja helistimien äänistä ja ihmisten ilo oli valloillaan, oli sydämeni kuin eloton. Sotajoukot palaisivat tänään. Mitä se minua liikutti? Iloitkoot ne,

joilla oli aihetta siihen! Juoskoon nainen miestänsä ja impi sulhoaan vastaan! Rummut ja lyyrat eivät soineet Ninigigu paralle.

Sillä vaikka valjusti toivoinikin ihmeen tapahtumista, en ollut kyllin voimakas valhetta elämään. Kuitenkin kävi niin, että lähitalojen naisten kiihkeä odotus tarttui minuunkin. Vaikka olin aikonut pysyä kodissani, laitoin hiukseni nutturaksi, sivelin väriä poskiini, kulmakarvoihini ja silmäripseihini ja pirskoittelin ylleni nardusöljyä. En voinut vielä pukeutua mustiin vaatteisiin, koska mitään sanomaa mieheni kaatumisesta ei ollut tullut suoraan sotakentältä. Vähän aikaa vielä pidättelin itseäni, mutta sitten kaupungin kiihko riuhtaisi minut mukaansa. Lähdin kaduille. Surullisesti hymyillen katselin iloisia vaimonkasvoja. Niin, he iloitsivat. Kulkien hitaasti tungoksen mukana kohti kaksinkertaisia länsimuureja, jotka olivat vanhan kuninkaan rakennuttamat ja tornein varustamat, minä en kiinnittänyt huomiota paljon mihinkään. Mitä minulla olisi riemun syytä, koska tämä ei ollut minun ilojuhlani? Häliskööt ihmiset, häliskööt, minä tahdoin vain hengittää raitista ilmaa ja nähdä päivän valoa. Kohiskoon kaupunki ilosoitosta, ja sinikivihuilut äännelkööt, astukoon vaimo miestänsä ja impi sulhoaan vastaan, minuahan se ei koskenut!

Temppeliaukion ylitettyäni jouduin Karjaportin luona sisä- ja ulkomuurin väliseen solaan, jossa ihmisvirta käänsi kulkuni Kohtalon portille päin. Kun havahduin näkemään, mikä portti se oli, miltei pelästyin. Kohtaloni porttiako kohti astuin tässä ihmisten survovassa, huutavassa hälinässä? Täälläkö saisin ratkaisun sydämeni epävarmuudelle? Kun ihmistungos pysähtyi, minäkin pysähdyin ja katsoin ikäänkuin tyhjiksi valahtanein silmin eteeni. Miksi minun pitikin lähteä tähän meluun, sillä kotonani olisi ollut rauha? Järjestyttä pitävät soturit työnsivät meidät muuria ja talonseiniä vasten, niin että kadun keskelle jäi leveä sola, jota pitkin soturit pääsisivät marssimaan kaupunkiin. Torneissa kiiluivat salkojen päissä olevat Assur-jumalan tunnuskuvat, ja suuret rummut jymisivät huo-

kaillen. Jostakin kuului siunaavien pappien huutamalla huu-
dettuja sanoja, jotka korvissani vaihtuivat seuraaviksi:

— Mitä etsit, Ninigigu, sillä iäti kestäväää rakkautta ei ole?
Kun jumalat loivat rakkauden, he tekivät sen itselleen. Rip-
peet joutuivat ihmisten osaksi, että he osaisivat kärsiä.

Soittopelien kumu kasvoi. Kohtalon portin takaa alkoi
kuulua marssivien askelten paisuva jyly. Ensimmäisten komen-
tajien tullessa näkyviin upeakoristeisilla hevosilla ratsastaen
väkijoukko puhkesi hurjiin huutoihin. Upseereita seurasi lopu-
ton jono tomuisia sotureita. Yhtämittäinen huuto vapisutti
maata. Nainen syöksyi miestänsä vastaan, ja impi heitti kukkia
sulholleen. Tämä kaikki teki minuun niin pahaa, että tahdoin
viipymättä päästä täältä pois. Purin ja löin nyrkeilläni ihmisiä
työntyessäni eteenpäin. Kotiin, kotiin, huohotin tuskaisin mie-
lin, kotiin saadakseni itkeä rauhassa!

Repeytynein vaattein, hiusnuttura hajallaan ja otsassani iso
kuhmu pysähdyin temppeliaukiolle, jossa oli hiukan väljempää.
Nabun temppeliin nousevien portaiden laidassa ryhdyin sito-
maan irti päässyttä sannikkaani hihnaa. Hevosten ja ihmisten
askelten vyöry meni lakkaamattomana kumuna ohitseni. Eikö
se jo loppunut? Milloin tuli viimeinen osasto, että voin mennä
kotiin? Ei minun olisi pitänyt tulla tänne toisten naisten ilon
näkemisellä raskauttamaan ennestään raskasta sydäntäni!

Viimeinen osasto marssi nyt ohitseni, menen niin läheltä
minua, että luulin sen komentajan marssivan suoraan kimp-
puuni.

Mutta — hyvät jumalat — niinhän hän tekikin! Olin huu-
taa kauhusta nähdessäni hänen järkkymättömänä tulevan
minua kohti, minun voimatta kangistuneine jalkoineni liikah-
taa mihinkään. Voi voi, vaikeroi, miksi tulinkin tänne, sillä
nyt olivat jumalat lyöneet järkeni pimeydellä! Tuo minua
kohti marssiva upea rabqisirhan oli aivan Binilin näköinen.
Jumalat — mitä tämä oli? Sillä — sillä hänhän oli — Binili,
elävä Binili! Hän eli! Hän eli! Hän ei ollutkaan kaatunut.
Minulle oli valehdeltu. Voi! Jumalat, katsokaa tytärtänne!

Niin minä menetin tajuntani siinä paikassa.

Kesti kauan, ennen kuin heräsin ja uskoin mieheni palanneen takaisin. Mutta niin oli tapahtunut, uskoin. Minun olisi pitänyt aavistaa huhujen perättömyys, eikä antautua niiden takia niin katkeraan murheeseen, että olin menettää henkeni. Mutta olin tyhmä, rakastava nainen, ja kaikki miestäni koskeva sattui suoraan sydämeeni.

Kun Binili sitten kertoi, mitä todellisuudessa oli tapahtunut, minun täytyi myöntää jumalien seuranneen häntä. Sillä rabqisir Mermerin armeija oli katkerassa taistelussa vuoristolaisia vastaan kaatunut viimeiseen mieheen, joten Assurin kaupungissa kulkenut puhe oli sanalleen ollut totta. Mieheni oli kuitenkin ennen ratkaisevaa hyökkäystä siirretty toisen komentajan alaiseksi, ja kun tämä oli kaatunut, kuninkaan sotapäällikkö, tartani, joka oli ollut Binilin isän hyvä ystävä, oli määrännyt hänet ottamaan komennon haltuunsa. Näin miehestäni oli tullut rabqisir, korkea komentaja.

Mutta kauan kesti, ennen kuin uskoin, että tämä kaikki oli tosiaan totta eikä petollista unta.

3.

Satulasepän vaimolla oli paha silmä. Sen olin tietänyt kauan aikaa, ja tietoni oli saanut vahvistusta hänen minulle aiheuttamastaan onnettomuudesta. Kiukkuisilla puheillaan hän kiusasi hyvää ja ahkeraa miestänsä, ja jokaisesta naapuristamme hän tiesi kertoa mitä kummallisimpia juttuja, joissa ei ollut perää. Onnettomuuteni jälkeen hän ei tullut taloomme, ja kiitin suuresti jumalia siitä, sillä hänen näkemistään en voinut kestää. Kun aika kului, ja huomasin kohtuni porttien olevan sulkeutuneet, niin etten enää saisi lapsia, tulin hyvin murheelliseksi. Liiian aikainen synnytykseni oli turmellut äitiyteni lähteet. Tämän asian ajatteleva tuotti minulle järkyttävää tuskaa. Vihasin satulasepän vaimoa niin suuresti, että jos olisi ollut vallassani, olisin luultavasti tuominnut hänet kuolemaan. Hänen vuokseen en enää milloinkaan saisi synnytystuolissa sekä polttavaa kipua että lapsensaamisen iloa tuntien ähkyä mieheni kunniaksi: »Tulkoon lapsi esiin synnyinvedestään!» Eikä milloinkaan Binili enää pitelisi käsiään jalkojeni välissä poikaa odottaen.

Koska mieheni oli korkea-arvoinen komentaja, hän sai asutavakseen suuren talon hyljätyn kuninkaallisen palatsin vierestä, ja siihen muuttamista ryhdyimme järjestämään. Binili kutsui luoksemme orjakauppiaan ja ryhtyi muristen ja virheitä ahneesti vaanien tarkastelemaan tämän tuomia ihmisiä. Velttoja ja laiskan näköisiähän nämä olivat! Ah ja oh, sokeita ja ontuvia — olipa tässä kokoelma raihnaita ihmisiä! Ja mikä näiden kaakkien hinta vielä oli? Ooh, hulluko kauppias oli?

Niin paljon — ei, ei! Koko ajan hän puristeli miesten lihaksia, niin että he kiljuivat ja kirosivat, kopeloi naisia ja sai heidät vääntelehtimään. Pitkällisen suunsoiton ja väsymättömän käsienlevittelyn jälkeen hän ja kauppias sopivat kahdenkymmenen orjan kaupasta, viidestä miehestä ja viidestätoista naisesta. Tämän jälkeen he menivät tuomarin luokse laatimaan kauppataulut.

Näin suuren orjien oston meille teki mahdolliseksi mieheni joltinenkin sotasaalis, kulta- ja hopeaesineet, jotka hän oli tuonut vieraasta maasta. Herruutemme kohosi huomattavasti.

Kun nyt meillä oli omaa väkeä ja panimme sen uutteraan työhön, kantamaan tavaroitamme kadulla odottaviin härkävankkureihin, kirotun satulasepän vaimon piti tulla uteliaasti katselemaan puuhiamme. Minä seisoin kädet lanteilla komentamassa orjiamme ja kehoittamassa heitä varomaan sitä ja sitä kapistusta ja puolella silmällä näin hänet. Luuliko hän minun jo leppyneen hänelle? Hän oli nähnyt mieheni halpana soturina eikä kademielisenä voinut olla olematta harmissaan menestyksestämme. Vaikka hänen miehellään olikin sodan jälkeen, kun armeijan satulat olivat hankautuneet rikki, niin paljon työtä, että hänen oli täytynyt palkata lukuisia apulaisia ja hän suorastaan lapioi hopeaa kammioonsa, meidän hyvä onnemme kaiveli vaimon sydäntä. Kateellisia ihmisiä ei suinkaan puuttunut maailmasta. Levein reisin seisten, haisten kynsilaukalle ja rasvalle hän ilkeästi sanoi:

— Kun puolivapaat rupeavat harjoittamaan herruutta, on se kuin sikojen mellastelua punakivipalatsissa. Paholaiset soittavat heille huilua, ja he tanssivat kuin tarhasta karanneet vasikat.

— Mene tiehesi siitä, ennen kuin käsen mieheni sotilaat pistämään keihään sinun paksuun vatsaasi! tiuskaisin posket vihasta palaen. Tuo saastainen naisenahmo uskalsi tökkiä meitä siitä, ettemme muka olleet ylhäisiä. Sekä mieheni että minä olimme ruhtinaallista sukua, mutta hän ei ollut mitään, kadulla-asujan salasiittoinen äpärytär. — Pahat henget ne

sinun kanssasi karkeloivat, sillä jokaisessa talossa, mihin menet, aiheutat häiriötä ja hämminkiä. Silmäsinikin ovat pahat kuin haudasta karanneen yöhengen! Etkö sinä pahuudellasi juuri aiheuttanut kohtuni repeämistä, niin etten enää voi synnyttää? Varo vain, etten mene pappien luokse ilmoittamaan sinun olevan noita!

— Mitä siinä raakut ja rehentelet kuin korppikotka haaskalla? Ethän ole edes assurilainen, vaan kuka tiesi Babilin katujen ilotyttö!

Tämän häväistyksen kuullessani en voinut enää maltaa mieltäni, vaan kuin naarasleijona karkasin häneen kiinni siitäkin huolimatta, että hän oli minua paljon kookkaampi. Kirken ja toisiamme repien saimme toimeen niin mainion tappe-lun, että kokosimme paljon katselijoita, jotka huutaen hoput-telujaan ja taputtaen käsiään kiihottivat meitä suuriin uro-töihin. Nuorempana ja notkeampana minä tuotin viholliselleni raskaita tappioita siitäkin huolimatta, että hän ehti kynsiä toisen korvani veriseksi. Orjani olivat lakanneet työnteosta ja olivat istuutuneet maahan kyykkysilleen. Kun kiskaisin viholliseni päästä hevosenhännän kokoisia hiustukkoja, he hohottivat kovaan ääneen ja kerskailivat emäntänsä nimellä. Hoh, vaikka olinkin hoikka Babilin tyttö, osasin tapella! Tässä satulanteikijän vaimolle hänen pahuudestaan! Hänelle olisi ollut parempi, ettei olisi ärsyttänyt minua. Nyt hän jo itki. Hän muka kärsi vääryyttä. Minä olin ilkeä nainen ja olin syyttä hyökännyt hänen kimppuunsa! Kun hän viimein luikki tiehensä, hänen kasvonsa olivat entistä lihavammat, sillä olin taitavasti leiponut niitä. Hymyilin ihmisille kuin suuren sota-voiton saanut valloittaja, pyyhkäisin käsiäni vastakkain ja komensin orjani työhön.

Sellainen oli lähtöni siitä talosta.

Uudessa talossamme meillä oli niin paljon huoneita, että olin seota ovista ja eksyä. Monta päivää kulutin kotimme ihailemiseen, ja olin kovin ylpeä nainen. Se tuotti Binilille iloa. Yhdessä kävelimme matoim peitettyillä lattioilla kauniita

seinäpintoja katsellen. Tuonne oli kuvattu leijonia metsästäviä sotureita, täällä oli liljoja kasvava joen ranta, jonka yllä lennelti sorsia. Eteishuoneemme oven päällä oli kalkkikivestä vuoltuja paksuja jumalia, joiden piti suojella meitä pahojen henkien pääsylvä taloon. Eteisen sivussa oli pesuhuoneemme.

Orjatarnten saattamana kävin useana päivänä ostamassa silmiä hiveleviä paksuja mattoja ja ihania verhokankaita. Tunsin sellaiset asiat ja osasin seurustella kauppiaiden kanssa, niin etteivät he luuloistaan huolimatta päässeet petkuttamaan minua kovilla hinnoilla tai huonoilla kankailla. Vaikka olinkin ylimysnainen, en ollut kauppiaitten narrattavissa! Niinpä ostotaidollani tuotin heille monia pettymyksiä, ja he alkoivat kutsua minua »naiseksi, joka aiheuttaa tappioita». Taidekauppiailta hankin kuvapatsaita ja soreita maljakoita ja huonekalusepältä tuotin mukavia istuimia, pöytiä ja hiljan käytäntöön tulleet leposohvia, joilla maaten ylhäiset perheet nauttivat ateriansa. Kuitenkin minulta liikenä aikaa sekä pojalleni että miehelleni. Iltaisin pelasin mieheni kanssa lautapeliä. Siinä oli kaksi kenttää, toisessa kaksitoista ja toisessa kuusi ruutua. Kaksi ruutua yhdisti nämä kentät. Pelinappuloita meillä kummallakin oli seitsemän. Usein minua seurasi onni, mutta vielä useimmin kiusoittelevasti hymyilevä Binili voitti viime hetkessä, minun jo itsekkäästi ylvästellessäni voitosta. Ah ja oh, hän taisi voittaa! Ja hän laami kämmenellä kasvojaan salaa naureskellen, minun vielä ihmetellessäni, mitä pelin lopussa oikein oli tapahtunut.

Kauan emme olleet asuneet uudessa talossamme, kun sukulaiseni Amelassur tuli luokseni toistamiseen. Sinä päivänä raskaat pilvet ryömivät kaupungin ylitse, haikarat laksuttivat katoilla nokkia, ja kaikin puolin tuntui synkältä. Sen vuoksi olin iloissani edes juron Amelassurin tulosta. En tietänyt, missä Binili viipyi. Poikani kanssa olin leikkinyt ja opettanut hänelle sanoja, mutta nyt oli tämäkin leikki loppunut Sinnaidin nukuttua. Silmiään räpytellen Amelassur katseli ympärilleen kauniissa kodissani ja jurosti, mutta ystävällisesti virkkoi:

— Jumalat ovat olleet sinulle hyviä. Minun täytyy suuresti kunnioittaa miestäsi, joka on päässyt komentajaksi. Lo-lo. Tuo matto on varmaankin maksanut paljon?

Hymyilin, mutta en sanonut maton hintaa. Ahne ja saita serkkuni katseli yleensä kaikkia asioita hukkaan heitettyjen hopeashiklujen kannalta. Hänelle oli miltei kaikki turhuutta, kaikki sellainen, josta piti maksaa. Jumalat tiesivät, varmaankin hän olisi ollut syömättäkin, jos olisi voinut!

Mutta kun mieheni kohta tuli kotiin, ei kankea sukulaiseni saanut ilmaistuksi kunnioituksen tunnettaan, vaan jäykkänä kuin siipisonni tuijotti Binilin korkean arvon tunnuksiin. Ne olivat varmaankin turhuutta. Istuutuen viinimaljojen ääreen miehet rupesivat mulkoilemaan toinen toisiinsa kuin tappelua hierovat härät, ja ainoa asia, mitä he kykenivät avuttomuuttaan ja hämminkiään peittääkseen tekemään, oli suunnattoman viinimäärän latkiminen. Binili yritti monta kertaa keskustella, mutta törmättyään serkkuni jurouteen ei enää jatkanut, vaan kohautti epätoivoisesti olkapäitään. Kuinka paljon he ahtoivat nahkaansa viiniä, sen näin vasta sitten, kun Amelassur, joka mieheni kotiintulon jälkeen ei ollut lausunut tavuakaan, putosi istuimeltaan ja henkäistytään »lo-lo» rupesi kuorsaamaan. Annoin orjien kantaa hänet vierashuoneen sohvalle, mutta kun aamulla lähetin noutamaan häntä aterialle, hänen havaittiin yön aikana hiipineen tiehensä.

Binilin silmät punoittivat hänen ruvetessaan syömään, ja pahasti irvistellen hän virkkoi:

— Kun sukulaismiehesi seuraavan kerran tulee tänne, minä vuokraan eläintarhasta kemetiläisen virtahevon juomaan hänen kanssaan. Hänen hitaiden liikkeittensä ja juron naamansa näkeminen saa minut juomaan itseni kuoliaaksi. Ah ja oh, miten päätäni särkee! Kun Amelassur kuolee, manalan lautturi on siitä lähtien juovuksissa joka päivä.

Sellaiseksi siis Binili arvosteli Amelassurin.

Se onnettomuus, jonka pahasilmäinen satulantekijän vaimo oli minulle aiheuttanut, vaivasi jatkuvasti mieltäni. Muuten

elämäni olisikin ollut täysin onnellinen. Suruani lisäsi se, että tiesin mieheni olevan pahoillaan tapahtuneesta. Yön hiljaisina hetkinä Binilin läheisyydessä maatessani katselin käsivarret pään alla ikkunasta näkyvää Taivaan ja maan sidettä, kulta-harson lailla avaruutta vyöttävää linnunrataa, ja haikein mielin toivoin, että vielä saisin synnyttää. Silloin elämäni olisi ollut täydellinen. Mutta kun hyvin tiesin, miten laitani oli, tästä toivostani en saanut sydämeeni uskoa, vaan uudestaan syttyvän katkeran vihan onnettomuuteni aiheuttajaa kohtaan.

Olin kuullut joidenkin lääkäreitten valmistavan merkillisiä lääkkeitä, jotka auttoivat ehtyneitä vaimoja. Mutta en ollut kuullut kenenkään parantuneen viastaan. Tiesin neitojen ostaneen pukin kiveksistä valmistettua lemменjuomaa, mutta vain yhdessä tapauksessa se oli auttanut. Vanhan talomme luona asuvan voiteidensekoittajattaren tytär oli hankkinut sitä rohkean määrän kylmennyttä sulhoaan varten. Jonkin hairahduksen vuoksi hänen äitinsä oli viinistä erehtyen juottanut sitä lähistöllä asustelevalle ikivanhalle karvarille. Ukko muuttui tästä niin pukkimaiseksi, että kävi sen kaupunginosan naisten vaivaksi, eivätkä nämä päässeet hänestä rauhaan, ennen kuin kaupunginpäällikkö antoi kuohia ukon.

Tuo lääkejuttu kuitenkin kummitteli mielessäni kauan aikaa. Enkä minä, huoneeni kunniasta huolehtiva nainen, voinut vastustaa kiusausta, vaan muuanna aamuna salaa ja häpeillen hiivin lääkärin luokse. Kuvitellen yllättäväni ja hämmästyttäväni mieheni tulemalla odottamatta raskaaksi minä urhoolisesti söin kamalan makuisen sekoituksen, josta olin maksanut monta shiklua hopeaa. Koettelinpa jo vatsaanikin siinä uskossa, että se jo paisui. Mutta vaikka kuukaudet menivät ohitse, mitään ihmettä ei tapahtunut, vaan vatsani nahka oli yhtä löysä kuin ennenkin. Kirosin lääkärin ja heitin voideruukun ikkunasta pihalle. Se putosi erään orjattareni päähän — ja katso: viiden viikon kuluttua tämä orjatar synnytti tytön. Suu auki minä ihmettelin asiaa.

Kun nyt laitani oli niin, etteivät ihmeetkään olleet puolel-

lani, päätin jättää asian jumalien huostaan. Koskaan en kuitenkaan lakannut suremasta vahinkoani. Arvellen Binilin hankkivan itselleen sivuvaimoja sanoin surullisena ja kohta-loonni alistuneena hänelle:

— Onnettomuuteni on nyt sellainen, että vain taivas tietää, saanko enää koskaan lapsia. Jos tunnet häpeää minun vuokseni, mene ja ota itsellesi sivuvaimoja lisätäksesi nimeäsi!

Hän ei tahtonut kuunnella minua. Vaikka tiesin hänen surevan asiaa, hän jalomielisesti ei paljastanut sitä. Hän katsoi minua ja huolellisesti käherrettyä partaansa sormeillen, korkeaa ruhtinasta teeskennellen yritti häivyttää mielipahani virkkamalla:

— On hyvin ylhäistä, ettei meillä ole kuin yksi poika, sillä ei kuninkaamme päävaimollakaan ole enempää. Tuskinpa hän niitä saakaan, sillä huhut kertovat kuninkaamme hylkivän häntä. Milloin tahansa voi käydä niin, että tuon ylhäisen naisen osaksi lankeaa suuri häpeä. Arvellaan kuninkaam jossakin karkoittavan hänet.

Olin kiitollinen miehelleni siitä, että hän yritti lohduttaa minua. En sanonut hänelle kuitenkaan sitä. Ikäänkuin pelästen minun jatkavan puhetta samasta asiasta hän mutisi jotakin ja lähti huoneesta. Pieni Sinnaid jokelteli huoneessaan orjattarien keskellä, ja hänen luokseen mennessä koetin unohtaa huolestumiseni. Olihan minulla kuitenkin yksi poika, Sinnaid. Mieheni oli jalo ja hyvä ja ymmärsi sydämeni.

Aika kului, ja Sinnaid tuli kahden vuoden vanhaksi. Minä olin silloin kahdenkymmenen. Juuri kun olimme pitäneet vuosijuhlaa minun ja pojan kunniaksi, sotakutsu jälleen kiersi maata. Aitoon assurilaiseen tapaan kuninkaamme yhdestä sodasta selvittyään hankkiutui toiseen. Siinä hän ei ollut erilainen kuin muutkaan tämän maan hallitsijat. Hänen isänsä oli marssinut Amurrin meren rannalle asti ja oli pakottanut siellä olevia kansoja ja kaupunkeja, niiden mukana myöskin mahtavaksi merikaupungiksi mainitun Tyyroksen, veroikeensä alaisiksi. Mutta nykyinen kuningas sen sijaan ryntäili Elamin

ja Urartun välisissä vuorimaissa. Saamiemme tietojen mukaan pohjoisten vuorien kansat olivat jälleen liikekannalla, josta tämä sotaankutsu oli aiheutunut. Yhtä huolettomasti kuin aikaisemminkin Binili varustautui lähtöön. Ah ja oh, sota oli hänelle tavallinen ilmiö, kun taas rauhaa hän tuntui pitävän omituisena olotilana, jonka aikana hän kuvitteli olevansa ikävystynyt ja jollakin lailla sairas. Miesten, varsinkin assurilaisen, tapa. Suoritettiin samanlaiset valmistelut kuin ennenkin, tuli päivä, jolloin joukot lähtivät marssimaan. Tällä kertaa en ollut niin houkkamaisen levoton kuin aikaisemmin. En voinut kuitenkaan kerskailla olleeni rauhallinenkaan, sillä sota oli sotaa, olipa se millaista ja missä tahansa. Kovasti hämmästyen sen vuoksi kuuntelin yllättäen luokseni saapuvaa lähettiä. Tämä tapahtui hiukan yli kaksi kuukautta myöhemmin, kun mieheni oli marssinut pois. Lähetti kertoi vihollisten vetäytyneen takaisin. Näitä ei ollut alunperinkään ollut niin paljon kuin oli luultu, ja nyt he olivat palanneet omille liesitulilleen. Kuningas oli kääntänyt armeijansa ja tullut Ninuaan.

Tällaista lähetti kertoi. Mutta ihmettelin, miksi mieheni ei ollut tullut kotiin ja miksi kaupunkiiimme kuuluvat varusväkijoukot vielä olivat poissa. Tähän lähetti virkkoi, että joukot olivat parhaillaan tulossa. Nyt vasta hän pääsi siihen asiaan, mitä varten hän mieheni käskystä oli ratsastanut luokseni. Minun oli hyljättävä taloni ja viipymättä lähdeittävä poikineni ja tavaroineni matkustamaan Ninuaan. Binili oli määrätty kaukana pohjoisessa olevan sotilassiirtolan päälliköksi.

Tässä oli uutista kerrakseen, ja minä meninkin aivan kuin sekaisin. Mihin kumman maailmaan joutuisinkaan lähtemään? Tällaista oli soturin vaimon elämä: elä tuskassa ja murheessa miehesi ollessa sotakentällä, ja ole valmis lähtemään maailma-ään ulommaiselle laidalle käskyn saatua! Voi ja voi! Miten selviäisin tavaroista? Kuinka matkustaisin? Mihin panisin orjat? Ah ja oh minun täytyi huokailla Binilin tapaan. Oh ja äh! Olisipa kuningas itse joutunut tällä tavoin vuodattamaan

hikeään, hän olisi ajatellut, ennen kuin antoi käskyjään perheelisille miehille! Hölmöhän kuningas oli!

Mutta mieheni käsky oli lakini, ja pannen orjat työhön minä myllersin talomme sekaisin. Kenties olisin purattanut sen, kuormauttanut juhtien selkiin ja vienyt niineen mukanani. Mutta kun minusta tuntui puuhissani olevan jotakin hullua — tuota tavaramäärää, jonka olin varannut mukaan vietäväksi, ei olisi liikuttanut kuin vähintään sata kamelia — älyisin kutsua Amelassurin avukseni. Hymähdellen ja jurosti hymyillen hän otti asiat käsiinsä. Kun loppujen lopuksi näin, mitä veisin mukanani, ei tavaroita ollutkaan enempää kuin ehkä kahden tai kolmen muulin kantokuorma. Säälittä Amelassur oli erottanut kotiin jäävien tavaroitten joukkoon kaikki huonekalut ja hyväksynyt mukaani ainoastaan vaate- ja taloustavaroita. Hän myös vapautti minut talomme ja orjien ajatteleminen huolesta lupaamalla ottaa ne hoitoonsa.

Tällaisissa toimissa kului viikon aika. Tuli vihan eli kuukauden yhdeksästoista päivä, jolloin ei saanut vaihtaa vaatteita, ei syödä määrättyjä ruokia eikä edes uhrata. Sen jälkeisenä aamuna lähdin menemään Ninuaan mukanani poikani ja urartulainen orjattareni Geshtin. Istuin Sinnaidin kanssa kahden säyseän hevosen väliin asetetussa kantotuolissa. Takanaani kulkivat viisi kuormakamelia ja muutama päivä sitten Ninuasta tulleet mieheni lähettämät saattajasoturit, kaksitoista kaikkiaan. Kun näihin laskettiin lisäksi orjattareni ja seitsemän juhdanajajaa, oli väkeä turvanani kaksikymmentä henkeä. Matkamme kulki syvässä uurteessaan juoksevan Idiqlatin varsia pitkin leveää sotilastietä. Adad-säänjumala suosi meitä niin, että koko ajan oli kaunis auringonpaiste, vaikka vielä päivää aikaisemmin oli satanut rankasti ja olin pelännyt saavan lykätä lähtöni. Sinnaid istui sievästi vieressäni eikä osoittanut torailevaa itsepäisyyttään, jota hän miltei joka päivä harrasti. Kedolla loistivat värikkäät kukat, ja tuolla kauempana levisi talonpojan valkoinen sesampelto. Joskus nousi punertava vuorenselkä näkyviin, mutta peittyi lähellä olevan metsän

taakse. Virran luona olevista tamariskeista tihkui maahan pisaroita. Oli kevät ja tulvat olivat loppuneet. Taateleissa roikkui puhkeamistaan odottavia tuhansia kukkaröyhelöitä. Täällä niiden hedelmät vielä kypsyivät, mutta olin kuullut, että Ninuassa ne olivat mahoja, koska seutu oli kylmempi.

Neljännän matkapäivän iltapuolella nousivat Idiqlatin itärannalla olevan suuren Ninuan temppelitornit näkyviin. Kiilloitettut katot ja kattosarvet ikäänkuin iskivät tulta. Tie kиеmurteli viljavainioiden ja puistojen keskellä, pujahti metsiin ja viimein suuntautui kohtisuorana kaupungin siltaportille. Jo kappaleen matkaa sitä ennen vastaamme ratsasti soturi, joka hevosenza ympäri käännettyään kysyi, olinko rabqisir Binilin puoliso. Vastauksen saatuaan hän sanaakaan sanomatta karautti takaisin kaupunkiin. Juuri kun kantotuolini ensimmäisen hevosen kaviot iskivät virran yli johtavan sillan lankkuihin, näin Binilin ratsastavan luoksemme. Heittäydyttyään satulasta viereeni tuoliin hän minua suudeltuaan kohotti pojan käsivarsilleen ja häntä katsellen nauroi suureen ääneen. Ah ja oh! Tässähän me nyt sitten olimme. Hän olikin jo kovasti odottanut. Miten matka oli sujunut, miten talomme jäi, missä olivat orjat, kuka minua oli auttanut — nauraen ja iloiten yritin vastata hänen lukemattomiin kysymyksiinsä. Sitten oli kaikki hyvin! Kohta lähtisimme eteenpäin, emme viipyisi Ninuassa kauan.

Upea Ninua, jota joskus kutsuttiin myöskin Ninaksi, oli kaikkien assurilaisten ylpeydenaihe. Se oli niin suuri, että sen suurin pituus oli yli kymmenentuhatta ja leveys liki yhdeksäntuhatta kyynärää. Vahvat kaksoismuurit ympäröivät sitä joka taholta. Kauniit puutarhat ja puistot tekivät muurien välit viihtyisiksi vilvoittelupaikoiksi, joihin varsinkin kaupungin nuori väki iltaisin kokoontui leikkimään ja kisailemaan. Lukuunottamatta useita karja-, sotilas- ja vedennoutoportteja kaupunkiin päästiin sisään kymmenestä valtavasta, upeakoristeisin levyin varustetusta suurportista. Niiden lisäksi siellä täällä oli porrasholvi- eli muslaluportteja, jotka johtivat eri korkeuksilla oleviin kaupunginosiin ja alhaisen väen asuinsijoille. Nykyisen kuninkaan isänsän Assur-nasir-aplin ¹ rakennuttama upea palatsi sijaitsi Nabun temppelin kaakkoispuolella. Siihen kuulin kuninkaamme muuttaneen asumaan kaikkine vaimoineen, lapsineen ja hoviväkingeen. Hän oli lopullisesti hyljännyt vanhan pääkaupungin Assurin sotaista syistä — sanottiin —, sillä Ninua oli lähempänä maan vaarallisia rajoja kuin vanha Assur.

Kauan en saanut katsella Ninuaa, vaikka sen loisto huumasiakin mieltäni. Meillä oli kiire matkustaa eteenpäin. Ensiksi meidän oli mentävä Tarbisu-nimiseen seutuun suurta tietä pitkin ja sieltä jatkettava jonnekin sinne, missä oli maailman

¹ Tämä kuningas tunnetaan historiasta Assurnasirpal II:sena, vv. 884—859 eKr.

laita. Montakaan päivää en siis ehtinyt olla nykyisessä pääkaupungissa. Sadan sotilaan seuraamana minä ja mieheni jätimme loistavan kaupungin, jonka viehättävä elämä tuntui minusta entistä viehättävämmältä nyt, kun minun piti se jättää. Vaikka nöyrästi tottelinkin miestäni, eivät tuntemattomat, villit seudut ja alkeellinen eläminen niillä minua vähääkään miellyttäneet. Olin syntyperäinen kaupunkilainen, enkä voinut muualla elää. Sen tiesin varsin hyvin. Mutta toistaiseksi oli minun seurattava miestäni, vaikka sydämeeni jäikin kapi-nallinen halu tehdä kaikkeni päästäkseni pian takaisin ihmisten maailmaan.

Urartulaisen orjattareni Geshtinin silmät olivat viekkaat hänen peloitellessaan minua sanomalla, että olimme nyt menossa seutuun, jossa asusteli pahoja petoja ja häijyjä henkiä. Niin kylmäkin siellä oli, että ihminen jäätynä lietsä viereen. Hoh, jos tämä oli totta, niin kylläpä kuningas oli meille karkoituspai-kan keksinyt! Eikö jotakin muuta miestä olisi voinut sinne lähettää kuin Binili?

Hoh, vastasi Binili, mikä hätä meillä vuoristossa olisi? Gehstin valehteli. Siirtolassa oli seitsemänsataa soturia, heidän vaimojaan, paimenia ja muita ihmisiä. Mikä siellä olisi ollessa. Ei kaupungin turhaa hienoutta — miehenihän oli niin täysi-verinen soturi, että tunsu itsensä kaupungeissa vieraaksi, vaikka olikin niissä asunut. Ei pahoja puheita. Ei vaivaa naapureista. Säästeliästä elämää. Rikastuisimme.

Mutta en ollut lainkaan iloissani, vaikka Binili yrittikin puheillaan herättää hilpeyttäni. En käsittänyt, mitä huvia orjattarelleni tuotti peloittelemiseni, mutta jonkin verran uskoin häntä siitakin huolimatta, että Binili väitti hänen valehtelevan. Geshtin ei ollut luotettava. Sen tiesin. Orjattareni mielipiteet rakkaudestakin olivat niin laajat, että hän levitti jalkansa kenelle miehelle tahansa. Kun hän yhtä mittaa nautinnonhimoisesti kiusasi minua vuoristolaiselämän vaikeuk-silla, niin että olin lopullisesti masentua, tiuskaisin häntä pitä-mään suunsa kiinni. Harmistuneena hän katsahti minuun,

irvisti ja jäi taakse. Kohta huomasin hänen hierovan joitakin kauppoja lähinnä ratsastavan soturin kanssa. Olkapäitäni kohauttaen jätin hänet omiin oloihinsa. Hän oli valehtelija ja syntymäportto, joka kukisti jumalienkin toiveet muuttumisestaan.

Ennen Tarbisua näimme tien olevan tulvan peittämä, vaikka kevätsateet olivat kauan sitten loppuneet. Tässä oli siis ensimmäinen vaikeutemme. Binili ei kuitenkaan muuttunut kärsimättömäksi, vaan rauhallisesti käski muutamia satureita lähemmään ottamaan selvää tulvan syystä. Vasemmalla puolellamme kasvoi vuoren rinteellä sankka metsä, josta kuului sekä lintujen laulua että muiden eläinten äkillisiä huutoja. Jossakin mylvi metsähärkä järeän torven äänellä. Komea hirvi porhalsi tielle ja meidät nähtyään säikähtyneenä pakeni. Ylhäällä vuoren paljaalla laella hypähteli kauriita ja gaselleja, ja muuan villipukki seisoj liikkumattomana kivipaadella. Tulvan laidassa näin monivärisen nahan sian rypevän liejussa kuusine porsaineen. Sotilaitten lähestyessä piikkisika örhennellen vetäytyi porsaineen kauemmaksi.

Soturit ilmoittivat vesikoirien päättäneen ruveta ahkeriksi, niin että ne olivat kaataneet virtaan suuria puita ja parhaillaan suunnittelivat jättiläispadon rakentamista. Nauraen Binili käski heitä ottamaan kirveet ja hajoittamaan majavien voimanäytteen. Kohta kuului virralta huutoja, iskuja ja räyhäävien majavien metelöintiä. Soturit tulivat takaisin. Tulva laski niin paljon, että tietä pitkin voi kulkea. Tämän viivytyksen takia olimme vasta iltapäivällä Tarbisussa, jonne Ninuasta matkaaminen tavallisesti ei kestänyt kuin puolen kaksoistunnin verran.

Yhä korkeammaksi maa muuttui Tarbisun toisella puolella. Lämpimän paikan kasvit jäivät taaksemme, ja havupuut olivat nyt miltei ainoat, joita näin. Väliin vuorten rotkoihin, väliin pilviä hipoville huipuille tiemme kulki. Joskus kupeellamme jylisi mahtavaääninen putous heittäen sumuista pärskettä tielle saakka. Juhtien kaviot luiskahtelivat, ja eläimet

olivat vaarassa monta kertaa pudota syvyyteen. Minua peloitti. Kuoleman tietähän me kuljimme! Polkumme oli ainoastaan muutaman kyynärän levyinen. Voi, miksi tänne jouduimme? Sinnaid parka, tuonne syvyyteen hän äitinsä sylissä paiskautuisi! Voi!

Puristaen poikaa rintaani vasten rukoilin sekä jumalia että perkeleitä auttamaan meitä, niin että turvallisesti selviytsimme tämän kauhistuttavan tien päähän.

— Et kai pelkää? irvisteli Binili ratsastaessaan leveässä kohdassa vierelleni. Pelkäsinkö? Vieläkö hänen piti ilkkua minulle, sillä olinhan aivan kalpea? Täällähän pelkäsi kuka hyvänsä, paitsi hän, naurava, kivinen, rautainen, kova mies, joka varmaankin oli pyrkinyt tänne mokomaan kamalaan seutuun! Kiukustuin.

— Pelkäänkö? Älä luulekaan! Vaikka tiemme olisi kapea kuin miekan terä, en pelkäisi . . . Hoh, mikä se oli? Kuka kiljahti?

Valjuna katsahdin taakseni. Sillä polulta oli kuulunut kamottava räikäisy ja juhdan hirnahdus. Alhaalta vastasi jysähdys.

Binili pyyhkäisi hikistä otsaansa.

— Sotilas ja hevonen putosivat rotkoon. Hevonen oli totumaton.

Sydämeni vapisi, enkä voinut puhua mitään. Milloin minä ja poikani syöksyisimme kiljahtaen alas? Voi voi! Mutta kun kohtasin Geshtinin ivallisen katseen, ikäänkuin hän olisi ilkkunut, että tälläistahan hän oli kertonut, purin kopeasti huulen yhteen. Mitä tuo paholaisen portto minusta tirkisteli? Ruoskaa hänelle, sillä ei hänen tarvinnut nauraa pelolleni!

Kolmen viikon äärettömän vaivalloisen matkan jälkeen näimme edessämme parille korkealle, lähellä toisiaan olevalle harjanteelle sijoittuneen varuskunnan. Luulin sydämeni käpristyvän kokoon. Mihin kirottuun paikkaan meidät olikin lähetetty? Minä, lämpöisen Babilin tytär, kauniiden kaupunkien kasvatti, lakastuisin täällä. Ihanuuteni muuttuisi rumuudeksi, sydämeni kuolisi. Voi, tätä surkeata paikkaa!

Laakson kahden puolen, pitkin vuorten rinteitä, oli puusta, kivistä ja risuista kyhättyjä majoja, rumia, ahtaita asumuksia. Komentajan »palatsi» sijaitsi miltei ylinnä, riippuen kuin kotkanpesä epäilyttävässä paikassa ja näyttäen milloin tahansa voivan syöksyä rotkoon. Laakson halki kulki virta. Maailman rajalle johtava tärkeä tie juoksi harjanteiden väliseen kapeaan kuiluun, ja tämän kuilun kummallakin puolella olivat assurilaiset vartioasemat. Tuota solaa pitkin vuorten kansat olivat työntyneet Assuria kohti niin kauan kuin vanhinkin tieto muisti.

Aikaisempi komentaja oli kaatunut taistelussa, ja hänen sijaisenaan toiminut viidenkymmenenpäämies juoksi mieheni luokse vastaanottamaan häntä ja kertomaan varuskunnan tapahtumista. Nykyisin oli ollut rauhallista. Mutta tylästi vuoria katsellen minä arvelin, että vaikka olikin rauhallista, jonakin päivänä mieheni edellisen komentajan lailla kannettaisiin verissään kentältä. Mikään täällä ei näyttänyt varmalta. Kavalat vuoret, niiden kaukaisuuteen johtava sola, hatarat majat, kaikki oli sangen epäluotettavaa. Kuinka kauan

täällä joutuisimme olemaan, sen ajatteleva miltei jäädytti minut, vaikka oli lämmin kesäpäivä.

Mutta niin aloimme elämämme täällä ihmisten asuinsijoilta ja suurista kaupungeista kaukana olevassa siirtolassa. Joten kuten totuin oloihin, vaikka harmittelinkin kaiken alkeellisuutta. Seudun nimi oli Korkea portti. Ja korkea se oli. Sen tiesin aina, kun vuorituuli vinkui majamme kivien raoissa ja juoksi seinästä seinään, niin että pelkäsin poikamme muuttuvan siniseksi ja sairastuvan. Liesituli sokaisi savullaan silmäni, tuhka ja poro lensi ruokaamme, niin että se natisi hampaissa, ja ovet saattoivat paukahtaa auki milloin hyvänsä. Hoh, tämä oli toista kuin hieno talomme Assurin kaupungissa! Olin jo tottunut siihen, niin että monta kertaa kaipasin sinne takaisin.

Kun syksymmällä alhaalla laaksossa heinälahon sänki kävi ruskeaksi ja lampurit leikkasivat elukoittensa villan rautasaksilla, kun havupuiden seassa olevat lehtipuut saivat punaisen ja keltaisen nutun, kun kotkanpojat nousivat pesistä nuorille siivilleen ja kaartelivat laakson yllä, tuuli muuttui pistäväksi ja vihaiseksi. Samaan aikaan Geshtin kävi kättyisäksi. Ruoskin häntä, mutta hän murisi ja näytti minulle hampaitaan kuin peto. Harmistuneena kerroin hänestä Binilille, ja tämä pieksi häntä lujasti. Kun tyttö uhkasi karkaavansa, mieheni vakavasti virkkoi hänelle, että lähimpiin ihmisasumuksiin oli viikkojen matka. Ennen kuin orjatar olisi perillä, pedot ja metsän henget olisivat jo repineet hänen ruumiinsa. Mieheni näin puhuessa Geshtin katseli uteliaasti häntä — minusta näytti, että hän salaa naureskeli. Jonkin verran hänen niskuruutensa häipyi. Mutta öisin hän hävisi sotamiesten maattavaksi. Niin mahoksi hän oli muuttunut, ettei jumalakaan olisi saanut häntä paksuksi.

Sekä orjattareni niskuruutta että tänne joutumiseni kohdaloa valitellen sopeuduin elämäni niin hyvin kuin taisin. Siihen oli pakko. Syksy jäähtyi jäähtymistään, ja puiden viimeisten lehtien lentäessä laaksoon maa kävi kovaksi. Ilman viileys oli jo muuttunut kuin teräväksi rautaveitiksi, joka ulos

mennessäni leikkasi korviani. Soturit, joilla ei ollut vahtitehtäviä, menivät metsiin ajamaan riistaa ja toivat lihaa ja taljoja, joista meille tehtiin pukuja. Niissä me olimme paksuja ja kankeita kuin kotikarhut. Mutta lämpimiä ne olivat. Tuuli syöksyi valittaen vuorenhuippujen ylitse, ja alkavat lumipyryt peittivät tuprahteluunsa ylimmällä laella seisovan vartiomiehen.

Toisinaan luoksemme pistäytyi oudosti pukeutuneita, niukka-puheisia ja havuille tuoksuvia metsäläisiä, kaupaten kaikenlaisia tuotteitaan. Heidän tiensä olivat tutkimattomat, sillä salaa he saapuivat ja salaa he menivät. He olivat epäluotettavan näköistä väkeä, ja varovainen Binili piti heitä vakoilijoina. Sen vuoksi emme suosineet heitä. Merkille pantavaa oli, että Geshtin oli erikoisen levoton ja hajamielinen näiden vuoristoisten käydessä, vaikkei hänellä ollut mitään syytä pelkoon.

Mieheni oli lakkaamatta liikkeellä, niinkuin tunnollisen komentajan ja varuskunnan päällikön tulikin olla. Aamuisin, kun asumukseemme henki suuri kylmyys, kun taivas hitaasti vaaleni lyijynharmaaksi ja ulkona ruvettiin hälisemään, hän lähti tarkastelemaan vahtipaikkoja ja jakamaan miehilleen töitä. Puita hakattiin metsissä, petoja kaadettiin ja kaikenlaisia luonnon tarvikkeita koottiin varastoihin talvea varten. Näissä puuhissaan mieheni tuntui olevan jopa onnellinen. Hän oli lyhyesti sanoen tyytyväinen oloonsa eikä mielinyt takaisin suuriin kaupunkiin. Täällä hän sai mielinmäärin harjoittaa metsästystä ja väsyttää itsensä ajojahdeissa niin perinpohjaisesti, ettei kotiin tultuaan kyennyt tekemään mitään muuta kuin ähkimään ja syömään kuin elukka. Hän olisi mielihyvin jäänyt tänne koko loppuiäkseen. Toisinaan hän harjoitutti sotureitaan ja silloin huusi ja kiljui niin, että laakso kaikui ja vuoretkin kai vapisivat. Aseharjoituksia hän piti välttämättöminä, etteivät sotilaat olisi rauhan toimissa menettäneet taitoaan.

Kun minä näin ensimmäisen kerran lunta, olin suuresti ihmeissäni. Sinä päivänä seisoin hiljaiseksi valahtaneen paikani kanssa ulkona. Lumi laskeutui taivaasta kasvoillemme

kuin höyhenet ja suli pois. Päivästä toiseen se putoili kaikkialle, kunnes luulin maailman hukkuvan siihen. Minua ihan alkoi peloittaa. Alhaalla oleva puro oli jäätynyt, ja viluisena katselin sen rannalla puuhailevia miehiä, heidän hakatessaan vedennostoaukkoja. Heidän hengityksensä nousi savuna ilmaan, ja ihmeekseni näin, että minäkin savusin. Tätä en ymmärtänyt. Niin kylmä oli, että puro oli jäässä pohjaansa myöten. Emme siis saaneet vettä, vaan meidän oli kivipadoissa sulatettava tuota omituista, kylmää ja kuitenkin sulavaa lunta.

Lumisateen lakattua nukkui pehmeäpiirteiseksi muuttunut maa valkoisena. Päivät kirkastuivat. Öisin tähdet säihkyivät taivaan vahvuudessa avarina ja heleinä, kuu ikäänkuin kalpeni hirmuisen kylminä öinä. Minua miltei kammotti tämä paikka, ja kaivaten muistelin lämmintä, kaunista Babilia, sen virtaa ja palmupuuta. Kuinka kauan aikaa mahdoimmekaan joutua olemaan täällä? Ah, jospa pääsisimme kohta pois!

Mutta tuli aika, jolloin lumi rupesi katoamaan. Tuhannet purot syntyivät yön aikana ja alkoivat laulaa vuorten rinteillä. Tuonne ilmestyi muuanna päivänä vaaleankeltainen ja vihertävä putous, joka kumeasti ääntäen syöksyi laaksoon. Äkkiä heränneiden kukkien lehdet ja varret olivat työntyneet näkyviin. Edestakaisin lentelevät lintuparvet viiltelivät huippujen välistä näkyvää yhä kirkkaammaksi käyvää taivasta. Metsästä tulvi makeita tuoksua. Kielekkeillä heiluttelivat villilampaat saparoitaan ja mäkättivät kaihoisasti. Niin tuli maailma jälleen valoisaksi, vihreäksi, avaraksi ja ihanaksi, ja talvinen nyreyteni oli tiessään. Melkeinpä pelkäsin rakastuvani tähän keväiseen vuoristoon. Lapset ja aikuiset, koko varuskunta, elivät kevään ilohetkien väljässä valoisuudessa, ei näkynyt pahastuneita kasvoja, ei suruisia silmiä. Suut nauroivat ja lauloivat.

Sellainen oli vuoriston kevät.

Kesällä jokin pikkuinen heimo yritti hieroa kanssamme tapelua, mutta unohti nopeasti aikeensa ja häipyi rotkoihin Binilin kolmensadan miehen seuraamana kaataessa viisikuu-

detta metsäläistä. Ruumiit jäivät taistelupaikalle, mutta yöllä ne katosivat. Synkästä metsästä kuului melua ja vihaisia karjaisuja vihollisten surressa kaatuneitaan. Ihmeekseni Geshtin näytti kuuntelevan tarkasti. Mutta kysyessäni syytä hänen tarkkaavaisuuteensa hän päättään pudistaen sanoi, ettei ollut kuunnellut mitään.

Silloin tällöin Ninuasta saapui ratsulähetti tuoden meille uutisia ja kaikenlaisia kuninkaallisia sanomia, joihin vastaukseen mieheni, hidas ja haluton kirjeiden lukija ja tekijä, kulutti monta päivää kirjurinsa seurassa. Hänen puolestaan olisi ollut yhdentekevää, vaikkei pääkaupungista olisi tullut luoksemme muita kuin muonaa tuovia matkueita.

— Mikä tuota orjatarnarttuasi oikein vaivaa? hän kerran tiedusteli minulta, kun oli ottanut vastaan muonamatkueen ja oli juuri tullut varastoilta. Mikä Geshtiniä sitten oikein vaivasi? — Hän on ruvennut utelemaan kaikenlaisia asioita matkueitten miehiltä. Ja miksi hän alinomaa tuijottaa vuorille? En käsitä, mitä hän niiltä odottaa. Olisi ollut parempi, ettet olisi ottanut häntä mukaasi. Hän on varuskunnan pahennus, sillä hänen antautumisensa kenen soturin tahansa maattavaksi on aiheuttanut miesten kesken riitoja.

Vielä saman päivän iltana puhuin orjattareni kanssa. Binili ei ollut aiheetta moittinut hänen huonoja tapojaan, sillä Geshtinin vuoksi kaksi soturia oli muutama viikko sitten viileskellyt toisiaan tikareilla. Uhaten pieksää hänet kuoliaaksi minä nyt käskin häntä pysymään kohtuuden rajoissa. Tuo lutka kuitenkin naureskeli sanoilleni. Istuen lattialla reidet levällään hän oli niin välinpitämättömän näköinen, että tiesin turhaksi hänen parantamisyrityksensä. Kun yhä jatkoin puhealani, hän äkkiä kiukustuen kivahti:

— Minkä minä sille voin, että olen täyttymätön? Miehet ovat minulle samaa kuin ruoholle vesi. Eikä ole minun syyntä, että miehet naisen nähdessään haistavat heti, kuka antautuu maattavaksi, kuka ei. Älä siis moiti minua sellaisesta, jonka jumalat ovat luoneet! Jo yksitoistavuotiaasta olen juossut

miesten perään. Minut osti orjattarekseen babagrulainen karjakauppias, jolla oli kaupungin ulkopuolella suuria karjalaumojia. Muuan paimen näki minut isäntäni talossa ja neuvoi minulle tien kaupungin muurin alitse, niin että öisin voin mennä paimenen luokse. Joka ilta hiivin vesiportille ja laskeuduin sen luona olevaan hyljättyyn kaivoon. Kaivon seinästä lähti kuivunut vesitunneli muurin alitse ja johti kedolle paikkaan, jossa kaksi aasinpään muotoista kiveä oli vierekkäin. Ennen siinä oli ollut järvi, mutta se oli kuivunut. Siellä paimen opetti minulle kaiken, minkä tänäänkin osaan. Aamuisin, ennen kuin kaupungin väki heräsi, hiivin takaisin isäntäni taloon. Paimen tapettiin tappelussa, mutta hänen jälkeensä on ollut niin monta miestä, että tuskin vuodenkaan luetteleminen riittäisi niiden nimeämiseen. Olen sellainen kuin olen.

Yöllä puhuin Binilille, että olin katsonut parhaaksi lähettää Geshtinin pois. Muonamatkueen päällikkö saisi ottaa hänet mukaansa ja myydä Ninuassa sekä seuraavan kerran tänne tullessaan tuoda hinnan.

Aamun valjettua orjattareni oli poissa. Etsimme häntä kaikkialta, mutta vaikka aikaa kului, emme saaneet hänestä mitään tietoa. Hän oli luultavasti kuullut minun ja mieheni keskustelun ja paennut vuorille. Miten hän aikoi selviytyä metsäläisten uhriksi joutumasta, sen hän sai itse kokea, koska vapaasta tahdostaan oli lähtenyt näiden asuinsijoille.

Muonamatkue oli monta päivää sitten lähtenyt palaamaan Ninuaan, kun Sinnaidin kanssa olin laakson laidassa keräämässä kukkia ja näin Binilin kiihtyneenä tulevan minua kohti. Juosten häntä vastaan kysyin, oliko jotakin pahaa tapahtunut.

— On pahaa se, että juuri tuli luokseni kuninkaallinen lähetti, joka kertoi löytäneensä paluumatkalla olleen muonamatkueen jäännökset erästä rotkosta, hän vastasi katse vuorilla harhaillen. — Juhdat, niiden satulat, vankkurit ja miesten vaatteet sekä tavarat olivat poissa. Vain miesten luut makasivat petojen kaluamina maassa. He olivat taistelleet ankarasti ennen kuolemaansa. Siitä tiedän, että vuoristolaiset hyökkä-

sivät heidän kimppuunsa, koska vain luut ovat jäljellä. On kirottua, etten tiedä, missä metsäläisten liesitulet palavat! Vakoilijani ovat etsineet heidän kyliään, mutta yhtäkään niistä ei ole löydetty.

Binili oli hyvin kiukkuinen ja hakkasi nyrkillä toista kämmentään, koko ajan tuijottaen vuorille ikäänkuin miettien, missä metsäläisten liesitulet mahtoivat olla. Hän lähti pois luotani asettaakseen vahvistetut vartiot. Matkueen tuhoaminen oli hänen mielestään joko tavallinen ryöstö, tai sitten se merkitsi vuoristolaisten varustautuneen hyökkäämään niskaamme. Parasta oli olla valmiina. Pelästyneenä vein Sinnaidin taloomme.

Mutta vaikka monta viikkoa kului, mitään ei tapahtunut. Ihmeellisintä asiassa oli, etteivät metsäläiset hätyyttäneet yksinäisiä lähettejä. He varmaankin katsoivat liian mitättömäksi yhden miehen surmaamisen ja ryöstämisen.

Seuraavana vuonna kuitenkin tapahtui niin, että kauas uratulaisten asuinsijoille päin edenneet soturimme joutuivat katkeraan kamppailuun vuoristolaisten kanssa. Menetettyään kuusi miestä he kiireesti peräytyivät varuskuntaan, tullen heti kertomaan Binilille, mitä oli tapahtunut. Mieheni vihelsi pitkään, kun soturit kertoivat, että heidän kimppuunsa hyökkäneitä metsäläisiä oli johtanut nahkoihin pukeutunut entinen orjattareni Geshtin. Nyt vasta minäkin muistin, että tyttöhan oli kotoisin joiltakin näiltä kulmilta. Senpä tähden hän olikin virnistellyt Binilille tämän varoittaessa häntä pakenemasta ja joutumasta vuoristolaisten käsiin. Heimolaistensa joukkoon tuo kummallinen tyttö oli mennyt ja käytti nyt varuskunnassa saamiaan tietoja ja kokemuksia meitä vastaan. Ymmärsimme nyt, että muonaa tuovien matkueittemme kimppuun tämän tästä tapahtuneet hyökkäykset olivat hänen kostonhimoisten ajatustensa hedelmiä. Sekä minä että Binili olimme halveksivasti muutama kuukausi sitten nauraneet tällaisen hyökkäyksen kohteeksi joutuneen matkueen pelastuneille miehille. He nimittäin olivat kertoneet, että heidän tultuaan johonkin paik-

kaan vuoritiellä he olivat kohdanneet naisen, joka oli pyytänyt heitä makaamaan kanssaan. Jotkut miehet olivatkin antaneet naisen houkutella heidät metsään, josta he eivät koskaan palanneet. Kun kaikki sotilaat olivat toisia odotellessaan laskeutuneet ratsuiltaan, metsästä oli hyökännyt viljeä miehiä heidän kimppuunsa, ja nipinnapin muutamat soturit pelastuivat varuskuntaan.

Silloin olimme nauraneet sotilaille ja jääneet siihen uskoon, että metsän jokin paha henki naisen hahmossa oli pitänyt heidän kanssaan kamalaa peliään. Nyt tiesimme karanteen Geshtinin olevan noiden ryövärintekojen takana. Tuo omituinen nainen osasi olla ovela. Hänessä oli jotakin, joka veti miehiä puoleensa, ja sitä hän osasi käyttää edukseen.

Mutta milloinkaan mieheni ei saanut entistä orjatarta ansaan. Vuodesta toiseen tämä harjoitti jos jonkinlaista pahuutta meille, muuttuen röyhkeämmäksi ja röyhkeämmäksi, niin että toisinaan kaappasi laiturilla olevia hevosiamme.

6.

Mihin hukkui aika, mihin menivät vuodet, vaikka ihminen ei hukkunut eikä mennyt mihinkään? Yli kahdeksan pitkää vuotta kului — yli kahdeksan vuotta vaihtuivat kevääät, syksyt, kesät ja talvet siinä kapeassa laaksossa, johon elämäni oli minut tuonut. Poikanikin oli jo liki yhdentoista vuoden ikäinen. Monta soturia ja muuta ihmistä oli mennyt joukostamme manalaan ja monta isänsä vesaa oli syntynyt maailmaan kohtaloaan kokemaan.

Jumalat tiesivät — niin monta kertaa huokasin —, kuinka kauan olisimme saaneet olla siellä, ellen olisi ryhtynyt toimiin pois päästäksemme. Mieheni ei tahtonut jättää tätä paikkaa, johon hän oli omalla tavallaan rakastunut. Minä vihasin tätä paikkaa. Olin muuttunut tyytymättömäksi, lopen kyllästyneeksi siirtokuntaan. Sydämessäni sylkytti epätoivoinen huuto: enkö koskaan pääse täältä ihmisten ilmoille, enkö koskaan —? Unelmissani karkasin ihmisten maailmaan, haaveilin suurten kaupunkien mukavuuksista, huolettomasta ja loistavasta elämästä. Kuinka taivaallisen ihanalta se tuntuikaan verratessani sitä varuskunnan alkuperäisiin oloihin! Katkerana katselin nykyisyyttä. Oh, miksi Binili tyytyikään olemaan täällä? Miksi hän ei yrittänyt lähteä pois tästä ahdistuksen paikasta? Eikö hän rakastanut minua niin paljon, että olisi kuunnellut toivomuksiani? Aivan helposti hän olisi voinut lähettää tartaan taulun ja pyytää siirtoa pois. — Mutta miksi kysyin tuota, sillä tiesin hänen olevan mieltynyt villiin elämään. Hän oli kuin tarujen Enkidu-sankari, aron mies, riistan rakastaja

ja metsän samooja, jolle luonnon vapaus toi sydämen ilon, kun taas kaupunkien huolettomuus häntä kauhistutti. Niinkö erilaisiksi me olimme muuttuneet?

Kahdeksan pitkää vuotta karkoittivat tyttöaikani pehmeiden ja kovettivat mieleni. Vuoret ja karu varuskuntaelämä olivat jo aikoja sitten tappaneet unelmiani ja näyttivät todellisten päivien raakuuden. Olin nähnyt veren vuotavan, kun Geshtin raivon ilme kasvoillaan johti vuoristolaisiaan kimp-puumme hirvittäviin taisteluihin. En pelännyt tarttua jouseen ampuakseni jonkun vihollisen kuoliaaksi. Korkeintaan inhoa tuntien katselin haavoittuneiden taistelijoiden ryökimistä maassa. Olin soturin vaimo, karun elämän, kauhujen näkemisen kovettama ja kuolleiden haaveiden katkeroittama nainen, jolle kaupunkien loisto oli mennyttä, haikeaa unta. Enää eivät vangeiksi joutuneitten vihollisten huudot ja äreä murina kauhistaneet minua, vaikka näinkin satureitten teurastavan heitä ja mieheni seisovan satureitten luona tyynenä, toisinaan lastien leikkiä miestensä kanssa ja nauraa hohottaen. Ah ja oh, hän oli assurilainen ja sotilas, joka hoiti tointaansa tarkasti ja taitavasti kuin käsityöläinen jokapäiväistä ammattiaan. Alkuvuosina olin nyyhkyttäen ja kädet kasvoilla paennut majamme pimeimpään soppeen piiloon, ja olin nähnyt päivien julmista asioista peloittavia unia. Olinko siis enää se Ninigigu, joka arkana oli tullut tähän vuorituulten lakaisemaan paikkaan ja apein mielin silmäillyt seudun alkeellisia oloja?

Merkkillinen oli aika. Ihmisen tietämättä se muutti hänet. Minutkin oli aika muuttanut. Poikaani katsellessani sen selvimmiten tiesin.

Sinnaid oli vuoriston väkevässä ilmastossa karaistunut sitkeäksi ja terveruumiiseksi pojaksi. Elämä karkeitten satureiden joukossa oli surukseni jo ammoin sitten peittänyt hänen isältään perimänsä luonteenpehmeuden. Yhdentoista ikäiseksi hän oli liiankin karski, sillä hätkähtämättä hän saattoi katsella taistelua, iloita vihollisten kaatuneista ja kuunnella sitä voihketta, parkumista ja kiljuntaa, joka kuului taisteluihin. Kar-

vain mielin totesin poikani kehittyneen itserakkaaksi ja ylpeäksi. Tiesin itse olevani sellainen, mutta olin toivonut poikani olevan lempeä, niinkuin oli ollut isäni, jonka olemuksen hiljaisessa mielessäni olin halunnut puhkeavan pojassani uuteen elämään. Voi, liiankin paljon huomasin Sinnaidissa pahoja puolia, mutta liiankin paljon harjoitin häntä kohtaan hellyyttä ja suljin silmäni hänen virheiltään! Tiesin hänen komentajan pojan valta-
 taa käyttäen pieksävän sotilaitten poikia ja toisinaan aiheut-
 tavan näille vaikeitakin vammoja, mutta en voinut piestä häntä,
 vaikka niin olisi pitänyt tehdä. Äiti oli äiti. Ja äidin sydän
 oli heikko ainoaa poikaa kohtaan. Se oli väärin kaikin puolin.
 Siten kuitenkin oli laitani.

Poikani oli yhtenä pisarana kyllästymiseni maljassa. Sillä
 monta kertaa olin ajatellut, mikä pojastamme tulisi täällä
 villissä seudussa. Halusin hänen pääsevän hyvään kouluun,
 oppivan ja joskus nousevan suuren viran hoitajaksi, tulevan
 rikkaaksi ja mahtavaksi, niin että hänen kunniansa leviäisi
 kauas ihmisten paljouteen. Nyt hän nuoresta iästään huoli-
 matta harrasti pelkkiä jousia ja riistan ajamista, kuuli sotu-
 reilta rivoja sanoja, joita sitten syödessämme heitteli isänsä ja
 äitinsä hämmästyneille naamoille. Metsäläiseksikö poikani
 pitäisi muuttua? Jo maailmaan tullessaan miehet olivat tap-
 pelijoita ja tappajia. Sen vuoksi sotureitten ei olisi pitänyt
 opettaa Sinnaidille mitään kiihottamalla hänen arvostelu-
 kyvytöntä mieltään urheiden taisteluiden kuvaamisella. Mutta
 niin kuitenkin tapahtui.

Tästä asiasta puhuin Binilille yhdeksännen vuoristovuotemme
 alussa. Hän kuunteli tarkkaavasti, mutta epäilin hänen kui-
 tenkin ajattelevan suurta karhua, jolla piti olla pesäpaikka
 jossakin länsivuoren ryteikössä. Vastatessaan hän virkkoi, että
 poikien on hyvä jo pienestä asti tottua sotaisiin asioihin, sillä
 sitä vartenhan he syntyivät maailmaan. Ah ja oh, olinko minä
 kuvitellut jotakin muuta?

Tietysti olin kuvitellut. Mutta niin kai oli, että he syntyivät
 maailmaan sotaa varten, huoahdin. Mutta voihan heistä tulla

muutakin kuin satureita. Olihan sellaisiakin virkoja, joiden hoitaminen ei vienyt taistelupaikoille. Binili nauroi ivallisesti. Vai oli sellaisiakin toimia! Entä kun tuollainen virkamies ei osannut käyttää taisteluaseita? Vihollisen hyökätessä maahan hänet joko teurastettiin kuin lahtilammas tai hän joutui orjaksi. Mikä siis lopulta oli parasta?

— Mikä on parasta, sitä en tiedä, vastasin toivottomasti.

— Mutta en pidä siitä, että sotilaasi tekevät poikamme itse-rakkaaksi ja vallanhimoiseksi. Sillä sellainen hän on. Hän on ylpeä ja kova.

Binili puraisi huultaan ja katsoi tutkivasti minua. Hän tah-toi sanoa jotakin, mutta epäröi. Sanokoon!

— Jos hän on ylpeä ja vallanhimoinen, hän on tullut äitiinsä, hän hämmästykseni virkkoi. Oliko poika tullut äitiinsä? Olinko minä ylpeä ja vallanhimoinen? Millä lailla olin sellaista osoittanut? Typertyneenä katselin miestäni. Ensimmäisen kerran hän oli sanonut minulle sellaista, mikä syvästi loukkasi mieltäni. Nyt hän näytti hymyilevän peitetysti, ikäänkuin olisi ollut mielissään rohkeudestaan. Jollakin lailla hän tuntui petkuttaneen minua monta vuotta, sillä hän ei ollut antanut minun aavistaa tarkastelleensa sisintäni tarkemmin kuin olin luullut. Olin luullut hänen olevan niin kiinni varuskunta- ja sotilasasioissaan, ettei hän olisi ehtinyt tutkimaan sitä, millai-nen minä olin. Hoh! Hänhän yllätti minut. Tämä oli uusi Binili. Öisellä rakkausvuoteellamme lepäävän Binilin tunsin hyvin, sillä tämä oli monta vuotta sitten elämäni tullut jumalani. Päivä-Binili liikkui ja osallistui elämäni satureista, hyökkäyksistä ja varusteluista mutisten ja oli muuttunut kuin liian tutuksi esineeksi, jota en lähemmin tarkastellut. Siksi tämä kolmas Binili olikin hämmästyttävä. Hän tiesi sieluni salaiset ajatukset. Auoin suutani kuin kala ja liksutin neuvot-tomasti sormiani.

Mutta millä lailla olin paljastanut itseni? Oliko se ylpeyttä, että vihasin tätä kurjaa paikkaa? Sisältyikö vallanhimoa siihen, että toivoin meidän pääsevän täältä pois ja hänen saavan

korkean viran suuressa kaupungissa? Jokainen nainenhan toivoi miehensä parasta ja ajatteli lapsiaan.

— En ymmärrä sinua, mutisin. — Mitä tarkoitat?

— Ellet ymmärrä, et tunne itseäsi, hän vastasi. — Olet huomattavasti muuttunut viime vuosina. Ennen olit vaatimaton tyttö, joka oli onnellinen kymmenenpäämiehen puolisona, mutta nyt ei sydäntäsi tyydytä se, että miehesi on tällaisen tärkeän varuskuntapaikan komentaja. Tiedän, että kaipaat pois täältä. Sinne, missä on upeita taloja, loistavaa elämää ja huvitteluja. Älä sano minulle, ettei näin ole! Unissasi olet puhunut asioita, jotka ovat nousseet sydäimestäsi.

— Hyvä on, vastasin heränneen uhmani valtaamana ja poskeni arpi hiukan kuumentuneena. — On hyvä, että siis tiedät sydämeni kaipauksen. Olen kyllästynyt tähän kirottuun seutuun, niin kyllästynyt, että haluaisin karata Geshtinin lailla ja kadota Ninuan tielle! Mikset vie minua takaisin ihmisten maailmaan ennen kuin kuolen suruuni ja ikävääni? En ole vielä vanha. Katso kasvojani, enkö ole yhtä ihana kuin ylhäisimpien miesten vaimot tai tyttäret? Miksi olemme täällä mitättömyydessä kuninkaan käskyn orjuudessa? Mikset ano tartania kutsumaan sinut pois täältä? Sanoithan, että hän oli isäsi hyvä ystävä. Käytä tätä ystävyyttä hyödyksesi! Ei kukaan muista sinua, ellet itse tee mitään puolestasi. Tee se minun ja poikamme tähden!

Näin puhuin ja rukoilin kiihtynein mielin. Oli hyvä, että olin saanut avata sydämeni, sillä luulin kohta pakahtuvani. Jatkoin:

— Pojastamme tulee täällä villi, raaka vuoristolainen. Tahdotko häväistä sukusi ja isäsi korkean, jalon veren olemalla viemättä häntä sinne, mihin hän syntynsä vuoksi kuuluu? Ajattele asiaa, mieheni! Emmekä ole täällä kovin rikkaita. Jos anot tartanilta, voit saada hyvän viran, jossa kokoat omaisuuden. Jos nyt kaadut jossakin taistelussa täällä masennuksen paikassa, mitä jätät pojillesi? Et paljon mitään. Kadun asujanko hänestä teet? Köyhän kulkurin Ninuan tai Assurin

alhaisen väen joukkoon? Ja hän on kuitenkin ylimyksen poika.

Vaikka näin puhuessani tiesinkin menetteleväni väärin miestäni kohtaan, en voinut olla puhumatta, koska olimme asiaan joutuneet. Poikaamme vetoaminen sai aina Binilin miettiväksi, ja jos vetosin hänen sukuunsa, hän suorastaan huolestui Sinnaidin tulevaisuuden vuoksi.

— Poikani parasta tahdon, hän virkkoi matalalla äänellä. Tiesin hänen jälleen mietteissään alkavan kierrellä sitä kehää, jossa hän rakenteli poikamme tulevia päiviä. Ellen itseni vuoksi kyennyt saamaan häntä hankkiutumaan pois vuoristosta, niin poikamme nimi pystyi siihen. Siksi paljon hän rakasti Sinnaidia.

Ulkoa, laakson toisesta päästä vuorelta, kuului pitkäveten torven toivotus. Binili vavahti ja jatkamatta enää puhetta lähti nopeasti talosta. Seisoin vähän aikaa paikallani rukoillen jumalia pehmittämään mieheni sydämen sellaiseksi, että hän tahtoisi lähteä täältä ja viedä meidät etelään, jossa oli lämpöä, valoa ja palmupuiden vihreyttä.

Sinnaid ryntäsi sisään kasvot likaisina, tapelleena ja olemus nuoren härän elämää uhkuvana, nälissään kuin peto. Ruokaa! Pian! Voi tuo villi metsäläinen, mikä hänestä tulisi? Ylimys vai kurjimusco? Veren vuodattaja vai rauhan rakentaja? Ah, tiesinhän sen, että verenvuodattajaksi hän kasvaisi.

Pojan syötyä ja jälleen kadottua tuntemattomille teilleen menin ulos katsellakseni vihannestarraani. Sen olin muokannut majamme taakse ja kehystänyt viljein vuorikukin. Taivas humauteli pääni päällä tuulisena ja saalista väijyvän kotkan kirkumisen särkemänä. Alhaalla laakson rinteellä lepäsivät majat päivän kirkastamina. Puron kaita nauha kimalteli ruohon vihreydessä, ja sen rannalla kyyhötti joitakin naisia pyykkiä pesemässä. Käsiään leilutellen he kuuluivat lavertelevan kaikenlaisista asioista, minkäin oli akkajoukon tapa. Toisella puolella nousi kiemurteleva tie vuorenharjannetta kohti ja

katosi näkyvistäni kalliosta munan muotoisena työntyvän loh-kareen luona.

Tuolla, monen rotkon, vuoren ja kolkon metsän takana olivat iloja uhkuvat kaupungit, joiden loistelas elämä oli minulle, alkeellisissa oloissa elävälle, katkeralle ja kovettuneelle soturin vaimolle muuttunut toivotuksi, mutta saavuttamattomaksi unennäöksi. Hyödyttäisikö tämän päiväinenkään keskustelu niin paljon, että Binili ottaisi tuoreen taulun tai nahan ja kankealla kädellään laatisi tartanille anomuksen, että hänet siirrettäisiin täältä pois?

Minua melkein itketti.

Takaani, vuorenhuipun toiselta puolelta, oli noussut taivasta kohti kaksi savupilaria. Ne olivat vartijoitten merkkejä siitä, että epäilyttäviä kulkijoita liikkui vuorilla. Kenties Geshtin jälleen metsäläisineen oli liikkeellä ja aikoi yrittää ryöstää meiltä jotakin. Rauhallisena Binili näkyi jakavan laaksossa muulien selkään nousseille satureille ohjeitaan. Hölkkää ratsastaen nämä lähtivät kohti solaa. Viimeisen keihäänkärjen kimallus poistui näkyvistäni, elämä varuskunnassa palautui entiseen tuttuun rauhaansa. Sotilaitten lähtö ei kiinnittänyt ajatuksiani, sillä täällä ei ollut enää mitään asiaa, jota en olisi tuntenut. Tunsinpa liiankin hyvin, katkeroittumiseen saakka, kaikki täkäläiset tapahtumat. Huoahtaen kumarruin hoitamaan kasvejani. En huomannut, milloin Binili saapui taakseni. Säpsähdin hänen virkkaessaan harvaksen, harkitusti, yllättävästi:

— En halua kiduttaa sinua, Ninigigu, pitämällä sinua väkivalloin täällä. Lähden laatimaan ylipäällikölle anomuksen, että hän katsoisi minut arvokkaaksi johonkin muuhun virkaan. Sen teen. Kuninkaallisen lähetin pitäisi kohta tulla Ninuasta. Hän saa viedä anomukseni tartanille.

Katsoin häntä pitkään. Kurkkuani tuntui kuristavan. Tiesin hyvin, mitä tämä ratkaisu oli merkinnyt miehelleni, joka rakasti tätä villiä ja vapaata elämää, jossa hän sai olla mielensä mukaan kuin kuningas satureittensa keskellä. Binili! Vaikka

sormeni olivatkin multaiset, syöksähdin hänen luokseen ja kiersin käsivarteni hänen kaulaansa. Tukahduttaen sydämensä halut hän tahtoi lahjoittaa minulle jotakin sellaista, jota monta vuotta olin kaihoten kaivannut. Riemuni rajattomuutta en voinut kuvailla. Pääsisimme pois täältä! Jumalat, mitä kuvia tämä ajatus toikaan kaipaavaan mieleeni!

Binili hymyili laimeasti. Se mikä minulle oli lahja, merkitsi hänelle raskasta uhria. Suudellen häntä suulle yritin häivyttää hänen juron alakuloisuutensa, mutta tiesin saaneeni hänet tänään tekemään jotakin sellaista, jota hän surisi kauan aikaa, vaikkei luonteensa mukaisesti puhuisikaan siitä minulle mitään. Mutta pois pääsyn mahdollisuus kiihotti niin suuresti mieltäni, että en tahtonut ajatella mitään muuta, ja niinpä yritin tyhjänpäiväisellä puheella lohduttaa mieltäni ja ilahduttaa Biniliä.

Silloin oli abukuu.¹ Levottomana siitä lähtien odotin tartanin vastausta. Mutta aika kului mitään tapahtumatta. Lähetit tulivat ja menivät vuoritietä pitkin, ylipäällikkö ei ilmoittanut mitään. Sydämeni oli jo ehtinyt iloita ihmisten joukkoon palaamisestamme, nyt siihen laskeutui harmaa pettymys. Toivoni vaihtui äreydeksi. Tartani ei tuntunut meistä välittävän. Ehkä hän oli heittänyt mieheni anomuksen syrjään arvellen töykeästi kaukaisen varuskunnan komentajan saavan olla mielissään edes siitäkin, että yleensä oli komentaja. Minkälainen ylipäällikkö mahtoi olla, kun unohti kuolleen ystävänsä pojan kenties iäkseen villin seudun kolkkouteen? Tulisipa tartani tänne, minä kyllä osaisin puhella hänelle jotakin!

Kiukkuni ja tuskastumiseni kasvoi jäytävässä odotuksessa niin suureksi, että se vaivasi itseänikin. Vähäisimmästäkin syystä mieleni kuohahti. Minua auttamassa käyvät satureitten vaimot tulivat polvet hoiperrellen luokseni ja valahtivat valkoisiksi, sillä kukaan ei tietänyt hetkeä, jolloin alkaisin aiheetta rähistä kuin vuoristossa riistasta riitelevät korpit. Poikani oli saanut elää huolettomassa kurittomuudessa, mutta pahasti hänkin näinä aikoina pelästyi minun voidellessani tämän tästä hänen selkänahkaansa hihnalla, hänen osoittaessaan itsepäisyyttään tai kuljettaessaan kielellään satureitten rivoja sanoja ruokapöytäämme häpäisemään. Totisesti tuo kelvoton poika ansaitsikin ruoskaa, sillä hän oli uppiniskainen kuin härkä!

¹ Abu = suunnilleen heinäkuu.

Uusi syksy tuli. Metsän lehtipuut saivat ruosteen värisen viitan vihreytensä tilalle, lintuperheet hajaantuivat. Jonakin päivänä nousi minua ja miestäni kohti rinnettä pitkin Ninuasta saapunut lähetti, nuori, ketteräliikkeinen ja puhelias upseeri. Ensi sanoikseen hän huusi puolisololleni:

— Oletko sinä rabqisir Binili? Varustaudu viipymättä jättämään tämä paikka, sillä sinut kutsutaan kuninkaan ylimmäisen juomanlaskijan virkaan! Minä olen seuraajasi. Nimeni on Naburabu.

Jumalat! Minä luulin kuolevani siihen paikkaan, sillä niin ankarasti tämä tieto iski minuun. Tartani oli muistanut meidät! Upseerista välittämättä käännyn mieheeni ja suutelin häntä kiihkeästi. Pääsisimme pois tästä kamalasta paikasta, joka oli ollut tappamaisillaan sieluni! Vielä korkeamman viran, kuin olin osannut uneksia, mieheni saisi. Ylimmäinen juomanlaskija, rabshage, oli suuri herra kuninkaan hovissa. Ah, tällainen herra mieheni siis olisi! Ihan tuntui kuin olisin seisovillani uneksinut. Binili näytti hölmistyneeltä.

— Minustako kuninkaan ylimmäinen juomanlaskija? hän kysyi eikä tahtonut uskoa. Hänkö niin korkeaan virkaan, soturi, joka ei osannut hovin notkeita tapoja eikä rehellisyydessään taitanut hoviherrojen juonittelemisen pahuutta? Mutta minä olin haltioissani. Säihkyvin silmin katselin upseeria, joka naurahteli ja nyökkäili.

— Niin tartani minulle ilmoitti lähettäessään minut tänne ottamaan sinulta varuskunnan päällikkyyden. Onpa täällä vuoria — uh! Niska aivan katkeaa, jos yritän katsoa noita huippuja!

— Mitä entiselle juomanlaskijalle on tapahtunut? Binili vielä tiedusteli. Mitä hän enää kyseli, sillä mielestäni oli parasta ryhtyä valmistamaan matkaa.

— Kerron teille vain sen, mitä tiedän, uusi komentaja vastasi, antaen katseensa kiertää pitkin vuoria, laaksoa ja rinteitä, ikäänkuin hän olisi ollut hyvinkin ihastunut paikkaan. Kenties hän oli, mutta kunhan hän olisi viipynyt täällä vuoden tai kaksi, ehkä hän ajattelisi toisin! — Ylimmäinen juomanlaskija on

menettänyt päänsä, joka ei sisältänytkään muuta kuin heleän-kirkasta tyhmyyttä. Vahinko ei ollut suuri. Kuningas syytti, että hän ja kuningatar olivat maanneet yhdessä ja siittäneet lapsen, jonka he olivat kuristaneet ja heittäneet virran veteen. Sen sijaan, että olisi ajoissa paennut, juomanlaskija rupesi todistelemaan viattomuuttaan, mihin hänellä varmaankin oli aihetta, mutta ei älyä. Sillä hölmö asettuu kuningasta vastaan. Kuningatar on tänään elinikäisessä maanpaossa kaukaisessa Tilmunin saarella. Tämän verran minä tiedän. Monta vuotta kuningas olikin epäsovussa puolisonsa kanssa ja hartaasti haki syitä tämän turmioksi. Mene siis Ninuaan, Binili, ja katsele siellä tarkoin, missä mielit säilyttää rakasta päätäsi! Olen hoviherran poika ja tiedän palatsin paheellisuuden. Vaimosi on ihana. Varo, ettei väärä sirppimies halkaise heinäsi!

Näin tämä uusi upseeri puhui suorasukaisesti, vaikkakin minä ymmärtänyt, mitä hän oikein loppujen lopuksi tarkoitti. Tuskin miehenikään ymmärsi. Haltioitunein mielin jätin miehet haastelemaan keskenään, lähtien taloomme valmistamaan uudelle komentajalle pitoja tämän hetken kunnioittamiseksi. Niin suuri oli vapauttava riemuni, että tänä päivänä tahdoin tarjota miehille hyvää viiniä ja maukkaita hirvenpaisteja.

Jo toisena päivänä uuden komentajan tulosta lähdimme matkaamaan kohti kuninkaankaupunkia. Tunsin olevani kuin juhlaan menossa. Jylhien vuorten jäädessä selkäni taakse minä muistin tänne saapumiseni ensi hetken yhdeksän vuotta sitten, muistin sen hetken syvän pettymyksen, kuluneiden vuosien kärsimättömyyden, unelmani ja niiden vaihtumisen katkeruudeksi — muistin ainaisen pelkoni, että vanhenisin kaukana ihmisten luota niin ryppyiseksi, etten enää voisikaan mennä ihmisten ilmoille kenenkään surkuteltavaksi. Mitään levotonta ei ollut enää edessäni, vaan laulavin sydämin toistin itselleni, että tässä matkueessa kulki korkea-arvoinen rabshaqe ja hänen ihana puolisonsa, palaten takaisin siihen loistavaan elämään, jonka anteliaat lupaukset täytyisivät heille suurta mahtia jakaakseen.

Olin liki yhdeksänkolmatta vuoden ikäinen.

III

BABAGRUN VALLOITTAJAT

I.

Vanha tartani, joka oli ollut virassaan jo kuninkaamme isän aikana, saapui heti Ninuaan tultuamme Binilin luokse kysyäkseen häneltä, halusiko tämä, sen sijaan että ryhtyisi ylimmäiseksi juomanlaskijaksi, ottaa vastaan kaukaisessa Kar-Shulman-Asharidissa olevan Musrin käskynhaltijan viran. Se oli erittäin tuottoisa ja antoi haltijalleen miltei kuninkaallisen vallan. Edellisen käskynhaltijan oli joku Jahve-jumalansa nimeä pauhaava uskonkiihkoinen jisraelilainen murhannut. Miten siis mieheni tahtoi tehdä? Hänellä oli nyt kaksikin hyvää virkaa valittavanaan.

Ah ja oh! Binili murti suutaan ja sormeili partaansa epätietoisena ja neuvottoman näköisenä. Pelkäsin hänen suostuvan lähtemään kaukaiseen Musriin. Minä puolestani en ollut lainkaan halukas jättämään Ninuaa, jonka loistavan elämän maakuun olin vastikään päässyt. Miksi jälleen tuntemattomiin oloihin, ajattelin. Joku järjiltään oleva musrilainen voisi milloin tahansa iskeä veitsensä mieheni selkään, ja siellä olisin poikani kanssa vieraalla maalla turvattomana ja etäällä kotimaastani. Parempi oli mielestäni olla Ninuassa, sillä sen joka tapauksessa tunsimme, olkoonpa käskynhaltijan virka vaikka kuinka antelias ja upea. Kesken mieheni ja ylipäällikön keskustelua pyysin rohkeuttani anteeksi ja saatuani luvan puhumiseen ilmaisin ajatukseni. Terävästi minuun katsahdettuaan tartani nyökkäsi ja kääntyen mieheeni virkkoi olevansa minun kanssani samaa mieltä. Vaimo oli puhunut oikein, sillä tottahan oli, ettei vierivä hiekka kasvattanut vuoria. Musrin puolen

elämä oli ainaisten pikkusotien vuoksi äärimmäisen levotonta, niin että siellä hyvin saattoi päästä hengestään.

Tartanin näin puhuttua mieheni teki siis päätöksensä. Hän jäi Ninuaan kuninkaan rabshaqeksi. Ja minä olin erittäin iloisiani hänen järkevyydestään.

Nimestä huolimatta ylimmäisen juomanlaskijan virkaan ei suinkaan kuulunut ruukkujen kaataminen ja maljojen täyttäminen kuninkaan pitopöydän ääressä. Etupäässä hän hoiti hovin ruokataloutta, valvoi sen alan varastonhoitajia ja kirjanpitäjiä, neuvotteli hankkijoiden kanssa ja tilasi ympäri maailmaa kaikenlaisia tarvikkeita aina hyvistä viineistä harvinaisiin kaukomaitten herkkuihin asti. Alaisenaan hänellä oli suuri virkamiehistö täyttämässä nopeasti hänen kädenviittauksiaan. Jos tuli sota, hän astui armeijaan kuninkaansa korkeimpiin kuuluvana upseerina ja komensi hänelle määrättyä joukkoa. Toisinaan oli sattunut niinkin, että kuningas oli tartaninsa sivuuttaen luovuttanut koko assurilaisen sotavoiman rabshaqen johdettavaksi. Kun Binili mieluummin valitsi tällaisen viran kuin lähti Musrin käskynhaltijaksi, arvelin hänen salaviihkaa toivovan saavansa johtaa sotajoukkoa, sillä sotilaaksi hän oli syntynyt. Otettuaan virkansa vastaan hän tunnollisuutensa ja ahkeruutensa tähden menestyi jo alusta alkaen niin hyvin, että voitti kuninkaansa suosion. Milloin tahansa hän saattoi nähdä valtiaan kasvot tämän pahastumatta häneen. Ainoa seikka, jonka puolesta alussa pelkäsin, oli hänen kirjoitustaitonsa. Raskaskätisenä ja aseitten käyttöön tottuneena hän piteli ruokoista kirjoituspiirrintä kuin keihästä ja raapusti sen mukaisia kuvioita tauluihin. Äh ja öh — noita kirottuja kirjoitusmerkkejä, muinaisten kengirilaisten paholaisenkeksintöjä, hän pelkäsi! Ihmisten harmiksi ne oli luotu. Kaikenlaista vaivaa ja salakavaluutta oli niiden hiljaisessa vilinässä, kokonainen huolien armeija!

Onneksi hän voi siirtää vaikeutensa lukuisten apulaistensa niskoille ja saattoi iskettää näiltä kaulan poikki, jos he aiheuttivat sekavuuksia. Vaikka hän olikin jäykkä ja raskasliikkei-

nen mies, hän jollakin ihmeen tavalla nopeasti oppi käyttäytymään hoviherrojen tavoin. Näiden luokkaus ja juonitteluntaito häneen ei kuitenkaan tarttunut, sillä hän oli liian rehellinen ja suoraluontoinen. Hovipuvussaan hän liikkui vaivattomasti hänen päänsä päällä päivänvarjoa kantavien orjien edessä ja tyynen ylhäisästi katseli luonaan maahan lankeavia ihmisiä. Kun hän oli ylimyksen poika, arvelin tämän kaiken olevan hänelle syntyperäistä.

Niin myös oli itseni laita. Minun ei tarvinnut paljonkaan arvella, miten olisin, miten pukeutuisin ja miten esiintyisin. Tämä kaikki tapahtui minulle niin huolettoman luontevasti, etten huomannut siinä mitään merkillistä. Olivatko kaikki naiset synnyltään näin vaivattomia, sitä en tietänyt. Kukaan ei voinut väittää minun tekevän mitään ylimyksen vaimolle sopimatonta, koskipa se käyttäytymistäni, pukujani tai kaunistuskeinojani. Kähertäjättäreni ja kasvojeni maalaajattaret tiesivät minun jotakin vaatiessani osuvan oikeaan, eivätkä he, lörpötellessään minulle kaikenlaista, kieltäytyneet ihailien tunnustamasta minun olevan kaupungin kaunein hoviherran puoliso.

Sukulaiseni Amelassur oli pyynnöstämme lähettänyt Assurin kaupungissa olevasta talostamme tavaramme ja orjamme luoksemme. Kun mieheni oli Ninuasta hankkinut meille lisää omaisuutta ja orjia, palatsimme ei suinkaan ollut tyhjältä tuntuva, vaan se oli täynnä kauniita tavaroita ja elämää. Poikamme ei ollut luonamme, sillä olimme lähettäneet hänet temppelikouluun saamaan arvonsa mukaisen kasvatuksen. Hänen rehentelevä uppiniskaisuutensa oli jo kyllästyttänyt minua raivoon asti, ja hänen puhetapansa oli jo muuttunut niin mutkittelemattomaksi, että vain alhaisen väen hylkiöt ja kaduilla juopuneina harhailevat likaisimmat portot kykenivät siihen. Sen vuoksi Sinnaidilla oli paljon opittavaa. Kuulin hänen olevan koulun pahin tappelupukari, mutta toivoin hänen järkiintyvän ja muuttuvan soveliaaksi hänelle kuuluvaan ylimyksen elämään.

Suuren ja loistavan kuninkaankaupungin puutarhojen ympäröimissä marmori- ja muissa kalliskivipalatsissa asui vertaiseni ihmisten maailmankuulu loistava mahtavuus, assurilainen rikkaus. Vaikka tiesin, että tuon ylellisyyden ulkopuolella, kaupungin laitaosissa, missä olivat alhaisen väen asuinsijat, oli jumalien kostona syvä kurjuus, ei minun maailmaani kantautunut enää tuska ja murhe, eivät kyyneleiset silmät tuijotaneet kasvoin tai nälän kalvistamat posket muistuttaneet minulle, että olin itse ollut nälkäinen Babilin suuressa hädässä. Olin selviytynyt tähän astisessa vaelluksessani hyvin ja elämänrohkeuteni vuoksi ansainnut korkean aseman. Niin varmaa oli kaikki, että luhistumisen ajatus oli mieletön.

Joskus menin ostoksille Ninuan suuriin kauppoihin. Maailman kaikkien kansojen edustajat vilisivät ohitseni kaduilla. Valkoiset, mustat, ruskeat ja harmaat kasvat liukuivat kanto-
tuolini sivu, piirteet vaihtuivat. Pukujen värit aaltoilivat kupeillani kuin moniväristen kukkien puhkeaminen, ja minulle tuntemattomien kielten sekoitus tulvi korviini huudahteluina, kuiskutteluina, outona kuin puhuvan metsän salaperäisyys. Jonkin muurin luona saattoi seistä laiha, kamelinkarvavaatteen kääriytynyt mies ja sisäisen hehkun valaisemin silmin, ikäänkuin nälän kuristamin äänin kiljua ohi hälisevälle kansalle jumalien kirouksia ja kehoituksia paastoon. Jotkut katua pitkin rientävät miehet ryhtyivät pilkkaamaan häntä aasinlantakokkareet käsissään. Hoh, noita katumuksen huutajia oli aina, mutta ei maailma ollut siitä muuttunut! Eikä se muuttuisikaan. Lantaa kiihkoilijan kitaan!

Tuollaisina päivinä elämän virta vyöryi vastaani mahtavin aalloin. Mutta huomasin, etten tuntenut sen lähtöä enkä tietänyt sen päättymisestä mitään. Kohotetuin päin istuin kanto-
tuolissani kulkiessani pitkin suurta kauppakatua, jonka molemmin puolin oli silmäkantamaton rivi kaikenkaltaisia myymälöitä ja työpajoja. Ruukunvalaja teki työtään, yhdellä käden liikkeellä pyöräyttäen lieriömäisellä sinetillä tuotteisiinsa kaulioiden kuvioitten vyön ja kohottaen esineen polttouuniin kan-

tajalle. Kulta- ja hopeasepät näyttelivät välkkyviä astioitaan ja naisten koruja. Jostakin tuuli toi paistetun lihan tuoksua, ja kaukaa maaseudulta kaupunkiin matkustaneet nälkäiset talonpojat pudottivat jyvän hopeaa ruoanmyyjän kämmenelle saadakseen syödä. Orjien kirkumiset, piiskojen lätinä, ostoksiaan toimittavien ihmisten ja kauppiaiden käheät, kiljuvat tai kuiskuttelevat, riitelevät äänet törmäilivät kiihkeinä toisiaan vastaan. Kauppiaani syöksyi luokseni langetakseen kasvoilleen eteeni.

Miten vieras, kuin sivullinen minä tuolle kaikelle olinkaan? En kuulunut elämän syvien pyörteiden pauhuun, vaan jumalat olivat suoneet osakseni palatsin rauhallisen, suruttoman elämän. Niin oli nykyisin. Sillä oliko kukaan langennut köyhän babililaisen Ninigigun tai vuoriston katkeran soturin vaimon eteen vatsalleen? Tuntui kuin silloin olisin ollut lähempänä ihmisiä kuin nyt, vaikka olisi luullut olevan päinvastoin. Mistä tämä muutos? Minäkö olin muuttunut? Vai mikä oli muuttunut?

Mutta tässä meluavassa ihmisten ja myymälöiden paljouudessa, jossa koko maailma tuntui saapuvan luokseni, vereni juoksi ruumiissani väkevin voimin. Tahdoin nauttia kaikesta. Minulla oli hopeaa. Minulla oli kultaa. Ah, mitä ihania tavaroita! Halusin ostaa kaikkea. Mitä tahansa, kunhan ostin, koska olin rikas rabshaqen puoliso. Nautin ostamisesta, tingiskelemisestä, riitelemisestä kauppiaiden kanssa.

En tuollaisina myymälöiden elämää kuohuvina päivinä hetkeäkään epäillyt, että köyhyyteni ja suruni vuodet olivat jo menneet koskaan enää palaamatta. Miksi ne palaisivatkaan? Olivathan jumalat jo koetelleet minua murheilla. En ollut vanha nainen, sillä yhdeksänkolmatta oli ikäni. Monta vuotta kulkisin ihmisvirrassa sydämeni haluja täyttäen, vailla huolia ja murheita. Olihan osoittautunut, että pelkoni huonojen tähtien alla syntymisestä oli valhetta. Eivät huonot, vaan hyvät tähdet olivat säihkyneet taivaalla minun tullessani äitini kohdusta maailman riemuja kokemaan. Tyynessä vanhuudessa

voisin mieheni kanssa palatsin lämpöisen kotilieden ääressä katsoa menneiden vuosien kaukaisuuteen ja todeta elinpäivieni kuluneen ihanana unennäkönä ajan tummaan syvyyteen.

Mutta mikä tässä maailmassa on lujaa ja kestäväää? Ei mikään — vain synty ja pahuus.

Ennen kuin vuosi oli loppunut, sydämessäni ajattelin kaikki asiani uudestaan. Kohtaloni oli ruvennut puhumaan.

Muuanna päivänä hovista tultuaan Binili harvaksen alkoi puhella Babagrusta, isieni heimolaisten kaupungista, joka sijaitsi vuoriston laidassa lähellä Elamin rajaa. Jo kauan sitten se oli joutunut assurilaisten ikeeseen, maksanut niskuroimatta veronsa ja elänyt rauhassa. Se oli äitini synnyinkaupunki, mutta en ollut nähnyt sitä enkä siellä asuvia sukulaisiani. Tämän vuoksi erittäin kiinnostuneesti kuuntelin miestäni. Kohta kalpenin.

Babagrun, Talonpojanportin, vero oli neljäkymmentä talenttia hopeaa ja kolme talenttia ¹ kultaa. Oliko se ollut liian paljon, sen babagrulaiset itse parhaiten tiesivät. Nähtävästi se oli, koska kuninkaan veronkantajan tultua kaupunkiin he iskivät tämän kuoliaaksi, surmaten saman tien hänen kuudenkymmenen miehen seurueensa. Vapauduttuaan elävästä veronkantomiehestä he naulitsivat hänen ruumiinsa kaupungin muuriin ohikulkijoitten nähtäväksi ja korppikotkien raadeltavaksi. Kun Ninuasta lähetetty upseeri oli mennyt tutkimaan veronkantajan viipymisen syitä, hän näki, mikä tätä oli kohdannut, ja palasi viipymättä hoviin kertomaan asiasta. Tapahtumasta tiedon saatuaan kuningas raivostui niin suunnattomasti, että iski valtasauvansa kappaleiksi istuimensa kultaiseen käsinojaan, nousi ja karjui kovalla äänellä. Tällaista ei yksikään Assurin alainen kaupunki ollut uskaltanut tehdä — nyt nöyriksi luullut babililaiset Babagrun kaupungin asukkaat olivat

¹ Talentti = 30,8 kg.

tehneet suuren pahan. Vannoen jumalien nimessä hajoittavansa kaupungin kuningas antoi sotaanlähtökäskyn. Kohta armeija polki tartanin johtamana maaseudun teitä. Kemetin faaraon lähettiläs oli juuri tullut Assurin hoviin, eikä kuningas, joka odotti kaukaisen maan hallitsijalta kultahiekkaa, malttanut kiukustaan huolimatta lähteä henkilökohtaisesti rankaisemaan niskuroivia babagrulaisia. Kulta merkitsi hänelle enemmän kuin harmi.

Binilin kertoessa tätä päästin pitkiä huokauksia. Voi, mitä kansalaiseni olivatkin tehneet surmatessaan veronkantajan ja tämän seurueen! Teko oli sodanjulistus mahtavalle Assurille. Onnettomat pienen Babagrun asukkaat, miksi he olivat noin ajattelemattomia, sillä Assurin armeija murskaisi heidät sukupuuttoon! Tiedettiinhan assurilaisten julmuus. Seivästäamalla paaluihin, nyljettämällä elävältä, ruhjomalla ja kuristamalla ikää ja sukupuolta katsomatta nämä olivat osoittaneet voittamilleen kansoille olevansa herroja. Miksi babagrulaiset olivat kutsuneet kaamean tuhonsa? Voi onnettomia kansalaisiani, joiden parku kohta tulvisi taivaaseen! Itkin Babagrussa olevien sukulaisteni ankaraa kohtaloa.

Hämmästyin kuitenkin saadessani tietää, miten tartanille Babagrussa kävi. Hänen tultuaan sen luokse ja sotajoukkonsa edessä seisten vaatiessaan kaupungin antautumista, veroja ja kaupungin kuninkaan ja rangaistaviksi määrättävien ylimysten luovuttamista hänen käsiinsä, porttinsa sulkeneen kaupungin asukkaat muureilla seisten pilkkasivat häntä ja pakottivat hänet sakean nuoli- ja keihästuiskun seuraamana peräytymään. Tartani ympäröi kaupungin, kuljetutti muurinsärkijät esiin ja ryhtyi kaupungin puolustuksen murtamiseen. Mutta niin raivoisasti kaupunkilaiset torjuivat kaikki hyökkäykset, että keran toisensa jälkeen tartani näki ponnistelunsa hyödyttömiksi. Babagrulaisten sytytysnuolet polttivat hänen muurinsärkijöitään siitäkin huolimatta, että kunkin tällaisen takana oli vesileilillä varustettu sammutusmies.

Tuntui siltä, että babagrulaiset olivat jo kauan aikaa varus-

tautuneet epätoivoiseen taisteluun, sillä heidän ammusvarastonsa olivat ehtymättömät suuresta tuhlauksesta huolimatta. Samoin täytyi olla laita heidän muona- ja vesivarastojensa. Taitavuudestaan huolimatta tartanin täytyi alistua siihen häpeään, että kuninkaalle lähettämässään sanomassa hänen oli pakko tunnustaa totuus: hän ei voinut murtaa Babagrun puolustusta. Jumalat vai pahat henget olivat sen turvana, joka tapauksessa assurilainen sotilasmaine oli saanut arveluttavan kolhaisun. Jos se olisi tullut edes mahtavan vihollisen taholta, asia ei olisi ollut liiallisen suuri. Mutta pienoinen Babagru — kuninkaamme oli menettää mielensä sen tähden.

Binili ihmetteli kaupungin voimaa. Minä en ihmeteltyt. Minä ihailin. Mistä olivat kansalaiseni saaneet jättiläisen käden ja hengen, että kykenivät torjumaan assurilaislaumat loitolle muureistaan? Se oli niin suurta ja ylevää, että moinen urhoollisuus sai hengitykseni salpautumaan. Babagru, Talonpojanportti — assurilaisten häpeän ja hammasten kiristuksen aihe!

Assurilaiset pelkäsivät niskuroivan kaupungin esimerkin vaikuttavan toisiin kaupunkeihin ja kansoihin. Sen tähden kuningas kohta hylkäsi hovinsa ja vihaa puhkuen riensi nopeasti Babagruun, kukistaakseen ja kirotakseen sen itse, koska hänen taitamattomaksi osoittautunut ylipäällikkönsä ei kyennyt sitä tekemään. Hän vei mukanaan kaikki hovi herransa, myöskin ylimmäisen juomanlaskijansa.

Rakas mieheni ei tuolta matkalta koskaan palannut komeaan Ninuaan.

Mikä minun mieleni mahtoikin villitä tai sokaista juuri silloin, kun Binili valmistautui seuraamaan kuningastaan? Sain päähäni kulkea armeijan jälkiä Babagruun asti. Binilille kyllä väitin haluavani nähdä isieni maan, josta olin ollut poissa puolitoistakymmentä vuotta, mutta tuskin hän uskoi minua. Hän vastusti lähtöäni niin kauan kuin saattoi, mutta itsepäisytyeni voitti. Miksi olinkin silloin niin jyrkän uppiniskainen, sillä tuolla teollani sinetöin elämäni taulun? Mutta babagru-laisten urhoollisuuden näkeminen houkutteli minua puoleensa

kuin öinen nuotio kedon perhosta. Vaikka olinkin assurilaisen ylimyksen puoliso, eivät babililaiset tunteeni ja heimorakkauteni olleet kuolleet. Babagrun loistava puolustautuminen oli herättänyt mielessäni perimätiedot kansani uljaasta menneisyydestä, ja hiukan oli mielessäni sellaistakin mahdotonta uneksintaa, että isieni kansa olisi jälleen vapaa, mahtava ja maailmankuulu.

Kun mieheni viimein oli suostunut siihen, että pääsisin näkemään epätoivoisen kaupungin, joka oli hämmentänyt kaikki kuninkaalliset luulot Assurin armeijan voimasta, annoin orjattarieni laittaa matkavarusteeni kuntoon. Kahdenkymmenen orjan ja palvelijan seuraamana kuljin kuninkaallisen kaartin kintereillä aina Assurin kaupunkiin asti, johon olin päättänyt jäädä muutamaksi päiväksi lepäämään. Hellin jäähyväisin erosin Binilistä hänen seuratessaan kuningasta, joka raivoisinaan marssi eteenpäin lepotaukoja pitämättä.

Asetuin taloon, jonka olimme vuokranneet Binilin saatua komentajan arvon. Tähän taloon sain kaikki tiedot, jotka saapuivat piiritetyn kaupungin läheisyydestä. Babagrulaisille ne olivat kunniaksi, mutta assurilaisille häpeäksi. Yli kaksi kuukautta pientä kaupunkia oli turhaan piiritetty. Se torjui kaikki kukistamisyritykset. Sen läheisyyteen saavuttuaan kuningas antoi heittää kaikki voimansa taisteluun. Mutta vaikka taivas oli mustana assurilaisten nuolista, kaupunkilaiset kuin jumalien erikoisen suojeluksen avulla heittivät viholisensa takaisin. Julmistuneena Babagruun saapunut ja ivallisesti tartaniaan vanhaksi heikoksi naiseksi solvannut kuningas typertyi. Hän oli kehunut valloittavansa kaupungin puolella päivässä. Monta turhaa yritystä tehtyään hän ei enää tietänyt, pitikö hänen itkeä vai nauraa, sillä assurilaisen suurarmeijan asema oli sekä murheellinen että naurettava. Sen minkä hyökkääjät päivittäin saivat pahaa aikaan, kaupunkilaiset öisin korjasivat. He nukkuivat muureilla täysin aseistettuina, ja jos vihollinen yritti salakavalaa hiipimishyökkäystä, he pienimmänkin rasahduksen kuultuaan kavahtivat valveille

ja odottivat assurilaisia. Heidän naisensa rohkaisivat miehiään kestävyYTEEN, vaikka heillä jokaisella oli piirityksen katkerat vaivat koettavanaan.

Pian kuninkaan sota-alueelle saapumisen jälkeen vanha tartani sai ottaa vastaan kärsimättömän ja julmistuneen herransa vihat. Siitäkin huolimatta, ettei omassa korkeudessaan pysynyt suurenmoisempiin saavutuksiin kuin upseerit, kuningas aikansa harmaapäistä ylipäällikköä pilkattuaan otti häneltä viran. Vanha tartani ymmärsi liiankin hyvin kokemansa loukkauksen. Hän meni ja riisti hengen itseltään. Jo neljänseitsemättä vuoden ikäinen hän oli ja oli palvellut kuninkaan isää sekä ollut tämän mukana Qarqarin suuressa taistelussa neljäviidettä vuotta sitten.

Kun kuulin tartanin onnettomuudesta ja siitä, ettei kuningas ollut määrännyt ketään ylipäällikön seuraajaksi, vaan oli jakanut armeijansa neljään osaan, mielessäni sykähti hiljainen toivo, että Binili olisi niin suuresti herransa suosiossa, että tämä katsoisi hänet arvokkaaksi korotettavaksi ylipäälliköksi, tartaniksi, joka toisinaan sai toimia varakuninkaanakin. Jos niin hyvin kävisi, minäkin nousisin ylemmäksi muita naisia. Siinä olisi elämäni uupumattomien toiveiden korkein laki, ja tietäisin saaneeni maailmalta tarpeeksi loistoa. Oh, oliko se mahdollista? Mieheni tartanina ja minä hänen ylhäisenä puolisonaan? Henkeäni aivan salpasi tällaisen aseman ajatteleminen.

Mutta eihän oikeastaan maailmassa ollut mahdotonta mikään muu kuin kuolemattomuus. Jos hyvin ajattelin asiaa, ei kuninkaamme mielessä voinut olla mitään miestäni vastaan. Ainoana huolestuttavana seikkana paheksuin Binilin jäykkää rehellisyyttä. Hän ei imartelisi kuningasta silloinkaan, kun muut korkeat virkamiehet hänen kuullensa esittäisivät herralleen ansioitaan ja lausuisivat korein sanakääntein julki halunsa tulla nimitetyksi tartaniksi. Hän vaikenisi ja pysyttelisi toisten takana. Ah, tunsinhan hänet hyvin!

Miksi ajatus kuitenkin kiihotti mieltäni? Saatuani sen pää-

häni en enää luopunut toivostani. Siksikö tänne synnyimme, että pysyimme paikallamme? Eivätkö jumalat olleet antaneet meille voimia ja järkevyyttä kohotaksemme valtaan ja mahtiin! Jos meillä oli ajattelemisen kyky, se olkoon hyödyksemme! Alhaisen kansan ajattelukyvyttömyys oli syössyt sen syvään kurjuuteen, ja niin se oli itse syypää kohtaloonsa, koska antoi järkensä himmetä vaivojen vaikeroinnissa.

Kolmantena päivänä sen jälkeen kun olin saanut tiedon tartanin kuolemasta lähdin liikkeelle Assurin kaupungista ja annoin vaunujeni ajajan ohjata hevoset Babagruun johtavalle tielle. Tuoksuvien syysoleanderien ja jasmiinien ympärillä surisi mehiläislaumoja ahkerassa ansaitsemistyössään. Assurin kaupungin muurit olivat jo kaukana takanani. Maaseutu levisi poutaisen päivän alla joka taholle. Kuivuneen ja lehtensä karistaneen mulperipuun koukkuisilla oksilla kujersi valkoisia ja kirjavia kyyhkysii. Ne olivat täyttäneet kupunsa eivätkä välittäneet talonpojasta, joka läheisen puintitantereen reunalla heristi niille nyrkkiä. Maatalojen luona kanniskelivat orjat taakkojaan tai kokosivat puista viikunoita. Yksitoikkoisesti huojuen ja tahdissa laulaen polkivat toiset orjat viinikuurnissa rypäleitä. Tieni kohotessa harjuille ja laskeutuessa alas vehmaisiin laaksoihin näin assurilaisen talonpoikaiselämän arkipäivän. Se ei kuitenkaan herättänyt mielenkiintoani, sillä kovin kaukainen oli minulle, kaupungin asukkaalle ja ylellisen palatsin herrattarelle, maalaisen elämä kaikkine vaivoineen, joita en jaksanut ymmärtää puoliakaan. Sillä mitäpä minä tiesin ihmisten piinasta vaikeuksien alla! Toisinaan vastaani tuli kamelimatkuue, ja ajajallani oli täysi tekeminen saadakseen vaunutammani sen ohitse. Hevoset pelkäsivät joko kameleita itseään tai niiden hajua.

Kaksi päivää matkustin, ennen kuin näin Babagrun edessäni. Se sijaitsi vuoren juurella, takanaan virtaava joki, joka mutkitellen suuntautui Elamin puolella olevan korkean vuoren rotkoon. Olin pysähdyttänyt vaununi korkealle harjanteelle. Edessäni oli kaupungin tällä puolella oleva laveahko alanko-

maa, joka oli täyttynyt assurilaisen armeijan väestä, teltoista, tavaraläjistä, sotatarpeista ja elukoista sekä vaunuista. Lähinnä kaupungin suurinta porttia oli ryhmä korkeita teltoja, joiden keskellä olevan aukion laidasta nousi pitkän salon päähän kiinnitetty kultainen Assur-jumalan tunnusmerkki siivekkäine auringonkehrineen. Siellä oli siis hallitsijamme kuninkaallisen oleskelun paikka, hänen telttansa.

Mutta kun loin katseeni kaupunkiin, minulle tapahtui jotakin. Tuntui kuin tuli olisi iskeytynyt taivaasta rintaani ja olisi tahtonut näyttää minulle salattuja asioita. Sydäntäni kouristi selittämätön tuska ja ahdistus. Mieleni poljassa ui pelko, että joskus olin ollut täällä ja kokenut jotakin erittäin kauhistuttavaa. Mutta vaikka tiesin ensi kerran näkeväni Babagrun, en voinut torjua pelkoani. En muistanut sitäkään, olinko joskus nähnyt kaupunkiin liittyvän unen tai enteën, kun jokin voima kielsi minua menemästä eteenpäin. En saanut mennä Babagruun, vaan minun oli paettava — paettava pian. En käsittänyt, mitä oikein koin, mutta tuskallista se oli — kauhua, joka salamana vilahti sydämeni läpi ja jätti minut väristen paikalleni. Toivuttuani minä kädellä rintaani painaen katsoin eteeni. Tiesin olevani kalpea, sillä poskeni olivat kylmenneet.

Babagrun uhmaavat muurit nousivat päivän kirkastamina taivasta kohti. Tornien huipuilla seisoivat sotureita toinen toisessaan kiinni. Heidän aseensa välkkyivät. Tuolla syöksyy assurilainen osasto kiviseiniä kohti. Nuolet ja heittokeihäät sinkoilevat ilmassa. Eteenpäin, miltei muureihin kiinni, assurilaiset saattavat juosta ja näyttävät pauskautuvan voimallaan neljän sylen paksuisen seinän lävitse — mutta siinä heidän ryntäyksensä vaimenee kaikkialle suuntautuvaksi hoippumiseksi — ikäänkuin meren levoton laine tuolla alkaisi särkyä ristituulen alla — ja juuri vähäistä ennen kuin soturiaalto ehtii hipaista muuria babagruleisten nuolikuuro lakaisee sen matalaksi. Pärskleet pauskautuvat pitkin ketoa. Pitkin ketoa lepää kuin sodan suurina kukkina, punaläiskäisinä ja vavah-

televina, satojen assurilaisten satureitten ruumiita. Aurinko kirkastuu lakanneen nuolikuuron alta ja valaisee lämmöllään ketoa ja kuoleman hiljaisuuteen juosseita miehiä.

Kuinka kammottavan kaunist se olikaan: Lakannut hyökäys — keto värikkäine kukkineen — kaupungin väkevät muurit! Kuin sepän rautaan muovaamat jumalat babagrulaiset miehet vieläkin seisoivat jousi, keihäs ja miekka kädessään puolustussijoillaan, ja siellä seisoj nainen hiuksiaan silmiltä pyyhkäisten, että näkisi hyvin tähdätä; siellä oli lapsukainen ojentamassa nuolta tai linkokiveä isälle, soturille, Babagrun jättiläistahtoiselle puolustajalle.

Äskeninen outo tuskani ei tuntunut enää mielessäni. Vihlovin sydämin katsoin urhoollista kaupunkia ja itkin. Itkin. Voi, Babagru, isieni heimon kaupunki, mikä oli oleva kohtalosi?

Niin valtavasti näkemäni mahtava ja kauneudessaan vihlova näky oli iskenyt sieluuni, että katseeni pysyi kauan aikaa sumentuneena. En nähnyt mitään. Hädintuskin sain auneuksi ajajalleni käskyn hoputtaa tammot liikkeelle. Vaunujen laskeutuessa harjun kylkeä alas pitkin armeijan tallaamaa leveää uraa minä suljetuin silmin nyyhkytin sitä, miksi olinkin lähtenyt tänne. Mikä levoton pakko minut oli ajanut liikkeelle kohdatakseni äsken salaman lailla sydäntäni polttaneet enteet? Olin lähtenyt kiirehtimään, vaikken olisi myöhästynyt mistään. Jokin tuntematon, mitaton ja hirmuinen tuntui odottavan minua ahdistetun kaupungin liepeellä. Sitä kohti minä syöksyin.

Enkä tietänyt, että Ninuan jättämisellä olin manannut mieheni ja oman kolkon kohtaloni kulkemaan kintereilläni, niin että kaikki, mitä tästä lähtien ylpeillen ja vapaaehtoisesti tein, kääntyi mieheni ja minun elämäni vastaan. Mutta niin oli jumalien käsittämätön tahto, ja minä kuljin heidän taluttamana.

Vaununi syöksyivät ratisten yli kentän ja halkaisivat leirin leveää tietä pitkin. Etsittyäni mieheni jäin tänne kauaksi aikaa, siihen asti, että annoin urhoollisen Babagrun, jonka kohtalon tähden itkin, assurilaisten julmiin käsiin ja aiheutin niin paljon pahaa, etten elämäni päivinä kykene velkataakkaani maksamaan.

Babagrussa oli ainoastaan neljä porttia. Oli viideskin, virran puolella, mutta kaupunkilaiset olivat muuranneet sen umpeen sitä varten, ettei heidän tarvitsisi pelätä sisäänmurtoa virran taholta. Lähes kolmenkymmenen sylen korkuinen vahva muuri nousi siellä suoraan vuolaasta vedestä, joten siltä puolelta vihollisen oli mahdoton ajatella hyökkäystä.

Muut neljä porttia olivat siten, että ensimmäinen oli idässä, toinen ja kolmas etelässä — ne olivat jokseenkin lähellä toisiaan —, ja neljäs lännessä. Kuningas oli jakanut armeijansa niin, että itäistä osastoa komensi hänen palatsivoutinsa, ensimmäisen eteläportin luona olevaa hän itse, toisen portin luona olevaa ylimmäinen tallimestari, ja viimeistä eli läntisen portin lähellä olevaa armeijaa komensi mieheni Binili, ylimmäinen juomanlaskija. Näin olivat siis assurilaiset tiiviinä, toinen toisiinsa liittyvinä rintamina onnettoman, mutta urhoolisen kaupungin ympärillä. Käärmekään ei olisi huomaamatta luikerrellut pois kaupungista.

Binilin komentoteltta oli pystytetty nuolenkantaman ulkopuolelle aivan portin kohdalle. Tässä oli joskus ollut miltei muuriin ulottuva kinsteripensaikko, mutta kun assurilaiset olivat käyttäneet sitä hyödykseen pyrkiessään portin kimppuun, kaupunkilaiset olivat tulinuolillaan sytyttäneet pensaan toisensa jälkeen palamaan ja siten aukaisseet itselleen näköalan mieheni leiriin asti. Samoin oli käynyt siellä täällä olevien pienten metsiköiden. Ne olivat palaneet joko babagrulaisten toimesta, tai sitten assurilaiset olivat ajattelelmattomuudessaan käyttäneet puut nuotioittensa ruoaksi.

Herkeämättä, päivän toisensa perään, aalto aallon jälkeen, assurilaiset voimat vyöryivät muureja kohti ja murskattiin. Babagrun taistelu oli niin ihanan suurenmoista, että salpaantunein hengityksin seurasin sen puolustautumista ja assurilaisen veristä hikoilemista. Mikä oli antanut kaupungille niin suuren rohkeuden ja uskon, että se lannistumattomana iski takaisin mahtavan Assurin tähän asti voittamattomina pysyneet laumat, sitä en milloinkaan ymmärtänyt. Tuskin sitä ymmärsi yksikään kuolevainen, tuskin babagrulaiset itsekään, jotka kenties eivät tietäneet, kuinka suurenmoisia sankareita he todellisuudessa olivat. Rakkaus koteihin ja perheisiin, epätoivoko, itsenäisyyden ja vapauden sammumaton jano — mikä tahansa, sydämeni aivan hiljeni ajatellessani moista taistelua. Jumalista en tahtonut puhua mitään, sillä heidän taitojaan en täydellisesti tuntenut. Mutta ihmisille jäi babagrulaisten voima iäisesti selvittämättä, ja siitä tuli kaikenlaisen urheuden esikuva. Turhaan kuninkaamme raivosta itkien lähetti joukkoon kaupunkia kohti, turhaan hänen muurin- ja portinsärkijänsä natisten lähenivät kaupunkia; turhaan taitavat jousi- ja linkomiehet lennättivät mustat ammuspilvensä muurien harjoille — pieni Babagru ei horjunut. Kyyneleisin silmin vuodatin jumalille rukouksia sen puolesta. Tuollainen urhoollisuus ei voinut olla vaikuttamatta minuun sanomattoman järkyttävästi. Tässä mitä koin, ei kuitenkaan ollut silkkaa murhetta, vaan ylpeyttä siitä, että nuo urhoolliset miehet ja naiset olivat omaa kansaani. Hiljentyneen sydämeni uumeniin puhkesi orastava toivo, että ikeestä huolimatta isieni kansa, babililaiset, olisi vielä vapaa ja oma herransa. Jos babagrulainen yksimielisyys säilyi, mikään ei ollut kansalle mahdotonta. Kaikkien valloittajien itsekkäiden lakien täytyi silloin romahtaa.

Näin yöt ja päivät antoivat varjonsa ja valonsa virrata kaupungin ylle. Varjot ja valot lankesivat assurilaistenkin leiriin, jossa sotamiehet hämmästyneinä puhuivat Babagrusta. Kerrottiin Ishtar-jumalattaren öisin muureilla kulkien valvovan kaupunkilaisten kanssa. Jonkinlainen kauhunsekainen varo-

vaisuus oli satureitten puhelussa heidän kyyhöttäessään nuotioittensa ääressä ja vähän väliä vilkaistessaan kohti voittamattomia muureja. Jospa babililaisten jumalat osoittautuisivatkin vahvemmiksi kuin assurilaisten! Taivas tietäköön, mitä pahaa tapahtuisi! Ruton jumalatar lehahtaisi sotalleiriin ja kaataisi väkeä tumman miekkansa kärjellä.

Kuningas oli jo menettänyt malttinsa siinä määrin, että omaa kehnoa osuuttaan muistamatta syytti korkeimpia upseereitaan siitä, ettei Babagrua ollut kyetty valloittamaan. He eivät tahtoneet saattaa kaupunkia hänen mahtavan kätensä saaliiksi — hän antaisi surman käydä heidän ylitseen ja unohdaisi heidän nimensä! Ilkkuivatko he hänelle hänen selkensä takana? Hän, Assurin valtiasta ja kansojen kukistaja, oli joutunut petturien keskuuteen — nimeen Assur-jumalan, hänen vihansa leimahtaisi kohta ja janoaisi verta! Babagru oli valloitettava. Nopeasti. Heti. Jo huomenna.

Yökaupoin kuninkaamme synkkänä istui teltassaan ylikuohilas ainoana seuralaisenaan ja yritti haihduttaa raivoaan viinillä. Jokainen orja tai alhainen sotilas, joka sattumalta puhui liian kovaa kuninkaallisen oleskelun läheisyydessä, menetti viipymättä henkensä. Binili kertoi valtiaan kasvojen pöhtötyneen ja silmien punoittavan alinomaa. Siten viini maksatti antamansa ilot.

Muunna iltana mieheni astui telttaamme tavallista synkempänä ja ähkien kiskoi yltään rautarengaspaitaansa. Mikä häntä oikein vaivasi, sillä tuollaisena en ollut nähnyt häntä pitkään aikaan? Mitä oli tapahtunut? Tunsin lievää säikähäytymistä.

Mitä oli tapahtunut? Binili äännähti epäselvästi kurkkunsa syvyydestä ja paiskattuaan kiukkuisesti kypärinsä vuoteelle huitaisi pöydältä tyhjän viiniruukun maahan säpäleiksi. Kuningas, raivonsa mielettömäksi tekemä mies, uhkasi jo täysissä tosissaan ylimmäisten upseereitten henkeä. Kaikki armeijan komentajat ja näiden apulaiset makaisivat kohta kedolla katkaistuina päin, ellei Babagru antautuisi. Viikon hän antoi kau-

punkilaisille aikaa antautua ja lupasi säästää heidän henkensä. Toisen viikon tultua hän ottaisi herrojensa hengen, ellei vielä silloinkaan olisi Babagrun isäntä. Sen jälkeen hän aikoi marssia takaisin Ninuaan, jättäen piiritysarmeijan saartamaan kaupunkia niin kauaksi aikaa, että sen olisi pakko nälän nujertamana alistua. Siihen menköön vaikka vuosi, kaksi tai kolmekin. Mutta Babagrun oli kukistuttava, sillä maailma pilkkasi jo Assurin kunniaa!

Nauroin katkerasti, sillä muuta en voinut. Sillä eiväthän nuo asiat enää hyödyttäisi kuningasta, koska hänen maineensa jo oli tahrattu. Kolme kuukautta Babagru oli iskenyt hyökkääjät takaisin. Hänen upseerinsa eivät olleet vannoneet niinkuin hän. Babagrun läheisyyteen saavuttuaan hän kuninkaallisessa korkeudessaan oli juhlallisesti ja upseereitaan, erikoisesti tartaniaan, pilkaten vannonut lyövänsä Babagrun puolella päivässä. Nyt häntä kiusasi vala. Halusiko hän ylimpien upseereittensa surmaamisella päästä heistä, sillä heidän olivat olleet hänen valansa todistajina?

Hoh — kuninkaamme kerskaili olevansa kaikkien ihmisten herra ja maailman kuningas, kansojen suuri kukistaja. Mutta kuinka pieneksi hänen täytyikään tunnustaa itsensä, kun hän raivonsa ja häpeänsä voittamana uhkasi ylimystensä henkeä? Ah! Mahtava kuningas — pieni mies, mitätön ihminen — tomun kihinä!

— Vannooko hän säästävänsä kaupunkilaisten hengen, jos he antautuvat viikon aikana? kysyin. Katsoimme toisiamme silmästä silmään. Binilin silmät olivat synkät, hän kohautti epämääräisesti olkapäitään. Hän tiesi paremmin kuin minä, mitä kuninkaamme valat merkitsivät. Ne olivat tyhjiä sanoja, joiden lausumisella hän yritti tehdä itsensä ylimystensä edessä ihailtavaksi ja ihmeelliseksi.

— Minä en ajattelen niinkään paljon hänen valojaan kuin sitä, mikä on Babagrun voimana, niin ettei se kukistu, Binili murisi. Kaataen pöydän alta ottamastaan ruukusta viiniä pikariin hän joi ahneesti, ähkäisi ja laskettuaan pikarin pöy-

dälle jatkoi: — Musrissa kuohuu, Guzanassa pohditaan kapinaanousua. Urartussa vyöryvät tuntemattomat kansat vuorien yli, ja Elamissa hankkiudutaan iskemään niskaamme. Voi, tuo pieni Babagru, mitättömin kaupunki mitättömien seassa, mitä se tekikään? Kohta se kukistaa Assurin.

Nauroin. Babagrualaisethan olivat minun kansaani. Babili-laisia. Binili katsahti terävästi minuun.

— Niin olet sinäkin itsepäinen kuin babagrulainen.

— Hoh, pelkäätkö minun kohta hallitsevan sinua? Saat sydämeni hilpeäksi.

— Tuskin olet hilpeä silloin, kun pääni kuninkaan käskystä vierii pitkin ketoa ja soturit potkivat sitä!

Tämä oli totta. Niin voi käydä. Kaikki huvittelunhalu katosi sydämeistäni, ja vakavin silmin katselin miestäni. Miten rasittuneelta hän näyttikään, Binili parka! Ensi kerran huomasi hänen ohimoilleen ilmestyneet vaaleat juovat, jotka piirtyivät kuin valoviivat hänen tummaa tukkaansa vasten. Kuinka paljon minä rakastinkaan häntä, hyväsydämistä ja jaloa miestäni — milloinkaan ei rakkauteni häneen kuolisi. Jumalat olivat ohjanneet meidät yhteen, ja näin täytyi olla elinpäiviemme loppuun asti. Helttyneenä astuin hänen luokseen ja hämmensin hänen mielensä tarttumalla molemmin käsin hänen päähänsä sekä suutelemalla häntä suulle. Silmiensä valon kirkastuessa hän hymyili. Olkoon kuningas ja tämän uhkaukset! Oh, Ninigigu, miten kummassa tämä omituinen sota mahtoikaan päättyä?

Seuraava yöni oli pitkä ja rauhaton, uneton. Lakkaamatta ajattelin sekä kaupungin kohtaloa että kuninkaan uhkausta, niin mitätön ihminen kuin olinkin tekemään mitään kumman-kaan asian tähden. Vastenmielinen hiki vieri ruumiillani minun paikallani kieriskellen yrittäessäni saada unta. Jonakin hetkenä mieleeni varmistui käsitys, ettei kaupunki antautuisi milloinkaan. Mieheni pää oli vaarassa.

Jotakin sellaista ajatteli miehenikin, vaikkei puhunut mitään. Hän makasi liikkumattomana ja rauhallisesti hengittäen, mutta

tiesin hänen olevan valveilla. Ajatuksissani kävin läpi koko yhdessä olomme ajan ja tunsin, ettemme milloinkaan olleet olleet toisillemme tarpeellisempia kuin nyt, kun kuoleman varjo häälyi Binilin pään päällä. Tästä huolimatta emme voineet puhua mitään, vaan synkin ajatuksin tuijotimme kasvojemme yläpuolella suippenevaan teltan kattoon. Joskus tulisi aamu. Joskus koittaisi aamunsarastus, jonka loimun paisuessa maailman yli ulottuvaksi valoksi mieheni elämä katkeaisi. Tämä oli niin lohduton, niin masentava kuvitelma, että olin huutaa kivusta. Vaikka kuinka yritin torjua pelkoani ja ajatella kuninkaan uhkauksen tyhjäksi, tarkoituksettomasti laatuksi vihan purkaukseksi, rauhallisuuden pisaraakaan ei pudonnut sydämeeni.

Himmeä yönvalo tunkeutui telttavaatteen läpi. Hädissäni rukoilin Sin-kuunjumalaa auttamaan meitä. Tuntui siltä, että nyt oli aika rukoilla paremmin kuin milloinkaan ennen. Binilin pakeneminen sotaleiristä olisi päästänyt meidät huolistamme, mutta tiesin, etten ikinä saisi häntä houkutelluksi sellaiseen tekoon.

Tässä hädässäni yritin epätoivoin ajatuksin kaivaa esiin sen tuntemattoman tuskan, joka äkillisesti oli kohdannut minut nähdessäni onnettoman Babagrun ensimmäisen kerran. Tiesin, että jos ymmärtäisin sen, ymmärtäisin myös, miksi tänä yönä levoton pelko ahdisti mieltäni. Mutta etsintäni kuivui tyhjiin. Merkillinen kokemukseni ei palannut takaisin. Jollakin lailla pettyneenä ja hämärästi tajusin vapaaehtoisesti saapuneeni paikkaan, josta minun olisi pitänyt pysytellä mahdollisimman kaukana.

»Minkä minä sille voin», puhui äkkiä orjattareni Geshtin, istuen vuoristolaitalon maalattialla levein säärin ja näyttäen paheellisuudessaan niin varmalta, että sai minut tuntemaan ruumiissani hiljaista kammon värinää. »Minut osti orjattarekseen babagrulainen karjakauppias. Joka ilta hiivin vesiportille ja laskeuduin sen luona olevaan hyljättyyn kaivoon. Kaivon seinästä lähti kuivunut vesitunneli muurin alitse ja johti kedolle

paikkaan, jossa kaksi aasinpään muotoista kiveä oli vierekkäin.»

Olin päästää kirkaisun, sillä niin selvästi olin kuulevinani Geshtinin puhuvan korvani vieressä. Olin miltei näkevinäni hänen viekkaat silmänsä edessäni. Hädässäni jumalat olivat johdattaneet mieleeni asioita, jotka kauan sitten olivat unohduneet. Babagrun luokse tultuani oli mielessäni uinunut luulo, että olin nähnyt tämän kaupungin ennenkin, ehkä unessa, muistamatta Geshtinin kertoneen siitä. Sen vuoksi se oli tuttu. Mutta vaikka tämän asian nyt ymmärsinkin, en vieläkään käsittänyt, miksi tuska oli silloin vallannut minut, tuo tuntematon, mitaton tuska, jota en millään voinut selittää.

Oliko orjattareni puheissa perää? Sitä minun oli mahdoton tietää, ennen kuin olisin ottanut selville, oliko tuollaista vesitunnelia olemassakaan. Jos sen löytäisin, mieheni henki olisi pelastunut. Hän kohoaisi tartaniksi.

Mutta kun näin ajattelin, pöyristyttävä kauhu sai päänahani värisemään. Jos tunneli oli olemassa ja assurilaiset tunkeutuisivat siitä hämmästyneeseen kaupunkiin, niin minä, babililainen nainen, olisin silloin heimolaisteni kavaltajatar. Nimeni kulkisi suusta suuhun halveksittuna, saastaisena, ja jokainen babililainen sylkisi jälkeeni.

Mitä siis tekisin? Ilmaisisinko salaisuuden miehelleni ja pelastaisin hänet? Hän nukkui tuossa vieressäni kauniina, rauhallisena ja minulle maailman muita ihmisiä rakkaampana. Binili — voi, hän ei tietänyt, minkä kuorman julmat jumalat olivat asettaneet heikkojen hartioitteni kannettavaksi! Yrittäen tutkia itseäni kysyin, kumpi minulle oli rakkaampi, hän vai kansani. Mutta sanomattakin tiesin vastaukseni. Olin rakastava nainen, jolle muut asiat olivat vieraita, outoja, — nainen, jolla ei enää ollut sukua, kotikaupunkia eikä kansallisuutta. Rakkaus oli kaatanut kaikki rajoitukset. Miehen tähden nainen paadutti mielensä. Elämän onni ja loisteliaisuus kutsui minua kultaisin käsivarsin — voi, olisinko jaksanut kieltäytyä kuuntelemasta sydäntäni? Babagrulaiset olivat itse

määränneet kohtalonsa antamalla mahtavalle Assurille taisteluhaasteen, eikä minulla ollut sen seikan kanssa mitään tekemistä. Jumalat heitä varjelkoot — jumalat varjelkoot myös minua, jos teen niinkuin rakkauteni käskee!

Kauan minä ajattelin näitä asioita ristiriitaisten tuskien vaivaamana. Jyrkät, terävät varjot leikkasivat sieluani kuin veitset, näkymätön vereni juoksi sydämeni pintaa myöten ja poltti kuin tuli. Ajattelin mitä tahansa, uusi ajatus oli ensimmäisen vihamies, puhui sitä vastaan ja puhui omasta puolestaan. Ah, tätä hirvittävää oloani! Mitä jumalat tarkoittivat iskiessään ristiriitojen miekan värisevään sieluuni, sillä kaikkien asioiden etukäteen oivaltajina heidän täytyi ymmärtää antaneensa naiselle liian suuren taakan? Eivätkö he tietäneet, että nainen oli luotu rakastamaan, että hän ratkaisisi kaikki vaikeutensa sen ohjaamana — että minä hylkäisin kansani mieheni tähden!

Binili liikehti unissaan. Telttakankaan läpi kuului kultaiseksi värjäytyvää valoa. Aamu oli koittamassa. Pitkä, hirvittävä yöni oli loppunut.

— Binili, mieheni, herää! Herää!

Kiihkeän ääneni kuullessaan hän heräsi nopeasti kuin peto, hypähti vuoteelta ja vielä miltei nukkuvin naamoin haparoikiäteensä miekan, kääntyen minua kohti. Räpyteltyään silmiään ja nähtyään, että teltassa vallitsi täysi rauha, hän hämmästyneenä heitti miekan luotaan.

— Hoh, mitä sinä oikein kiljut? Luulin vihollisen olevan kimpussamme! Älä milloinkaan päästele tuollaisia ääniä sotakentällä, ellet tahdo koko leirin heräämistä ja törmäämistä umpimähkään johonkin! Mikä on hätänä?

— Kuule, mitä sinulle puhun! vastasin istuen vuoteella hajanaisin hiuksin ja silmissäni unettoman yön kirvelevä jäykkyys. Leiristä kuului torventoitotusta. Sitä seurasi heränneiden sotilaiden puheenporina. Jossakin hirnui kimeä-ääninen hevonen pitkään, ärtyneesti. Kenties se kaipasi tammaa, ken-

ties oritta. Jostakin tunkeutui telттаamme savun kitkerää, nenääni pistelevää hajua.

Kerrottuaani, mitä olin Geshtiniltä kuullut, Binili katseli minua epäuskoisesti. Oliko Geshtiniin, siihen hurjapäiseen huoraan, uskomista? Kuka tiesi hän oli kertonut jostakin kuulemansa sadun?

— Vaikka tuollainen tunneli olisikin jossakin, niin olisivatko babagrualaiset olleet niin hölmöjä, että olisivat jättäneet sen täyttämättä! Siitä ajasta, kun Geshtin oli Babagruassa, on kulu-
nut puolitoistakymmentä vuotta. Sen jälkeen on tapahtunut paljon. En luota kovinkaan paljon sellaiseen mahdollisuuteen, että kertomaasi omituista tietä pääsisin yllättäen kaupunkiin.

— Mutta jos se kuitenkin on olemassa ja voit käyttää sitä, ajattele, minkä kunnian saavutat! väitin hänen pukeutuessaan, itse vieläkin istuen jalat ristissä vuoteella ja sormineni kam-
maten sekaista tukkaani. — Kuningashan on luvannut, että sen upseerin, joka antaa hänelle kaupungin, hän korottaa tar-
tanikseen.

— Sen hän on luvannut, Binili mutisi vyöttäessään itseään.
— Mutta lupaus luiskahtaa hänen huuliltaan helpommin kuin sen täyttäminen. Hämmästyneenä katsahdin häneen. Oliko hänenkin kunnioituksensa kuninkaaseen alkanut risoilla? Tähän asti hän oli pitänyt herraansa arvossa. Mutta tuntui, kuin hän ei olisi ollut ainoa. Epäilin koko leirin olevan tyytymätön kuninkaan epäoikeutettuun raivoon ja siihen, että hän miltei lakkaamatta solvasi upseereitaan. Napsautettuaan solkensa kiinni Binili jatkoi lievän ivallisesti: — Voin ottaa mukaani sotureita ja mennä tutkimaan, osaako yksikään portto puhua totta. Mutta älä poissa ollessani kerro palvelijoillesi tai sotu-
reille, mihin hulluuteen olen ryhtynyt!

Hän lähti teltasta. Minua ärsytti hänen ivallisuutensa ja nyrpeästi mietin, että vaikka käytävää ei olisikaan, tai vaika-
kapa se olisi täytettykin, hän ei menettäisi etsimisellä mitään. Päinvastoin siinä oli hitunen toivoa, että hän torjuisi kunin-
kaan vihan, säilyttäisi päänsä ja kohoaisi ylipäälliköksi.

Ovivaatetta koholla pitäen katselin mieheni jälkeen hänen ratsastaessaan parinkymmenen soturin seuraamana kedolle ja häipyessään virralle päin. Leivosten laulu helisi avaruudessa pääni päällä, ja hiljainen aamutuuli kosketteli kedon ruohonkorsia. Leirin teillä ja telttojen välissä kuljeskeli satureita, toiset vihellellen, toiset juroina, umpimielisen ja vihaisen näköisinä. Muutamat kunnostivat aseitaan, keittivät ruokaansa nuotiossa, pari soturia kiroili taluttaessaan äksyjä kameleita pitkin käytävää. Leiriin kuuluvien porttojen kikattelua ja äkäistä riitelyä kuului risuista kyhätyn suuren seinän takaa.

Katsoin kaupunkiin. Suuri joukko jousi- ja linkomiehiä marssi kilvenkantajineen sen muureja kohti, pysähtyi nuolenkantaman ulkopuolelle ja siinä viittoillen tarkasteli edessään olevaa maastoa. Aikoivatko he hyökätä? Eivät. He vain seisovat ja heiluttelivat käsiään puhuessaan kärsimättömästi. Kauempana hilattiin hyvin panssaroituja muurinsärkijöitä aseisiin. Babagrun muurit ja tornit olivat täynnä tarkkaavaisia, liikkumattomia miehiä, joiden aseet säihkyivät kuin sanattomat iskut. He odottivat hyökkäystä.

Päivemmällä alkoi sataa. Tuli harmaa, ilkeä hämäryys, joka ryömi kaikkialle ja aiheutti leirissä selittämättömän alakuloisuuden. Pysähtymättä tippuivat telttakeppien nokista ja sihisivät kuin pienet käärmeet juostessaan vaatetta myöten alas. Poskiani kämmeniin nojaten istuin teltassa suuresti ikävystyneenä ja odotin miestäni. Miten kauas hän lieneekin ratsastanut, siitä minulla ei ollut vähintäkään tietoa. Palvelijani ja orjattareni puhuivat ja riitelivät kovaaäänisesti viereisessä teltassa. Kuuntelin haluttomasti, ja heidän naurustaan innostumatta pidin suuni tiukasti kiinni. Ajattelin yhä samaa asiaa, jota olin koko yön mietiskellyt, eikä huulillani ollut halua nauraa. Kirottu sade lisäsi painunutta mielialaani entistä enemmän. Binili saisi jo tulla.

Vihdoin kuulin hevosten kavioiden iskuja tannerta vasten. Katsoen ovivaatteeseen toivoin kiihkeästi näkeväni mieheni ilmestyvän esiin. Jomman kumman tiedon hän minulle toisi:

joko hän saattaisi valloittaa kaupungin — tai menettää henkensä.

Hän työnsi vaatteen syrjään ja seiso i edessäni minun katsoessani häntä terävin silmin. Mielipahakseni yksikään ilme hänen kasvoillaan ei ilmaissut, kuinka asioiden laita oli, oliko hän onnistunut vai epäonnistunut. Sydämeni jyskytti kiiwaasti — se tuntui aivan kipeältä. Miksi Binili ei jo puhunut, sillä ihanhan minä olin kuolemaisillani jännitykseni vuoksi? Rauhallisesti hän vain tuossa irroitteli hihnojaan, pudisti pisaroita kypäristään ja paiskasi sen vuoteen toiseen päähän. Minkälainen mies! Minä olin kuolemaisillani tietojen puutteen — hän ei armahtanut minua. Nyt hän kääntyi minua kohti.

— Geshtin puhui totta, hän virkkoi hitaasti ja omituisen vierain äänin. Olin kirkaista, sillä niin kummallisesti tuo tieto vaikutti ärtyneeseen mieleeni. Hän siis voisi mennä kaupunkiin ja ottaa sen haltuunsa, vaikkakaan taistelutta se ei kävisi. Katsoin häntä suurenevin silmin ja värisin huojennuksesta. Se, että tästä hetkestä lähtien olin kavalta jatar, ei vaivannut mieltäni suurestikaan. Olin tehnyt ratkaisuni enkä voinut sitä muuttaa. Kaikki oli myöhäistä. Babagru oli tuomittu. Sen, mihin mahtava ja pelätty assurilaisarmeija ei ollut kyennyt, saisi aikaan paimenen luona juoksennelleen piskuisen porton puheliaisuus ja ylimyksen vaimon kiihkeä rakkaus mieheensä. Näin siis jumalat tahtoivat asiat laittaa.

Säpsähtäen näin mieheni jäyhästi ja alakuloisesti tarkastelevan kasvojani, ja säikähdin hänen silmiensä moitetta. Sillä sitä niissä oli. Hänen leukansa liikkui vat puolelta toiselle. Odotin hänen puhkeavan ähkymiseen. Yritin tutkia hänen ilmeitään. Surua, sääliä, mitä hänen kasvoillaan olin — en voinut kestää niitä, vaan painoin katseeni alas. Miksi hän katse li minua noin? Tuntui kuin hän olisi halunnut, että olisin kätkenyt Geshtinin ilmaiseman salaisuuden sydämeeni ja ollut puhumatta siitä. Olisiko minun pitänyt antaa kuninkaan katkaisuttaa hänen kaulansa?

Niin minun olisi pitänyt tehdä — jumalat minua armah-takoot! Miksi olinkin syntynyt heikoksi, rakastavaksi naiseksi ja loistavan elämän orjattareksi, miksi en ollut kuin sydämetön kiviveistos? Sen vuoksi olin kuin syyllinen mieheni edessä.

Sillä näin hän puhui raskain äänin:

— Osaan kuolla kuin rohkea assurilainen ainakin. Miksi kerroit minulle holvista? Sen löytämisellä olen tehnyt vaimos-tani naisen, johon kohdistuu kaikkien heimolaistensa halvek-sinta ja ikuinen kirous. Olen rehellinen sotilas ja vihaan lui-kertelemista. Sen vuoksi en katso tekeväni mitään väärää siinä, että ihailen urhoollisia babagrulaisia. Jospa kaikki kan-sat olisivat heidän kaltaisiaan! Assurin mahtavan kuninkaan armon ja suuren kohteliaisuuden he ansaitsisivat sen sijaan, että — heidät kavalsi heidän oman kansansa tytär.

Päästin hurjan kiljaisun. Toivehikkaaseen sydämeeni oli iskeytynyt aavisteleva pelko, että aikeeni oli törmännyt mie-heni rehellisyyttä vasten ja murskautunut sen vankkumatto-muuteen. Binilin ääni oli pettänyt, hän kääntyi selin ja nyyh-käisi. Jumalat, jumalat — pääni oli särkymäisillään jyskyt-tävän tuskani tähden. Binilihän oli mieletön. Halveksiko hän nyt minua niin paljon, että tahtoi kääntyä minusta pois? Syöksähtäen hänen luokseen maahan polvistuen tartuin epä-toivoisesti hänen käteensä ja anovasti häntä katsoen puhuin uikuttavasti:

— Maailmassa ei ole mitään, mikä merkitsisi minulle enem-män kuin sinä! Sinun tähtesi en tunnusta minulla olevan isieni kansaa eikä kotikaupunkia. Kuuntele minua! En tahdo sinun kuolevan. Puhuessani holvista halusin valmistaa sinulle tien henkesi pelastamiseen ja kuninkaasi suosioon. Tämän tein rakkauteni tähden.

— Onko kahdeksankymmentätuhatta babagrulaista vähem-män kuin se? hän kysyi hampaitaan vastakkain natisuttaen.

— Ja minkä arvoinen on kavalluksella hankittu suosio?

Voih, eikö hän tahtonut ymmärtää tekoani, sillä sehän oli vaatinut minulta tuskaa ja kipeän ratkaisun?

— Sinun typerä rehellisyytesi saa sinut puhumaan järjettömästi ja näkemään asiat liian jyrkkinä! kiljaisin epätoivoni vapisuttamin äänin. — Eikö minun pitäisi rakastaa sinua?

Hämmästyttävästi ja minua syvästi loukaten hän vastasi:

— Haluat loistavaa elämää ja toivot ylhäisen tartanin kunioitettavaksi puolisoksi, ja se sinut sai tämän tekemään. Hänen sanansa olivat niin suorasukaiset ja todet, että tiesin hänen tuntevan minut perinjuurin. En ollut kyennyt salaamaan häneltä mitään. Hän jatkoikin kiihkottomasti, viileästi:

— Älä yritä pettää minua sanoillasi, sillä tunnen sydämesi, Ninigigu! Vähän aikaa hän seiso i vaiti ja pyyhiskeli vasemmalla kädellä otsaansa sekä ensi kerran keskustelumme aikana katsoi minua suoraan silmiin. — Mennessäni aasinpääkivien luokse ajattelin sinua, sydäntäsi ja aikeitasi. Sen vuoksi tein sen minkä tein, enkä kadu. Kuule siis: Pelastaakseni sinut kansasi kiroukselta ja vapauttaakseni urhoolliset babagrulaiset petokselta minä annoin satureitteni luhistaa holvin. Jumalat varjelkoot porttojen puheiden pahentamasta meitä! Ennemmin kuolkaamme!

Hän tempaisi kätensä pois kädestäni, meni ovivaatteen luokse ja sen syrjään riuhtaistuaan katosi ulos. Vaivoin käsitin, että sade oli lakannut ja aurinko paistoi jälleen. Vapisevin polvin menin vuoteen luokse ja kauhusta, tuskasta ja häpeästä jyskyttävin sydämin kaadu in kasvoilleni sille, purskahtaen hilittömään itkuun. Syvässä sieluni kivussa epämääräisesti ihmettel in, mitä jumalat hyötyivät minun kiusaamisestani ja mitä he saivat siitä, että näkivät minun järkyttävän vaivani nujertamana lojuvan kasvoillani ruumis nyyhkytysten järisytämänä. Sen verran tajusin, että jossakin hälisi valtava assurilaisleiri, minun kidutukseni ympäristö. Elämän levoton moninaisuus sykähteli jokaisessa ruohonkorressa, joka tallatti in maahan. Tuollainen ruohonkorsi tunsin olevani minäkin. Luuloni hyvien tähtien alla syntymisestä oli sittenkin valhetta. Onnettomien tähtien aikana minä olin tullut maailmaan kiusatuksi käärmeeksi. Siksi kiduin oman sydämeni aikeitten tähden.

Mikä oli Binili, ihminen vai jumala? Murheellisesti ihmetellen ajattelin miestäni. Kunnian ja korkean, houkuttelevan arvon sijasta hän oli valinnut verisen kuoleman. Mitä oli moinen rehellisyys? Jotakin niin valtavaa se oli, ettei pieni sydämeni jaksanut tajuta sen suuruutta. Hän katsoi tyynesti kohtalooan ollakseen pettämättä sydämensä ääniä, mutta minä — minä olin valmis tekemään mitä hyvänsä! Kuinka paljon minua parempi ihminen hän olikaan!

Viisi päivää oli kulunut kuninkaan lupaamasta viikosta, mutta babagrualaiset eivät osoittaneet vähintäkään antautumisen halua.

Olin lähtenyt mieheni kanssa ratsastamaan kedolle, mennäksemme virran luokse, jossa kymmenet soturit istuivat hiljaisina kuin varjot kalastamisen touhussa. Päässäni oli kiiltävä kypäri, rintaani painoi minulle sopiva haarniska, ja muuta sotaisuuttani täydensi vyölläni roikkuva miekka ja satulaani kiinnitetty kilpi. Takanamme ratsasti kymmenkunta sotilasta kovaäänisesti nauraa remahdellen ja jutellen kaikenlaisia juttuja, joista toiset saivat korvani punastumaan. Binili käskikin heitä pitämään vähempää ääntä.

Ilma oli niin tyyni, että se tuntui uhkaavalta. Raskas helle lepäsi kedolla, jossa ruohoa syövät hevoset riitelivät keskenään ja toisinaan toistensa kunnioittamisen unohtaen puraisivat naapuriaan niskaan tai takapuoleen, jolloin tämä kiljahti ja kohotti jalkansa potkuun. Muutama täällä syntynyt varsa, joka näytti pelkältä suurelta päältä ja toisiinsa kompastuvilta jaloilta, kirmaili emonsa luona heleästi hirnahdellen. Aivan edessämme riensi myrkyllinen hietakyy polkumme poikki. Kasvoni olivat hikiset. Binili puuskutteli ja vähän väliä vilkuili taivaalle ikäänkuin sateen toivossa. Turha hänen oli sitä tehdä, sillä pienintäkään pilveä emme nähneet. Ainoastaan kolme miltei hievahtamatonta kotkaa piirtyi kuumaa taivasta vasten.

Muutaman nuolenkantaman päässä oikealla puolellamme

nousivat Babagrun muurit harmaan ja ruskean läikikkäinä korkeuteen. Puolustajat seisoivat paikoillaan, katse tarkkailen assurilaisten pienimpiäkin liikkeitä ja aseet valmiina käyttöön. He näkivät selvästi meidätkin, mutta eivät näyttäneet erikoisemmin kiinnittävän meihin huomiotaan, koska meitä oli vähän ja olimme menossa virralle päin. Sen tummana välikyvä pyörteinen nauha oli suunnilleen tuhannen sylen päässä edessämme, toisin paikoin peittyen taateli- tai muiden lehtojen varjoon. Virran toisella puolella kohosi vuoriston vihreä rinne, joka idässä, kaupungin takana, laskeutui rotkoiseksi laakioksi.

Geshtinin kertomasta ja Binilin löytämästä holvista emme olleet mieheni kanssa puhuneet sanaakaan sen päivän jälkeen, jolloin hän oli ollut sitä etsimässä. Sydämeni närkästyminen hänen suorasukaisesta ja minua hämmentävästä puheestaan oli jo lauhtunut, mutta pelko hänen kohtalostaan lepäsi yhä raskaana painona mielessäni. Olin toivonut kaupunkilaisten antautuvan, mutta siitä ei ollut merkkiäkään. Tiesin heidän taistelevan niin kauan, kunnes he olivat kaikki joko kaatuneet tai nääntyneet nälkään. Loputtomiin heidän muonavarastonsa eivät riittäisi, sillä he eivät saaneet piirityksen vuoksi täydennystä. Naisia ja lapsia muistaessani sääli vihlaasi sydäntäni, mutta ajatellen babagruleisten itse tehneen kohtalonsa paaduttin mieleni kylmäksi heitä kohtaan.

Olimme juuri kaupungin punaiselta näyttävän läntisen portin luona. Kaiken aikaa sydämessäni piilevä tuska mieheni ensi viikolla tapahtuvasta kuolemasta rupesi jälleen purkautumaan ja täytti vereni niin riipovalla kivulla, että olin ruveta äänekkäästi huokailemaan. Masentuneena tahdoin unohtaa, että babagruleiset olivat omaa kansaani ja että aikaisemmin olin suuresti kunnioittanut ja ihaillut heidän urhoollista puolustautumistaan. Nyt tämä puolustautuminen kiusasi ja hirtti minua, sillä sen kestäminenhan olisi mieheni kohtalon päättyminen. Vihasin noita kaupunkilaisia, jotka vaimonsa ja lapsensa ajattelemattomasti syvään kurjuuteen tuomiten olivat nousseet Assuria vastaan, syösten tällä teollaan minut-

kin epätoivoon. Jospa he vielä antautuisivat, soisin heille anteeksi kaiken sen, minkä he olivat mielessäni aiheuttaneet. Hyödyttäisikö heidän kanssaan puhua? Sanoa heille, mitä kuningas oli luvannut.

Mutta hehän tiesivät jo sen.

Mieleni oli murtua. Miltei nyyhkyttäen silmäilin muureilla olevia miehiä, jotka säälimättömiltä näyttäen katselivat piiritäjiensä leiriä. Eikö heissä ollut hituistakaan rakkautta lapsiinsa ja vaimoihinsa, kun he näin johdattivat heidät mitä hirtittävimpiin kärsimyksiin? Voi, saisinpa käännytetyksi heidän mielensä! Tahdoin mennä ja puhua heidän kanssaan.

Kun tämän olin saanut mieleeni, nopeasti käännyn Biniliin ja selitin hänelle, mitä halusin tehdä. Hän katseli minua epäuskoisesti ja kohautti olkapäitään. Mitä minun hyödytti mennä puhuttelemaan babagrulaisia, sillä tyhjin toimin saisin palata takaisin? Joka päivä heille oli sanottu, mitä heidän odotettiin tekevän. He nauroivat pilkallisesti.

— Mutta kenties he kuuntelevat minua, kun saavat tietää minun olevan babilitar! huomautin innokkaasti, vaikka epäillen tehtäväni onnistumista. Binili kohotti kulmakarvojaan. Ehkä he kuuntelisivat. Mutta porttejaan he eivät aukaisisi. Eivät he kylläkään minua ampuisi mennessäni muurin läheisyyteen puhematkan päähän, mutta eivät he olisi minulle kohteliaitakaan.

Näin mieheni kanssa neuvoteltuani ja siis saatuani häneltä luvan yrittää babagrulaisten taivuttamista käänsin hevosen jyrkästi oikealle ja lähdin rohkeasti ratsastamaan kohti kuparista länsiporttia. Sydämeni pamppaili levottomasti. Antaisivatko jumalat sanoihini niin paljon voimaa, että ne käännyttaisivät kaupunkilaisten sydämen? Vai tekisivätkö babagrualaiset niin, että lävistäisivät ruumiini nuolilla ja heittokeihäillä?

Tällaista ajatellen lähestyin muuria. Nähdessään minun olevan yksin sen puolustajat eivät vaivautuneet liikahtamaan, vaan uteliaasti katselivat entisissä asennoissaan pysyen minua. Huomattuaan minut naiseksi he huudahtivat ihmetyksestä.

Nyt kurottautui jo monta miestä alaspäin. Pysähdytettyäni hevoseni katseeni heihin nostaen sanoin:

— Babagrun miehet, olen tullut luoksenne puhuakseni kansanne. Olen Assurin kuninkaan rabshaqen vaimo, mutta olen synnyltäni babililainen niinkuin tekin. Sen tähden uskokaa minua, sillä kaikki mitä tahdon sanoa, teen parhaassa tarkoituksessa.

Ylös katsoen minä puhuin heille kauan aikaa siitä, kuinka hyödytöntä heidän taistelunsa oli, sillä mikään ihme ei voinut heitä varjella assurilaisten voitosta. Puhuin heille kuninkaan lupauksesta ja huomautin, että ainoastaan kaksi kokonaista päivää heillä oli aikaa pelastaa kaupungin väki mitä suurimmalta onnettomuudelta. Vetosin heidän rakkauteensa vaimoihinsa ja lapsiinsa ja sanoin, ettei heillä ollut oikeutta syöstä näitä kurjuuteen, vaan heidän piti ajatella sukunsa ja nimensä säilymistä.

— Oletko sinä Ninigigu, Babilin Kauppiaidenkadun varrelta? muuan vanhahko, jyrkävän näköinen mies kysyi puheeni ja vetoamiseni lopetettuani. Kun myönsin sen, hän jatkoi: — Olen äitisi veli. Kuinka sisareni voi, ja kuinka voi isäsi?

— Voi, enoni, he ovat jo kauan sitten kuolleet, vastasin surullisesti. — Mutta etkö sinä, rakas sukulaiseni, voi taivuttaa kaupunkilaisia antautumaan ja siten välttymään suurelta onnettomuudelta? Minä rukoilin sinua teidän itsenne tähden.

Mutta hän pudisti päätään. Muuan toinen mies sanoi järein äänin:

— Vaikka oletkin babilitar, mikä nainen sinä olet neuvoamaan meitä antautumaan niinkuin pelkurit? Tiedämme kuolevamme siinäkin tapauksessa, että aukaisemme porttimme Assurin kuninkaalle. Hän ei meitä armahda, vaikka vannookin sen tekevänsä! Sen tähden taistelemme jumaliimme luottaen ja kuolemme tahrattomina. Marduk Babagru usur — Marduk, Babagrua suojele! Mene pois luotamme, nainen, meitä houkutteluillasi kiusaamasta!

Kun näin taivutusyritykseni epäonnistuneen — tätä olin

aavistanutkin —, minä muutaman sanan enoni kanssa puhuttuani käännyn pois ja murheellisin mielin ratsastin Binilin luokse. Hän oli satureineen odottanut minua samassa paikassa, johon oli jäänyt. Lähestyessäni häntä hän kysyvästi pudisti päätään. Kurkkuani kuristi virkkaessani hänelle, että kaikki oli turhaa, babagrulaiset tahtoivat kuolla. Mieheni katseli hellästi kasvojani. Tämän hän oli tietänyt, mutta oli antanut minun mennä, saadakseni kuulla babagrulaisten vastauksen omin korvineni. Olin nyt kuullut sen ja tiesin surullisena, ettei mitään toivoa ollut. Mieheni pään yllä häälyi verinen miekka.

Ääneti ratsastimme eteenpäin mullasta paljastunutta kal-liota pitkin ja laskeuduimme jyrkältä törmältä veden partaalle. Paitsi satureitamme, virran äärellä oli leiriin asettuneita matkamiehiä, kaukaa saapuneita kauppiaita, jotka mielipahakseen olivat todenneet päämääränsä olevan piiritystilassa. Mihin he nyt myisivät tuotteensa? Binili viittasi leiriimme. Siellä olisi kyllä ostajia. Mitä heillä oli? Mirhaa, suitsuketta, hyvänhajuksia voiteita ja paljon muuta, etupäässä naisten kaipaamia tavaroita. He olivat etäisestä Meluhhasta.

Istuimme maassa ruohikon reunassa, lähellä kauppiaitten telttoja. Heidän tavaroitaan katseltuaan Binili osti minulle jonkin yksinkertaisen korun ja rasiällisen nardusöljyä. Olin saanut kouraani viikunoita ja pureskelin niitä. Muuan hyvin vanha ja arvokkaan näköinen kauppias seisoi läheisyydessäni, käsi otsalla tarkastellen taivasta. Lehtikään ei liikahtanut puissa, niin tyyni oli. Ilmassa oli jotakin uhkaavaa ja niin painostavaa, että päätäni särki. Ihmeekseni linnut olivat lakanneet laulamasta, enkä nähnyt niitä missään. Kalastajienkin puuhailu oli turhaa, sillä eväkään ei värähdyttänyt veden kalvoa. Vain virran pyörteet kierivät tummina renkaina tietään ja pulpahtelivat kivien välissä. Vanha kauppias laski käden otsaltaan ja pudisti päätään.

— Tämä ei ole hyvä, hän sanoi. — Maa ja taivas ovat ääneti, ja eläimet ovat poissa. Maanalainen jumala kääntelee kyl-

keään ja valmistautuu purkamaan raivoaan. Herra meitä silloin auttakoon! Älkää menkö vuorille ja kaupunkeihin, vaan paetkaa tasangolle!

— Mitä sitten on tuleva? kysyin. Hän katsahti minuun.

— Jalkapohjani tuntevat kaukaista värinää. Kotimaassani kaikki tällainen, mikä meitä nyt ympäröi, merkitsee sitä, että maa rupeaa puhumaan ja vuoret avautuvat, kaatuakseen ihmisten päälle.

Mitään virkkamatta katselimme häntä hänen vitkalleen kulkiessaan kohti juhtiaan ja ryhtyessään juottamaan niitä virrasta ammentamallaan vedellä. Binili katseli kuuman vasken väristä taivasta. Huohotimme molemmat kuuluvasti.

Viivymme kauppiaitten luona iltaan asti, välillä käyden vilvoittelemassa virran kylmässä vedessä. Kun viimein ohjasimme hevosemme sotaleiriä kohti, kirkas kuutamoa valaisi ketoa kuin väritön päivä. Babagruulaisten kanssa käymäni keskustelun tulos murehdutti vieläkin mieltäni. Sanatonna ratsastin mieheni vieressä. Taivaan ja maan siteen tähtijoukot kaartuivat pääni päällä valtavana helmivyönä, aiheuttaen sydämessäni syvää ihmettelyä, miksi jumalien tähtiäänettömyys tämän tästä valahti maan päälle tuomaan jollekin ihmiselle käskyn manalan maahan siirtymisestä. Ne olivat ihmisen askelten valvojia, sekä hyvässä että pahassa. Niiden alla kävi tieni tuskaisena, masentuneena. Ihmiselämä oli vähäpätöisen asian varjossa siitäkin huolimatta, että hänen ruumiinsa oli luja tekemään jumalien tekoja. Sillä yksi ainoa toisen ihmisen sana, kuninkaan suunavaus, sai hänen henkensä liitämään kuoleman harmaille maille — missään ei enää ollut äsken vahvana elänyttä ihmistä. Tuhkaako hän oli, jota tuuli mielensä mukaan tuprutteli paikasta toiseen? Elävä tomu ryömi tähtijumalien korkean katseen alla — äkkiä katosi.

Äänetön, raskas yö lepäsi kedon yllä. Kuun loistaessa Babagrun muurien varjo syveni, piteni, siirtyi, ikäänkuin se olisi imenyt maasta elämää ja liikettä. Assurilaisleirin nuotiot paloivat joka puolella, heitellen ilmaan keltaisia ja punaisia

huntuja, jotka toistensa poikki tanssittuaan muuttuivat ylös pyrähtävien linnunsiipien kaltaisiksi ja heti synnyttyään kuolivat. Hevosten ja heinän haju täytti sieraimeni. Kenttää katsellessani huoahdin, jospa olisin aikoinani jäänyt Babilin tai jospa olisin viihtynyt vuoristossa, kaikki tämänkertaiset kärsimykseni olisivat jääneet kokematta. Huonosti kuin ihminen ja harkitsematon nainen ainakin olin heittäytynyt aikeitteni vietäväksi ajattelematta, mitä vahinkoa siten itselleni saatoin.

— Maailmassa on jotakin outoa, ennustavaa, Binili virkahti aivankuin ajatuksiini tarttuen, kun telttamme luona olimme laskeutuneet satuloista ja soturit ottivat korskuvat hevosemme huostaansa. — Kaikki juhdat olivat levottomia. Yksikään peto ei ärjähde vuorilla tai leirin ympärillä. Ihmeellistä — shakaalit ja hyeenatkin ovat vetäytyneet piilopaikkoihinsa! Olisiko tuo meluhhalainen kauppamies ollut oikeassa? Mutta — minähän tunnen jalkapohjieni alustan vapisevan!

Hän oli oikeassa, sillä minäkin tunsin maan hiljaa tärisevän. Kun satuin katsahtamaan telttavaatteeseen ja -keppeihin, näin niiden yhtä mittaa värisevän. Se näkyi kuutamossa selvästi. Ovivaate liehui edestakaisin. Minua vastaanottamaan tulleiden orjattarieni kasvot olivat totiset. Samanlaisilta näyttivät kaikki lähellä olevat ihmiset. Meluhhalainen saattoi olla oikeassa. Telttamme oli kuitenkin kedolla, jossa ei ollut minikäänlaista vaaraa. Tämän todettuani menin orjattarieni auttamana riisuutumaan ja kohta kävin vuoteeseen yrittääkseni uneen pääsemisellä viihdyttää rauhattoman sydämeni lepoon. Binili tuli telttaan, riisuutui ja heittäydyttyään viereeni väsyneenä nukkui heti. Häntä ei huolettanut uhkaava maanjäristys, ei kuolema, ei mikään ihmistä koskeva asia. Ihmettelin, minkälaisista tarveaineista hänet olikin mahdettu rakentaa, sillä hän tuntui olevan vahvempi kuin tarujen Gilgamesh, josta runo lausui, että »kaksikolmannesta hänestä oli jumalaa vallan, yksikolmannes ihmistä».

Seuraavana päivänä rupesi erämaan taholta ajautumaan tummia, kuumia pilviä, jotka varjostivat sekä vuoren että piiritetyn kaupungin niinkuin raskas, mustanharmaa kamelin-karvavaippa. Hautova lämpö lisääntyi puolipäivään mennessä niin kauheasti, että lukemattomia sotureita kaatui raskaissa varusteissaan pyörtyneinä maahan. Toisen vartiohetken loppupuolella vuoristosta alkoi kuulua raskasta jylinää, joka kuulosti siltä, kuin siellä olisi ukkosenpauhun alla haukkua louskuttanut valtava koiralauma, joka edestakaisin juostuaan päätti lähteä kohti Babagrua. Kiemuroiva salama iski taivaasta ja piirsi savuavan vaon ketoon, surmaten kaksitoista kamelia ja kolme sotilasta. Vuori kumisi lakkaamatta. Yhtenä hetkenä siitä suistui jättiläismäinen lohkare virtaan ja salpasi sen veden, kunnes tämä paisuttuaan ja törmään asti ulotuttuaan kohisten peitti lohkareen ja sen yli syöksyen jatkoi tietään.

Piiritetty kaupunki oli tumman ja synkän näköinen, sillä aurinko oli peittynyt tuulen kuljettaman hiekan taakse. Kauhistuneita sotilaita juoksi kedolla yrittäen hillitä pakokauhun valtaamia juhtia, jotka tallaten ihmisiä jalkoihinsa hirnuen, korskuen ja mylvien ryntäilivät joka puolelle. Hillitön ihmisten melu, elukoitten hätä ja ukkosen jylinä sekaantuivat toisiinsa niin ahdistavana pauhuna, että pitelin korviani seistessäni orjattarieni keskellä teltassani. Binili oli ratsastanut etuvarti-joitten luokse. Telttavaate kahisi myrskynpuuskista. Maan vapiseminen tuntui jo niin selvästi, että miltei hoipertelin.

— Herratar, nyt me kuolemme! kiljuivat orjattaret tarttuen peloissaan toinen toisiinsa joka kerta, kun ukkonen jylisi tai maa vapisi entistä kovemmin.

— Pitäkää suunne kiinni, ellette tahdo ärsyttää jumalia entistä suurempaan vihaan! kiljaisin heille vastaan. Moko-matkin! Olin muutenkin rauhaton ja peloissani, pitikö heidän vielä sitä lisätä! Mehän olimme kedolla. Vain jumalien sin-koama tulinuoli saattoi meitä vahingoittaa, mutta muuten olimme turvassa, koska luonamme ei ollut mitään sellaista, joka maan vavahtelusta kaatuen olisi voinut meidät surmata.

Äkkiä alkoi kuulua kovaa kohinaa. Luulin rankkasateen vuotavan pilvistä, sillä telttavaate rapsahteli kuin pisaroitten iskusta. Mieheni kastuisi likomäräksi. Kohta tämän jälkeen huomasin erehtyneeni. Se ei ollutkaan vettä, jota taivas syöksi päällemme, vaan hurjasti kiitävää hiekkaa, joka sihisten, sähisten ja napsahdellen paiskaui telttaa vasten ja kinostui tuulen puoleisen seinän juurelle. Toisella puolella paukkui vaate niin kovasti, että pelkäsin sen joko irtoavan kiinnikkeistään tai halkeavan.

— Käskekää joku mies tutkimaan telttaa! huusin orjattarilleni. Heidän silmänsä pyörivät päässä kuin kovakuoriaiset, ja he olivat haluttomia lähtemään palvelijoitten telttaan. Temmaten ruoskan vuoteelta annoin sen siiman iskeytyä muutamahan selkään. Uikuttaen joku orjatar ryntäsi hiekkamyrskyyn. Kohta miehet vahvistivat ulkopuolelta telttaa. Tuskin se oli tehty, kun hietasade äkillisesti lakkasi ja jätti jälkeensä muutaman silmänräpäyksen kestävän enteellisen hiljaisuuden. Maa vapisi yhä rajummin. Se oli nyt muuttunut kuin tuskasta kouristelevaksi eläimeksi, joka paikalleen sortuneena kamppaili kuoleman kanssa. Vuori Babagrun takana jymisi ja halkeili. Ajattelin, mitä kaupungissa tapahtui. Tämän kaltaisen järistyksen täytyi rikkoo sen taloja.

Ovivaate riuhtaistiin äkkiä syrjään, ja sisään ryntäsi hätäinen upseeri, jonka tunsin mieheni alipäälliköksi. Olin kivahtaa

hänelle harmini moisesta röyhkeästä sisään tulosta, mutta hän ehti ennen minua läähättää:

— Herratar, missä on ylimmäinen juomanlaskija?

Säpsähdin hänen ääntään. Se oli levoton, kiihkeä, pyytävä. Säpsähdin myös sitä, missä mieheni mahtoi olla, koska hänen upseerinsa eivät tietäneet hänestä mitään, vaan luulivat hänen olevan täällä. Oliko tapahtunut onnettomuus?

— Etkö tiedä, missä herrasi on? kysyin. — Miksi haet häntä?

— Babagrun punaisen portin pylväät ovat murskautuneet ja muuri on monesta kohdasta haljennut. Kaupunkilaiset ovat jättäneet siihen tyhjän paikan, sillä peloissaan he pakenivat.

— Murhatun Tamuzun tähden, mitä puhutkaan, mies? huudahdin. Ensiksi en käsittänyt tiedon suurta merkitystä, mutta kohta välähti mieleeni, että puolustajien joukossa portin luona vallinneen sekasorron vuoksi mieheni joukot kenties voisivat murtautua kaupunkiin. Miksi Binili ei nyt ollut täällä, vaike-roin. Miksi hänen pitikin kadota jonnekin? Babagrulaiset ehtisivät selvitä hämmingistään, ja silloin olisi tilaisuus mennyt hukkaan. Voi, jumalat, tässähän oli hänen pelastuksensa — ja korkea arvonsa, huomasin lisääväni ajatuksissani, vaikkei tuo tartanin arvo tällä hetkellä tuntunutkaan tärkeältä. Hän pelastuisi. Samalla pelastuisivat kaupunkilaiset verilöylyltä, sillä kuninkaan lupaama viikkohan ei ollut vielä loppuunsa kulunut. Vielä yksi päivä oli aikaa.

Tuhannet ajatukset, polttavat kuin tulesta nostettu rauta, syöksyivät salamoina sydämessäni, ja epätoivoisesti vaike-roin, miksi Binili oli poissa. Hän oli poissa. Mutta — olin jäh-mettyä tämän ajatukseni salpaavasta mahdollisuudesta — eikä joku voinut olla hänen sijaisenaan, kärkeä hänen puoles-taan? Enkö minä voinut rientää mieheni kunnian ja hengen tähden taisteluun ja särkeä kaupungin portin? Osasinhan käyttää jouta, keihästä ja miekkaa, ja olin oppinut komen-tamaan sotureita, sillä mieheni ammatti oli väkisin tarttunut minuunkin hänen siitä alinomaa puhuessaan.

Mieleni täytti kuuma kiihko ja silmistäni leimahti tuli Kohottaen pääni ylpeästi pystyyn virkoin:

— Odota teltan edessä! Tulen kanssasi.

Nopeasti käskin orjattaret auttamaan ylleni haarniskan, kypärin ja miekan. Kun näin oli tehty, riuhtaisin kilven vasemmalle käsivarrelleni, heitin jousen ja nuolikotelon olkapäälleni sekä tartuttuani keihääseen ryntäsin ulos. Yhdessä upseerin kanssa aloin juosta sitä etuvartiota kohti, mikä oli lähinnä porttia. Katsahdin muurille. Osa porttitornia oli sortunut. Muutamia babagrualaisia juoksenteli siellä täällä rikkoutuneen muurin harjalla, mutta heitä ei ollut monta, ennen kuin noin sadan sylen päässä, missä kiireesti laitettiin särkyneeseen muuriin selkätiiliä.

— Herratar, emme uskalla hyökätä, vaikka tilaisuus onkin hyvä, puhui upseeri juostessamme ketoa pitkin niin nopeasti kuin saatoimme. Maa vapisi kuin meri aaltoillessaan. Kaupungista kuului katkonaista, epämiellyttävää jyrähtelyä, joka ilmaisi jonkin temppelin tai suuren talon luhistumista. — Heramme, ylimmäinen juomanlaskija, on poissa. Meillä ei ole lupaa.

— Minä annan teille luvan! huudahdin kiihkeästi. — Minä vien teidät portin luokse. Minä vastaan kaikesta mieheni edessä. Mutta totelkaa minua!

Tämän kaiken puhuin huohottaen, sillä varusteissa juokseminen ei ollut kovinkaan kevyttä touhua. Vaikka päivä oli hämärä kuin yö, vaikka salamat risteilivät kedon yli ja vaikka maa murisi ja tutisi, minä en välittänyt niistä. Babagru voitaisiin tänään valloittaa. Sitä ajattelin koko ajan.

Etuvartiolla juoksivat soturit meitä kohti. Katsoin ympärilleni. Tuossa oli joukko ryntäystikapuita — tuolla muutamia portinsärkijöitä, tässä innokkaita miehiä. Mitä enää tarvitsinkaan? Lähtekäämme. Hyökätäkäämme. Valloittakaamme Babagru tänään, jolloin taivas, maa ja vuoret järkkäyivät!

En tietänyt paljonkaan siitä, mitä tapahtui, mitä tein tai ajattelin. Upseerit juoksivat rinnallani kuin minua suojellen,

tuolla vyöryi liikkeelle panemani sotureitten armeija pitkiä tikapuita hilaten. Vasemmalla puolellani jymisivät portin-särkijöitten suuret puupyörät hätäisesti niitä vetämään valjastettujen hevosten rynnäessä naksuvin kavioiden kohti punaista porttia. Kuin äkkiä liikkeelle lähtenyt laine paiskauduimme porttia ja muuria vasten. Kuin huumaavassa unessa näin nousevat tikapuut, niitä pitkin ylös ryntäävät, putoilevat, veriset miehet, kuulin kuin kaukaa taistelun ryskeen, hurjan epätoivon ja rohkaisun huudot, portinsärkijän yksitoikkoisen kolinan sen hirren hakatessa punaista porttia; liukastuin johonkin tahmeaan, ruskeaan, kuulin haavoittuneen hevosen sydäntä vihlovan avunhuudon — upseerini ja sotilaani ulvoivat — sydämeni oli kuin hajalleen itsensä hakkaavaa tulta — punainen portti — punainen portti — mieheni, rakas Binili — sinun tähtesi — olen pelastanut henkesi — olen korottanut sinut tartaniksi — tule, armaani — ota — saalis haltuusi!

Kun havahduin, seisoin verisenä talon seinää vasten ja itkin. Joku upseeri piti minua olkapäästä. Edessäni humisi katkera taistelu. Toisella puolellani oli hajalleen hakattu punainen portti, toisella työntyivät soturini eteenpäin ja raivasivat tietään kauhistuneitten, epätoivoisesti taistelevien babagrulaisten keskellä. Olimme kaupungissa. Olimme ottaneet sen, kaataneet punaisen portin ja vyöryneet kuin murskaava meri lainehtimaan talojen väliin. Babagru — urhoollinen Babagru oli kukistunut. Kuka sen teki? Minä. Nainen. Minä, Ninigigu, mieheni ikuinen rakastajatar!

Pyyhiskelin käsivarrellani silmiäni, sillä en nähnyt hyvin. Kun katsoin kättäni, näin sen veriseksi. Olinko minäkin taistellut ja kaatanut miehiä, sitä en muistanut. Ruumistani särki, minua väsytti — tahdoin nukkua. Vieressäni oleva upseeri kysyi:

— Voitko nyt hyvin, herratar? Taistelit uljaasti kuin mies. Olit ihmeellinen.

Katsahdin raukeasti häneen. Taistelinko? Olinko ihmeellinen? Ihmeellisintä oli, etten muistanut tuosta valtavan unen kaltaisesta sisään ryntäyksestä mitään.

— Jumalat, täälläkö sinä olet? kuulin äkkiä jonkun huutavan luonani. Käänsin päätäni. Siinä seisoj Binili ihmetellen, suurin silmin. Katsoin häntä ja yritin hymyillä, viitata kädeläni katuä pitkin ja sanoa, että hän jatkaisi alkamaani työtä. Mutta en jaksanut tehdä mitään. Ruumiini herpautui. Vielä näin mieheni lähenevän minua ja suurenevan väsyneissä silmissäni jättiläismäiseksi, minua kohti kumartuvaksi epätodelliseksi varjoksi, sitten häipyi taistelun ja luonnonvoimien melu korvistani.

Taistelun lopun enteet olivat kuin mieletöntä, kauhistuttavaa painajaisnäkyä, jolle ei tuntunut olevan vastinetta missään. Maanjäristys, ukkosen jylinä, salamoiden risteilevä iskentä — hiekkamyrsky, lohkeilevan vuoren kumina, virran raivostunut kohina — kaikki sekaantui toisiinsa peloittavana kamppailuna. Taivaan, alisen maan ja virran jumalat olivat jumalia vastaan — kaupungissa syöksyi ihminen ihmistä vastaan — oliko tullut aika maan ja ihmisten murskautua manalan ikuiseen syleilyyn? Sen päivän ja seuraavan yön Babagru kesti, taisteli hyökkääjiä vastaan huojuvilla kaduillaan, luhistuvien talojen ja temppelien juurella ja soraksi hajonneiden muurien jätteillä. Veri syöksyi ojissa, lakkaamaton tuskanhuuto ja kamppailun melske pysytteli raskaana pilvenä talojen yllä, ja tämän tästä valkoinen salama syöksähti taivaasta. Yhä kauemmaksi tunkeutuvat assurilaiset jättivät valtavia kaatuneitten kasoja taakseen. Ylimmäinen tallimestari oli lähettänyt armeijansa auttamaan miestäni, ja ennen kuin yö tuli, kuninkaan omakin armeija marssi kaupunkiin kukistamaan babagrulaisten hurjaa vastarintaa. Eivät vain miehet, vaan myös naiset, lapset ja vanhukset puolustivat kotejaan ja kaatuivat niiden eteen. Vasta seuraavan aamun lähestyessä kamppailu alkoi vaimeta. Yöllä maanjäristys lakkasi, jättäen kedolle merkilliseltä tuntuvan hiljaisuuden. Taivaan pilvet rupesivat hajoamaan, kohta näkyivät kuun kalpeat kasvot niiden takaa, ja vuorella ulahteli ensimmäinen shakaali hiipiessään ulos pesästään.

Vähän ennen päivännousua heräsin teltassani ja katsoin

ympärilleni. Kaikkialla oli hiljaisuus. Vain Babagrusta kuului kohinaa ja puuskittaista huutoa. Binili oli varmaankin koko yön ollut satureineen jalkeilla ja jatkanut minun alkaamani valloitusta. Hänen täytyi olla sangen väsynyt. Tuskin hän oli saanut mitään ruokaakaan koko aikana. Tätä ajatlessani minusta tuntui, että minun täytyi lähteä hänen luokseen viedäkseni hänelle jotakin. Jostakin hänet kyllä löytäisin, ellei — sydäntäni vihlaisi — hän ollut kaatunut.

Huusin viereisessä teltassa oleville orjattarilleni, ja he tulivat nopeasti luokseni, sytyttäen lamput ja ruveten auttamaan minua pukeutumisessa. Käskin heidän mennä miesten teltassa olevan hovimestarini luokse ja tuoda hänen varastostaan leipää, lihaa, hedelmiä ja parasta viiniä, viedäkseni ne herrallemme kaupunkiin.

Vähän ajan kuluttua astelin kolmen miespalvelijani seuraamana kohti rikkomaani punaista länsiporttia. Päivänkoittoon oli hetki aikaa. Vielä oli pimeä. Näin kaupungin yöllä syttyneen palamaan. Punaiset pilvet nousivat tuprahteluina muurien takaa, värittäen taivaan. Mitä lähemmäksi porttia tulin, sen suuremmaksi edestäni kuuluva parku paisui. Minusta tuntui, kuin olisin jollakin lailla palanut. Tuntui kuin olisin tuskallisissa ajatuksissani ja eilisessä teossani siirtänyt itseni jonnekin kaukaisuuteen, jossa minua ei koskenut mikään muu kuin minä itse ja mieheni. Jumalat varjelkoot minua olemasta kova! Mutta tuntui kuin kaupungin parulla ei olisi mitään yhteyttä minuun. Sehän oli sotaa — vain sotaa —, jonka babagrulaiset olivat itse hankkineet turmiokseen.

Mutta noin en saanut ajatella — en tahtonut ajatella noin! Ja kuitenkin totesin tapahtumat sellaisina kuin ne olivat: minä olin saattanut heimolaiseni vihollistensa käsiin.

Keltainen juova ilmestyi äkkiä kaupungin itäisen muurin ylle. Vuoren rikkoutunut selkä alkoi vaaleta. Päivä nousi. Olin jo portilla ja astuin kaupunkiin ruumiiden ylitse. Kaikkialta näin, kuinka luja vastarinta oli ollut. Assurilaisten mieshukka oli hirvittävä. Mutta myös babagrulaiset olivat

kärsineet kovasti. Sotilaitten, naisten, lasten ja vanhusten tallautuneet ruumiit olivat kuin valtavan laineen sivuun viskaamat, maaten talojen seinustoilla ja sisäänkäytävillä. Tämä oli kätteni julma työ, babililaisen naisen sukulaisuuden osoitus — jumalat, miksi minun olikin täytynyt tehdä tämä! Käänsin katseeni pois, ylös, etten näkisi rikkomaltani portilta alkanutta tuskien tietä. Vaikka tänne tullessani olin tietänyt, mitä kohtaisin, kuitenkin en enää tuntenut sodan suurta hurmaa niinkuin miehet — siinä minä olin toisenlainen kuin he. Syvä sääli ja katkera itseni syyttäminen kirveli sydäntäni. Vielä äsken olin ajatellut, että vain sotaa tämä oli, mutta nyt tiesin sen olevan muutakin — en uskaltanut mielessäni tunnustaa sitä, miksi se pohjimmaltaan osoittautui. Mutta toisin en ollut voinut tehdä. Taakkani oli ollut liian suuri ja monimutkainen ratkaistakseni sen paremmin. Jos ketä, jumalia saattoi syyttää, että tänään kaikki oli näin. Ellei heitä, oliko yksi ihminen syyllinen — minä? Eikö Babagrun hirvittävä kohtalo ollut koko ihmispaljouden pahuuden tulos?

Mutta — voi — mitä hyödytti tutkiskella onnettomuuteni syitä ja tekoni seurauksia, sillä ne olivat kaikesta huolimatta olemassa! Kaikki ihmiset olivat heikkoja ja pahoja, ja minä olin myös ihminen, nainen, jonka elämässä rakkaus mieheen oli kaiken määrääjänä. Työni oli sellainen kuin oli: paha.

Siellä täällä oli maanjäristyksen särkemä talo, jonka seinät olivat luhistuneet kasaan ja muodostivat röykkiön. Vaatteita ja talouskaluja näkyi raunion raoista, jokin kissa parkui mouruavasti ja kaipasi penikoitaan. Säikähtäneet kyyhkysset parveilivat lepattavin siivin pääni päällä harhaillessani siellä täällä miestäni etsien. Ei kukaan tietänyt hänestä mitään. Pelästys valtasi mieleni. Oliko Binili kaatunut?

Viimein näin hänet. Hän seiso i valkoisen temppelin portailla hoputtamassa miehiään, jotka yrittivät nujertaa viereisessä palatsissa epätoivoisesti puolustautuvia viimeisiä babagrolaisia. Temppelin kynnyks hänen takanaan oli punainen ja liukas. Sielläkään eivät ihmiset siis olleet saaneet olla rauhassa,

vaan sinnekin oli sodan surma seurannut heitä. Ah, tämän kaupungin onnettomuutta! Sukulaisenikin olivat kenties kuolleet, enoni ehkä jo siellä, missä minä tunkeuduin kaupunkiin. Tällaista oli sota. Miksi me sodimme — jumalat, voi, miksi me sodimme?

Mieheni puku oli repeytynyt ja tahrainen, hänen partansa hien ja tomun tuhrima, niin että se oli hänen leukansa alla kuin lapio ja kahnutti panssaria vasten. Kypäri oli isketty vinoksi, ja hänen oikea silmänsä oli musta kuin yö. Kun hän minut nähdessään hymyili, luulin ensin hänen irvistävän häijysti, ennen kuin älysin, että hänen naamansa oli niin kankea, ettei siihen syntynyt parempaa iloa. Noustuani hänen luokseen hän suuteli minua otsalle ja huulet vielä miltei otsassani kiinni karjaisi upseereilleen:

— Painakaa portti sisään!

Tätä seurasi kova rymähdys, ja assurilaiset tunkeutuivat taistellen porttiholviin. Puistosta kuului vähän aikaa hälinää, sitten se vaimeni. Babagrun valloitus oli päättynyt.

— Toin sinulle ruokaa ja viiniä, virkoin. — Olet nälissäsi.

— Missä ovat ruokasi? Toitko paistetun härän?

— En, toin kolmen miehen kantamuksen muuta, vastasin nauraen. Viittasin palvelijoitani käymään esiin. Välittämättä paikasta Binili harppasi heidän eteensä ja alkoi molemmin käsin kahmia ruokaa suuhunsa.

— Onko kuningas jo kaupungissa? kysyin, mutta hän pudisti päätään.

— Maanjäristyksen kestäessä hän vaatteella kasvonsa peittäen huusi jumalia kauhistuneitten pappiensa keskellä ja sen jälkeen on ylikuohilaansa kanssa uinut viinissä, Binili vastasi syödä murtaen innokkaasti. Kääntyen syrjittäin hän oikeassa kädessään olevalla lampaanluulla viittasi eräälle upseerilleen, joka seisoi temppelin portaiden toisessa laidassa. Tämä astui luoksemme, kädessään iso ja jyrkästi tehty avain.

— Anna avain vaimolleni, sillä hän se kukisti kaupungin!

hän murahti syöntiään jatkaen. Hämmästyneenä katselin upseerin käteeni pistämää avainta.

— Kaikki jumalat muistakoot vaimosi, jokainen assurilainen häntä ylistäköön! upseeri lausui kunnioittavasti. — Hoi, miehet, tässä on hän, josta kuninkaamme armeija puhuu miehestä mieheen: Babagrun kukistaja, herramme ylimmäisen juomanlaskijan ihana vaimo!

Portaiden juurella olevat soturit katsoivat minua suu auki, hämmästyneinä. Mutta sitten he alkoivat huutaa, ja huusivatkin niin innokkaasti, että käsillä peitin korvani. Binili hymyili karusti.

— Kaikki puhuvat sinusta, hän huomautti.

— Mutta mikä tämä on? kysyin avainta tarkoittaen.

— Sekö? Se on Babagrun pääportin avain ja merkitsee kädessäsi sitä, että kaupunkilaiset ovat sinun voittamiasi.

— Mitä minä tällä teen?

— Kuninkaamme saapuu kohta kaupunkiin ottaakseen saaliin haltuunsa. Menemme häntä vastaan suurportin ulkopuolelle, ja siellä annat avaimen valtiaalle, mieheni selitti. Hän oli nyt syönyt tarpeekseen ja juonut pienen ruukullisen viiniä. Katselin tarkasti häntä.

— Minua ei huvita mennä kuningasta vastaan, sanoin. — Etkö sinä voi luovuttaa hänelle avainta ja kaupunkia?

— Tapa on sellainen, että se, joka valloittaa kaupungin, on satureineen kuningasta vastassa tämän tullessa kukistettuun paikkaan. Kaikki sotilaat tietävät, että sinä murskasit punaisen portin ja toit armeijani sisään. Kunnia kuuluu sinulle. Pane siis avain vyöhösi! Kohta meidän on lähdettävä herraamme vastaan.

Binili puhui rauhallisesti, mutta sydämessäni oli jotakin omituista, ikäänkuin aavistelevaa pelkoa. Se sama tuska, joka oli kouristanut mieltäni silloin, kun näin Babagrun ensimmäisen kerran, tuntui ponnistelevan sydämessäni päästäkseen jollakin lailla varoittamaan minua. Jälleen tuntui siltä, että minun piti paeta — paeta, eikä viivytellä sijoillani. Minun ei

pitänyt mennä kuningasta vastaan. Minun piti lymytä johonkin — mitä varten, sitä en osannut selittää, mutta siltä minusta tuntui.

— Mikä sinun on? kuului mieheni huolestuneesti kysyvän. Ei mikään! vastasin päätäni pudistaen. Olin ehkä väsynyt. — Annan käskyn upseereille, että he kokoavat armeijani — paljon siitä viime yönä menetin miehiä — mennäksemme suurportin ulkopuolelle. Odota tässä!

Hän laskeutui alas ja viittoiltuaan luokseen joukon upseereita käsiään levitellen alkoi jakaa näille määräyksiä. Hevosia talutettiin esiin, ja upseerit nousivat niiden selkään, karauttaen kuka mihinkin. Kohta rupesi sieltä täältä saapumaan sotilaita, joissa jokaisessa oli ankan taistelun merkkejä, ja kokoontumaan portaiden edessä olevalle pienelle torille. Kun viimein upseeritkin olivat palanneet ja järjestäneet rivit, mieheni kutsui ylimmät apulaisensa luokseen ja selitti heille, mihin lähtisimme. Kuultuaan kaikki hänen sanottavansa upseerit rupesivat katselemaan minua. Heidän silmäyksensä olivat ihailevat. Kenties minä kypärineni, rintapanssareineni ja miekkoineni heistä näytin uljaalta ja merkilliseltä, mutta omasta mielestäni olin hyvinkin mitätön. Sillä jokin tulevaisuuteen kohdistuva pelko sai minut toivomaan, että voisin kenenkään huomaamatta livahtaa pakoon ja palata leiriin telttaani.

Voi — jos niin olisin tehnyt, mitä olisikaan tapahtunut?

— Mutta, kunnioitettava rabshaqe, komentajamme, onko soveliaista, että ihana vaimosi, joka antaa kuninkaamme käsiin Babagrun, mitä yksikään mies ei kyennyt valloittamaan, marssii tai ratsastaa kanssamme? muuan upseeri kysyi kumartaen. En oikein ymmärtänyt, mitä hän tarkoitti. — Katso, viereisessä palatsissa, joka oli kaupungin kuninkaan — hän makaa kuolleena puutarhassaan —, on kultainen kantotuoli. Salli siis meidän kunnioittaa ihanaa kaupungin kukistajatarta siten, että me upseerit kannamme häntä tuolissa kaikkien edellä! Se on hänelle meidän ihailumme osoitukseksi.

— Olkoon niin. Hän onkin väsynyt, Binili vastasi harmik-

seni. Oh, olisi päästänyt minut menemään telттаamme, niin olisin ollut iloisempi!

Mutta en voinut vastustaa tapoja enkä ihastunutta armeijaa. Alistuin siis, vaikka aavistinkin jollakin oudolla tavalla, että pakenemiseni olisi tänä hetkenä ollut parhainta, mitä saatoin tehdä. Nousin portaiden juurella kultaiseen kantotuoliin, jonka kahdeksan upseeria kohotti olkapäilleen. Sotilaitten huudellessa iloisia ja ylistäviä sanoja minulle minä armeijan etunenässä kulkien lähdin suurportille päin. Takanani ratsasti Binili yönmustalla hevosella, hänen jäljestään tuli joukko upseereita ja näiden jäljestä vuorostaan mieheni armeija. Kapeita, mutkittelevia katuja pitkin soluen, mennen yli torien tai kenttien, ohi maanjärityksen sorruttamien talojen, ruumiskasojen ja palavista taloista työntyvien savupilvien me vitkalleen vaelsimme eteenpäin, kunnes melskeemme täytti suurportin pitkän holvin, joka oli monin isieni jumalien tai pyhien eläinten kuvin somistettu. Asetuimme ulkopuolella olevalle kedolle, tuhoutuneitten muurin- ja portinsärkiöitten läheisyyteen. Jonkin matkan päässä oli kuninkaan komea telttä.

Seisoin mieheni vieressä. Heti takanamme olivat kaikki hänen upseerinsa ja näitten takana sotilaat. Rikkoutuneita aseita lojui kaikkialla maassa. Vaikka ruumiita hautaavia orjia kuljeskelikin joka puolella lapioineen kuoppia kaivamassa, monet kaatuneet lojuivat vieläkin mitä omituisimmissa asennoissa kedolla. Korppikotkat kaartelivat ilkeästi kiljuen ja kähisten ilmassa niiden yllä ja toisinaan syöksähtivät alas kuin mustat nuolet. Aivan lähellämme makasi kaunis, upeakoristeinen, nähtävästi jonkun korkean upseerin kermankarvainen hevonen pää taipuneena toista ojennettua etujalkaa vasten. Sen vatsassa oli ammottava haava, ja tuskissaan eläinparka oli luultavasti purrut kielensä poikki, koska punainen juova oli pursunnut sen huulille ja jähmettynyt siihen. Säälin tuntein käänsin katseeni siitä pois. Takanani nousi Babagrun kirpeä tuhosavu heleänsinistä taivasta kohti, missä leivosten laulu helisi ihmisten pahuudesta tietämätönnä. Pahan olon

tunteeni lisääntyi. Tuntui siltä, että kaiken sen tähden, mitä olin tehnyt onnettomille babagrualaisille, saisin maksaa raskaan hinnan. Miten joutuisin sen suorittamaan, siitä en ollut selvillä, mutta jollakin lailla se tuntui liittyvän aikaisemmin kokemaani mitattomaan kauhuun. Teki ihminen mitä pahaa hyvänsä, aina hän sai sen jotenkin korvata. Vaikea oli ihmisen tie hänen asuinsijoillaan, ja hänen tekonsa olivat teräviä kuin miekat, sillä tekipä hän niin tai näin, aina hänen kätensä jäljillä piileskeli pahaa.

Ajatukseni olivat niin moninaiset, etten paljonkaan muistanut, mitä varten oikeastaan seisoin tässä. Joskus olin tahtonut nähdä kuninkaan, jonka ikeessä huokaili paljon kansoja ja jonka korkea sana joko ylensi ihmisiä tai syöksi heitä kuoleman syvyyteen. Hän oli ollut mielestäni voiman kuva, jota olin oppinut salaisesti palvelemaan jumalana. Nyt hän ihmeekseni ei tuntunut minusta paljon miltään. Olivatko siihen syynä leirissä kuulemani ivalliset puheet ja upseereitten katkeruus, sitä en tutkinut, mutta siten vain oli. Tiesin kyllä, että hänen mahtinsa tunkeutui maan äärestä toiseen, liikutellen tuhansia miehiä käsittäviä armeijoita, murskaten kaupunkeja ja lukien saaliikseen loppumattomia orjajonoja. Mutta sittenkin jäin hänen vallalleen kylmäksi ja kuivaksi. Pilkallisesti arvelin, että Babagru oli hänen mahtavan voimansa täydellisin kruunu. Se kuvasi parhaiten, miten hänen voimakkuutensa laita oli. Nainen oli hänen puolestaan tehnyt työn, tuon Assurin väkevän härän kykenemättä sitä suorittamaan. Miten ihmeellistä tämä olikaan!

Vaikka seisoinkin paikallani upseereitten ja sotilaiden ihailemana ja ihmettelemänä valloittajattarena, ei sydämeni riemuinnut. Vaikka hiljaisesti iloitsinkin mieheni hengen pelastumisesta ja hänen tulevasta korkeudestaan, takanani olevien heimolaisten veri ja vapaus samensi sydämestäni kaikki valoisat tunteet. Tämän tästä huokasin syvään. Lisäksi olin yhä enemmän ja enemmän kiusautunut siitä, että minun piti odottaa kuningasta. Liikuttelin ehtimiseen jalkojani. Helle ja sei-

sominen vaivasivat minua, sillä en suinkaan ollut tottunut sotamiesten lailla seisomaan polttavassa päivänpaahteessa kypäri ja rintapanssari ylläni. Minua miltei huimasi. Miksei kuningaskaan, tuo ihmisen pieni poika, jo suvainnut tulla? Jos hän tahtoi jaksaa ylpeillä kukistaneensa Babagrun, piti hänen jaksaa ensin ottaa kaupunki vastaan! Seisoin ja odotin. Silmäni olivat miltei kipeät kirkkaaseen ketoon tuijottamisesta. Vieressäni örähteli ja köhähteli Binili mustaksi iskettyine silmineen ja kankeine lapiopartoineen, joka ilkeästi äänellen raaputti hänen panssariaan. Takanamme haisivat sotamiehet hielle ja muullekin, rupatellen puoliääneen kaikenlaista joutavaa.

Jospa minä olisin tuona pitkältä tuntuvana kärsimättömänä ja levottomana hetkenä tietänyt, mitä minun piti tehdä, sen olisin suorittanut viipymättä! Jättämällä odottamisen sikseen ja palaamalla leiriin olisin kenties muuttanut monen ihmisen kohtalon. Mutta sen tietäminen, että minusta kuultuaan kuningas tahtois nähdä minut, pidätti minut yltyvästä malttamattomuudestani huolimatta paikallani. Olipa kuningas mielestäni kuinka väheksyttävä tahansa, hänen voimaansa minun täytyi kunnioittaa välttyäkseni hänen vihaltaan. Vaikkei hän minun leirissä ollessani ollutkaan osoittanut ylistettävää taitoa pienten kaupunkien valloittamisessa, hänen taitonsa masentaa ja murskata ihmisiä oli kuitenkin hyvin huomion arvoinen juttu. Sitä minun piti ajatella. Rauhani ja mieheni tartaninviran tähden minun täytyi jaksaa seistä horjuvilla jaloillani ja tuijottaa silmäni kipeiksi häikäisevässä auringonvalossa.

Seisotettuaan meitä paikallamme niin kauan, että olimme pökertymäisillämme joka ainoa, herramme ja valtiaamme, Assurin mahtava kuningas viimeinkin lähti luoksemme, ajaen upeissa taisteluvaunuissa, joiden etusarveen hän ajan viressä seisten nojasi molemmin käsin. Kaksi kermankarvaista hevosta veti vaunuja. Hänen takanaan ratsasti joukko korkeita upseereita ja hänen aina mukana oleva ylikuohilaansa,

jonka tiedettiin työntävän nokkansa joka asiaan saadakseen sen sekoitetuksi. Hevosten juostua lähemmäksi näin kuninkaan pukimet. Päässään hänellä oli auringon lailla säihkyvä kultainen kypäri, yllään voinvärinen ihokas, pitkäliepeinen miehenhame ja lyhyt rengaspaita ja jaloissaan helmin koristellut sannikkaat sekä hihnakierteiset sukat.

Hevoset olivat jo pysähtyneet eteemme ja rynnänneet takajalkojensa varassa pystyyn. Kun ne asettuivat liikkumattomiksi ja hovi herrat olivat ehtineet vaunujen luokse, meihin katsomatta kuningas loi tuikean katseen Babagruun ja riemuitsevalle äänellä huudahti:

— Uhmastasi huolimatta kuitenkin kukistin sinut, Babagru! Kuin väkevä sonni minä tulin ja murskasin sinut!

Tyrmistyneenä ja alahuuli ulos työntyneenä tuijotin häneen. Hoh, niinkö se olikin? Hänhän se kukistikin kaupungin, en suinkaan minä tai mieheni. Närkästymiseni oli herännyt, mutta en uskaltanut hiiskahtaa mitään ollakseni pilaamatta mieheni asioita. Tarkastelin kuningasta. Hän tuntui olevan sangen korskea ja mahtinsa tietävä mies, jolle nöyryys oli vierasta. Suunnilleen viidenviidettä ikäiseltä hän näytti, oli voimakasvartalainen, mutta kuitenkin solakka. Mutta liian punainen hän oli. Hänen hiuksensa olivat ärsyttävän punaiset, kasvot olivat punaiset ja — näin sen nyt tarkkaan — silmätkin vivahtivat punaiseen. Olipa hänessä väriä, jota hän oli hankkinut viinillä lisää! Hänen kasvonsa näyttivät hymyileviltä, mutta tuo hymy oli kuin kissan nauru, sillä se tuntui peloit-tavan petolliselta. Parta ja hiukset olivat huolellisesti käher-retyt. Hänen vaatteittensa hyvä haju tunkeutui sieraimiini ja poisti takanani polvillaan olevien sotamiesten omatuottoi-sen hajun, joka pahasti oli kuvottanut vatsaani.

Tuona hetkenä en tietänyt, pidinkö kuninkaastamme vai en — se selvisi minulle vasta tulevana aamuna, jolloin ylpeän valloittajattaren sijasta olin häväisty, murtunut nainen. Ehkä halveksin häntä enemmän kuin pidin hänestä.

Hänen huudettuaan ylvästelevät ja suurta tyhjyyttä

uhkuvat sanansa mieheni sanoi kädellään kaupunkia osoittaen:

— Herra, kaupunkisi portit ovat avoinna sinun kuninkuutesi sisään menoa varten! Olen käsenyt laittaa Babagrun ylpeydessään sokaistuneen ja rangaistuksensa kohdanneen kuninkaan palatsin kuntoon sinun ylevän oleskelusi paikaksi.

— Rabshaqe, toimesi ovat olleet hyvät, hän vastasi enemmän ulkonaisesti kuin sisäisesti iloiten, mistä päättelin hänen olevan harmissaan sen vuoksi, ettei hän komeista vannomisistaan huolimatta ollut kyennyt suorittamaan sitä, minkä hän sai vastaanottaa toiselta — vieläpä naiselta. Hän oli kaikin puolin petollinen ja osasi teeskennellä iloa silloinkin, kun suuri närkästys kaiveli hänen sydäntään. — Pyydä minulta palkintosi, sen annan sinulle!

— Kuninkaani, en suinkaan minä sitä pyydä! rehellinen Binili harmikseni virkkoi — ja tiesin miten hän jatkaisi. — Enhän minä, vaan vaimoni hallitsee kaupungin avainta. Hän valloitti Babagrun sinun nimesi kunniaksi. Hän siis pyytäköön.

Ihmettelin, miksi hän noin puhui, sillä hänenhän oli armeija, ja hänhän teki suurimman työn. Minä olin ainoastaan murskauttanut punaisen portin ja johdattanut väen sisään. Olisinhan voinut siitä huolimatta menettää taistelun. Säpsähtäen näin kuninkaan iskeneen katseensa minuun. Mielessäni kohahti uhmaa, sillä en suinkaan aikonut pelätä häntä. Kohottaen pääni kopeasti pystyyn katsoin häntä silmiin.

— Olen kuullut sellaisesta jumalien suorittamasta ihmeestä, että nainen miesten sijasta mursi babagrulaisten uhman, kuningas virkahti. — Ja tässäkö hän on, sinun urhoollinen vaimosi, ylimmäinen juomanlaskija?

— Minä se olen, herramme, vastasin mieheni puolesta kylmästi ja ylhäisesti. Kuninkaan ei pitänyt luulla, että minä naisten tavoin lannistuin hänen punaisen katseensa edessä ja unohdin itseni niin pahoin, että antaisin aiheen uskoa minua heikoksi. — Tässä on kaupunkisi avain! Jumalat ovat olleet puolellasi.

— Ovat — totisesti, hän mutisi ikäänkuin käyttäytymiseni hämmästyttämänä ottaessaan kädestäni avaimen ja pannessaan sen vyöhönsä. Hänen katseensa ei koko aikana kääntynyt minusta. Punertavine silmineen hän ahmi vartaloani päälakeni huipusta varpaisiini asti, ja tässä hänen katselemisessaan oli jotakin niin suuresti minua loukkaavaa, että olin vetäytyä Binilin turvallisen selän taakse. Ellei hän olisi ollut kuningas, meidän herramme, olisin antanut vihani kuohahtaa ja iskenyt häntä kämmenelläni päin kasvoja. Niin häpeämätön hänen silmäilynsä oli. Poskeni arpea poltti. Mutta en voinut paeta, vaikka halusinkin tehdä niin. Olin korkean ylimyksen vaimo, Babagrun valloittajatar ja vapaa nainen, mutta tänä hetkenä tuntui siltä, että seisoin kuninkaan edessä kuin kaupan oleva portto. Ei hän, ihminen, minua siinä pystynyt pidättämään. Hänen mahtinsa minut jähmetti paikalleni ja esti pakoni. Ja niin minun täytyi olla siinä.

— Ovat — totisesti, hän lausui toistamiseen. — Sinä, hän äkkiä viskasi minulle, — sopisit rinnalleni Assurin kuninkaiden-tuolille! Tuollainen pitää kansojen herran vaimon olla! Rab-shaqe Binili, puolisosi on ihana! Jumalat ovat pitäneet käsiään sinun päälläsi. Mutta menkäämme kaupunkiin, joka saa itkeä pahojen töittensä tähden!

Silloin viime hetkessä muistin babagrulaiset ja ahdistuksen rynnätessä sydämeeni huudahdin:

— Kuninkaani, kuule minua! Pyysit miestäni anomaan palkintoa. Hän jätti anomisen minulle. Etkö olekin luvannut, että jos Babagru antautuu ennen viikon kulumista, sinä säästät kaupunkilaisten hengen? Minä rukoilen nyt sinua: armahda siis jäljellä oleva väki! Se on minun omaa kansaani.

Minuun kummallisesti, ehkä pilkallisesti vilkaisten hän vastasi:

— Pyyntösi ei toden totta ole kovinkaan suuri! Miksi rukoilet kurjien kaupunkilaisten tähden, vaikka he ovatkin kansaasi? Mutta koska lupasin, niin täytän pyyntösi. Säästyköön siis kaupungin väen henki! Etkö muuta osaa pyytää?

Kun hän näin puhui hiukkanen ivaa äänessään, minusta tuntui, että hän luuli pelästyttäneensä minut hervottomaksi, niin etten uskaltanut puhua kuin hädissäni. Miten minun ole-mattoman pelästymiseni laita oli, sen tahdoin hänelle osoittaa. Sen vuoksi jatkoin:

— Muistutan sinua myös siitä, että olet luvannut korottaa tartaniksi sen upseerin, joka antaa käsiisi Babagrun.

— Hän ei ollutkaan mies! Teenkö naisesta ylipäällikön? Hoho! Hän nauroi pitkään ja kaikuvasti, niin että vedet putoilivat hänen silmistään. Myös kaikki ympärillämme olevat upseerit purskahtivat hohottamaan. Oloni tuntui hiukan ilkeältä ja olin hämmentynä, mutta sitten tiuskaisin:

— Minä en sinun tartaniksesi pyrikään! Ota huomioon, että armeija, jonka avulla mursin portin, oli mieheni! Mieheni vei työni loppuun ja kukisti kaupungin. Jos olet oikeamielinen, niin tiedät, etten ehdota mitään väärää, jos huomautan lupauksesi nyt koskevan häntä!

Näin minä sanoin.

— Olet ihailtava nainen, hän vastasi kauan aikaa katseltuaan minua, tällä kertaa ikäänkuin kunnioittavasti. Hänen äänensäkin oli ollut omituisen hiljainen, hivelevä. — Olet rohkea, ja tiedät, mitä teet. Kaikki mitä pyysit, minä annan sinulle. Koskaan et unohdu mielestäni, sinä Assurin naisten suurin!

Hän viittasi ajajalle. Kermankarvaiset hevoset syöksähtivät vauhtiin, ja kohta kumisi suurportin holvi vaunujen jyristessä sen läpi upeiden hoviherrojen seuraamana.

— Mieheni — tartani Binili, kuiskasin. Polviani hervotti, ja olin iloissani, että kiusalliseksi käynyt kunnianosoitus oli ohitse. Toiselta puolen kuitenkin olin sanomattoman masentunut, sillä kuninkaan häpeämätön vartaloni tarkastelu vai-vasi vieläkin sydäntäni. Mitä hän oli tarkoittanut tehdessään niin — vai oliko hän aina sellainen naisen nähdessään? Hänen punaiset kasvonsa ikäänkuin vieläkin leimusivat edessäni ja saivat poskeni punastumaan häpeästä. Joskus olin kuvitellut

hänen olevan ylevä, puolittain jumalien kaltainen mies, mutta nyt olin kohdannut ainoastaan ihmisen alhaisen pojan, jonka kasvoilla oli palanut rietasta hekumaa. Sen sijaan, että tuo mies olisi ylistänyt naista hänen suuresta teostaan, hän oli ajatellut jotakin muuta, jolla ei ollut kaupungin valloittamisessa mitään tekemistä.

Kun upseerit kantoivat minua kultaisessa tuolissa leiriin — mieheni oli mennyt armeijoiheen takaisin kaupunkiin —, uusi tuskallinen, selittämätön ahdistus vaivasi mieltäni. Sen tutkimisesta en hyötynyt mitään, sillä en ymmärtänyt vaivaani, vaikka toisin ajoin sen käsittäminen olikin miltei käteni ulottuvilla. Samanlaista tuntemattomuutta, pohjattomuutta ja kauhistuttavaa tässäkin oli, niinkuin oli ollut ensimmäisen kerran Babagrun nähdessäni minut kohdanneessa tunteessa. Pelkäsin jotakin. Olin levoton. Mutta en tietänyt miksi. Mitä oikein oli tulossa? Sillä jotakin tapahtumia oli synty-mässä kohtalon kiviseinäisessä työpajassa.

Voi, kunpa olisin päässyt kotiimme Ninuaan! Siellä olisin voinut rauhoittua ja unohtaa Babagrun, Talonpojanportin, jonka aavisteleva pelkoni teki minulle kohtalon paikaksi. Jumalat minua ja miestäni suojelkoot!

Tuli yö. Taivaallisen vallin kalpea kuningas Sin-kuunjumala oli noussut ylhäiselle tielleen tähtitarhojen lasuuripohjaiseen vahvuuteen. Sen alla lepäävä keto oli kuin äänetön, hopealla silattu manalan maa. Sinisistä varjoista nousivat sotajoukon jättämien telttojen kuunkimalteiset seinät ja harjat. Hyeenat ja shakaalit liukuivat tummina möhkäleinä niiden läheisyydessä, kohottivat kuononsa nuuskimaan, liukuivat taas varovaisesti eteenpäin. Kauempana olivat laitumella assurilaisten hevoset, muulit ja aasit vartijoineen, ja vieläkin kauempana kyyhöttivät makuulle asettuneet kamelit kyttyröineen kuin jumalien yhteen kasaan sinkoamat kivet.

Virran takana sinisenä nousevaa vuorta vasten roihusivat vieläkin palavan Babagrun punaiset lieskat. Teltan läheisyydessä seisten katselin kaupunkia. Odotin miestäni, joka vielä-kään ei ollut palannut luokseni, vaikka yö oli pitkälle kulunut. Tiesin kyllä kuninkaan ja armeijan juhlivan voittoa, mutta siitä-kin huolimatta toivoin Binilin ratsastavan leiriin. Orjattareni ja palvelijani olivat jo telttoissaan nukkumassa, minä yksin seisoin ja odottaen valvoin valkean kuun ja tähtien kasvojen alla.

Kaupunki eli, kohisi, melusi, puhui. Mutta mikä paha parku sen rauniotalojen keskeltä vyöryikään niin peloittavana korviini, että aloin aavistella jotakin erikoista tapahtuneen? Pelkäsinkin Punaisen miehen syöneen sanansa ja vastoin vannomistaan syöksevän heimolaiseni surmaan. Sillä eivät nuo tämän tästä kuuluvat kauhunhuudot olleet rauhaansa vaipuneen kaupungin ääniä, vaan jotakin muuta.

Joku yksinäinen soturi laahusti hitaasti länsiportilta leiriin päin. Mieheni hän ei ollut. Mutta haluten tietää, mitä kaupungissa tehtiin, riensin sotilasta vastaan. Hän oli joku aliupseeri, joka piti pahoin haavoittunutta kättään koudessa rintansa päällä.

— Etkö tiedä mitään rabshaqe Binilistä? Ja mitä tehdään kaupungissa?

Hän pudisti päätään.

— Ylimmäisestä juomanlaskijasta en tiedä mitään. Mutta mitä kaupungissa tapahtuu, sen kyllä tiedän, hän vastasi. Kauhukseni ja minut miltei hengettömäksi saattaen hän jatkoi: — Kuninkaamme pitää suurta juhlaa ja on viinistä juopunut. Ilonsa osoitukseksi hän on luvannut kaupungin naiset sotilaitten huvittelun välineiksi, ja sen äänen nyt kuulet, herratar. Aamun valjetessa kaikki babagrulaiset tapetaan. Vain orjat säästetään, että kuninkaamme voisi viedä heidät Ninuaan ja myydä hyvästä hinnasta. Minä — minä menen telttaani — olen pahoin haavoittunut.

Hän hoippui pois minun jäädessäni jyskyttävää rintaani kädellä painaen paikalleni niinkuin kivinen pylvä. Voi, jumalani, jumalani! Punainen mies oli syönyt sanansa ja vihkinyt lupauksestaan huolimatta heimolaiseni miekkojen terien hukkettaviksi! Tämän ajattelevainen oli niin masentavaa, että katkerasti itkien luisuin hervottomin jaloin polvilleni ja tuskanhien peittämin kasvoin tuijotin silmissäni pimenevään ketoon. Tätäkö varten — tätäkö varten olin murtanut portin? Tänä yönä olivat kätteni työn ansiosta heimoni kauniit naiset raakojen assurilaisten palkkasotureitten rääkättävinä, kunnes aamun sarastaessa heidän päänsä alkaisivat putoilla. Oi — tiesin nuo sotilaat, kaikesta maailmasta palkatut miehet, joilla oli niin paljon jumalia, etteivät he enää uskoneet yhteenkään! Nauraen he nauttisivat uhreistaan, nousisivat heidän päältänsä ja miekkansa otettuaan iskisivät makaamansa naisen valkoisen kaulan poikki.

Mitä olisi minun pitänyt tehdä tai jättää tekemättä, ettei

minun olisi raatelevien tuskien valtaamana tarvinnut tänä yönä kuunnella heimoni tuskanhuutoa, joka tuntui syyttävän minua maasta taivaaseen? Olisiko minun sittenkin pitänyt uhrata mieheni? Voi — ei — mitä olisin tehnyt — ah — minähän olin luottanut kuninkaan sanaan! Eikö maailmassa enää ollut mitään, mihin heikko nainen voi tarttua, kun hänen sielunsa raatelevat voimat tulivat liian raskaiksi? Ja miksi minä olin se, jonka piti tämä kauhunyö aiheuttaa? Eikö se voinut olla joku muu? Aivan umpimähkäisestäikö jumalat olivat temmanneet minut sellaisen kovan kohtalon uhriksi, että teinpä niin tai näin, aina kääntyivät tekoni minua vastaan? Olihan maailmassa paljon muitakin ihmisiä, rangaistavampia kuin minä, joka en ollut tehnyt mitään hirmuista syntiä. Eihän suuri rakkauteni mieheeni voinut olla synti.

Kädet korvilla, etten kuulisi kaupungin syyttäviä ääniä, istuin kivellä telttani vieressä. Kuinka kauan olin näin, sitä en milloinkaan saanut tietää. Kuu oli kulkenut polkuaan, tähdet olivat siirtyneet. Miksi mieheni ei vielä ollut tullut?

Mutta nyt näkyi punaisen portin läpi kedolle saapuvan suuri seurue, joka suuntasi matkansa minua kohti. Se remusi, metelöi ja piti iloista elämää. Sen keskellä huojuu päitten päällä komea, kultavaateverhoin ympäröity kantotuoli. Nous-ten loivaa rinnettä matkue lähestyi, ja nyt tunsin ylimykset kuninkaan lähimmiksi herroiksi. Mutta miestäni en nähnyt. Vai oliko hän tuolissa? Jokin käsittämätön, värisyttävä pelko syttyi sydämessäni, sillä aavistin, ettei Binili ollut tuolissa, vaan —. Sen lähestyessä huojuen minä tiesin, ettei äskeinen tuskani ollut mitään sen rinnalla, joka saapui minua kohti. Tiesin nyt — se iskeytyi mieleeni salaman kaltaisena huikai-sevana välähdyksenä —, mitä oli merkinnyt mitaton, tuntematon ja pohjaton tunteeni, joka oli syössyt sieluuni kedon toisella puolella olevalla harjulla:

Tätä yötä se oli ennustanut, ja tästä yöstä se oli tahtonut minua varoittaa. Sillä tänä yönä kohtaloni täyttyisi mitatto-mana, yli vuotavana, järkkymätönnä. Tänä yönä jumalien

umpimähkäinen tarkoitus tai tarkoituksettomuus tulvahtaisi perille kuin vedenpaisumus ja murskaisi sydämestäni kaiken sen, mikä oli Ninigigu-Kirkassilmän!

Jumalani! — jumalani! —

— Nouse ja seuraa minua!

Askelten ääni ja sanat olivat kuin kohtalon iskut sydämeni seinään. Kallein kivin koristellussa upeassa juhlapuvussaan ja kuninkaallisine otsaripoineen hän säteili ympärilleen ikäänkuin manalan takaista pahaan valoa ja häikäisevää synnillisyyttä. Toinen käsi minua kohti ojennettuna hän katsoi kasvoihini niin käskevän itsevaltiaasti, että hengitykseni miltei salpautui ja ruumiini meni hervottomaksi. Hänen silmänsä kiiluivat vaativina, ahneina ja värisyttävän himon paisuttamina. Tuntuu kuin elämäni olisi häipynyt minusta ja jättänyt minut hengengetonnä maan kamaraa liukuvaksi varjoksi. Tuskin tajusin mitä hän oli sanonut. Vaivalloisesti, kylmin huulin voihkaisin:

— Missä on mieheni?

Kuin loistava kiviptylväs hän tunteettomasti vastasi:

— Miehesi on kuollut.

Laajenevin silmin katsoin häntä. Tuskin omaa ääntäni tuntien sopersin:

— Sinä tapoit hänet — tapatit!

— En minä, vaan jumalat — he antoivat näin käydä.

Vaikea oli jumalienkin olo viekkaitten ihmisten syytösten edessä! En puhunut enää mitään, en kysynyt mitään. Sillä minä tiesin jo kulkeneeni raskaan kohtaloni päähän. Lamauttava raukeus levisi ruumiiseeni ja sydämeeni. Binili oli kuollut! Miksi en saanut kuolla minäkin? Binili oli poissa. Jumalat, oliko tämä totta?

Miltei hengettömäksi menneen minä murheeni nujertamana tunsin loistavan pahanhengen tarttuvan vavahtelevaan käteeni ja ohjaavan minut tuoliin. Tuskin enää ymmärsin, mitä tapahtui tai oli tapahtunut. Kuningas istuutui viereeni. Tuoli rupeesi keinahtelemaan. Kuun kylmä valkoisuus — yö — kaupungissa tapahtuvan ihmispetomaisuuden hirvittävä näytelmä

— mahtavan ihmisen pienuuden purkautuminen hänen himois-
saan — kaikki nämä, koko kuvottava maailma, tuntuivat
kohta tappavan minut. Vähän aikaa tunsin, että kasvojani
pitkin virtaili kuumia pisaroita — virtaili — tahmeana kuin
veri. Tuoli liikkui eteenpäin — huojahdellen — kulkien —
mennen järkkymättä kohti sitä, mihin minun kohtaloni säätä-
mänä piti joutua — kuninkaan vuoteeseen.

Sitten kaikki tietämiseni ja tuntemiseni raukeni kasaan, ja
tulisen tuskan järisyttäessä ruumistani vaivuin armahtavaan
tajuttomuuteen.

ASSURIN KUNINGATAR

I.

— Mirhaa ja nardusta! Mirhaa, nardusta ja puntilaisia orjia — balsamia ja suitsutusta! Tulkaa ja ostakaa! Tulkaa, ja ostakaa! Tulkaa, tulkaa! Ostakaa sabalaisen kauppiaan jaloja tavaroita, oi ylistetyt assurilaiset! Mirhaa — nardusta —!

Katua pitkin vaeltavan kauppamiehen laulava ääni häipyi Ishtarin temppelille päin — sillä suunnallahan olikin parhaita ostajia, ylhäisiä ja rikkaita papittaria. Joukko almunanomia metelöi lakkaamatta läheisen Nabun temppelin esipihassa, mankuen, valitellen vaivojaan, kiroten kohtaloa ja vedoten ihmisten armeliaisuuteen. Sokeat ja ontuvat, kammottavien tautien runtelemat ja sodassa hirvittävästi haavoittuneet ihmiset piirittivät Nabun pappeja, sillä oli se hetki, jolloin nämä jakoiivat vaivaisapua jumalan rahastosta. Pahan näyn kaltaisena olin näkevinäni tuon survovan lauman silmissäni, vaikken nähnytään sitä, vaan kuulin. Mutta tiesin, minkälaista temppelein esipihassa parhaillaan oli. Toisinaan tuo lauma saapui kuninkaan hovin portin eteen, almunsa saatuaan nopeasti kadotakseen käyttämään lahjaa hyväkseen, joko kiitettävään tai pahaan tarkoitukseen.

Seisoin kuninkaallisen palatsin katolla. Päivä hehkui kuumuutta. Suuri Ninua kohisi, huusi, kolisi, rämisi ja riiteli arkipäiväisessä elämässään. Katseeni alla vihreässä puutarhassa kiilui keinotekoinen lammikko. Sen pohjasta nousevien vavahtelevien vesikasvien liehuvien lehtien takaa pulpahti toisinaan näkyviin värikäs, hieman kämmmentäni suuremp

kilpikonna, joka vähän aikaa auringonpaisteessa lekoteltuaan hitaasti painui marmorikivipohjaa kohti.

Kuusi päivää sitten kuningas oli lähtenyt vuorille ajamaan leijonia, eikä hänen paluustaan ollut tietoa. Kaksi kuukautta oli hääpidoistamme, jolloin minut julkisesti ja suurin juhlallisuuksin oli korotettu Assurin kuninkaan puolisoksi, maan mahdollisimmaksi naiseksi, jonka asemaa kadehtivat kaikki ne naiset, jotka eivät tietäneet, mikä hirmuinen murhe sydämessäni lepäsi. Olin pian huomannut, että kuningas oli kuin mieletön edessäni ja niin heikko, että oli valmis pyynnöstäni tekemään miltei mitä hyvänsä. Sen vuoksi, kun pelkäsin hänen oikullista luonnettaan, joka arvaamatta vaihtui mitä suurimmasta lempeydestä mitä suurimpaan julmuuteen, pyysin häntä päästämään minut käymään Assurissa, jossa minulla oli sukulaisia. Mitään sukulaisiani en ajatellut, paitsi Amelassuria, vaan mielessäni oli halu saada poikani pois hovista, jossa pelkäsin kuninkaan muistavan mieheni, pojan isän, ja sen vuoksi surmauttavan Sinnaidin. Hän suostui pyyntööni, ja otettuani mukaani suuren seurueen matkustin Sinnaidin kanssa Assuriin, jossa menin serkkuni Amelassurin luokse. Tämä hämmästyí sanomattomasti, kun hänelle ilmoitettiin, että kuningatar oli tullut hänen luokseen. Lo-lo, hän ihan tutisi langetessaan eteeni vatsalleen. Käskettyäni kaiken väen pois luotamme siirsin huntuni syrjään ja ilmaisin serkulleni itseni. Hän katsoi kauan aikaa minua kuin haudasta noussutta ruumista ja vaivoin uskoi, mitä hänelle kerroin. Lo-lo, olipa se kummallinen juttu — lo-lo — nythän olin mahtava nainen ja — lo-lo — voisin muistaa köyhiä sukulaisiani.

Amelassur ei ollut muuttunut vähääkään. Yhtä kankea, yhtä ahne kuin ennenkin. Kerroin hänelle syyt, minkä vuoksi aioin turvautua häneen, ja kun olin luvannut maksaa hänelle runsaan korvauksen, hän suostui ottamaan poikani huostaansa, kouluttaakseen tätä ja valvoakseen kaikin puolin tämän turvallisuutta, käytöstä ja kaikkia sellaisia asioita. Hyvästelyäni häntä ja Sinnaidia lähdin nopeasti Ninuaan takaisin, sillä kunin-

kaan vuoksi en uskaltanut viivytellä. Huoli poikani turvallisuudesta oli hälventynyt. Kuningas oli antanut käytettäväkseni kolmesataa soturia käsittävän kuningattarenkaartin, henkivartioväen, johon pyynnöstäni oli valittu babililaisia palkkasotureita. Nämä seurasivat minua kaikkialle, ja tiesin heidän olevan minulle niin uskollisia, että mieluummin kaatuivat joka ainoa, ennen kuin sallivat kenenkään katkaista hiustakaan päästäni. Kohtelin heitä hyvin, puhuin usein yhteisestä isiemme maasta ja näin sain heidät tuntemaan ja tietämään, että asemastani huolimatta en ollut ja ajatellut niinkuin assurilainen, vaan aina pysyin babilittarena.

Ulkonaisesti olin saavuttanut loistavamman ja mahtavamman aseman kuin koskaan unessakaan olin osannut aavistaa. Mutta kuinka kuitenkin oli sydämeni laita, sillä menneisyyden muistot eivät haihtuneet hetkeksikään! Ajatusteni taival oli yhä Babagrun ja nykyisyyden välillä. Vaikka naisellinen vais-toni oli opettanut minut teeskentelemään minuun hullaantuneelle kuninkaalle suurta rakkautta, sydämelleni en voinut teeskennellä. Itseni syyttämisten ja jumalien säätämän kohtalon omituisuuden loputon mietiskeleminen ei löytänyt sieluleni armahdusta, vaan lohduttomuus asui harvoin iloksi kirkastuvana ruumiini ihanuuden takana. Toisinaan kuninkaan kiihkeät rakkaudenosoitukset saivat minut hulluuden partaalle, niin että olin jo ajatellut joko itseni tai hänen surmaamistaan, lopettaakseni tämän julman leikin. Mutta huoli poikani tulevaisuudesta ja järkevä tieto siitä, etten siten voittaisi mitään, sai minut malttamaan mieleni ja kärsimään edelleenkin. Minusta tuntui, että minun oli huolellisesti opetettava itseni jotakin tekoa varten, jonka suuruutta en vielä tietänyt, vaan jonka kuitenkin aavistin. Sen tähden taivuttaen vastenmielisen sydämeni noudattamaan tarkoituksiani minä inhoni peittäen syleilin ja suutelin kuningasta ja lepertelin hänelle armaita sanoja, jotka hän sokeudessaan otti täydestä. Epäilemättä hän itserakkaudessaan kuvitteli minun pitävän häntä ihanana miehenä, johon olin rakastunut mielettömästi, ja tätä hänen

luuloaan minä edistin parhaani mukaan. Kenet jumalat tahtoivat tuhota, hänet he sokaisivat. Tämän muistin aina ja autoin jumalia voimieni ja taitojeni mukaan. Vaikka minua kuvottikin teeskentelemiseni, tahdoin kaikki vastustavat tunteeni hukuttaen opetella sen mestaruutta ja valmistautua siihen tehtävään, jonka tiesin olevan edessäni.

Babagrun punaisen länsiportin läheisyydessä oli sotaleirin paikalla kymmenen kyynärän korkuinen, kivistä rakennettu zikkurratun, temppelitornin muotoinen muistomerkki. Sen olin antanut pystyttää mieheni haudalle, sillä siellä Binili nyt nukkui. Koskaan en häntä unohtaisi. Myöskään en unohtaisi zikkurratua, sillä sen kuvan olin kohottanut sydämeeni muistuttamaan minua yöstä, joka oli murskannut onneni ja kaikki toiveeni, tehnyt minusta mahtavan, mutta kuitenkin häväistyn, murtuneen naisen, joka epätoivoisesti opetteli valheen mestaruutta valmistuakseen suorittamaan edessä olevaa välttämättömyyden tekoa. Zikkurratu sydämessäni tahdoin unohtaa olleeni babililaistytty Ninigigu ja vaihtua kylmä- ja viekassydämiseksi naiseksi, pahojen tekojen herrattareksi, jonka pyrkimyksenä oli suuren koston valmistaminen.

Sellaiseksi tahdoin tulla. Jumalat minua auttakoot — mitään muuta ratkaisuaahan sydämeni ei löytänyt! Tuntui siltä, että kaikki mitä olin kokenut, ei voinut ohjata kohtaloani muulle tielle. Järkähtämättömästi kaikki viittasi yhteen ainoaan päämäärään: kostoon.

Kun häväistynä, murtuneena ja tuntien sekä sieluni että ruumiini kuvottavan likaantuneeksi kuninkaan öisten lähenteilyjen jäljiltä olin päässyt hänen luotaan, olin noussut Babagrun kuolleen kuninkaan palatsin päivänpaisteiselle katolle. Tulipalot olivat jo sammuneet. Mutta kaupungin surkea kohtalo ei ollut poistunut, sillä yksikään babagrulainen ei tänä päivänä aukaissut silmiään siitä sikeästä unesta, jota hän nukkui. Suuri kuolema oli yön aikana parkuen liidellyt länsiportista itäporttiin ja eteläportista virtaporttiin.

Vieläkin herpautuneena yön kauhujen vuoksi itkien huokai-

lin, ettei Binili syyttäisi minua manalan jumalien edessä. Myönsin olleeni turhamainen ja loistavan elämän etsijä. Sen ja tuhoon saattamieni heimolaisten veren vuoksi olin nyt kokenut rangaistukseni — tuntui, että liiankin kovan. **Kuinka** toisin kaikki tänään olisikaan ollut, jos olisin nöyränä tahtonut pysytellä vuoristossa? Mutta kenties oli niin, että minun oli pakko pyrkiä sieltä pois löytääkseni kohtaloni, joka minulle synnyinhetkenäni, pahojen tähtien alla, oli määrätty. Kenties kaikki toisetkin aikeeni olisivat johtaneet tähän samaan päämäärään, sillä mihin voi ihminen poiketa elämäntieltään, joka hänelle oli säädetty. Vaikka vaikeakin se oli, sitä pitkin hänen oli astuttava, sitä pitkin hänen oli haavaisinkin jaloin samottava kuoleman ikuiseen kaupunkiin, jossa tien kulkeminen vaihtui turhuuden kaltaiseksi.

Tuota kaikkea ajatellessani silloin ja aina minä katsoin maailman pahoja ihmeitä kuin raikattu puu, jonka elävä tuoksu oli ammuin sitten haihtunut. Miksi tuoksuisin? Vain sen verran, että jaksaisin opettaa sydämeni tietämään minulle määrätyn teon.

Kun myöhemmin tuona päivänä kohtasin kuninkaan, pyysin häneltä, että hän sallisi minun haudata mieheni. Tahtoen kaikin tavoin voittaa mieltymykseni hän ei kieltänyt sitä tekevästä, vaan vieläpä käski Binilin armeijan saattamaan komentajaansa. Hänen toimestaan sain kultaisen kantotuolin — en tahtonut sitä samaa, jolla yöllä olin tullut palatsiin — ja kohta odotin talon portailla, milloin upseerit kantaisivat mieheni saviarkkuun pannun ruumiin luokseni. Armeija oli edessäni. Sotureitten kilvet kalisivat kolkosti heidän hitaan tahdikkaasti hakatessaan miekoillaan niitä. Taempuna jymähteli isorumpu, johon liittyi vaskirumpujen ja puuhelistimien kalsea pärrytys. Näin minua lähinnä seisovien parrakkaiden ja monien taisteluiden kovettamien upseereiden ja sotureitten itkevän. Niin paljon he olivat rakastaneet miestäni. Kyynelet valuivat tahmeina helminä hunnutettuja kasvojani pitkin. Binili oli kuollut! Binili oli poissa! Mutta minä, Ninigigu, elin vielä, vaikka tahdoinkin päästä murheestani kuoleman rauhaan.

Kaikki mitä näin ja kuulin, kaikki mitä tunsin sydämessäni, muistin jälkeen päin tarkalleen.

Nyt kantoivat upseerit olkapäillään mieheni ruumisruukkuja ja hellävaroen asettivat sen eteeni kilvistä rakennetulle korokkeelle. Astuin tuolini luota ja itkien polvistuin sen viereen. Vaikka tiesin kuninkaan palatsin katolta seuraavan mitä tapahtui, minä huntuni syrjään työnnettyäni suutelin mieheni kylmenneitä huulia. Voi, Binili, — ja minä itkin katkerasti — kuin jumalana hän nukkui siinä, ikuisesti ihanana miehenäni, kuolemassaankin lempeänä! Oliko hän antanut vaimoparalleen anteeksi? Jos olisin osannut noudattaa hänen mieltään ja tahtonut olla vuorilla, vielä tänäänkin olisimme olleet onnellisia. Nyt hän kulki kuolemanvirran harmaata toista rantaa, kohti seitsemän muurin mykkää kaupunkia. Poissa hän oli! Kunigas oli pettänyt meidät kaikki, meidät ja babagrulaiset. Mutta tästä petoksesta huolimatta mieheni oli minulle ikuisesti loistava tartani — suuri, jalo Binili — ainaisesti kuolematon.

Kauan aikaa itkettyäni nousin tuoliini ja annoin sen kantajille merkin lähtöön. Punaisen länsiportin läpi, sen saman, jota pitkin olin johdattanut minun ja Binilin kohtalon luoksemme, minä ja hautajaissaatto menimme hiljaa ja valittaen nousten rinnettä kummulle, jossa palvelijani ja orjattareni maassa piehtaroiden huusivat ja vaikeroivat herraansa. Takanani talutettiin mieheni yönmustaa hevosta. Teltan luokse tultuani annoin pysähtymismerkin ja sotureitten asetuttua kedolle puolikehään kutsuin luokseni Binilin lähimmän upseerin. Kyyneleitäni pidätellen puhuin hänelle:

— Kaiyata hauta keskelle telttaa. Pane siihen mieheni ruumis ja kaikki hänen aseensa. Hautaa myös hänen hevosensa ja hänen vaununsa. Arvalla ota neljä orjaa, kaksi miestä ja kaksi naista, ja pane heidät haudan neljälle eri puolelle, sen kulmiin. Kun kaikki olet tehnyt, sytytä teltta palamaan. Sen jälkeen käske sotureitten koota kedolta kiviä ja rakentaa zikkurratun kaltainen muistomerkki, sillä sydämeni pyhänä tempipelitornina tämä paikka on säilyvä minulle aina. Näin tee!

Kun kaikki sitten oli ohitse, savu oli haihtunut, tuhka sammunut ja mieheni haudalla oli kymmenen kyyvärin korkuinen muistomerkki, minä jumalien eteen kasvoilleni langeten rukouksin, etten ikinä unohtaisi tätä hetkeä enkä tätä rakennuttamaani zikkurratua, joka nousi kedon kummulta kohti sinisen taivaan vahvuutta. Sydämeni nimitti sen Vihan ja koston peloittavuutta kantavaksi zikkurratuksi, ja äänetönnä se huusi puoleeni niin kauan, että tein kaiken sen, minkä sitten myöhemmin tein.

Toisena päivänä seurasin kuningasta hänen alettuaan paluumarssinsa Ninuaan. Kaupungin luokse jäänyt armeija alkoi polttaa ja särkeä sen taloja ja hajoittaa muureja. Tällainen kauhistuttava loppu kohtasi kaunisten heimolaisten kaupunkia, ei pelkästään minun tähteni, vaan siksi, että kuninkaamme oli vannonen luvannut säästää sen. Hänen valansa muiston täytyi kadota, sillä pienenä ihmisenä hän pahanteoissaankin oli niin pieni, ettei uskaltanut katsoa tekojaan silmiin.

Ja raskaasti minä suoritin paluuni Ninuaan. Matkalla sattui sellainen omituisuus, että kun luoksemme Ninuasta ratsastanut lähetti oli tuonut kuninkaalle tiedon, että tämän vanha setä oli kuollut, valtias purskahti kovaan itkuun ja repäisi vaatteensa. Hänen luonteensa oli kummallinen, ikäänkuin hänet olisi siittänyt tiikeri ja synnyttänyt shakaali.

Vain kaksi kuukautta tuosta ajasta oli kulunut, mutta kuinka hirvittävän pitkältä se minusta tuntuikaan! Ja kuinka raskas oli naisen osa maailmassa — miesten tähden. Petoja he olivat. Mutta kuitenkin me naisparat emme tulleet ilman heitä toimeen, sillä aina oli heidän joukossaan hän, joka oli sydämemme herra. Miestä nainen vihasi, ja tätä hän kuitenkin rakasti. Niin olivat jumalat säätäneet olemaan.

Takanani seisovat päivänvarjonkantajattareni, tummahiipäiset orjattaret, olivat supisseet ja sipisseet keskenään ja äkkiä puhkesivat laulamaan jotakin lemmentaulua. Luulivatko he minun ikävöivän herraani, kuningasta? Käännähtäen äkisti heihin minä tiuskaisin;

— Hoh, miksi rupesitte ulisemaan — lopettakaa!

Pelästyneinä he katsoivat minua. Toinen heistä muistutti jollakin lailla Geshtiniä, vuorilla karannutta omituista orjatar-tani, ja hän se pelästyksestään selvittyään Geshtinin tavoin alkoi inttää:

— Luulimme sinun olevan suruissasi, herratar! Kaunis laulu lohduttaa mieltä.

— Ei teidän tarvitse luulla minun puolestani mitään, ja mitä tulee lauluunne, senlaatuinen kauneus synnyttää mielessäni pahoja henkiä! Aurinko ei satu katolle, saatte mennä alas. Hävitkäähän siitä!

Ratsastavan joukon kopina kuului puutarhan muurin takaa. Vilkaisin sinne päin, sillä omituisesti vuoristo oli palannut mieleeni, herättäen sydämessäni monenlaisia muistojen kuvia. Samalla lailla olivat hevosten kaviot kopisseet sinisten huippujen välissä kiemurtelevalla tiellä.

Kuningas oli antanut asunnokseni palatsin toisessa päässä olevan kuningattarentalon, joka muuratulla käytävällä oli yhdistetty valtavaan hovirakennukseen, ja tämä oli niin upeasti rakennettu ja kalustettu, että se ylitti kaikki aavistukseni loistavuudesta. Osa henkivartiostostani oleskeli alinomaa taloni esihuoneessa. Kuninkaan huoneet olivat monen pitkän käytävän, pilarisalin, hänen virastojensa ja kirjurienkammionsa, arkistonsa ja valtavan valtaistuinsalin toisella puolella, niin että hänen luokseen oli melkoinen matka. Tästä olin hyvilläni, sillä tiesin, että jos hän aina olisi oleskellut läheisyydessäni, kenties jonakin varomattomana hetkenä olisin saattanut paljastaa sydämeni salaiset pyrkimykset. Silloin kohtaloni olisi ollut samanlainen kuin edellisen kuningattaren. Tähän mennessä en ollut joutunut mihinkään kosketuksiin herrani luke-mattomien sivuvaimojen, puoliprinssien ja -prinsessojen kanssa, enkä heitä halunnut tavatakaan. Valtaistuimen perijä, prinssi Adad-Nirari, joka ikäjärjestyksessä oli kuninkaan kolmas poika ja kahden vanhimman kuoleman jälkeen tuleva hallitsija, oleskeli Hatissa perehtyäkseen sikäläisten kansojen kieliin ja

tapoihin. Hän kuului olevan vielä sangen nuori, suunnilleen poikani ikäinen.

— Herratar, puhui joku takanani, ja kun katsoin sinne, näin alhaalta johtavien portaiden yläpäässä henkikaartini komentajan, babililaisen Apiledin.

— Mitä haluat puhua?

— Vuorilta on saapunut joukko sotilaita mukanaan naisvanki, hän vastasi, ja tietämättä syytä, minä säpsähdin. Vasta äskenhän vuoret olivat muistuneet mieleeni. Mistä tämä yhteensattuma?

— Mitä minulla on sen asian kanssa tekemistä? kysyin.

— Eikö ole niin, että sinä kuninkaan poissa ollessa hoidat hänen asioitaan siten, kuin hän on sinulle antanut vallan? Suurvisiiri on sanonut, ettei halua tehdä päätöksiä puoleen eikä toiseen, vaan on pyytänyt ilmoittamaan, että kuningatarta odotetaan valtaistuinhuoneeseen, jos hän haluaisi mennä sinne.

— Hyvä on. Minä menen, vastasin, vaikka en tosiaankaan käsittänyt, miksi minun piti kuninkaan puolesta mennä käyttämään päätösvaltaa jotakin naisenhaaskaa tuomittaessa. Olin osallistunut hallitusasioihin sekä kuninkaan rinnalla istuen että yksin, hänen ollessaan poissa, mutta ilman minuakin kaikki olisi mennyt menojaan. Hallitusasioista huolehtimassa oli suurvisiiri visiireineen, ja näiden lisäksi oli tavaton määrä muita korkea-arvoisia virkamiehiä, jotka kaikki tunsivat perinpohjaisesti valtakunnan hallitsemisen kysymykset. Olipa kuningas valtaistuinsalissaan tai poissa sieltä, maan asiat tulivat aina hoidetuiksi.

Kuka muu olisikaan ollut se nainen, joka oli vangittuna valtaistuimen edessä, ellei Geshtin, karannut orjattareni! Tätä olin miltei aavistanut. Nahkapukimissa, synkkänä ja halveksivan näköisenä hän seiso i edessäni, kun olin antanut huoneessa oleville ylhäisille herroille ja muulle väelle luvan nousta seisomaan, sillä kunnioittaen minussa kuningasta he kaikki olivat langenneet tullessani kasvoilleen. Huntuni takaa tarkastelin orjatarta, Yhtä uhmaavan näköinen kuin menneinä vuosina

hän oli vieläkin. Tuskin häntä sai mikään talttumaan. Hänen kätensä oli sidottu nahkaisilla siimoilla selän taakse, mutta siitä huolimatta hän seiso i suorana ja katseli pelotonna minua, lainkaan tietämättä, kuka hänen edessään todellisuudessa oli.

— Geshtin, sinä portto! huudahdin miltei tahtomattani, sillä niin paljon hänen näkemisensä toi mieleeni asioita, etten kyennyt hillitsemään itseäni. Hän näytti säpsähtävän, mutta raukeni heti entiseen välinpitämättömyyteensä. — Sinä karkasit majastani vuorilla ja teit meille paljon pahaa!

Karkeana, petomaisena hän tarkasteli kapeine silmineen minua ja muistinsa komeroiden avauduttua murisi minut tunteettuaan:

— Sinäkö se oletkin, emäntäni? Kuningatar!

— Minä se olen, sillä näin on tapahtunut. Mutta vaikka olen entinen emäntäsi, jätä mielestäsi toiveet armahduksestasi, sillä pahat tekosi ovat suuret.

— En pyydä armoa, hän vastasi kolkolla äänellä. — Luuletko vuoriston naisen pelkäävän kuolemaa? Se on vanha tutuni, jonka olen nähnyt satoja kertoja. Tapa vain minut.

— En vielä. Viittasin palatsikaartin komentajalle. — Ota tämä nainen ja vie hänet vankihuoneen päämiehen huostaan! Kuningas tuomitkoon hänet. Kuinka, vuorilta tullut upseeri, te saitte naisen kiinni, sillä hän oli niiden seutujen pahin peto?

— Kuningatar, soturit löysivät hänet siirtokunnan luota metsästä, upseeri vastasi kumartaen. — Hänet oli sidottu lujasti puuhun, ja häntä vartioimassa oli kahdeksan villiä naista, jotka sotilaitten tultua pakenivat metsään.

Katsahdin väsyneenä häneen. Geshtin oli siis joutunut kansansa naisten kavalluksen uhriksi, tuo vuosimäärin pahuutta harjoittanut villi naarasotus. Minulta ei mennyt kauankaan, kun ymmärsin, mitä oli tapahtunut. Luonteensa ja himojensa lakeja noudattaen hän arvattavasti oli saanut heimonsa keskuudessa aikaan paljon pahennusta. Kenties hän oli tuhonnut monen perheen rauhan ja onnen, kunnes naiset jotakin tehdäkseen olivat nousseet häntä vastaan ja hänelle kostaakseen

antoivat hänet assurilaisille. Hän oli aina ollut himojensa orja, ja siitä syystä häntä kohtasi turmio. Oliko hänen kansallaan jumalia vai ei, mutta kaikkialla näkyi vallitsevan yhtäläinen laki: pahuus kääntyi lopulta ihmistä itseään vastaan ja tuhosi hänet.

— Miksi, oi ylivisiiri, kutsutit minut tänne, sillä olisithan voinut lähettää naisen vankihuoneeseen ilman minuakin? kysyin edessäni kohteliaan näköisenä seisovalta sukalmahilta.

— Naista on ajettu monta vuotta, ja hänen maineensa on niin suuri, että tiedät, niinkuin minäkin, kuninkaan tahtovan nähdä hänen kuolemansa.

— Nainen ei ollut niinkään tärkeä syy kuin se, mitä sinulle tahdon sanoa, vastasi suurvisiiri huolestuneena. Alentaen ääntään niin, ettei yksikään huoneessa oleva ylimys kuullut, hän jatkoi vetoavasti: — Kuningatar, etkö voi lähettää sanaa Babiliin, että sen ylimykset varoisivat liian rohkeita puheitaan, sillä olen kuullut heidän ankarasti arvostelevan kuninkaamme säätämiä veroja? Sinä olet babilitar, ja sinua he kenties kuuntelevat. Tuskin kaksi kuukautta on kulunut Babagrun tuhosta. Jos kuninkaamme jälleen pääsee raivostumaan, hän tuhoaa Babilin ja sen kansan. Sellainen on huonoa politiikkaa, sillä siten hän menettää yhden tulolähteen toisensa perään. Hovin menot ovat hirvittävät. Kuninkaamme suuret pidot, hänen kääpiöihmisten ja kaikenlaisten eläinten kokoelmansa, valtavat puutarhat, ulkomailta tuotettavat kalliit viinit ja monenlaiset merkilliset herkut nielevät suunnattomasti kultaa ja hopeaa. Palkkasoturiarmeijasta en puhu mitään, sillä sen kulut huiमाavat päätäni. Kannattaako siis murskata kaupunkeja ja tuhota niiden väki?

Katsoin tarkkaavasti suurvisiiriä. Hän oli komea, viisas mies, joka usein oli taitavasti puhuen estänyt kuninkaamme monista mielettömyyksistä. Kaikenlaisten juonittelijoiden, ryömijöiden ja ryövärien keskellä — sillä sellaisia miltei kaikki hoviherrat olivat — hän oli ainoa tietämäni rehellinen mies. Mutta tiesin myös, että kuningas oli viime aikoina ruvennut katselemaan

häntä karsaasti, vaikken tietänytkään syytä siihen. Suurvisiirin sanat olivat epäilemättä järkevät. En kuitenkaan ymmärtänyt, kumpi häntä huolestutti enemmän, babililaisten kohtalo vai kuninkaallisten tulojen väheneminen. Olipa se kumpi tahansa, hän oli puhumisellaan osoittanut minulle luottamusta, joka ilahdutti mieltäni.

— Kiitän sinua, ylivisiiri, että puhuit minulle, vastasin.

— Lähetän upseerin Babiliiin varoittamaan sen ylimyksiä. Jos he löpöttelevät liian paljon ja liian pahaa, he kenties aiheuttavat verilöylyn. Mutta huolestuttaako sinua babililaisten ies?

— Tunnustan sinulle suoraan, että huolestuttaa, hän vastasi niin rehellisesti ja rauhallisesti, että olin hämmästyä. Ensi kerran kuulin Assurissa tuollaista. — Olen babililainen niin kuin sinäkin, kuningatar.

Hiljainen huudahdus pääsi huuliltani. En ollut tietänyt häntä oman kansani mieheksi. Sydämeni ilostui, sillä tieto, että hovissa oli kenties montakin heimolaistani, ikäänkuin vahvisti ja rohkaisi minua. En ollut siis ainoa babililainen Assurin kuninkaan talossa, vaan ympärilläni oli kuka tiesi montakin ystävää. Ymmärsin nyt, miksi suurvisiiri oli uskaltnut luottaa minuun.

— Tiedätkö, kuinka monta kansalaistani kuninkaan läheisyydessä on? kysyin.

— Luulisin heitä olevan yli kaksikymmentä, kaikki huomattavassa virassa, hän vastasi. — Ensiksi on palatsikaartin komentaja, sitten visiirit Belshukudu ja Abirabi, neljä tärkeää komentajaa, hovin ylivouti ja monta muuta. Sotureitten lukua en tiedä. Ehkä siis sinua ilahduttaa se, että läheisyydessäsi on paljon ystäviä, jotka ovat valmiit tekemään puolestasi mitä hyvänsä. Voit luottaa heihin aina. Jokainen meistä odottaa, että tekisit jotakin kansasi babililaisten puolesta, sillä sen sorto lisääntyy lisääntymistään, kunnes se on tuhottu viimeiseen mieheen.

Katselimme ääneti toisiamme. Tarkoittiko hän samaa, mitä lakkaamatta olin mietiskellyt yli kaksi kuukautta? Ajatuk-

siani hän ei voinut tietää, sillä milloinkaan en ollut edes pienellä eleellä osoittanut, kuinka vastenmielistä elämää vietin hovin häikäisevässä loistossa. Kenties babililaisten kohtalon ajattelemisen ja huoli kansamme tulevaisuudesta oli saattanut hänet saman kysymyksen eteen kuin mihin minä olin joutunut mieheni kuoleman kostamisen miettimisestä: kuninkaan tuhoamiseen. Kumpikin tiesimme, että yhä paisuvien kuninkaalisten menojen vuoksi veroja oli lisättävä yhtä mittaa, ja ne jotka siitä kaikkein eniten kärsivät, olivat entiset rikkaat babililaiset. Kuninkaamme vihasi babililaisia, vaikka hänen isänsä ja hänenkin aikanaan näitä joukoittain olikin tullut Assurin palvelukseen ja kohonnut huomattaviin asemiin. Tarvittiin ainoastaan joukko väkeviä epäilyjä, perättömiäkin, kun tuo hänen vihansa puhkeaisi ja lankeaisi isieni kansalaisiin, olivatpa he kotonaan tai kuninkaallisessa hovissa ylhäisinä miehinä.

— Mitä voisin tehdä? kysyin.

— Sen jumalat sinulle näyttäkööt. Ehkä he ovat saattaneet sinut Assurin hoviin sitä varten, että varjelisit kansaasi pahalta ja suorittaisit suuria tekoja.

Hän kumarsi ja poistui toisten herrojen joukkoon. Ylihovi-mestari tuli juuri huoneeseen ja kasvoilleen langettuaan sanoi minulle:

— Kuningatar, valtiikan tuleva herra, prinssi Adad-Nirari on palaamassa kotiin. Vanhasta hattilaisten kaupungista Karkemishista on saapunut ratsumies, joka kertoi kuninkaamme pojan olevan jo siellä. Alanko siis valmistaa hänen kotiintulopitojaan?

— Ala, jos haluat välttää herramme epäsuosion. Älä siis vitkastele, äläkä ole turhan säästeliäs!

Tämän hänelle sanottuani nousin valtaistuimelta ja varjonkantajieni seuraamana lähdin hallitushuoneesta. Kumartuneitten hoviherrojen joukosta seurasivat suurvisiirin viisaat, vetoavat silmät minua. Minusta tuntui, että jotakin oli tapahduttava kohta, mutta tapahtuipa mitä hyvänsä, sydämessäni oli

rohkeutta tietäessäni minulla olevan hovissa ystäviä, jotka auttaisivat minua. Babili, isiemme maa, yhdisti toisiimme meidät, jotka olimme Assurin suuressa hovissa muukalaisia ja kenties vihattuja.

2.

Kuinka polveileva onkaan ihmisen tie avaran taivaan alla, keskellä ilon ja tuskan kiistaa! Miten ihminen tekeekään tekojaan vahvistaakseen asemaansa — kuitenkin kohtalon jumalat kääntävät tuloksen aivan toiseksi kuin ihminen on tarkoittanut! Niin kävi kuninkaamme, Assurin mahtavan herran, ja niin kävi minun, hänen ryöstämänsä puolison. Kumpikin kulkien tekojemme järkkymätöntä rataa me saavutimme toiset päämäärät kuin halusimme.

Sillä niin tapahtui jumalien tahdosta, että isieni kansaa uhkaamaan noussut kuningas menetti valtaistuimensa ja henkensä, ja minusta, joka en himoinnut muuta kuin kostaa mieheni ja babagrulaisten puolesta ja sen jälkeen mennä lapsuuteni kotiin isäni taloon muistelevaan menneitä päiviäni, tuli mahtavan Assurin todellinen kuningatar ja hallitsijatar, kansojen herratar.

Liian myöhään lähetin upseerin varoittamaan babililaisia ajattelelemattomista puheista. Huhut näiden niskuroivista ajatuksista olivat jo kantautuneet vuoristossa oleskelevan kuninkaan hoviin, ja sydän täynnä mitä hämmästyttävimpiä epäluuloja hän yllättäen palasi hoviinsa, jossa oli luultu hänen viipyvän poissa ainakin yksikolmatta päivää. Lampaansarvitorvet mylvivät ja rummut jymisivät hänen synkkänä ja punaista uhkaa säteillen ratsastaessaan palatsin suurportista pihaan ja mennessään viipymättä hallitushuoneeseensa, johon hän kutsui joukon virkamiehiään. Hurjat huhut rupesivat kiertämään palatsissa. Palvelijani ja henkivartijani tiesivät jo

kertoa sellaista, että kuninkaan assurilaiset ystävät olivat metsästyksen aikana kuiskutelleet hänen korvaansa niin pahoja asioita, että hän aikoi tuhota kaikki babililaiset joko surmaamalla tai siirtämällä heidät pakkotyöhön Assuriin.

Olipa huhujen laita miten tahansa, jotakin vakavaa oli tapahtunut, sillä muuten kuningas ei olisi malttanut keskeyttää riistanajoaan. Hän oli sulkeutunut valtaistuinhuoneeseensa visiireittensä ja muitten ylimpien virkamiestensä kanssa eikä sallinut kenenkään muun mennä hänen eteensä. Levottomana kävelin huoneissani edestakaisin. Suurvisiiri Abramakaan ei päässyt luokseni kertomaan, kuinka asiat todella olivat. Hovi kuhisi jokapäiväistä elämäänsä, mutta sen ilmassa oli jotakin enteellistä, uhkaavaa. Kauhu levisi vereeni. Yhtenä hetkenä ajattelin jopa sellaista, että kuninkaan aikeet tarkoittivat minua, ja hän tekisi minulle samoin kuin edelliselle kuningattarelle. Ehkä olin jollakin lailla paljastanut sydämeni pohjalla ryömivät ajatukseni hänen kukistamisestaan. Se oli saatannut tapahtua vaikkapa unissani jonkun orjattareni kuullen, ja tämä sitten oli ilmoittanut kuulemastaan kuninkaalle. Käsiäni väänellen katselin huoneitteni ikkuna-aukoista puutarhaan, mutta yltyvän rauhattomuuteni vaivaamana en malttanut kauan olla yhdessä paikassa. Kaikki pahat enteet tuntuivat saartavan minua. Esihuoneesta kuuluva henkivartijoitteni aseitten kilahdus sai minut silloin tällöin miltei parkaisemaan. Eivätkö hekin voineet olla aseineen varovaisempia? Ja miksi suurvisiiri ei tullut kertomaan mitään? Kenties hänet oli tapettu. Kenties kaikki hovin babililaiset oli syösty surmaan, minä vain vielä elin. Mutta kun kurkistin oviverhojen raosta esihuoneeseen, vastoin murheellista odotustani näin babililaiset soturini paikoillaan. He juttelivat keskenään ja näyttivät niin huolettomilta, että pelkoni hiukan hälveni.

Kutsutin luokseni henkikaartini komentajan Apiledin ja käskin hänen mennä hankkimaan tietoja. Apiled näytti hiukan synkältä, mutta ei paljastanut syytä siihen, vaan kuuliaisesti totteli minua. Hän viipyi kauan aikaa, niin kauan, että

epäilin hänen työntyneen suoraan valtasaliin ja menettäneen sinne tunkeutumisestaan päänsä. Oli miltei ilta, kun hän palasi. Nyt hän oli niin synkkä ja huolestunut, ettei edes yrittänyt salatakaan sitä. Päättään pudistaen hän kauhukseni ilmoitti:

— Kaikki mitä sain tietää, herratar, on tämä: Huomenna kuningas aikoo lähteä Babiliin surmauttaakseen tuhat sen ylimystä ja tuodakseen viisikymmentätuhatta kaupungin asukasta pakkotyöhön Ninuan ympäristöön. Suuri onnettomuus kohtaa kansaamme.

Meni kauan aikaa, ennen kuin kuivin huulin saatoin kysyä:

— Entä yliviisiiri Abrama? Missä hän on? Mitä hänelle on tapahtunut. Ja muut babililaiset ylimykset?

— Heidät on miltei kaikki vangittu, sillä kuningas on syyttänyt heitä siitä, että he muka ovat yllyttäneet babililaisia nurisemaan liian kohtuuttomista veroista. Borsippa on kieläytynyt maksamasta shikluakaan, ellei sen taakkaa huojenneta.

Tässä oli pahoja asioita tarpeeksi. Lähetin Apiledin pois. Nyt tiesin siis, mitä kuninkaan paluu oli tarkoittanut. Suurvisiiri ja muut hovin babililaiset ylimykset oli siis teljetty vankihuoneeseen. Syytös, että he olisivat yllyttäneet heimolaisiamme, oli perätön ja assurilaisten keksimä. Kohta kenties olisin ainoa babililainen hovissa, sillä henkivartijanikin tietysti vaihdettaisiin assurilaisiin miehiin. Huomenna marssisi kuningas isieni maahan tappamaan ja orjuuttamaan. Kansani veroaakkaa suurennettaisiin kostoksi niskuroimisesta, ja kaikenlainen kurjuus leviäisi heimolaisteni asuinsijoille. Enkä minä voinut tehdä mitään kansani puolesta. Kuin painajaisunen vaivaamana kiertelin vain ajatusteni kammottavaa kuva maailmaa. Kuinka kauan vielä, jumalat, kuinka kauan minun piti elää ahdistuksessa ja vaivassa, ja kuinka kauan kansani piti pelätä murhaajiaan?

Mutta ehkä sittenkin jumalat olivat johdattaneet minut isieni kansan vihollisen hoviin sitä varten, että tekisin jotakin

suurta. Eikö nyt ollut tullut aika, jota olin odottanut? Eikö ollut jo aika nousta tekemään se, mitä kohtaloni oli elämäni tiehen merkinnyt? Menneisyyteni ja tämän päivän tapaukset veivät minua niin väistämättömästi yhteen ainoaan päämäärään, että turha minun oli enää yrittää siirtymistä syrjään, jos aioin jotakin tehdä. Syvän tuskani halki kablaamisen jälkeen mieleeni rupesi kirkastumaan lujana ja rauhallisena päätöksenä, että nyt minun oli astuttava kohti sitä, mikä osakseni oli säädetty. Joko kuolisin minä — tai kuolisi Assurin kuningas. Me kaksi emme olleet ikinämme kuuluneet yhteen, ja tänään oli auennut väliimme kuilu, johon jommankumman oli syöksytävä. Sen mitä tekisin, antakoot jumalat minulle anteeksi, sillä en minä, onneton naisparka ollut näin tahtonut, vaan he. Mutta miksi turhaan enää ajatella heitä ja kysyä mitään! Vankihuoneessa odottivat heimolaiseni minun puuttumistani asioihin, ja Babilinmaata uhkasi synkkä pimeys.

Miten merkillisesti ihminen rauhoittuukaan, kun on tehnyt päätöksensä, olkoonpa tämä päätös minkälainen tahansa! Ajatukseni jättivät levottoman harhailunsa, ja saavutin sydämeeni rauhan. Vaikka vielä rukoilinkin jumalia, en pohjimmaltani luottanut heihin, vaan luotin itseäni. Ei kukaan ollut minua milloinkaan auttanut, sillä itse olin tehnyt kaikki, mitä olin tehnyt. Niin tekisin nyt ja tulevaisuudessa, ja jos sortuisin aikeissani, minä yksin olin tekoihini syypää.

Jumalat auttavat ihmistä enemmän tuhoavissa kuin hyvissä ajatuksissa ja antavat kostonhimoiselle, häväistylle naisparalle erikoisen lahjan, niin että hän kykenee kulkemaan tekonsa tietä niin maltillisesti, että hän itsekin ihmettelee. Paatunein sydämin mietiskelin kaikkia asioitani, ja jos jotakin aioin tehdä, en tekisi mitään väärää. Näin oli ollut tapahduttava, ja näin tapahtuisi. Kuninkaan ja minun kohtaloni oli ollut määrä yhtyä, että kävisi toteen se, mikä jo aikojen alussa oli säädetty. Marduk amelu usur — Marduk, ihmistä suojele! Kaiken piti mennä annetun käskyn mukaan.

Illan tultua lähdin kuninkaan luokse saadakseni joitakin tie-

toja hänen suunnitelmistaan. Mutta en saanut tietää enempää kuin jo tiesin. Viidentoista assurilaisen ystävänsä kanssa hän piti viinijuhlaa saapuessani hänen huoneisiinsa, ja hän oli huomattavasti juopunut. Punaisessa loistossaan hän pöydän ylimmällä paikalla istuen kerskaili metsästysretkensä urotöistä. Minut nähdessään hän hiukan hämmästyí, mutta vähän aikaa minua katseltuaan riensi luokseni. Olin langennut kasvoilleni. Hän kohotti minut pystyyn ja huuliani ahneesti suudeltuaan huudahti:

— Miksi tulit luokseni, ihana vaimoni? Vai oletko ikävissäsi?

Hän tuntui olevan jonkin verran vaivautunut tulostani, sillä hän tiesi minun tuntevan hänen aikeensa ja pelkäsi minun alkavan rukoilla heimolaisteni puolesta. Aavistin kuitenkin armonpyynnön hyödyttömäksi enkä siis aikonutkaan sitä esittää. Silmää räpäyttämättä kestin hänen hyväilynsä, jotka tuntuivat entistä vastenmielisemmiltä. Tiesin tulleeti turhaan. Mutta toisaalta olin tahtonut tulla, ikäänkuin olisin sydämessäni halunnut varmistautua siitä, että hän oli elossa ja murhattavissani. Minä tai hän oli kuoleva kohdakkoin, sen tiesin väistämättömäksi katsellessani häntä, hänen remuavia ystäviään ja pito-huonetta. Salaa huokasin. Mihin kohtaloni sinkoaisi minut epätoivoisen tekoni jälkeen?

— Herrani, etkö olisi sallinut minun tulla katsomaan sinua, sillä enhän ole nähnyt sinua yhdeksään päivään? virkoin hilpeyttä teeskennellen ja katsoin häntä silmiin niin petollisesti kuin sydämeni myönsi. — Onhan yhdeksän päivää pitkä aika.

Hän nauroi iloisesti ja mielissään, sillä hän luuli minun olevan mielettömänä rakkaudesta häneen, ja ravisteli punahiuksista päätään — ihmeellisen värinen pää assurilaiselle! — aivankuin olisi yrittänyt torjua minua puhumasta liian rakastuneesti. Voi — houkkaa!

— Et rikkonut minua vastaan, vaan todistat suloisella tulolasi suuren uskollisuutesi ja ikävöimisesi, hän vastasi. — Tule, istu viereeni ja kastele ihanat huulesi viinissäni! hän jatkoi ohjaten minut pöydän päähän istuimensa viereen. Kun olimme

siinä rinnakkain ja hän oli kädellään viitannut ystäviään olemaan välittämättä meistä hän alkoi puhella kaikenlaisista asioista ja innostui tapansa mukaan joutavaan laverteluun. Hän oli juonut paljon viiniä ja oli tavallistakin itsepäisempi ja oikullisempi. Tällaisena hän muistutti punaista puuta, jonka takaa arvaamatta saattoi syöksyä murhaava tiikeri. Nähdessäni hänen silmiensä häilähtelevät ilmeet ja lihastensa petomaisen jäntevyyden tunsin itseni kuin kipeäksi. Onnistuisinko minä kukistamaan tämän irستاilevan ihmisenpojan, jonka käsiin jumalat olivat luovuttaneet maailman suurimman vallan?

— Iloitkaamme, vaikka sydämeni onkin raskas ihmisten pahuuden tähden! hän sanoi vanhurskaasti. — Huomenna minun täytyy sinut jälleen jättää ja lähteä pois hovistani.

— Mihin aiot mennä? kysyin huolettomuutta teeskennellen ja sydämessäni pelkäsin hänen synkkää ilmettään, joka ei luvannut armoa kansalleni. — Vasta tulit metsästysretkeltäsi ja taas lähdet? Onko tämä soveliasta, kuninkaani? Etkö rakastakaan minua?

— Vaikka rakastankin, ei sillä asialla ole tekemistä hallitusasioissani, hän vastasi, eikä minulla ollut siihen mitään virkkaamista, sillä niin asia oli. — Minulle tultiin kertomaan vuorille, että babililaiset jälleen ovat niskuroimistuulella. Milloin he oikein oppivat tietämään, että jumalat ovat määränneet heidät olemaan assurilaisten orjuudessa? Se on heidän kohtalonsa. Totisesti — aion opettaa heitä kuuliaisuuteen! Minunko muka pitäisi taipua heidän tahtoonsa, kun he marisevat veroja liian raskaiksi? Minä kyllä osaan näyttää heille, kuinka heitä on kohdeltava!

Käteni vapisi täyttyessäni hänen pikarinsa ja kohottaessani sen hänen huulilleen. Juotuaan sen tyhjäksi hän puheli kaikenlaista, jota en tarkasti seurannut. Kenet jumalat haluavat tuhota, hänet he sokaisevat. Ja minuun sokaistunut tämä mies oli, niin ettei hän tietänyt, mitä varten lakkaamatta täytin hänen maljansa kohottaakseni sen hänen ahmiville huulilleen. En minä itsekään sitä tarkoin tietänyt, mutta tein sen omitui-

sen tuskaisesti, ikäänkuin olisin siten yrittänyt estää hänet huomenna lähtemästä Babiliiin. Hänen partansakin oli tahmea viinistä. Ylimykset remusivat omalla laillaan, huutaen, hoila-ten ja puhuen juttujaan, joita en kuunnellut. Hyvin palvelemani valtias oli jo niin täynnä viiniä, että horjui istuimellaan.

Niin tapahtui sinä iltana, että juovutin kuninkaan vastustus-kyvyttömäksi elukaksi. Samanlaisiksi muuttuivat hänen ystävänsäkin, jotka herransa esimerkkiä seuraten ahmivat viiniä niin, että luulin heidän nahkansa jo halkeavan. Mutta eivät nämä assurilaiset haljenneet.

Kun katselin punaista päätään huojuuttelevaa kuningasta, mietin katkerasti, tiesikö hän mitään tehneensä. Ehkä hän mahdissaan ja suuressa itserakkaudessaan ei ollut milloinkaan ajatellut sitä, minkälaisena minä pidin Babagrun tapahtumia. Niin luonnollisina ja hänen kuninkuutensa oikeuksiin kuuluvana hän piti paheitaan, että tuskin kuvitteli naisen voivan olla toista mieltä kuin hän. Siksi hän saakoon palkkansa. Jos hän joskus olisi vaivautunut mietiskelemään asioita, hän ehkä olisi suhtautunut minuun varovaisesti ja epäluuloisesti, antautumatta niin kiihkeästi rakkauteensa kuin teki. Hän ei ollut tietoinen siitä, että kauneuteni oli häikäissyt muitakin miehiä kuin hänet. Suurin osa hoviherroja oli käsissäni kuin märkää savea, jota saatoin taivutella tahtoni mukaan. Minua imarrellen ylimykset olivat valmiit täyttämään jokaisen pyyntöni, josta ei seurannut kuninkaan viha tai surmantuomio. Hulluja miehet olivat nyt ja aina, sillä naisen kauniit kasvot tai paljastunut povi sai heidät järjiltään, ja he muuttuivat naisen orjiksi. Oh, nuo maailman valtiaat, mitä lujatahtoinen, kaunis nainen saattoikin heillä teettää! Päivällä he olivat sankareita, yöllä naisen alamaisia. Assurin kuningas ei ollut toisia vahvempi. Hölmösti mahtiinsa luottaen hän ei milloinkaan ollut alentunut ajattelemaan jonkun voivan kukistaa hänet. Hän ei tietänyt minun istuvan vieressään kuin kostonhimoinen naarastiikeri, valmiina repimään hänet. Sydämeni katkeruutta ja häpeää ei enää voinut millään mitata. Siis juopukoon hän vielä ja nukkukoon

unohduksen helmaan! Minä, Ninigigu-Kirkassilmä, synkkien ajatuksien vainoama naisparka, nousisin mieheni ja kansani tähden häntä vastaan, ja jompikumpi meistä maistaisi kohtalonsa täyttymyksen viimeiseen pisaraan asti.

Palvelijat ja orjat hiiviskelivät varovaisina pöydän lähellä katsoen, vaativatko ruoka-astiat täyttämistä ja vieläkö viiniä oli ruukuissa. Varovaisia he saivatkin olla, sillä he tiesivät ennestään, että pidoissaan istuessaan kuningas saattoi oikullisen raivonpuuskansa valtaamana iskeä jonkun heistä kuoliaaksi ja väheksyvästi nauraen käskää satureita korjaamaan ruumiin pois. Seinänvierillä seisoivat henkivartijat liikkumattomina, katse tähdättynä johonkin tiettyyn kohtaan, ja he näyttivät olevan sekä sokeita että kuuroja, vaikka olivatkin joka hetki valppaina noudattamaan hallitsijan käskyjä. Seinillä olevat soihdut savusivat heidän päitensä päällä. Mustien ikkunoiden takana huokaili viileä yötuuli. Ninua nukkui untaan. Harhailevin silmin kuningas juopuneesti katseli pöydän toista päätä kohti. Mutta tuskin hän erikoisesti katseli tai näki mitään. Leukapieltensä paisuessa hän oudon raivon täyttämin äänin jupisi:

— Kuin sonni minä menen ja murskaan babililaiset. Tuhat — ei — kymmenentuhatta ylimystä surmaan, syöksen miekkojen teriin — seivästä! Satatuhatta ihmistä lyötän vaskikahleisiin — Ninuaan kuljetan — kuin möyryävän karjalauman tänne tuon! Hän vaikeni vähäksi aikaa, laamiskeli kämmenellä kasvojaan ja partaansa, puhalsi rintansa pohjasta ilmaa pärisyttävästi ja kiinnitti huomionsa minuun. Edestakaisin nuokuen hän jatkoi: — Sinä olet hyvä — suloinen — ihana. Pyydä mitä hyvänsä, kaikki sinulle annan. Enkö voisi antaa — enkö? Kuka tunteekaan Assurin kuninkaan sydämen, hänen ajatuksensa? Vaikkapa antaisin sinulle valtikkani, eikö se ole minun asiani? Enkö minä määrää ihmiskohtaloiden ylitse! Minä, Shamsi-Adad, Shulman-Asharidin poika, Assurnasiraplin poika — jos minä panen sinut hallitsemaan valtakuntaa, mitä jumalilla on siihen sanomista, ja mitä ihmisillä, laumalla, jonka voin

käteni liikkeellä pyyhkäistä olemattomiin! Enkö voisi siis tehdä, mitä mieleni tekee? Hallitse, Ninigigu, hallitse maailman mahtavinta valtakuntaa! Minä tahdon näyttää olevani jumalien veroinen — minä! Uhmaan heitä ja korotan naisen kuninkaitten istuimelle! Ahahaha — sen minä teenkin! Ylös, ylimykset, kuulkaa kuninkaanne sana! hän karjaisi ystävilleen, joista jotkut jo torkkuivat. En yrittänytkään hillitä häntä, sillä tiesin, kuinka vaarallista se nyt oli. Hän olisi muuttunut väkivaltaiseksi. Huitaistuaan pikarin lattialle hän nauroi kaamean hohottavasti. — Nainen hallitsee ja vallitsee teitä kaikkia, niin minä tahdon! Eikö tämä huvita teitäkin? Ahahaha!

Seinillä olevien lasitiilimaalausten synkät sonnit tuijottivat ilmeettöminä eteensä, kuvien soturit syöksivät keihäitään pakenevien, ääneti karjahtelevien leijonien ruhoihin ja liikkumattomat hevoset juoksivat, niin että olin kuulevinani niiden kavioiden kumun. Jokin, ikäänkuin myrskyn kaltaisena eteenpäin jylisevä kohtalon tuntu työntyi minua kohti, ja olin tuntevinani sen viileän kosketuksen kasvoillani, aivankuin minua olisi koskenut jokin hengetär. Kuninkaan kammottava ivanauru kaikui loputtomana suuressa huoneessa. Hätkähdin. Hänen naurunsa jokainen uusi purskahdus oli kuin isku sydämeeni, raaka, rusentava isku, joka kääntyi kuningashuonetta vastaan. Monta hallitsijaa tämä huone oli nähnyt juopuneina, verisen Assurnasiraplin ja tämän voitollisen pojan Shulman-Asharidin, jonka pojan jumalia pilkkaava nauru parhaillaan ravisteli pitohuoneen ilmaa. Katseeni hipuessa juopuneitten ylinysten kasvojen ohitse ja pysähtyessä seinällä olevaan metsästyskuvaan minusta tuntui, että Assurin kuninkaiden huone jo olisi minun käsissäni. Tänä yönä tapahtuisi se, minkä jumalat olivat säätäneet. En voinut enkä tahtonut paeta työtäni.

— Nainen Assurin kuninkaitten tuolilla — ahahaha-ahahaha! Mikä verraton huvi — jumalien harmiksi — ihmisten ihmeeksi!

Kuninkaan tempoileva nauru lensi ohitseni minun enää kiinnittämättä siihen minkäänlaista huomiota. Äkkiä se katkesi, ja juuri kun katsoin häneen, hänen päänsä lysähti rintaa vasten

ja hän lyyhistyi kasvoilleen pöydän varaan. Näin olin tietänytkin käyvän, sillä sellaisen määrän olin juottanut hänelle viiniä, että joku häntä heikompi mies olisi siitä jo kuollut. Ylimykset katselivat juopuneen hölmöinä nukkunutta herraansa, naurahtivat tylsästi ja epävarmoin liikkein haparoivat maljojaan. Nikotellen, haukotellen ja joskus antaen ylen he yrittivät sammuvain voimin jatkaa juhlaa, mutta viini alkoi aiheuttaa heidän joukossaan mieshukkaa. Kuin matoja he olivat, niin etteivät olisi jaksaneet miekkaa liikahtuttaa, jos niin olisi tarvittu.

Useita vuosia myöhemmin jotkut assurilaiset olivat tietävänä, että minä kuningattaruudenhimossani valloitin Babagrun, tenhovoimallani myöhemmin sokaisin hallitsijan ja syöksin hänet vankihuoneeseen, jossa kolmantena päivänä annoin katkaista hänen kaulansa. Jos jumalat tahtoivat puhua puolestani, he voivat todistaa, ettei asia ollut niin. Assurin kuningas kuoli yöllä, sillä vankilasta vapauttamani Geshtin surmasi miekan terällä hänet ja hänen viisitoista ystävänsä. Yksikään babililainen ei siis koskenutkaan jumalien valitsemaan kuninkaaseen, vaikka pahoissa puheissa niin väitettiinkin. Se mitä tuona yönä sattui, tapahtui siksi, että niin oli määrätty jo ajat sitten. Vain minä, Geshtin ja vapauttamani ylivisiiri sekä muutama muu tiesimme, mikä oli täydellinen totuus — lukuunottamatta jumalia, jotka myöskin tiesivät.

Näin minä sinä yönä tein: kutsuin palatsiin babililaiset soturit ja käskylläni poistin kuninkaallisen kaartin sotilaat kasarmeihinsa, joihin he menivät iloissaan ja nimeäni ylistäen, sillä olin antanut heidän tietää lähettäneeni niihin viiniä, jotta he kuninkaansa tavoin voivat pitää pitoja. Soturit ja upseerit olivat jo kuulleet kuninkaan luovuttaneen valtansa minulle — että se oli vain juopuneen oikku ja pilaa, sitä he eivät arvanneet — eivätkä ihmetelleet paljoakaan toivoessaan minun osoittautuvan hyvinkin anteliaaksi vapaa-aikojen ja viinin suhteen. Lisäksi olin antanut palatsiin levitä huhun, että kuningas oli sairas. Miehitettyäni hovin luotettavilla babililaisilla laskeuduin vahtikaartini komentajan Apiledin kanssa vankihuoneeseen,

josta vapautin heimolaiseni ja otin mukaani Geshtinin. Ennen aamua tämä ratsasti kaukana Ninuasta hevosella, jonka palatsikaartin komentaja oli hänelle antanut, ja riensi myrskynä kostamaan heimonsa naisille, jotka olivat antaneet hänet assurilaisten käsiin. Hänen mukanaan meni kuninkaan ylikuohilas, mitä asiaa minä en ymmärtänyt vähääkään. Miltei kauhuissani kummeksuini, oliko hän pelkkä portto vai paha hengetär, kun sai miehet, kuohitutkin, riivaannuksiin.

Kauan aikaa minä jälkeen päin muistin tuon yön, muistin kovasti pelänneeni, että käsiini ottamani oikeus kääntyisikin minua itseäni vastaan. Koko yön olin kuin itselleni vieras. Kalpeana, kiihoittuneena ja vapisevana tein yölliset tehtäväni kuin omituisen taudin puistelluttamana. Mutta kuitenkin en halunnut olla tekemättä. Ajattelin: koska kohtaloni on ajanut minut tähän asti, se johtaa eteenkin päin. Babagrun luona oleva zikkurratu oli polttavana merkkinä mielessäni, yllytti minua, ja siksi unohdin, että aamun sarastaessa kenties Ninuan kaduilla mylvähtelisi assurilaisten nostama hirmumyrsky, joka huuhtoisi minut mukaansa ja hukuttaisi siihen samaan veriseen kuolemaan, jonka olin toisille valmistanut. Mutta vielä oli yö. Ulkona kohisivat puiston poppelit ja plataanit. Raskaat muurit nousivat niiden takana yötäkin mustempina. Suuri, upea Ninua lepäsi aamuyön sikeässä unessa. En saanut pelätä mitään — en pelätä, sillä pelko oli epäonnistumisen esijuoksija.

Ja niin minä tuona yönä ajatusteni ajamana tein kohtaloni säädöksen mukaan ja kostin babagruilaisten, Binilin ja itseni tähden. Assurin kuningas kuoli, ja hänen kanssaan kuoli viisitoista hänen juopunutta ystäväänsä. Tekoni oli tehty — työni täytetty — mutta kuinka väsynyt ja kuin puolikuollut minä tuona yönä olinkaan! Palatsi hoippui ympärilläni, seinillä olivat maalatut eläimet muuttuivat liikkuviksi kauhunpedoiksi. Epäselvästi näin edessäni suurvisiiri Abraman, palatsikaartin komentajan Abahuqin ja henkivartioväkeni päämiehen Apiledin. Jylhinä he seisoivat edessäni, nämä auttajani, ja nyökyttelivät päätään. Kaikki olin tehnyt, Assurin kuningatar, kostanut olin!

Vähän aikaa silmissäni vipattivat rakennuttamani zikkurratun piirteet ja mieheni kasvojen vaalea hymy; tuolla säteili Babagrun kaupunki vuorta vasten päivänpaisteessa; keto lämpeni sen edessä ja vaihtui punaiseksi, ryntäävien assurilaisten kaatuessa mies toisensa perään. Sitten ajatukseni ja näkyni raukenivat kasaan, ja minä, heikko nainen, syöksyin tajuttomuuteen, herätäkseni vasta aamulla huoneessani puuhailevien orjattarieni varovaiseen puheluun.

Sellainen siis oli yön totuus.

Jokapäiväisissä askareissaan kuhisevan suuren Ninuan elämässä ei aamun valjettua tapahtunut minkäänlaista muutosta, vaan samanlaisena se hălisi kuin muulloinkin. Sekä hoviin että kaupunkiin oli jo levinnyt huhu, että kuningas oli yöllä vakavasti sairastunut. Suurvisiiri Abrama oli tämän ovelan huhun isä. Sen vuoksi ei kuitenkaan tapahtunut minkäänlaisia muutoksia tavallisen elämän kulussa, vaan hovin virkakunta ja kaupungin työtätekevä väestö puuhaili askareissaan, välittämättä lainkaan, kuinka kuninkaan laita oli. Tiedettiin jo, että hän oli luovuttanut kaiken valtansa minun käsiini, ja se oli monen mielestä hyväkin, sillä hovissa minusta pidettiin paljon. Babiliin aiotun rankaisuretken peruutin ja armahdin babililaiset ylimykset vankeudesta sen tähden, että jumalien suopeus kääntyisi kuninkaaseen, niin että tämä paranisi. Hovin temppelissä uhrattiin ja rukoihtiin kuninkaan tähden. Puolella kultatalentilla ostamani kemetiläinen ylilääkäri suoritti täsmällisesti velvollisuutensa menemällä »hoitamaan» kuningasta hänen huoneeseensa, johon ei päästetty ketään muita. Päivän tapahtumat kokoontuivat minun ympärilleni, sillä olinhan kuningatar ja tämän päivän todellinen hallitsijatar. Jokainen, joka ajatteli niskuroimista, tiesi muuttuvansa päätään lyhyemmäksi, joten nopeasti unohti halunsa sellaiseen. Mahti oli aina mahtia, olipa se kenen käsissä tahansa, ja kun ihmiset rakastivat enemmän elämäänsä ja pelkäsivät kuolemaa, he valitsivat elämän.

Toisen päivän iltapuolella suurvisiiri ylilääkärin seuraamana saapui luokseni, ja ylilääkäri ilmoitti, että hänen nähdäkseen

nyt oli sovelias aika kuninkaan kuolla, niin että hän, lääkäri, pääsisi kultatalentteineen lähtemään pois tästä pahalaisen hovista mennäkseen isiensä maahan Kemetiin, ennen kuin hänen päänsä katkeaisi suorittamamme rikoksen vuoksi. Hän pelkäsi turhaan. Sydämessäni ei enää ollut pienintäkään pelkoa asian ilmitulosta. Kuningas oli ystävineen palatsin lattian alla olevassa holvissa maahan kätkeytyneenä, eikä heistä yksikään nousisi maan päälle kertomaan, mitä yöllä oli tapahtunut. Suurvisiiri ja palatsikaartin babililainen komentaja Abahuq olivat jo huolehtineet sen tiedon leviämisestä, että kuninkaan lähimmät ystävät olivat herransa käskystä nopeasti matkustaneet vieraisiin maihin suorittamaan heille annettuja tehtäviä. Ihmisydämen juonitteluntaito piti peliään minun ja minua auttaneiden miesten sieluissa, mutta muuta keinoa meillä ei ollut kuin juonitella, pettää ja valvoa, ettei pienintäkään varjoa osuisi meihin. Elämänrakkaus oli sydämissämme yhtä suuri kuin muillakin ihmisillä.

— Tee se, minkä katsot parhaaksi, ja matkusta kaukaiseen isiesi maahan, virkoin yllilääkärille. Hän kumarsi syvään. Hän oli laiha, pingoittunutihoinen mies, jolle ihmisen elämä ja kuolema olivat silkkoja lääketieteellisiä asioita.

— Etkö kuule, kuinka hiljaiseksi hovi on muuttunut? hän kysyi. Tosiaankin niin oli laita, sillä yksikään palvelija ei hällisyt. Suurvisiiri Abrama hymyili peitetysti. — Olen hovimestareiden ja muiden ylimysten nähden pessyt käteni ja ilmoittanut, että heidän herransa ja kuninkaansa on vihoittanut jumalat, jotka ovat kostaneet hänelle lähettämällä ruton hänen ruumiiseensa. Ei yksikään ihminen uskalla mennä kuninkaan huoneen läheisyyteen. Kyyneleiden talossa kuoli muuan orja. Hän makaa nyt kuninkaan huoneessa ja on hyvin tyytyväinen tähän asemansa huimaavaan nousuun. Hänet voitte haudata kuninkaana tai tehdä mitä tahansa, sillä syövyttävä tauti on turmellut hänen kasvonsa tuntemattomiksi. Hän sopii siis menemään kuninkaiden ruumiin huoneisiin, sillä kurkku auki leikattua kuningasta te ette voi esittää ruttoon kuolleen, jos joskus

arkku aukaistaisiin. Tämän olen puhunut sinulle, kuningatar, sillä kaikki olen tahtonut sinun tähtesi suorittaa viisaasti.

Kemetiläinen hymyili kalseasti kuin manalasta karkuun pääsyt vainaja ja kumarsi uudestaan. Suurvisiiri puuttui nyt puhumaan näin sanoen:

— Hän on tehnyt kaikki hyvin ja auttanut meitä suuresti. Päästä hänet menemään isiensä maahan. Ilmoittakaamme hovin väelle kuninkaamme kuolleen ruttoon, että voisimme ryhtyä valmistamaan suru- ja hautausjuhlallisuuksia. Orjan ruumis astukoon kuninkaalliseen seuraan, hautakammioon, missä on kuninkaan isän Shulman-Asharidin luut. Olkoot he siellä sovussa, vaikka me maan päällä olemmekin riitaisia ja syn-tisiä!

Tälle Abraman hurskaalle toivomukselle nyökkäsin. Molemmat miehet kumarsivat ja lähtivät. Kohta kuului seinien toiselta puolelta kovaäänistä parkumista. Joku orjatar kirkui:

— Herramme on kuollut — voi meitä! Valittakaa, naiset, itkekää, orjattaret! Assurin kuningas, kansojen kuningas ja kukistaja, paljojen ihmisten herra on mennyt kohtaloonsa ruton syöksemänä. Niin ilmoitti äsken herramme ylimmäinen lääkäri, kemetiläinen.

Minä kuulin kaikki valitukset ja näin ihmisten vääntyneet kasvot ja teeskentelin yhtä varmana kuin hekin. Sillä tuskin hovissa oli montakaan ihmistä, joka olisi surrut sydämestään. Kaikki ihmiset olivat tällaisissa tapauksissa enemmän teeskentelijöitä kuin aitoja ja jos he kuolemaa ajattelivat, he ajattelivat etupäässä omaa, ei toisen kuolemaa. Reväistyin vaattein, tuhkaa päälaelleni sirotellen huusin ja paruin niin voimakkaasti, että voitin siinä kaikki hovissa olevat naiset. Minun luultiin kuolevan murheeseeni, ja siksi pä ympärilläni hyöri huolestuneita hovinaisia ja palvelijattaria tekemässä kaikenlaista, minkä he luulivat minua auttavan. Aikanaan se auttoikin, ja minä pyyhin kyyneleeni sekä huokaillen suostuin ottamaan ruokaa, jota minulle tuotiin. Käskin ylimpien virkamiesten huolehtia siitä, että kivenhakkaajat valmistaisivat huolellisesti

kuninkaallisen arkun basalttikivistä, jonka sisään pantaisiin herramme ruumisruukku jätettäväksi isien luokse.

Kun aika tuli, ihmiselämän turhuudennäytelmä saavutti mittansa. Orja meni kuninkaana hautaan, ja kuningas lepäsi unohdettuna palatsin lattian alaisessa mullassa. Ihmissielun juonittelevaisuus ja petos, vilppi ja katkera kostontyydytys nauroivat, kun Assurin kansan itkiessä ja ulvoessa kuningastaan ruumisruukku kannettiin juhlallisesti hallitsijoiden ylellisesti sisustettuun hautakammioon. Kasa orjan luita edusti maailman mahtavinta herraa, ihmisenpoikaa, joka lopultakaan ei ollut ollut muita ylhäisempi. Pappien veisatessa hymnejään, uhrisavun kohotessa pylväinä taivaalle ja kuninkaan sivuvaimojen, puoliprinssien ja -prinsessojen valittaessa orja meni hautaholvin hämäryyteen ja kenties hätääntyneenä ihmetteli, mitä kummaa oli oikein voinut tapahtua, kun hänelle oli käynyt näin. Tiheän huntuni takaa minä viileänä katselin korkealta olinpaitani kaikkea, mitä tapahtui. Turhuutta oli ihmisen loisto ja mahti, koska se näin saattoi kukistua ja haihtua olemattomiin. Jos menneinä vuosina olinkin haaveillut loistosta, en sitä enää tehnyt, sillä loisto oli muuttunut mauttomaksi. Köyhä talonpoikakin oli minua onnellisempi, vaikka häneltä paljon puuttuikin. Sydämen loistoa hänellä kuitenkin oli, mutta sitä minulla ei ollut. Ah, saisinpa sitä — mutta senhän olin menettänyt iäisesti!

Ja hän oli poissa ihmisten joukosta, Assurin kuningas; hautakammion ovi sinetöitiin ja kansa hajaantui, tietämättä olleensa hautaamassa orjaa. Näin ankara kohtalo koitui kuninkaan osaksi sen vuoksi, että hän oli unohtanut naisenkin olevan ihmisen ja saattavan tehdä pahempiakin tekoja kuin mies. Pitikö minun iloita?

Mutta mitään iloa en tuntenut sydämessäni. Olin surmauttanut jumalien voiteleman miehen, ja se oli paha teko, niinkuin kaikki verenvuodatus oli pahaa. Rintani voitonylpeät äänet vaikenivat, sillä ajatellessani, että koska kukistunut oli Assurin suuri kuningas, samoin voisin kukistua minäkin. Mieleni oli

raskas sellaista miettiessäni. Kuka tiesi, kerran olisi edessäni verinen päivä, jolloin maksaisin hengelläni tekemäni teot, vaikka olinkin suorittanut ne kohtaloni pakottamana, sillä maailmasahan oli vain harvoja asioita, joita sai ihmisten tai jumalien hyvyyden vuoksi ilmaiseksi.

Uuden kuninkuuden asettaminen tuotti minulle kaikkein eniten huolia. Nuori prinssi pysyi yhä poissa hovista, vaikka hänen isänsä hautaamisestakin oli jo kulunut kaksi viikkoa. Olin lähettänyt komentaja Apiledin Karkemishiin kiiruhtamaan häntä, mutta Apiled palasi eikä ollut tavannut prinssistä jälkeäkään. Mitä tälle oli saattanut tapahtua? Oliko hänet ryöstetty ja murhattu? Mihin hän muuten olisi voinut kadota? Tämä oli kummallinen seikka. Halusin prinssin mahdollisimman nopeasti ilmestyvän hoviin voidakseni luovuttaa hallitsemisen huolet hänelle, sillä hänhän oli valtikkan perijä, jättää kuninkaallisen palatsin ja palata isieni kaupunkiin Babiliin, johon tunsin kuuluvani. Ei hallitsijattarena oleminen viehättänyt minua, enkä sitä asemaa ollut tavoitellutkaan. Olin kyllästynyt hoviin, jossa huolet vyöryivät loputtomina aaltoina luokseni. Vaikka yhä enemmän ja enemmän jätinkin hallitusasioita suurvisiirin ja muiden ylhäisten virkamiesten hoidettaviksi, pysyin kuitenkin kuninkuuden ilmentymänä, johon kaikkien katseet ja kysymykset kohdistuivat. Monta kertaa karkasin hovista maaseudulle ja pettäökseni sielussani piilevää pelkoa kohtaloni uusista lyönneistä syvennyin lapsuuteni aikaiseen harrastukseen: aloin kasvattaa kukkia ja perustaa puutarhoja. Aluksi ihmiset ihmetelivät tekojani ja pitivät minua hölmönä, mutta sitten he näkivät aikeeni hyviksi sekä rupesivat kutsumaan minua Sammuramatiksi, Kukkienrakastajaksi, ja entinen nimeni Ninigigu katosi ihmisten muistista.¹ Hovin puutarhan laitoin sangen kauniiksi. Teetätin siihen pengermiä, joille johti kastelulaitteita, ja tuotatin siihen erilaisia puita ja pensaita kasvamaan. Ihmiset rupesi-

¹ Niin myös »Sammuramat» on kreikkalaisten nimenvääristelijä: nestareiden ansiosta unohtunut historiasta ja pukeutunut muotoon Semiramis.

vat nimittämään näitä laitoksiani riippuviksi puutarhoiksi, vaikkeivät ne suinkaan riippuneet. Näissä töissäni unohdin elämäni harmaat puolet ja kiitin jumalia siitä, että työnteke oli luotu maailmaan suomaan lohtua unohdusta kaipaaville miehille. Vaikka työ olikin ihmisille raskasta, siihen sisältyi suunnattomasti siunausta, sillä paljon pahuutta se hälvensi maailmasta. Joutilailla ihmisillä oli aikaa ajatella pahantekoja. Jos minäkin olisin vuoristossa tehnyt enemmän työtä kuin tein, tuskin olisin haaveillut maailman loistosta enkä olisi vetänyt miestäni ja elämäni turmioon.

Usein ihmettelin, oliko kuningas maailmassa välttämätön, sillä vaikka karkasinkin hovista, sen asiat sujuivat ilman minua-kin, kuka tietää, paremminkin kuin läsnäollessani, sillä hallitusherroilla oli mukava vapaus tehdä sitä tai tätä omien harkintojensa mukaan. Viakseni — vieläpä oikein raskaaksi — he lukivat sen, että liian kevytmielisesti antauduin säälini valtaan huojentamalla talonpoikien veroja, jos nämä vain kyllin liikuttavasti osasivat valitella minulle vaivojaan. Kenties se oli virhe. Mutta menneiden vuosieni muisto petti minut usein katselemaan asioita kansan eikä kuninkaantuolin taholta, ja siinä oli suunnaton ero. Tässä olikin tärkein syy siihen, että halukkaasti jätin hovin mennäkseni puutarhoihin ja kukkaviljelyksilleni.

Niin siis prinssin pysyessä kadoksissa jatkoin hallitsijattarena sitä kuninkaallista työtä, jota valtakunnissa aina on tehty. Muuan kemetiläinen suuriruhtinas lähetti luokseni komean lähetystön ja paljon lahjoja sekä innokkaasti tarjoutui puoliso-kseni. Nauroin hänen aikeilleen ja pilkkasin häntä. Minulla ei ollut vähintäkään halua saada viereeni miestä vallitsemaan minua, joka itse hallitsin maailman mahtavinta valtakuntaa. Hallitustoimeni menestyivät muutenkin, ja minua kunnioitettiin enemmän kuin ketään muuta naista koko jumalien luomassa maailmassa. Jos tahdoin, hovin ylhäisimmät miehet olivat valmiit ryömimään jaloissani ja suomaan minulle ruumiillista rakkauttaan. Mutta sitä en tahtonut, sillä jo Babagrun muistettavana yönä olin vannonut, etten sallisi yhdenkään

miehenpuolen kahlita sieluani ja siten häivyttää Binilin muiston mielestäni. Vaikka olinkin vasta yhdeksänkolmatta ikäinen, kykenin pitämään valani ja hillitsemään ruumiini kapinaalliset halut. Vähitellen niiden kuiskeet harvenivat ja lopulta katosivat tyystin, niin että saatoin ajatella miehiäkin pelkkinä luonnontuotteina, joilla oli minulle sama merkitys kuin kauniilla tai rumilla kukilla; toisia katsoin mielelläni, toisia vastenmielisesti tai sitten aivan kylmästi, niin etten tietänyt, pidinkö heistä vai en.

Kolmantena viikkona kuninkaan hautajaisista istuin valtaistuinsalissa kuuntelemassa visiireitten ja ylituomareitten päätöksiä. Suurvisiiri seisoj edessäni maan ylituomarin kanssa, ja heidän takanaan, kahdella puolella, olivat kirjurit valmiina merkitsemään tauluihin, mitkä asiat tai päätökset vahvistin. Ylituomari sanoi:

— Kuningatar, tuomittavana on laivuri, joka huolimattomuudessaan ohjasi laivaansa niin, että se kaatoi nurin veneen, jossa ollut poika hukkui. Tämän vuoksi olen katsonut otolliseksi tuomita, että laivurin on uhrattava oma poikansa Harranun Sin-kuunjumalalle, niin että hän vastedes oppisi olemaan entistä huolellisempi.

— Mitä? huudahdin kummastuneena ja hiukan kauhistuneenakin. Olin luullut, että ihmisuhrilaki olisi jo ollut vanha, mutta nyt se kuitenkin osoittautui olevan voimassa. Suurin silmin katselin tuomaria. Hän nähtävästi huomasi, etten ollut täydellisesti selvillä lainkäytöstä, sillä kohteliaasti hymyiltyään hän riensi sanomaan:

— Tämä on muodollisuus, herratar. Lakia ei ole kumottu, mutta käytännössä sitä noudatetaan siten, että tuomittu maksaa uhrattavaksi määrätyn lapsensa sijasta hinnan, joka tässä tapauksessa laskettakoon hyvämuotoisen orjapojan arvon mukaan, sanokaamme kahdeksikymmeneksi shikluksi.¹ Se on mielestäni oikeus ja kohtuus.

¹ Rahoista, mitoista yms. on teoksessani »Hamunurabi» täydelliset tiedot. *Tekijä.*

— Se on oikeus ja kohtuus, vahvistin sydän keventyneenä. — Mitä vielä?

— Tässä on erään perin syntisen miehen tuomioluettelo, ylituomari jatkoi puheluaan katse tähdättynä kädessään oleviin tauluihin, joita oli ainakin kolme, kaikki tiheillä nuolenpäämerkeillä täytettyjä. — Tämä mies, Assurin kaupungista oleva Aheriba, Beledinun poika, on tehnyt niin paljon pahuutta, että turhaan vaivaan sinua, kuningatar, hänen syntiensä kuvaamisella. Luen vain hänen saamansa tuomiot, jotka ovat jo täytäntöön pannut.

— Hoh! henkäisin. Serkkuni Aheriban, sen hylkiön, olin jo ammoon sitten unohtanut, mutta nyt muistin hänet täsmälleen sellaisena, kuin olin hänet nähnyt ollessani setäni talossa. Hän siis oli jatkanut pahantekojaan ja saanut tuomioita. Oli hänessäkin sedälläni poika — hyvä, ettei lempeä setäni ollut kokemassa tätä häpeää, että hänen poikansa oli osoittautunut paatuneeksi rikolliseksi. — Anna minun kuulla hänen tuomionsa. Tiedän kyllä tuon miehen.

— Kolme hevosta hän varasti, jonka vuoksi hänet merkittiin korvien irti leikkaamisella. Kaksi naista hän makasi, jonka vuoksi katsottiin kivesten olevan hänelle liikaa, ne murskattiin. Viisitoista miestä hän houkutteluillaan johdatti tekemään ryöstön kuninkaalliseen taloon, joka on Assurin kaupungissa, jonka vuoksi hänen puhekykynsä oli tarpeeton, hänen kielensä leikattiin pois. Paljon muutakin pahuutta oli hänen niskoillaan, jonka vuoksi hänet katsottiin tarpeettomaksi elämään maailmassa, hänet tapettiin. Muuta hänestä ei olekaan sanottavaa. Vahvistat kai nämä tuomiot?

Muuta ei tarvinnutkaan sanoa, sillä olihan tuossakin tarpeeksi. Tuntui kuin hiukseni olisivat nousseet pystyyn kuin kankea kaislikko. Jokin paha loppu Aheribaa pitikin kohdata, mutta tällaista päämäärää en kuitenkaan ollut odottanut. Ja mitä tuli hänen tuomioittensa vahvistamiseen, auttoiko enää sydämeni lempeyskään, koska hänet oli jo tapettu. Sellaisen lopun hän siis oli saanut. Nyökkäsin ja karheasti virkoin tuomarille:

— Merkitse kuningattaren vahvistaneen tuomiot. Asiataulut vietäköön arkistoon.

Huh, tunsin kuinka hiki kieri otsallani! Valtaistuinsali tuntui kaikin puolin raskaalta. Nuo inhottavat tuomiot ja inhottavat ihmiset, jotka tekivät parhaansa niitä hankkiakseen — miten kaikkea tällaista kammosinkin! Olisin mielelläni karanut hovista ja mennyt kaupungin ulkopuolelle harhailemaan kedolla, mutta mihinkään en päässyt. Ylituomari oli tosin jo lopettanut kiusaamiseni lopsahduttamalla taulut kainaloonsa, kumartanut ja vetäytynyt pois, mutta suurvisiiri pyöritteli kieltään huulillaan.

— Esihuoneessa on upseeri, joka kauan aikaa on odottanut pääsevänsä luoksesi, kuningatar, hän vihdoin virkkoi. Harmistuneena olin kivahtamaisillani, että upseeri tulkoon uudestaan huomenna, mutta sukalmah ehti jatkaa: — Hän sanoo tietävänsä jotakin prinssistä.

Prinssistä! Tätä olin odottanut joka päivä tulemaan, että pääsisin näistä kirotuista hallitushuolista eroon, sillä eivät nämä olleet naisen eivätkä varsinkaan minun mieleni mukaisia tehtäviä. Prinssi oli viivytellyt kauan, olikin jo aika hänen palata, ennen kuin kyllästyisin niin perinpohjaisesti, että mistään välittämättä jättäisin kaikki sikseen ja lähtisin Babilin.

— Käske hänet sisään!

Suurvisiiri viittasi suuroven läheisyydessä seisovalle valtaistuinsalin vartioston komentajalle. Kohta tuli eteeni nuori upseeri, joka murheellisesti minua katsottuaan lankesi kasvoilleen eteeni.

— Oi kuningatar, salli minun puhua kanssasi kahden kesken, niin ettei yksikään korva ole kuulemassa, mitä sanon! hän sanoi saatuaan luvan puhumiseen. Viittasin ylivisiiriä menemään kauemmaksi.

— Puhu! Mitä tiedät prinssistä? Missä hän on? Miksei hän palaa kotiin? Jumalat, mitä on tapahtunut? huudahdin kovemmin kuin minun pitikään. Sillä näin upseerin kasvojen

muuttuneen kyynelistä märiksi. Kuin pelokas elukka hän katsoi minuun.

— Voi, kuningatar, miksi jumalat olivat minulle julmia, että jouduin siihen tehtävään, johon jouduin! hän huudahti masentuneena, ja minä valmistauduin kuulemaan pahinta. — Sillä katso: minä olen se upseeri, jonka tehtävänä oli johtaa prinssin turvasaattuetta. Olimme tulleet Dimashqista Karke-mishiin. Siellä olimme vain päivän, sillä prinssi hoputti meitä lähtemään eteenpäin, vaikka ilmat olivat huonot, myrskyiset ja sateiset, niin että kaikki virrat olivat vuolaita. Tultuamme eräälle ylimenopaikalle sanoin hänelle, ettei meidän ollut soveliasta tänään mennä virran poikki, vaan oli odotettava. Mutta hän nauroi uhkamielisesti ja pilkkasi minua pelkuriksi. Hän sanoi, ettei mikään estänyt menemästä toiselle puolelle. Jos pelkäsin, voin jäädä rannalle. Näin hän, kuningatar, pakotti minut noudattamaan ylhäistä tahtoaan — voi, jumalat, soisin, etten sittenkään olisi tehnyt sitä! Sillä kun me hevosinemme olimme lautalla keskellä virtaa, yksi sauvoista horjahti niin, että putosi veteen. Hänen huudostaan pelästyneet hevoset aiheuttivat sellaisen sekamelskan, että lautta meni nurin ja särkyi terävää kivenharjannetta vasten. Kaikki olimme villin virran hurjissa pyörteissä. Niin siinä sitten kävi, että minä yksin pelastuin rannalle. Olisinpa minäkin hukkunut! Sillä prinssi, kaikki sotilaani, lautturi — kukaan heistä ei noussut elävänä kummallekaan rannalle! Näin on onneton asia, kuningattareni. Olen kenties syyllinen prinssin kuolemaan. Tee siis minulle niinkuin mielit.

Ah, tuossa oli syy, miksi prinssi toiveistani huolimatta ei ollut palannut hoviin ja ettei Apiled ollut saanut hänestä mitään tietoa Karkemishissa käydessään.

— Miksi et aikaisemmin saapunut luokseni kertomaan prinsin kohtalosta? kysyin ahdistunein mielin ja kurkku ikäänkuin turvonneena. Adad-Nirarin murheellinen kuolema toi eteeni paljon vaikeuksia, pahoja asioita, joiden selvittäminen tällä kertaa näytti mahdottomalta. Sekä kuninkaan että prinssin

lähekkäinen kuolema saattaisi herättää kansassa minkälaisia epäluuloja hyvänsä. Assurilaiset tiesivät Adad-Nirarin olevan valtikkan perijä. Mistä ihmeestä antaisin heille kuninkaan, sillä hallitsijan sivuvaimojen poikia en voinut siihen asemaan ajatella, koska assurilaiset eivät hyväksyisi heitä? Huuliani pureskellen katsoin eteeni. Kuulin upseerin vastaavan:

— En uskaltanut, herratar, sillä pelkäsin kuninkaan tappavan minut. Vasta sitten kun kuulin hänen kuolleen, rohkenin lähteä luoksesi.

— Toit minulle raskaan uutisen, sanoin. — Jos kansa saa tietää, kuinka prinssille on käynyt, se kenties tappaa sinut, sillä sinähän olit vastuussa hänen hengestään. En sinua suinkaan syytä, sillä meidän kunkin kohtalo on jumalien käsissä. Lähde nyt hovista ja tule huomenna uudestaan luokseni. Siihen mennessä ehdin neuvotella ylimysten kanssa, miten meidän tulee menetellä estääksemme kansaa mellakoimasta. Maa on kuninkaaton. Mutta jumalien tähden, minä vannotan sinua, pidä suusi kiinni siitä, mitä on tapahtunut, jos henkesi on sinulle rakas! Minä tahdon pelastaa Assurin valtakunnan mellakoilta ja varjella sen valtaistuinta horjumasta. Miten sen teen, mitä tapahtuukin, sinä, upseeri, et elämäsi aikana saa puhua prinssi Adad-Nirarin kuolemasta sanaakaan! Oletko ymmärtänyt?

— Olen, herratar. Vannon sinulle Assur-jumalan nimessä, etten tätä salaisuutta koskaan paljasta! Rakastan elämäni ja tahdon kunnioittaa sinun nimeäsi ja tekojasi, olkootpa ne mitä hyvänsä!

— Mene siis ja pidä valasi!

Kun jätin valtaistuimen, sydämessäni tuntui, että kaikki mitä ikinä tein, meni nurinkurisesti ja kääntyi minua vastaan. Onnettomien tähtien alla tapahtunut syntymäni ei kuka tiesi milloinkaan johtaisi minua huolettomuuden tielle. Hallitukseni piti olla tilapäinen — iänikuisestiko minun nyt pitäisi hoitaa asioita, joihin en tuntenut paljonkaan mielenkiintoa? Miksi prinssin pitikin hukkaa? Uuden kuninkuuden asettami-

nen ei kävisi kädenkäänteessä, sillä eihän tiedossani ollut ketään, jota olisin voinut ajatella Assurin hallitsijaksi. Ja mitä ylimystö arvelisi? Mitä kansa? Kenties maassa olisi kohta verisiä taisteluja korkeiden ylimysten saatua tilanteen tietoonsa. Yksi ja toinen saattaisi yrittää kuninkuuden anastamista. Minä en siinä sivussa merkinnyt mitään, sillä olin nainen, jonka vallanahneet ylimykset saattoivat halveksivasti tyrkätä syrjään tai surmata. Vallanhimo oli vaarallinen asia. Veren vuodattaminen kauhistutti minua. Mutta kuitenkin se vuotaisi, jos valtaistuini alkaisi houkutella jotakin ylhäistä miestä. Se minun oli yritettävä estää, sillä ainakin toistaiseksi olin vastuussa maan rauhasta ja valtaistuimen lujuudesta. Olinpa itse tehnyt mitä olin, velvollisuuteni oli nyt pysyä lujana Assurin kansan tähden.

Kaikenlaista ajatellessani muistin Assurin kaupungissa serkkuni luona olevan poikani. Näin hänet mielessäni sellaisena kuin hän oli, tylynä, itserakkaana ja taisteluista hekumoivana, tuon nulkin, jonka kasvattamisen laiminlyönti parhaina vuosina oli tehnyt hänet sellaiseksi kuin oli tehnyt. Vieläkö voisin taivuttaa hänet hiukankaan isänsä kaltaiseksi jaloksi sankariksi, vai oliko poikani jo turmeltunut. Joka tapauksessa aioin kutsua hänet luokseni, nähdäkseni, mikä hänestä tulisi. Olin äiti ja rakastin lastani tämän virheistä huolimatta. Sellaiseksi hylkiöksi kuin syntiensä vuoksi tapettu serkkuni Aheriba ei yksikään nainen toivonut lastaan. Poikani oli opittava huomaamaan, että hänen niskuroimisensa aika oli ohitse ja hänen oli toteltava äitiään, kuningatarta. Sen minä tahdoin hänelle tehdä. Tahdoin takaisin sen pikku Sinnaidin, jota olin pidellyt sylissäni, en tahtonut kohdata jöröä ja uppiniskaista nulkkia, jonka tiesin saapuvan Assurista heti sanani mentyä sinne.

Mutta kuningas? Minun oli saatava maalle kuningas. Vaikka olinkin hallitsijatar, prinssi Adad-Nirarin kuoleman jälkeen ei ollut ketään valtikkan perijää, jonka nimen kansa tuntisi ja jonka hallitusaikaa se odottaisi. Tämä pulma oli järjestettävä pian, sillä prinssiä oli odotettu hoviin kauan aikaa. Lähes

viisi vuotta hän oli ollut poissa — miksi kuningas oli lähettänyt hänet sangen nuorena ulkomaille, sitä en ymmärtänyt, sillä prinssihän oli lähtiessään miltei lapsi. Ehkä paheellinen kuningas oli tarkoittanut, ettei hänen pojastaan tulisi pahaa, ja siksi oli lähettänyt tämän pois hovin syntisestä elämästä.

Mutta voisiko minun pojastani tulla kuningas? Oliko hänessä sitä miehekkyyttä, jota kuninkuus vaati ollakseen oikeaa kuninkuutta? Jumalat yksin tiesivät, mikä pojastani tulisi, miksi hänen kohtalonsa oli säädetty ja mitä olisivat hänen elämäntekonsa. Yksi asia kuitenkin selkeni mieleeni. Pelastaakseni valtakunnan vaikeuksilta minun oli suoritettava uhkarohkea teko. Toiselta puolen se ei ollut niinkään uhkarohkea kuin kuninkaan ja tämän ystävien surmauttaminen, sillä käsissäni oli kuningattaren valta ja kaikki maassa tottelivat minua. Sammuramat, Assurin kuningatar, kansojen kuningatar ja paljojen ihmisten herratar minä olin, ja nimeni kaikukin sai ihmiset polvilleen. Sen vuoksi minun oli helppo tehdä paljon selaista, joka Ninigigu babililaiselle olisi ollut mahdotonta. Mieleepi kypsyi tämä:

Minä tahdoin korottaa poikani Assurin kuninkaattentuolille. Aioin antaa hänelle uudeksi nimeksi Adad-Nirari, joka oli valdikan perijän nimi, prinssin. Tiesin kuolleen prinssin olleen Sinnaidin kokoinen, niin ettei tämän puolesta heissä ollut paljonkaan eroa. Lisäksi prinssi oli ollut kauan poissa, niin ettei hänen muotoaan tai kasvojaan muistanut kuin aniharva assurilainen. Ne ihmiset, jotka hänen ulkomaille lähtönsä aikana olivat olleet hovissa, olivat kuka missäkin, kuka haudassa, kuka maan toisella puolella. Tuskin olisi siis ketään, joka epäilisi petosta.

Kun tämän olin mielessäni kypsytellyt, kutsutin luokseni suurvisiiri Abraman. Hämmästyitin hänet kysymällä:

— Tuntisitko prinssi Adad-Nirarin, jos hän astuisi eteesi? Abrama katseli minua suurin silmin.

— Sitä en voi sanoa, kuningatar. Tuskin tuntisin, sillä hän oli lapsi lähtiessään Ninuasta. Hänen iässään muututaan paljon. Mutta mistä tämä kysymys? Älä pahastu!

— Oliko prinssi punapäinen niinkuin isänsä?

— Punapäinenkö? Ei. Etkö tiedä, että kuninkaan tukka oli värjätty kemetiläisen lääkärin keksimällä aineella? Kysymyksesi ovat hämmästyttäviä, salli minun sanoa, kuningatar.

Mutta hämmästynyt olin minäkin, sillä nyt vasta sain tietää syyn, miksi kuninkaan hiukset olivat assurilaisen hiuksiksi merkillisen väriset. Suurvisiiri katseli minua tutkivasti, sivel-len partaansa ja sitten terävästi kysyen:

— Kysyit, oliko prinssi punapäinen. Mikset kysynyt, »onko» hän? Onko jotakin tapahtunut?

— Sinä siis huomasit, virkoin ja kerroin hänelle kaikki mitä tiesin. Kerrottuani myöskin aikeistani korottaa poikani Adad-Nirarina valtaistuimelle Abrama hämmentyneen näköisenä käveli edestakaisin; käyttäen sekä käsiään että päätään ajatustensa selventämiseen hän puhkesi innostuneesti puhumaan:

— Jos tahdot elää ja menestyä, muuta et voikaan tehdä. Prinssiä kukaan ei enää tunne, joten poikasi voi hyvin käydä Adad-Nirarista. Olet hämmästyttänyt minut suunnattomasti, kuningatar. Olet ihmeellinen nainen. Viisaudellasi voitat meidät miehet, ja luulen, että vaimoni luokse mentyäni katse-len häntä tarkasti, sillä kuka tietää, mitä hänessäkin piilee, vaikka olenkin pitänyt häntä kotkottavana kanana! Toivon kuitenkin, etteivät maailman kaikki naiset muutu kaltaisiksesi, sillä silloin miesten hyvinvointi on vaarassa! Mitä muihin asioihin tulee, sinun on hyvä tutkia kuninkaallinen arkisto, niin ettei sinne jää mitään, mikä saattaisi asiasi vaaraan.

Sen aion tehdä. Muuanna päivänä meninkin arkistoon ja otin nähtäväkseni kaikki kuningas Shamsi-Adadin kirjoittamat taulut, jotka vähänkin koskivat hänen perheasioitaan. Taulut, joissa kerrottiin edellisestä kuningattaresta, prinssi Adad-Nirarin maanpaossa kuolleesta äidistä, hävitin. Niiden tilalle omakätisesti laadin uudet — siunasin jälleen sitä, että isäni oli antanut minun käydä koulua oppiakseni lukemaan ja kirjoittamaan —, joissa mainitsin tulleeti kuninkaan päävaimoksi paljon aikaisemmin kuin todellisuudessa oli tapahtunut. Jos

kuka nyt luki näitä asioita käsitteleviä tauluja, hän pääsi siihen käsitykseen, että olin kauan aikaa ja täysin laillisesti ollut Assurin kuningattarena. Näin tehtyänä arkistossa uuteraa työtä hävitin kaikiksi ajoiksi todisteet siitä, että kuninkaaksi julistettava Adad-Nirari ei ollutkaan Shamsi-Adadin poika, vaan laittomasti kuninkaaksi tullut ylimyksen jälkeläinen. Nämä väärennykset tein turvatakseni poikani tulevaisuuden, sillä tiesin, minkä kovan kohtalon uhriksi hän joutuisi asian tullessa ilmi. Kuninkaiden istuin oli aina ollut pyhä paikka, ja sen väärä anastaja oli aina saanut ankaran tuomion.

Tällaisia tekoja siis jouduin tekemään sen vuoksi, että jumalat olivat säättäneet kohtalonni mitä merkillisimmäksi. Jokaisesta teostani tuntui kasvavan uusi teko, niin että alinomaa sain olla kuin piirityssodassa vaikeuksieni keskellä. Babiliin lähdöstäni ei voinut olla puhettakaan, sillä tunsin poikani siksi hyvin, etten uskaltanut jättää häntä omin nokkinensa hoitelemaan asioita siitäkin huolimatta, että hän jäisi suurvisiirin ja muiden tarmokkaiden ja viisaitten miesten johdettavaksi. Vielä saisin tiesi kuinka kauan hoitaa hallitsijattaren tehtäviä ja lykätä kotiinpaluuaikeeni tuntemattomaan tulevaisuuteen.

Kutsuttuani luokseni komentaja Apiledin lähetin hänet Assurin kaupunkiin näin sanoen:

— Ota mukaasi sata soturia ja ratsasta Assuriin sukulaiseni Amelassurin luokse. Siellä on poikani, jonka kantotuolissa ja suurimmalla mahdollisella komeudella tuot hoviin. Tao poikani kalloon, että hän on kuninkaan poika, prinssi Adad-Nirari, joka palaa ulkomailta! Poikani on ylpeä ja itserakas, hän oppii helposti matkimaan prinssien tapoja. Jos hän niskoittelee, saat puolestani pieksää hänet pökerryksiin, mutta hänen on osattava hokea olevansa Adad-Nirari! Älä näyttele häntä kansalle, vaan sano prinssin olevan sairas ja teillä olevan kiire Ninuaan! Näin tee, ja menekin nopeasti, että pääsen tämän asian aiheuttamasta vaivannäöstä! Kirottuja olkoot tällaiset kuninkuuden järjestelyt! Menehän jo!

Muutamia päiviä myöhemmin Sinnaid oli edessäni jurona, kohteliaana, hienostelevana ja kasvoillaan kysyvä ilme. Niin- kuin olin arvannut, Amelassurin luona hän ei ollut muuttunut vähääkään. Pikemminkin hänen kopeutensa oli kasvanut siinä määrin, että hän hädintuskin suvaitsi notkistaa niskaansa edessäni. Tällaiset tavat eivät miellyttäneet minua, minkä vuoksi ärähdin häntä kumartamisella kunnioittamaan kuninga- tartaan ja äitiään. Hän teki sen, mutta ei kovinkaan nopeasti. Jokohan tuolle houkalle oli prinssiys noussut päähän? Käs- kettyäni häntä istumaan hän putosi matalalle tuolille alkaak- seen naksutella sormiaan, kunnes kivahdin häntä pitämään sormensa paikoillaan ja äänettöminä. Häijysti hän katsahti kulmiensa alta minuun. Hänen piirteensä muistuttivat paljon Biniliä, mutta tuo ylimielinen kopeus oli ollut rehdille mie- helleni vierasta.

— Poikani, minä virkoin en kovinkaan lempeästi, sillä olin katkera itsellenikin siitä, että hän oli tuollainen kuin oli, — kuningas on kuollut. Myöskin prinssi Adad-Nirari on kuollut. Hän olisi perinyt valtikan. Maa on tänään kuninkaaton, mutta tarvitsee välttämättä sellaisen. Minä olen toistaiseksi Assurin hallitsijatar, ja siksi olen päättänyt, että sinusta tulee valta- kunnan kuningas. Nimesi tulee olemaan Adad-Nirari, niin- kuin komentaja Apiled kai sinulle opetti.

— Äitini, hän huudahti syöksähtäen seisomaan ja katsoen minua niin kiihkeästi palavin silmin, että tiesin hänen jo unek- sivan olevansa suuren sotajoukon etunenässä viemässä sitä veritöihin. Sen uneksinnan minä hänestä kyllä kiskoisin! — Äitini, tätäkö se merkitsikin, se, että minun piti teeskennellä olevani prinssi Adad-Nirari?

— Istu! minä melkein karjaisin hänen tunteitaan hillitäk- seni. — Minä täällä puhun, ja sinä kuuntelet! Sanoin, että teen sinusta kuninkaan, mutta en sitä, että sinä jo olisit kunin- gas. Vasta sitten sinä hallitset, kun minä niin katson hyväksi. Siihen asti minä hoidan valtikkaa, tiedä se! Luuletko sinä, hävy- tön, itsepäinen ja sotahekuman sokaisema nulkki, että päästän

sinut valtaistuimelle tekemään tyhmyyksiä, sinut, joka tahdot kulkea tietäsi kuin villihärkä, vähääkään välittämättä tavoista tai jumalien säätämästä järjestyksestä? Sinun tulevaisuuttasi tällä ajattelen. Jos nyt antaisin sinulle valtikan heiluteltavaksesi, viimeistään viikon kuluttua kansasi olisi kapinassa, maat ja valtakunnat olisivat niskassasi, ja häntä jalkojen välissä sinä juoksisit pakoon kuin itkevä koira, jos sinusta olisi juoksijaksi, sillä todennäköisesti olisit jo tapettu! Saat malttaa mielesi, sillä sellainen on kuninkaalle soveliasta.

— Mitä tällainen kuninkuus merkitsee? Tyhjää, hän murisi tyytymättömänä. — Jos menen ja annan huutaa itseni hallitsijaksi?

Hoh, mitä tuo hölmö oikein puhelikaan? Lapsi jutteli tuollaista. Kyllä minä hänelle osoittaisin, kuka tässä huuttaisi ja minkä vuoksi! Minuako hän aikoi mestaroida! Poskeni arpi lehahti kuumaksi, ja huolimatta siitä, että hän oli poikani, syöksähdin hänen eteensä ja iskin häntä muutaman kerran poskelle niin lujasti, että kämmentäni kirveli. Istuutuen hämmästyneenä ja yllättyneenä hän purskahti itkuun.

— Sinä järjetön penikka, jos vielä kerrankaan niskuroit minulle, tiedä, että silloin annan piestä sinua joka päivä niin kauan, että uppiniskaisuutesi valuu vetenä tiehensä! raivoisani huusin jalkaani polkien. — Ellei sekään auta, luovutan sinut orjuuteen ja tunnustan jonkun miellyttävämmän nuorukaisen pojakseni! Selkäsi sietäisit nytkin niin hyvin, että nahkasi olisi hellänä kuunkierron ajan!

Masentuneena hän katsahti minuun. Hän tiesi vapautensa olevan mennyt, sillä hän arvasi joutuvansa ankaraan kouluun. Myös häntä harmitti. Oltuaan tähän asti melko itsenäinen hän saisi kannettavakseen naisen, minun, ikeen. Mutta että hänestä tulisi minkäänlainen kuningas, hänen täytyi oppia alistumaan paljoon, oppia hillitsemään mielensä, unohtamaan itserakkautensa, taipumattomuutensa ja sen ajatuksen, että ainoastaan soturin ammatti oli jotakin, muut eivät mitään. Ihmisiä hän ei kunnioittanut, vaan halveksi heitä. Hän sai

oppia senkin asian. Ah, paljon hänellä oli edessään, sillä kuin villiruoko hän oli taivutellut itseään oman mielensä mukaan! Tarmokas saisin olla häneen nähden, sillä paljon häneltä puuttui. Miksi en ollut aikoinani huolehtinut hänestä paremmin, huoahdin, kuinka helppoa hänen johtamisensa nyt olisikin? Mutta niinkuin miltei kaikki ne äidit, joilla oli ainoastaan yksi poika, olin antanut lapselleni liian paljon perään milloinkaan kahlitsematta hänen vapauttaan tai tahtoaan. Nyt näin tuloksen, eikä se ilahduttanut sydäntäni.

— Mene tiehesi siitä ja tule luokseni jälleen, kun kutsun! tiuskaisin, sillä minulla ei ollut enempää sanottavaa ja minua kyllästytti hänen uhmailevien ilmeittensä näkeminen. — Suurvisiiri Abrama tulee luoksesi ja sanoo sinulle, kutka alkavat sinua opettaa. Ja paina mieleesi, että kohtelet kutakin ylimystä ja opettajaasi kunnioittavasti, tai muuten kiljut kynsissäni! Tänään sanot minua pahaksi ja kovaksi, mutta suokoot jumalat, että joskus vielä kiität minua siitä, että olen ankara! Mene!

Omat sanani saivat ninut miltei itkemään hänen poistuttuaan.

Kun Adad-Nirari, joksi totutin itseni poikaani nimittämään sekä puheissani että ajatuksissani, ei enää päässyt kuuntelemaan sotureitten liian koreiksi sepitettyjä urotoita, hän näytti hiljalleen muuttuvan taipuisammaksi ja osoitti monta kertaa voivansa hillitä uppiniskaisuutensa. Mitä hän todellisuudessa mietiskeli sydämensä syvyydessä, siitä en päässyt täydellisesti selville. Älykkäällä tavallaan hänen opinnoistaan huolehtiva suurvisiiri Abrama herätti hänessä kuninkaallisen arvokkuuden halun, ja kertomukset esimerkillisistä miehistä saivat aikaan sen, että poikani alkoi itsenäisesti opettaa ja kasvattaa itseään, ja kun sen totesin, iloiten toivoin, ettei hän sittenkään ollut hukkaan kasvanut nuorukainen.

Ja niin hallitsin minä Sammuamat, entinen Ninigigu-Kirkasilmä, Assurin mahtavaa valtakuntaa järkevästi. Työni oli raskasta, mutta en voinut paeta sitä, koska omituinen kohta-

loni oli johtanut minut siihen. Huolettomuuden hedelmiä en saanut maistaa, enkä tietänyt, saisinko niitä milloinkaan maistaa. Sannuramatın, Kukkienrakastajan, nimi levisi yli maailman ihmisiä ihmetyttäen, sillä olin ensimmäinen nainen, joka hallitsi mahtavaa valtakuntaa miehen lailla, ja näin oli muuttunut mahdolliseksi se, mitä poloinen miesparkani oli pitänyt mahdottomana. Mutta kukaan ei saattanut tietää, mitä huolia kadehdittu asemani oli sydämeeni tuonut, sillä niitä minulla oli kyllä. Halpa orjakin nukkui rauhassa yönsä, mutta minä, kuningatar, en hallitusasioitteni vuoksi saanut makeaa unta, vaan valvoen ajattelin toimiani, sillä kaikki mitä tein, tahdoin tehdä hyvin ja viisaasti. Siksi minulla oli aina huolia.

Näin kului puoli vuotta.

Viini on miesten ilo tai kirous käyttäjänsä tavan mukaan. Se upseeri, joka toi minulle tiedon prinssin kuolemasta, unohti viinin tähden valansa ja menetti henkensä. Olin määrännyt hänet Ninuassa olevan kuninkaallisen kaartin upseeriksi, mutta hän ei kestänyt suuren kaupungin viekoituksia, vaan lankesi juopotteluun ja ilonpitoon. Kapakat tulivat hänen asunnoikseen ja kaikenkalaiset juopot hänen ystävikseen, kunnes erottin hänet sen vuoksi, että hän laiminlöi kaikki tehtävänsä. Jonakin päivänä hän juopuneena tuli jossakin lausuneeksi — tahallaan tai huomaamattaan —, ettei hovissa oleva prinssi ollut oikea Adad-Nirari, vaan joku muu. Hän ei muistanut, että minulla oli silmiä ja korvia kaikkialla, ja yksi näistä kaupungilla liikkuvista asiamiehistäni tuli viipymättä luokseni kertomaan, mitä oli kuullut. Mutta ennen kuin ehdin tehdä mitään upseerin suun tukkeamiseksi, kansa rupesi jo huutamaan, että hovissa oli tapahtunut petos. Peläten kaupungissa olevien sotajoukkojen uskovan kansaa kutsutin kiireesti luokseni Ninuan varuskunnan komentajan ja sanoin hänelle:

— Ota komentoosi kuuluvat joukot ja marssita ne kolmen tai neljän päivämatkan päähän kaupungista vuoristoon, jossa sano jonkun rosvolauman häiritsevän rauhallisia asukkaita! Jos sotaväki rupeaa uskomaan mielettömiin huhuihin, kuningas-huone on vaarassa.

Pidätin kaupungissa ainoastaan palatsikaartin ja henkivartiostoni, joihin voin luottaa kuin itseeni. Lisäksi lähetin sanan läheisen Tarbisun kaupunginpäällikölle, sillä siellä ei tie-

detty mitään kuninkaankaupungissa kiertelevistä huhuista, että hän olisi valmiina kutsuttaessa tulemaan joukkoineen Ninuaan. Näistä toimenpiteistä selvittyäni käskin palatsikaartin komentajan Abahuqin mennä kaupunkiin, etsimään käsiinsä huhun alkuunpanijan, upseerin, ja tappamaan hänet. Jos kansa asettuisi vastarintaan, hän käyttäköön aseita. Komentaja Apiled sai tehtäväkseen kaikkine miehineen huolehtia hovin turvallisuudesta.

Mutta ennen iltaa Ninuassa oli täysi hulina. Vaikka Abahuq olikin surmannut mellakan alkuunpanijan, ihmiset eivät tahoneet rauhoittua. Jotkut minun asemaani kadehtivien kuninkaallisten sivuvaimojen pojat jättivät palatsin ja asettuivat mellakoitsijoiden johtoon. Kaduilla harhaili ulvovia ja hihkuvia miesryhmiä, jotka kähein äänin huusivat, että hovissa oli tapahtunut petoksia. Petoksia! Mitä petoksia? Hehän eivät tietäneet mitään, vaan kaikki oli juopuneen upseerin valheitten tulosta. Niinkuin aina tällaisissa tapauksissa, alhainen roskaväki käytti sekasortoa hyväkseen ryhtyäkseen harjoittamaan ryöstöjä ja varkauksia. Rauhallisia ihmisiä murhattiin. Tämä kääntyi sikäli minun edukseni, että ylimykset ja kauppiaat asettuivat puolelleni mellakoitsijoita vastaan, sillä he pelkäsivät omaisuuksiensa tuhoutumista. Lähetin suuren joukon palvelijoitani kaupunkiin kertomaan ihmisille, että mellakka oli pantu toimeen vain sen vuoksi, että roskajoukot saisivat mielinmäärin rosvota ja tappaa rauhallisia asukkaita, jonka vuoksi kaikkien oli parasta sulkea ovensa ja pysyä taloissaan. Abahuqin johtama palatsikaarti taisteli jo täysin tosin, hakaten maahan pahimpia rähisijöitä. Apiled huolehti hovin turvallisuudesta. Hän oli jo vanginnut kuninkaallisesta perheestä kaikki ne naiset ja lapset, jotka olivat jääneet hovissa oleviin asuntoihinsa. Nyt he odottivat vankihuoneessa, mitä heille tekisin. Tiesin karkoittavani heidät jonnekin kauas.

Levottomana minä koko yön kuuntelin kaupungin metelöintiä, ja saamatta unen hiventäkään ajattelin, tänä yönäkö minua kohtaisi rangaistus teoistani. Apiled kävi ilmoittamassa,

että hovin suurportin luona oli nyt rauhallista. Äsken jokin lauma oli hyökännyt sitä vasten yrittäen murtautua palatsiin. Ikkunan ääressä seisten katselin öisille kaduille, jotka kumisivat ja väliin valostuivat soihtujen tai sotureitten toreille sytyttämien rovioitten liekeistä. Poikani Adad-Nirari seiso vieressäni. Hän oli tyyni, mutta kalpea. Häneen kääntyen virkoin:

— Katso nyt, poikani, mitä on hallitsijana oleminen! Kansa voi kapinoida milloin tahansa. Mitä olisit nyt tehnyt, jos olisin antanut sinulle kuninkaan vallan? Olisitko kyennyt palauttamaan järjestyksen? Eivät asiat ole sellaisia, kuin ne näyttävät helpoimmillaan, vaan katsoessasi niiden toista puolta näet niissä pahuuttakin.

— On hyvä, äitini, että tänä yönä olet hallitsijatar, sillä en tiedä, miten olisin tästä selvinnyt. Kenties olisin tuhoutunut, hän vastasi avomielisesti ja niin vilpittömästi, että ilon sykkähdyttäessä rintaani tartuin hänen käteensä ja puristin sitä.

Aamu oli jo sarastanut, kun komentaja Abahuq verisenä kumarsi edessäni. Hän oli nujertanut roskaväen ja palauttanut järjestyksen. Laumoja johtaneet kolme puoliprinssiä hän oli omin käsin tappanut, ja heidän ruumiinsa ajelehtivat ja likosivat parhaillaan Idiqlatissa. Koloihinsa vetäytynyt alhainen väki pureskeli verisiä kynsiään ja kirosi synnyinpäiväänsä, sillä paljon heitä oli tapettu.

Abahuq oli tehnyt suuren työn rauhoittaessaan kansan, ja siksi minä visiireitteni kanssa neuvoteltuani päätin korottaa hänet valtakunnan tartaniksi, ylipäälliköksi. Kun tämän ilmoitin Abahuqille, hän hämmästyksestä purskahti itkuun ja käsiäni suudellen vannoi vaikka kuolevansa puolestani, jos niin tarvittiin. Hän oli kelpo mies ja kyvykäs tartanin vaativaan tehtävään. Hänen tilalleen palatsikaartin komentajaksi nimittin Apiledin sekä samalla siirsin henkivartiostoni soturit palatsikaartiin, koska kahta vartiostoa en tarvinnut.

Kuninkaan sivuvaimot ja -lapset olivat toivoneet kukistumistani, sillä he eivät pitäneet minusta. Kuinka turhia he olivat toivoneet, sen he varmaankin raskain mielin totesivat

silloin, kun sata soturia lähti viemään heitä kaukaiseen Kalduun, jossa heidät pantaisiin laivaan ja kuljetettaisiin maanpakoon Tilmunin saareen. En vihannut heitä, mutta näin minun oli tehtävä, sillä maan järjestys ja rauha olivat minulle enemmän kuin jotkut vaimot ja lapset. Jos he vihasivat ja kirosivat minua, he tekivät väärin, sillä hallitsijatar ei ollut niinkuin kansan nainen, joka voi noudattaa vihaansa tai sääliään, vaan kaikki hänen tekonsa määräsi valtakunta.

Kohta kapinan jälkeen kutsutin suureen valtaistuinsaliin maan korkeimpia ylimyksiä, kirjanoppineita ja viisaita, eri ammattikuntien esimiehiä ja kansan vanhimpia. Puhuin heille mellakasta, joka oli syntynyt pahojen henkien kuiskuttelusta, jota ihmiset mielellään kuuntelivat sen sijaan, että olisivat ensin kysyneet hallitsijattareltaan, mikä oli totuus, jonka he olisivat saaneet kuulla. Pahat parjaajat, jotka olivat joko Assurin voittamien kansojen tai jonkun valtaistuimen anastamista ajattelevan ylhäisen miehen palkkaamia, käyttivät jokaista tilaisuutta hyväkseen epäsovun kylvämiseen, mutta heitä alkoon Assurin kansa kuunnelko, jos se aikoi elää ja menestyä maailman parhaiden kansojen joukossa. Assur-jumalan armosta maa oli tänään voimakas ja kaikkien pelkäämä, mutta kuinka toisin voi olla huomenna, jos eripuraisuus ja petturuus kuninkaallista huonetta kohtaan valtaisivat sijaa. Assurilaisten piti tietää, että kaikki kansat mielellään näkivät sen kukistuvan, sillä samalla lailla kuin susi vihasi leijonaa kansat ajattelivat Assuria.

— Nimeen Assur-jumalan, jonka tahto ei muutu taivaissa, vannokaa siis minulle Assurin puolesta olevanne uskollisia minulle, kuningattarelleenne Sammuramatille ja valtikan perijälle, prinssi Adad-Nirarille, joka nousee teitä hallitsemaan sitten, kun on täydellisesti kuninkaallisiin tehtäviinsä perehtynyt! minä lopetin puheeni, seisten valtakorokkeella ympärilläni kaikki loistavat virkamiehet ja kaikki se kansaa häikäisevä ihmeellinen upeus, joka hoviin kuului.

— Me vannomme! alamaiseini vastasivat katse minuun suun-

nattuna. Viittasin Assur-temppelin ylimmäiselle papille, että hän kaikki laillisuudet täyttäen ottaisi vastaan pyytämäni valan jumalan kunniaksi. Kun näin oli tehty, kutsuin valtaistuinhuoneessa olevat vieraani hoviin järjestämiini pitoihin. Kaupunkiin annoin jakaa viiniä ja laitatin paljon pöytiä kaduille ja toreille sitä varten, että kaikki, jotka tahtoivat, saivat iloita syöden ja juoden. Kokonaisen yön kansa remusi pitoja pitäen ja ylisti kuningattarensa nimeä.

Kohta pitojen jälkeen saapui Babilista luokseni lähetystö, joka esitti sellaisen kummallisen pyynnön kuin Babilin itsestämisestä ja oman kuninkaan saamisen. Mielelläni olisin täyttänyt isieni kansan halun, mutta kuitenkin en voinut sitä tehdä. Sillä jos olisin niin tehnyt, assurilaiset olisivat siinä silmänräpäyksessä olleet kapinassa. Babili oli Assurin parhain vero- ja tavaranhankintamaa, jonka menettämisellä oli laajat seuraukset. En uskaltanut panna valtaistuintani vaaraan siitäkään huolimatta, että isieni kansa loukkautui minuun. Assurin ja Babilin kuningattarena olin heimolaisilleni enemmän hyödyksi kuin oli heidän itsenäisyytensä, sillä he olivat monien sukupolvien aikaisten vieraiden kansojen sortamisen jälkeen heikkoja ja aseettomia, niin että he kuitenkin kohta olisivat uudestaan joutuneet ikeeseen. Kaikenlaiset kansat nytkin yrittivät Babilin kimppuun, mutta Assurin mahtavuus torjui kaikki sen vaarat. Niin kauan kuin minä eläisin, isieni kansalla ei olisi vaikeuksia, sillä paljon olin jo ehtinyt huojentaa sen liian kohtuuttomia verojakin. Paljon myös laitatin teitä ja perustin puutarhoja, rakennutin taloja ja korjautin rappeutuneita kaupunkeja.

6.

Neljä vuotta minä voimakkaalla kädellä hallitsin mahtavaa Assurin valtakuntaa. Hallitukseni toisena vuotena guzanalaiset, jotka asuivat maakunnassaan ja kaupungissaan Haburvirran partailla, tekivät sellaisen kunnottomuuden, että tappoivat joukon assurilaista väkeä, miehiä, naisia ja lapsia. Nämä olivat paenneet eräästä kauppasiirtokunnastamme rosvojen hyökättyä sen kimppuun ja pakomatallaan harhailtuaan olivat joutuneet Guzanaan anomaan suojaa. Vastoin vieraanvaraisuuden lakia guzanalaiset tappoivat heidät. Kenties tappajat kuvittelivat saavansa tehdä mitä tahansa mieltensä mukaan, kun Assuria hallitsi nainen. Mutta tahdoin osoittaa heille heidän katkeran erehdyksensä. Koottuani sotajoukon vein itse sen Guzanaan, ja jälki, jonka jätin, ei naurattanut sen pahoja asukkaita. Jo Shulman-Asharidin aikana he olivat maksaneet Assurille veroa, mutta vielä enemmän he nyt saivat maksaa. Paitsi veron korottamista, tein sen, että vein noita pahoja ihmisiä Ninuaan sellaisen määrän, että orjien hinnat putosivat. Näin halusin näyttää kaikille kansoille, että vaikka Assurin hallitusta hoitikin nainen, tämä pystyi miesten tekoihin ja tarvittaessa enempäänkin. Hyvin tiesin, että ellen olisi tarmokas, valtakunta murenisi käsistäni. Minun täytyi siis vaikka vasten tahtoaanikin pysyä pelottomana ja toisinaan kovana, niin ettei asemani horjuisi.

Maaailman mahtavin nainen minä olin, mutta mahtini ei voinut sille mitään, että myös olin maailman yksinäisin nainen. Ääretön yksinäisyydentunne asui ainaisesti sydämessäni, ja se

se pakotti minut toisinaan jättämään hovin ja menemään maaseudulle, jossa joko rakennutin puutarhoja tai kaivatin kanavia, aukaisin maata talonpoikien hyödyksi. Sinetöin talojen perustuksia ja panin uusien kaupunkien syntymä alkuun. Ketään luotettavaa ystävää tai ystävätärtä, jolle olisin saatanut puhella sydämeni suruista ja siten keventää mieltäni, minulla ei ollut. Mutta kun näin olin yksinäisyydessä, kohtasin paljon ihmisiä, joita ei ollut muualla kuin sielussani, ja keskustelin heidän kanssaan. He olivat joko kuolleita omaisiani tai aina rakkaana pysyvä Binili, jonka muiston kulta loi kirkasta valoa mieleni orpouteen. Hänen mukanaan kuljin vuorilla ja kaikkialla, ja vaikka tiesinkin tämän olevan kuvitelmää, minusta oli viehättävää seurustella varjo-Binilin kanssa. Hän ei vanhentunut eikä muuttunut, vaikka minä vanhenin ja muutuin, vaan sellaisena kuin oli ollut kuollessaan hän pysyi aina.

Serkkuni Amelassur oli kaikkina näinä vuosina tunnollisesti hoitanut Assurin kaupungissa olevaa omaisuuttani ja tilittänyt täsmällisesti jokaisen hopeahiutuvankin, joka oli tulojani tai menoja. Orjat hän oli vuokrannut töihin ja siten ansainnut hyväkseni hopeaa. Vuosittain hän lähetti sen minulle. Sydämessäni nauroin hänen tarkkuudelleen, sillä saamani hopea oli kuin kärpänen norsun rinnalla, jos ajattelin kuningattaren tulojani ja sitä. Tämä kuitenkin osoitti serkkuni uskollisuutta. Hänen vanha kömpelö kiintymyksensä minuun ei siis ollut vähääkään pienentynyt.

Muista sukulaisistani en tietänyt mitään.

Olin kolmeneljättä vuotta täyttänyt, vieläkin kaunis nainen, ja olin siis hallinnut suurta Assuria sekä sen alaisia kansoja neljä vuotta, kun lähdin Kalhuun. Tämä sijaitsi jonkin matkan päässä Ninuasta kaakkoon, Idiqlatin itärannalla lähellä paikkaa, jossa pohjoisesta juokseva joki yhtyi siihen. Siellä oli rakenteilla kuninkaallinen talo, jonka perustuksen tahdoin itse sinetöidä. En ollut neljään vuoteen poistunut kuninkaan-kaupungista näin kauaksi, jonka vuoksi matka tuntui sängen

miellyttävältä. Suuren seurueen saattamana saavuin Kalhuun. Kuningas Assurnasirapli oli rakentanut siihen temppelitornin ja kaksi suurta temppeliä, ja täällä oli Shulman-Asharidin hakkauttama musta muistokivi, johon oli moneen päällekkäiseen riviin kuvattu kuninkaalle veroa tuovia kansoja. Toisessa rivissä ylhäältä lukien oli tomua suuteleva kuningas suurkuninkaan edessä ja päällä kirjoitus: Nadatu sha Java mar Huumrii — vero Jehulta, Omrin pojalta.

Tämä omituinen Huumriin poika, jisraelilaisten kuningas, kiinnosti minua siitä syystä, että olin kuullut hänen olleen suuri murhaaja, joka oli tappanut vastustajiaan kuin lahtihärkiä, vähintään kaksisataaviisikymmentä ihmistä, joista kaksi oli kuningasta, yksi kuningatar ja satakaksitoista oli prinssejä. Tämän kuninkaan jumalan täytyi olla perin verenhimoinen hänen hyväksyessään tällaiset teot.

Kannattiko minun siis koskaan ajatella ja pohdiskella sitä, mitä minä olin tehnyt? Minun tekonihan olivat vähäiset Javan tekojen rinnalla. Tämä mies ei ollut nähtävästi ollut huolissaan aiheuttamastaan verentulvasta, koska hän oli menestynyt hyvin ja kenenkään häntä murhaamatta oli mennyt isiensä luokse lepoon neljä vuotta ennen minun kuningattareksi tuloani. Minä pelkäsin alinomaa, että töilläni olin langettanut päälleni jumalien tuomion, mutta jisraelilaisten kuninkaan elämä osoitti jumalien kestävän paljon, ennen kuin he rupesivat ärhentelemään ihmiselle.

Mutta minulla ja jisraelilaisilla oli eri jumalat. Olin kuullut kerrottavan joskus — en muistanut, milloin ja kuka minulle oli kertonut —, että paha henki oli lentänyt heidän kuninkaansa Davidun edessä lintuun sitä varten, että muuan hattilaisen upseerin Hurjan vaimo näkisi kuninkaan komeuden, koska Davidu oli ihastunut häneen. Kuningas panetti sodassa Hurjan eturiviin, ja tämä kaatui, jonka jälkeen Davidu nai hänen vaimonsa. Tämän seikkailevan onnenonkijakuninkaan vaimonhankinta muistutti jollakin lailla sitä, minkä kohteeksi minä olin joutunut. Mutta jisraelilaisten jumala oli kääntänyt kat-

seensa Davidun pahoista töistä syrjään, vieläpä oli siunannut tämän miehen oikein runsain käsin. Niin eivät olleet tehneet minun jumalani Assurin kuninkaalle, vaan kostivat hänelle. Koska minun jumalani siis olivat sellaisia, mistä tiesin, vaikka he kostaisivat minullekin kaiken sen, mitä olin tehnyt.

Vielä minä mietin sitä ihmeellistä asiaa, miksi hovit ja hallituspalatsit aina olivat verenvuodatuspaikkoja, sillä en tietänyt missään olevan sellaista, jossa ei olisi jotakin pahaa tehty. Jos maanpäälliset hallitushuoneet olivat taivaallisten varjoja, niin taivaallisissakin palatseissa juoniteltiin ja rettelöitiin yhtä mittaa. Siitä syystä jumalat nähtävästi kiukkuaan purkaakseen järjestelivät ihmisille jos jonkinlaisia vaikeuksia.

Näin jumalattomia olivat ajatukseni, joita Shulman-Asharidin mustan muistomerkin näkeminen sydämessäni aiheutti. Kenties jumalat pitivät minua parhaillaan silmällä, sillä tuskin käännyn pois pylvästä, kun luokseni riensi tomuinen upseeri. Jo hänen kiireensä ilmaisi, että jotakin erittäin tärkeää oli tapahtunut, koska hän uskalsi tulla häiritsemään minua. Seurueeni oli kunnioittavan välimatkan päässä minun kuningattarellisesta olemuksestani, ja olin yksin. Heti hänet nähdessäni kurkkuuni nousi tukahduttava tunne. Mitä Ninuassa oli tapahtunut? Oliko kaupunki kapinassa? Kenties poikani oli tapettu ja veri virtasi palatsissa.

Niinkuin kaikki valtaistuimen anastajat minäkin kaikkina hetkinä pelkäsin tulevani syöstyksi siltä. Kalpeana viittasin upseeria puhumaan. Heittäytyttyään eteeni polvilleen hän änkytti:

— Herratar, suurvisiiri ja tartani lähettivät minut viipymättä luoksesi. Prinssi Adad-Nirari on julistautunut täysivaltaiseksi ja hallitsee Assuria.

— Se nulikka! pääsi huuliltani, vaikken tahtonutkaan. Mutta olin hämmästynyt uutisesta. Sellaistako siis oli tapahtunut, hoh! Poikani, tuo kelvoton ja korskea nulikka oli käyttänyt äitinsä lyhyttä poissa oloa hyväkseen temmatakseen valtikan tämän käsistä. Mitä juonitteluja hän olikin juonittellut

päästäkseen päämääräänsä, sitä en tietänyt, mutta kun tunsin hänet perinpohjin, arvasin hänen taitavin houkutuksin viekas-telleen hoviherroilleni saadakseen nämä minulle uskottomiksi. Kyllä minä Ninuaan päästyäni näyttäisin, mitä ajattelin koko herrajoukosta! Ellei Adad-Nirari olisi minun ja Binilin poika, lentäisin hänen kimppuunsa ja murskaisin hänet. Tuollaisen äidilleen petollisen pojan olin kasvattanut pitäen koko ajan murhetta hänen tulevaisuudestaan. Hän oli vasta kuusitoista vuotta täyttänyt; hän kyllä olisi ehtinyt hallitsemaan. Liialli-sesti kiirehtimällä moni kuningas oli syöksynyt turmioonsa.

Kiukku sihisi sydämessäni, ja vähän aikaa minä ajattelin koota sotureita mennäkseni hoviin valmiina taisteluun. Tämän ajatuksen kuitenkin hylkäsin. Olihan Adad-Nirari poikani, jota vastaan en voinut käydä sotaa. Mutta kuitenkin menisin valtaistuimen ääreen kiskaistakseni hänet hiuksista alas siltä paikalta, jolle hän luvattani oli kiivennyt. Hän ei tietänytkään, kuinka vaarallisen paikan oli valinnut. Tunsin jo hallitsemi-sen vaikeudet ja huolet, olinhan neljä vuotta niitä kokenut. Ei kuninkuus ollut uppiniskaisen pojan tointa, vaan kuma-raisia hartioita ja nöyrää mieltä se vaati. Kenties Adad-Nirari jo oli ehtinyt kuunnella sotaa toivovien ylimysten puheita ja oli valmiina viemään armeijansa maan ulkopuolelle, puskeak-seen siellä voimansa hajalleen ja tuhotakseen valtakuntansa. Ninuaan — jumalien tähden — Ninuaan minun nyt täytyi rientää kuin myrsky ja estää jotakin erittäin pahaa tapahtu-masta. Vaikka olin nainen, hallitseminen oli kovettanut tah-toni. En pelännyt ihmisiä. Jos ihmiset olivat jumalan luomaa savea, minä tahdoin olla kiveä, joka ei taipunut, vaan murs-kautui. Ninuaan!

— Ratsastan heti Ninuaan, sanoin luokseni kutsumalleni saattueen komentajalle. Hänen suunsa aukeni hänen kysyäk-seen jotakin, mutta estin hänet kivahtamalla: — Älä töllistele! Hanki nopeasti minulle ratsuhevonen! Tämä lähettiupseeri seuraa minua. Sinä saat hoitaa saattueeni jäljestäni niin hyvin kuin taidat!

Tie juoksi nauhana hevoseni alla rynnätessäni Ninuaan päin. Viheliäinen poikani, mitä hän olikaan tehnyt aiheuttamalla äidilleen tämän iskun! Minua harmitti suunnattomasti, että Adad-Nirari oli ikäänkuin karannut käsistäni, sillä olin aikoinut vielä monta vuotta pitää valtiikkaa hallussani.

Mutta mitä pitemmälle hillittömässä ratsastamisessani pääsin, sen empivämmäksi muutuin ja sen hiljaisemmiksi vaihtuivat sydämeni syyttävät äänet. Kiukkuni laimeni. Mieleeni oli pälkähtänyt, että jospa menetinkin valtaistuimen sen vuoksi, että oli tullut aika, jolloin jumalat kostaisivat minulle pahat työni. Mitään ihminen ei saanut tehdä rankaisematta, tapahtuipa tämä rankaiseminen ennemmin tai myöhemmin. Sitä asiaahan olin mietiskellyt Kalhun mustan muistokiven luona. Jos tämä oli minulle määrätty, miksi napisin kohtaloani, sillä enhän ollut napissut silloinkaan, kun onnistuin surmauttamaan kuninkaan? Jos siis piti, minun täytyi tyyntyä ja osata katsoa tapahtumia sellaisina kuin ne olivat, eikä sellaisina kuin minä toivoin niiden olevan. Mitä poikaani tuli, olipa hän tehnyt mitä hyvänsä ja syössyt minut hallitsijattaren asemasta, en voinut moittia hänen päättäväisyyttään ja rohkeuttaan. Hän oli sittenkin minun itseni kaltainen, vahvatahtoinen ja pyrki-
myksistään tietoinen.

En tietänyt, mitä sydämessäni oikein tapahtui tällaista ajattellessani. Hevoseni hiljensi juoksuaan, mutta en huomannut sitä. Sinnaidin kasvot tuntuivat lähenevän minua, ja äkillisenä hetkenä liikuttuneena totesin, että olin sittenkin onnistunut poikani kasvattamisessa. Aivan varma siitä en ollut, mutta jollakin lailla minusta tuntui, että niin oli. Hänen kasvojaan ja koko olemustaan muistellesani havaitsin, että häneen oli ilmaantunut paljon sellaisia piirteitä, joita oli ollut hänen isässään. Ja kun totesin samankaltaisuuden, sydämeni heltyi täydellisesti, enkä voinut enää olla vihainen pojalleni. Suokoot jumalat, ettei hän vain ollut ehtinyt tehdä itselleen vaaraksi koituvia tyhmyyksiä.

Takanani ratsastava upseeri varmaankin luuli minun menet-

täneen järkeni, kun kiukkuiset ilmeeni muuttuneina purskahdin nauramaan ja pyyhkäisin kädellä kyyneleitä silmiäni alta. Olin tähän asti ollut synkkä ja kiireinen kuin myrsky, nyt olin valostunut ja rauhoittunut. Annoin hevosen juosta hilemmin, sillä rajun alkumatkan jälkeen se tarvitsi lepoa.

Hovin portaiden edessä laskeuduin satulasta niin joutuisasti, ettei yksikään hämmästynyt upseeri tai soturi ehtinyt minua auttaa, ja noiden kömpelysten katsellessa suurin silmin juoksin pääovesta sisään esihuoneeseen.

— Syrjään tieltäni! ärähdin valtaistuinsalin vahtiupseereille heidän astuttuaan ovella eteeni. Pää kopeasti pystyssä menin sisään. Valtaistuinsali kuhisi ylimyksiä, ja heidät nähdessäni ajattelin karvain mielin heidän tulleen imartelemaan nuorta kuningasta pettääkseen hänet lupaamaan heille hyvätuloisia virkoja ja korkeita asemia. Kyllä minä heidät tunsin. Itse kuningas, nulikka, istui valtaistuimella arvokkuutta tavoitteleva ilme naamallaan. Kun hän näki minut, hän hervahti valkoiseksi ja oli pudottaa valtikkansa. Pelkuriko hän sittenkin oli, arvelin pettyneenä ja katkeruuteni palatessa. Polkaisten jalkaani valtaistuinkorokkeen mattoon huusin ylimyksille:

— Ulos täältä! Tahdon olla kahden kesken kuninkaan kanssa. Ulos! Minä, teidän kuningattarene, teitä käsken, ja menkää!

Hämmentyneinä, jupisten ja toisiaan tuuppien he katosivat esihuoneeseen. Hätäntyneenä Adad-Nirari katseli oven heiluvia verhoja. Näytti siltä, että häntä halutti juosta pako. Voi kuningas parkaa! Nousten hänen eteensä minä häntä kohti kumartuen ja hänen arvostaan piittaamatta sivalsin häntä kämmenellä poskelle.

— Sinä paholaisen poika, mitä olet tehnyt? Oletko antanut houkutella itsesi tähän ilveilyyn, vai oma houkkamainen sydämesikö sinut johdatti tähän äitisi häpäisemiseen? minä kiljaisin hänelle iskun annettuani. — Kuinka paljon jo olet luvannut virkoja petollisille ylimyksille, heidän selkäsi takana nauraakseen hulluudellesi? Oletko jo luvannut suuria sotia? Jakanut maakuntia upseereille? Älä siinä kuvittelekaan olevasi

jumala, sillä minä, sinun äitisi, olen vielä elossa ja kiskaisen sinut litteäksi maahan, jos aiot perustaa olemisesi liian korkeisiin taivaisiin! Puhu!

— Ylimykset tahtoivat näin, hän virkkoi kurjalla äänellä ja yritti pienentyä katseeni edessä, kykenemättä säilyttämään alkamaansa miehuullisuutta. Ivallisesti irvistin hänelle päin naamaa. Eikö hänessä ollut miestä tunnustaa omaa haluaan? Kivahdin:

— Sen minä arvaan, että he tahtoivat näin, voidakseen johtaa sinua mielensä mukaan, kunnes olisit heidän taluttamansa koira! Mikset odottanut paluutani? Tiesitkö, mihin vaaraan heittäydyit? Jokin varomattomuutesi olisi saattanut paljastaa sen, ettet olekaan todellinen prinssi Adad-Nirari, vaan poikani, jolla ei ole oikeutta valtikkaan. Pääsi ei olisi ollut rukiinjyvänkään arvoinen.

Mutta näin oli käynyt, huoahdin. Turha minun oli enää kiivailla. Ehkä tämä kiivauteni johtuikin yksinomaan siitä, että tunsin omaa itserakkauttani loukatun. Sillä totuus oli se, että vaikka toisaalta tahdoinkin jättää kaikki ja palata isäni taloon Babiliin, toisaalta tahdoin vielä loistaa, hallita ja käskeä maailman mahtavimpana naisena, jonka edessä kuninkaas suutelivat tomua. Tämä mahtini oli nyt riistetty minulta — oma poikani oli sen ottanut käsistäni. Ah, tällainenko kuitenkin olin: ahnehdin valtaa siitäkin huolimatta, että halusin kaikki jättää? Ei, parasta oli minun luopua hallitsemisen huolista sillä huolia valtaistuini tuotti. Ehkä sittenkään, vaikka neljä vuotta olin ollut kuningattarena ja osoittanut suunnatonta tarmoa ja pelottomuutta, valtaistuini ei ollut naisen paikka. Oli oikeastaan hyvä, että näin oli käynyt. Mitään korjaamattomia erehdyksiä ei ollut vielä tapahtunut.

Mutta olin surullinenkin. Sillä minä näin, että minulle uskollisuutta vannoneet ylimykset olivatkin olleet silkkvoja petollisia ihmisiä, eivät rehellisiä alamaisia. Vaikka he olivat teeskennelleet kunnioittavansa minua, he olivat hävenneet sitä, että olivat naisen käskyläisiä. Niinkö paljon alempana miehiä

me naiset olimme, että he häpesivät meidän tähtemme? Minun valtikkaani ylimykset olivat imarrelleet, mutta siitä huolimatta he olivat vihanneet sitä. Sen vuoksi he olivat muuttuneet kurjiksi valapatoiksi, pelkureiksi, jotka eivät uskaltaneet suoraan minulle osoittaa tunteitaan, vaan käyttivät kaikki ajatuk-sensa valtani luhistamiseen. Olivatko miehet siis parempia kuin naiset? Hoh, moinen inhottava lauma!

Mutta jos he toivoivat näkevänsä minut murheellisena ja epätoivoisesti ryhtyvän taistelemaan valtani palauttamisen puolesta, siinä he kokisivat erehdyksen. Sitä iloa en heille soisi. Kärsisinpä sydämessäni mitä tahansa, yksi minussa pysyi kestäväenä: ylpeyteni. Pää pystyssä seisaisin kansani edessä sen katseista välittämättä, sen kuningattarena minä tekisin vielä sen, minkä tahdoin tehdä, niin ettei pilkkaajilleni koituisi riemua. Jos ylimykset olivat vetelää savea, minä, nainen, halusin olla kiveä, joka iskuista järkkymättä pysyisi ennallaan.

— Tiedätkö, sanoin minua pelokkaasti katselevalle pojalleni,
— tiedätkö, että palatsissa ja kansan joukossa minulla on paljon ystäviä? Jos haluaisin, sinun kuninkuutesi muuttuisi lyhyeksi niin nopeasti, ettet ehtisi lausua nimeäsikään! Pidä aina mielessäsi, ettet sinä ole kuninkaan poika, vaan äitisi epätoivoisen ajatuksen kuninkaaksi korottama anastaja!

Syöksähtäen pystyyyn hän kalpeaksi valahtaneena huudahti:

— Äitini, ethän aio syöstä minua paikaltani?

Sydäntäni kirpaisi tuo huudahdus, sillä se osoitti heikkoutta, jota hänessä tämän päivän jälkeen ei saanut olla. Mutta jät-täen sen toteamisesta aiheutuneen tuskani syrjään vastasin:

— Älä pelkää, en tee sitä! Hitaasti, painokkaasti jatkoin:

— Äiti ei milloinkaan tee niin pojalleen, vaikka poika tekeekin sen äidilleen! Mutta muista, ettet milloinkaan puhuttele minua äidiksesi, sillä siinä sanassa on koko kuninkuutesi säilymisen perustus? Muista, että olet kuninkaan ja karkoitettun kunin-gattaren poika, kemetiläisen ruhtinattaren synnyttämä, eikä sinulla ole minkäänlaista veriyhteyttä onnettoman, kunin-

kaansa murhaaman upseerin Binilin puolisoon, Assurin neljä vuotta hallinneeseen kuningattareen Sammuramatiin!

Jumalat — minä en sittenkään tuntenut poikani sydäntä, vaikka olin tuntevinani! Tuskin murheelliset sanani häipyivät huuliltani, kun hän valtikkansa pudottaen syöksähti kaulaani, koettuaan sanojeni soimauksen piikkinä rinnassaan ja itkien:

— Voi, äitini, äitini, miksi tämän teinkin?

Hänen äänensä, liikutuksensa ja tämä uusi Sinnaid, joka tänä hetkenä muistutti järkyttävästi isäänsä, yllätti minut niin täydellisesti, että voimani menettäen luisin hervottomasti polvilleni ja purskahdin itkuun. Kaikki ankaruuteni häntä kohtaan sulii, ja näin hänessä lapseni, jota olin aina rakastanut. Kaikki hänessä oli minua itseäni, ja jos hän olikin ollut itsepäinen ja oli noussut minua vastaan, se oli minun oman sydämeni heijastusta, sieluni kuva ja tahtoni voiman uusi ilmentyminen.

Yhdessä me itkimme, ja nyt vasta, Assurin kuninkaitten mahtavassa valtaistuinsalissa, minä tunsin todellisesti löytäneeni äitinsä pojan. Jumalia kiittäen vahvistuin uskossani, että kaikista enteistä huolimatta pojastani tulisi toimellinen kuningas. Koska hän osasi tunnustaa virheensä ja katua niiden tähden, hän osaisi muutakin. Ylistetyt olkoot jumalat, jotka tänään toivat äidin ja pojan yhteen!

Mutta ennen kuin jätin hänet, vielä sanoin vetoavasti:

— Ole kansallesi isä ja turvaa sen rauha! Hanki sille ihmisen asuinsijoja, älä sorra leskeä, äläkä orpoa pieksätä! Esihuoneesta kuulemani ylimysten vaimentunut puheensorina sai minut jatkamaan: — Anna nyt kutsua ylimykset ja kansan vanhimmat kokoon, sillä haluan puhua heille ja ilmoittaa, että olen luopunut vallastani — en kenenkään pakotuksesta, vaan sydämeni halusta! Sillä näin oli käytävä. Lisäksi anna laittaa kuntoon ylimmäisen juomanlaskijan talo, sillä aion vähäksi aikaa muuttaa asumaan siihen, ennen kuin lähden isieni kaukunkiin! Hovissa ei ole ylimmäistä juomanlaskijaa, eikä siis

hänen talonsa tarvitsijaakaan. Isäsi jälkeen en sellaista virkamiestä ole tahtonut nimittää.

Niin muutin minä pois Assurin kuninkaitten hovista, johon olin saapunut murtuneena, häväistynä ja miestäni surevana. Neljän vuoden tuskat, sydämeni tuhannet ajatukset ja epätoivoiset aikeet, naisen yksinäisyyden aiheuttama taakka hallitushuolineen, kaikkineen, siirtyi kohtaloni menneisyyteen. Tuossa mahtavassa talossa olin kärsinyt tappioni ja saavuttanut voiton. Sen seinien sisältä oli kuningatar Sammuramatin nimi vierinyt yli maailman, naisen, jonka tekoja miehetkin olivat ylistäneet.

Kahden päivän kuluttua kaikessa kuningattarellisessä ylhäisyydessäni seisoin Adad-Nirarin vieressä Assurin vanhan valtaistuimen edessä ja polvillaan olevalle kansalleni pidin jäähyväispuheeni. Sanoin sille, että nyt oli tullut aika, jolloin säädöksien mukaan Adad-Nirari astuisi hallitsemaan Assuria, sillä hän oli jo osoittanut olevansa kyvykäs mies olemaan kansojen herrana. Minä, heikko nainen, olin tahtonut parhaani tehdä sen jälkeen, kun kuningas Shamsi-Adad oli kuollut, ja jumalat olivat siunanneet töitäni ja kansaa, niin että rauhallisin mielin saatoin jättää valtaistuimen seuraajani istuttavaksi. Hän olkoon kansan hyvä kuningas. Hänen sanojaan assurilaiset kuulkooot, häntä kunnioittakoot ja häntä seuratkooot valtaistuimen kaikissa vaiheissa, niin rauhan kuin sodan päivinä! Bel shar u Assur usur! — Jumala kuningasta ja Assuria siunatkoon!

Kun pidin tätä jäähyväispuhettani, näin, että kansa itki. Ja itkin minäkin, niin että sen vuoksi minun oli pakko lopettaa puheeni aikaisemmin kuin halusinkaan. Kansa oli rakastanut ja rakasti vieläkin minua, kuningatartaan Sammuramatia, jonka nimeä se kuului värisevin huulin kuiskailevan ja anovan sille jumalan siunausta. Ah, assurilaiset — ja painaen hunnun tiiviisti kyyneleisille kasvoilleni lähdin niin nopeasti valtaistuimelta, että varjonkantajani hädintuskin ehtivät seurata. Käytävässä kohtasin nyhkyttävän suurvisiirin Abraman.

— Herratar, annatko minulle anteeksi, etten kyennyt estämään sitä, mitä tapahtui? Pelkäsin verenvuodatusta ja salaisuuden ilmituloa.

Katsoin häntä. Yhdessä me neljä vuotta sitten muuanna tuskaisena ja hirvittävänä yönä, poppelien suhistessa hovin puistossa ja Ninuan nukkuessa sikeää untaan, raskas paino sydämessämme olimme tehneet suunnitelmamme kuninkaan tuhoamiseksi. Henkemme ja kaikkemme me silloin heitimme vaaralliseen vaakaan. Mitään anteeksi annettavaa minulla ei hänelle ollut, vaan minun piti häntä kiittää siitä, että hän oli uskaltanut käydä heikon naisen rinnalle tekemään niitä tekoja, joita yhdessä teimme.

— Jalo Abrama, älä pyydä minulta anteeksi, sillä et ole minulle velkaa mitään! lausuin liikuttunein mielin. — Kiitokseni siitä kaikesta, mitä olet tehnyt puolestani, ja ikuinen muisto hartaasta uskollisuudestasi ei koskaan unohdu kuningattaresi Sammuramatin, Ninigigu babilittaren sydäimestä! Ole myös uskollinen uudelle kuninkaallesi, ja täytä viisaudellasi ne aukot, joita hänen viisaudessaan on. Jumalat sinua aina siunatkoot!

— Olet suuri nainen, minun ainainen kuningattareni! hän vastasi itkien ja tartuttuaan käteeni suuteli kunnioittavasti sitä. Polvilleen jääden hän katseellaan seurasi minua niin kauan, kunnes häivyin hänen näkyvistäään käytävän sokke-loihin.

V

KEN ITSENSÄ LÖYTÄÄ

I.

Amelassur, kömpelö sukulaismieheni, asui isänsä talossa, jonka muut sukulaiseni keskinäisten riitojensa vuoksi olivat jo kauan sitten hyljänneet. Monien vaikeuksien jälkeen hän oli hankkinut itselleen vaimoja, mutta arvelin, ettei hän viettänyt näiden kanssa samassa sängyssä kuin korkeintaan yhden yön, sillä vaimoja hän otti vain työjuhdiin. Hänen ahneutensa oli vuosi vuodelta paisunut niin suunnattomaksi, että orja- ja muutkin kauppiat kauhuissaan huusivat: »Paetkaamme, sillä tuolta tulee saita Amelassur, joka vie meiltä tavaramme alle omien hintojemme!»

Muuanna päivänä tämä sukulaiseni ilmestyi luokseni ylimmäisen juomanlaskijan taloon. Niin paljon minulla oli järjestettävää kuninkaallisessa huoneessa kokoamassani omaisuudessa, etten vielä ollut voinut muuttaa Babiliin, vaikka haluni vetikin koko ajan sinne. Peukaloitaan pyöritellen Amelassur heti tervehdyksensä perään ilmoitti tulleensa palvelemaan minua. Palvelemaan minua, huudahdin ihmeissäni. Mitä oli tapahtunut, kun hän sellaista oli ruvennut ajattelemaan, sillä eikö hänellä ollut Assurin kaupungissa talo, paljon väkeä ja muuta omaisuutta, jota hänen piti vahtia? Ja eikö minulla ollut ennestäänkin palvelijoita niin paljon, että heidän lukunsa kävi aivan kiusakseni?

— Jonkun pitää palvella sinua rehellisesti, sillä tiedän kaikkien palkollisten varastavan, hän väitti. — Tarvitset jonkun pitämään sinusta huolta.

Nauroin hänelle päin kasvoja. Niin kauan kuin muistin,

itse olin itsestäni pitänyt huolta, en ollut tarvinnut siihen ketään toista. Mutta serkkuni käännättäminen hänen teke-mästään päätöksestä oli samaa kuin yrittää vuoren siirtämistä; hän pysyi taipumattomana.

— Miten voit tarjoutua palvelukseeni, sillä sinullahan on Assurissa suuri talo, paljon vaimoja, palkollisia ja orjia, jotka kaikki tarvitsevat isännän valvovaa silmää ja ohjaavaa kättä? hiukan harmistuneena kivahdin. Amelassur liikahti kankeasti ja hämillään pyyhkäisi kämmeniä reisiinsä. Vähän aikaa suu-taan mutristeltuaan hän hitaasti vastasi:

— Lo-lo, sitä minä tarkoitan, etten ole enää rikas mies. Ei minulla ole taloa, vaimoja, palkollisia ja orjia, sillä kaikki on myyty.

— Mitä leikkiä tuo on olevinaan! Myytykö? huudahdin.

— En matkustanut Assurista luoksesi puhumaan jouta-vuuksia, hän virkkoi yrmeästi ja henkäisi raskaasti. — Anna minun ensin kertoa!

Ja minä kuulin opettavan tarinan siitä, kuinka liiallinen ahneus voi viedä miehen perikatoon, jos mies viisautensa unohtaen rupeaa kuuntelemaan sen ääniä:

— Luotettavalta taholta minä sain tietää, että Dimashqia vastaan alkaisi suuri sota. Kun vilja silloin kallistuisi ainakin kymmenkertaisesti, menin ja ostin viljaa niin paljon kuin sain irti, antaen sen hopean pantiksi, mikä minulta puuttui, osan omaisuuttani. Mutta kaikki oli mielestäni liian vähän. Sen tähden menin temppeleihin ja sanoin niissä: »Vuokratkaa minulle kaikki maanne, että kylväisin niihin siementä. Kun sato on kypsynyt, maksan kolmannen osan siitä teille.» Temppeleiden esimiehet kysyivät: »Maksatko silloinkin, vaikka satosi epäonnistuisi? Ellet halua maksaa, emme suostu vuokraamaan maita, vaan annamme ne toisille.» Kun kaikki enteet näyttivät suotuisilta, en uskonut epäonnistuvani, vaan suostuin temppeleiden vaatimuksiin. Sota ei ole alkanut vielä tänäkään päivänä. Se on aivan kirottua! Hyvin minä hoidin suuressa varastossa olevaa viljaa, ja näin, kuinka kauniisti maat kas-

voivat. Olin tulossa hyvin, hyvin rikkaaksi. Mutta eiväthän jumalat tahdo olla ihmisen puolella, kun tämä oikein ahertaa menestyäkseen, vaan alkavat kadehtia häntä. Tähtikäpät alkoivat jo kypsyä, kun hirmumyrsky ryntäsi varastoni kimppuun. Kokonaisen yön ja päivän rankkasade pieksi sen savikattoa, eikä se kestänyt, vaan luhistui — kuka kunnoton senkin lienee rakentanut, mokomankin laitoksen? Vesi pilasi viljani niin pahoin, että härätkin irvistivät sen hajulle, kun yritin syöttää sitä niille. Ja sitten sanotaan, että jumalat ovat ahkeran miehen puolella! Kun hirmumyrsky oli lakannut ja riensin vainioille, näin sen kaiken päätteeksi kuljettaneen erämaasta niin valtavia heinäsirkkalaumoja, että niiden ahmiessa tähkiäni maa näytti lainehtivan mustana, kohisevana merenä. Huusin ja rukoilin, poljin noita kirottuja elukoita anturoillani ja sytytin paljon rovioita niitä polttaakseni, mutta kun toinen päivä koitti, ei maassa ollut korttakaan. Heinäsirkat nousivat siivilleen ja lensivät siristen tiehensä, minun jäädessäni makaamaan ojaan kuin kuolleena. Ahhah, mitähän iloa jumalille tuotti tämän kaltainen työskentely? Viljanmyyjät tulivat luokseni perimään saataviaan ja temppelit vaativat vuokria. Vaikka rukoilin noita kunnottomia armahtamaan minua, he olivat sääli-mättömiä, menivät tuomarin luokse, ja niin tulivat oikeuden-palvelijat ja myivät kaikki, mitä omistin. Hyvä etten itsekin joutunut orjuuteen! Näin siis ovat asiani, ja siksi olen täällä.

Niin olivat siis Amelassurin asiat hänen annettuaan ahneuden pettää hänen viisautensa ja saattaa hänet köyhyyteen. Ymmärsin nyt, miksi hän oli saapunut luokseni. Annoin hänen jäädä talooni ylivoudiksi. Raha-asioissa hän oli taitava ja tarkka, mutta muuten hän kohta osoittautui sellaiseksi, että väkeni alkoi pelätä häntä. Sillä synnynnäisenä saiturina hän ruoka-aikoina vahti palkollisteni syöntiä ja sen jälkeen tarkasteli jäteluita, olivatko ne puhtaiksi kalutut. Jumalat siunatkoot, jos hän huomasi huolimattomuutta! Partaansa ja hiuksiaan repien hän kuljeskeli pitkin käytäviä ja huoneita, voihkien, valittaen ja sättien väkeäni tuhlaamisesta. Köyhäksikö

palkolliset aikoivat syödä ja varastaa hyvän emäntänsä? Ah ja voi, ellei häntä olisi, kohta me jokainen näkisimme nälkää ja saisimme kadulta kerjätä ruokamme! Ruoskaa, ruoskaa — ruoskaa kaikille! Minua sekä huvitti että harmitti hänen esiintymisensä, mutta jos huomautin siitä hänelle, hän peukaloitetaan pyöritellen vastasi jurosti: »Jonkun on pidettävä asioistasi huolta, koska olet nainen.»

Tuolla »olet nainen» hän toisinaan sai minut ärsyttymään ja kivahtamaan, että vaikka olinkin nainen, neljä vuotta olin kyennyt hallitsemaan mahtavaa Assuria ja sen alamaiskansoja yhtä viisaasti ja tarmokkaasti kuin mies. Olisiko hän pystynyt siihen? Puhe naisten pystymättömyydestä ja miesten kyvyistä oli ilkeiden miesten keksintöä, jolla he salakavalasti tahtoivat säilyttää yliotteensa naisiin voidakseen näitä orjuuttaa. He ne olivat keksineet senkin, että jumalat muka olivat miehiä, vaikkei siitä asiasta ollut kenelläkään varmuutta. Ehkä se asia olikin päinvastoin. »Lo-lo, älähän puhu enää!» — ja Amel-assur hiipi kömpelönä tiehensä, ollakseen seuraavana päivänä samaa asiaa ajamassa. Merkillisen itsevaltiaan olinkin talooni saanut!

Poikani menestyi kuninkaana hyvin. Viisaan suurvisiirin ja muiden ylimysten ympäröimänä hän käytti valtaansa tarmokkaasti ja oikein. Kun hän sitten hallituksensa toisena vuotena lähti sotaretkelle Amurruun ja kolmantena vuotena piiritti suuren Dimashqin, en tuntenut huolestumista. Hänen hallitsijanominaisuksiensa puolesta sain siis elää rauhassa, vieläpä kiittää jumalia poikani muuttumisesta noin kyvykkääksi.

Mutta toisin oli oman elämäni ajattelemisen laita. Kunin-gattarena ollessani työtaakkani oli ollut suuri, niin etten ollut paljon ehtinyt ajattelemaan itseäni tai sydäntäni. Mutta nyt, hiljaisessa talossa kuninkaallisen puiston laidassa, menneisyys näki työttömät käteni ja lempeydeittäni tuntein läheni sydäntäni. Mitä enemmän koetin paeta menneisyyden muistoja, sen sitkeämmin ne takertuivat minuun, ja jonakin hetkenä koin sen peloittavan erehdyksen, että luulin ihmeellisellä tavalla

joutuneeni elämään kuluneita vuosia uudestaan. Niin selkeinä ne tulvivat sieluuni. Omituiset harhakuvat olivat ottamaisiltaan vallan mieleni ylitse. Päivisin minulla oli rauha, kun askartelin väkeni joukossa, mutta öitten pimeydessä kaikki vanhat tapahtumat väijyivät minua odottaen soveliaasta hetkeä rynnätäkseen kimppuuni. Ne veivät uneni niin tyystin, että olin aivan uupua. Oudot painajaiset saivat minut valtaansa valveilla olemisestani huolimatta, ja vaikka tiesinkin, etteivät ne olleet todellisia, monta kertaa ohimoitani pidellen puhkesin huutoihin. Ääneni kaikuminen huoneeni kiviseinissä sai minut yhä suurempaan pelkoon. Mitä tämä pelko ja menneisyyden kuvien vaihtuminen raskaiksi kauhunäyiksi oikein oli, sitä en käsittänyt, mutta luulin sen olevan alkua siihen katoon, jota jumalat suunnittelivat minulle.

Näihin aikoihin kaikki asiani Ninuassa olivat kunnossa, ja päätin siis viimeinkin palata isäni taloon Babilin kaupunkiin. Siellä toivoin lapsuudenmuistojen häivyttävän sydämeni pelokkuuden. Poikani oli jo lähtenyt sotaretkelleen. Otin mukaani suuren seurueen ja aloin matkani kohti isieni maita.

Assurin kaupunkiin tultuamme ja minun käydessäni katso-massa vanhoja tuttuja paikkoja huomasin Amelassurin olevan entistä umpimielisempi. Katsellessamme entistä setäni taloa minä serkkuuni katsahtaessani näin kirkkaiden kyynelten vierivän hänen naamallaan. Tiesin hänen surevan köyhtymistään. Hän rakasti suuresti taloa, jossa oli syntynyt ja viettänyt koko tähän astisen elämänsä. Ymmärsin hänen yhä uudestaan ja uudestaan kertaavan mielessään onnettomia liikeyrityksiään ja varmaankin vannovan, että jos hän vielä kerran omistaisi jotakin, hän ei enää antaisi ahneutensa houkutella varomattomuuksiin.

Vielä samana päivänä serkkuni tietämättä menin setäni taloon mukanani kaksi ylhäisintä palvelijaani, joista toinen kantoi käsissään lipasta. Kutsuttuani luokseni talon isännän sanoin hänelle:

— Tiedätkö, kuka olen? Et varmaankaan. Olen Assurin ja Babilin entinen kuningatar Sammuramat.

Langeten kasvoilleen eteeni hän huudahti hämmästyneenä:

— Korkea rouva, mistä johtuu tämä kunnia, että olet poikennut talooni? En ymmärrä, mitä näet halvassa majassani.

— Rakastatko tätä taloa?

— Olen asunut tässä vain vähän aikaa, kuningatar. En rakasta tätä enempää kuin jotakin toista taloa. Asuisin mieluummin keskellä kaupunkia, mutta jouduin ostamaan tämän eräältä velalliseltani, niin että olen tyytynyt tähän. Muuten en olisi saanut mitään.

— Siinä tapauksessa kai suostut myymään tämän minulle?

— Sinulle — oh, ostaisitko tämän halvan talon sinä, joka olet asunut hovin loistossa? Ihmeellistä!

Mutta sain hänet vakuuttuneeksi, ja kohta me istuuduimme hieromaan kauppaa. Hän olisi tahtonut näyttää minulle taloa, eikä hänen ihmetyksellään ollut rajoja hänen saatuaan tietää, että tunsin sen yhtä hyvin kuin hänkin. Hinnasta sovittuamme kutsutimme tuomarin laatimaan kauppatauluja, ja niin oli talo minun. Sen entinen omistaja lupasi muuttaa pois seuraavana päivänä.

Aamulla sanoin Amelassurille:

— Luopuisitko kaikista hölmöistä liikeyrityksistäsi, jos saisit isäsi talon takaisin? Sinähän rakastat sitä kuin itseäsi ja varmaankin suret sen menettämistä. Ehkä hyvät jumalat ovat huolissaan murehtimisestasi.

— Olkoot he niin tai näin. Rakastan synnyinkotiani ja olisin valmis luopumaan kaikista liikeyrityksistä.

— Silloin mene ja ota talo haltuusi, sillä lahjoitan sen sinulle.

Hän katsoi minua hölmönä eikä ollut uskoa. Kerroin hänelle, mitä olin tehnyt. Kun lisäksi olin näyttänyt taulun, johon kauppasopimus oli merkitty ja jossa oli tuomarin vahvistus, hän silmät pullistuen peitti kasvonsa kämmenillä ja puhkesi itkuun. Vähän aikaa näin itkettyään hän huulillaan kasteli käteni ja laukkasi sitten tiehensä niin notkeasti, etten olisi hänestä voinut sellaista uskoakaan. Hänen mentyään hymyilin. Milloinkaan ennen en ollut tuntenut tällaista harrasta

iloa kuin nyt, kun tunsin antamisen iloa. Se ikäänkuin kirvoitti mielestäni kaikki ne taakat, joita menneisyyteni minulle tyrkytti, ja sydämeni aivankuin parani kaikista vaivoista. Menen palvelijoitteni luokse annoin käskyn matkalle valmistautumisesta. Olin jo kaupungin porttien ulkopuolella, kun Amel-assur ratsasti luokseni ja vielä kerran kiitti minua siitä lahjasta, jonka oli saanut. Toivottaen minulle hyvää matkaa hän lupasi joskus tulla luokseni Babiliin, ja tämän sanottuaan naama loistaen ratsasti pois.

Muuanna aurinkoisena päivänä minä sitten näin kedon toiselta puolelta isieni kaupungin loistavien muurien ja Etemenankin, Taivaan ja maan perustuksen talon, huipun nousevan näkyviin. Olin puhjeta itkuun. Sydämeistäni pääsi huoahdus: Tässä tulee Ninigigu-Kirkassilmä, joka viattomana tyttösenä matkusti porteista isoon maailmaan kokemaan kaikkea sitä hyvää ja pahaa, mitä elämä tarjosi. Voi, Babili, Jumalan portti, mikseivät sen muurit pidättäneet tyttöstä lähtemästä?

Ja kamelin anturat kopisivat sillalla ja komean Ishtar-portin holvissa. Edessäni oli nyt loistava Juhlakulkuekatu, suunnatoman leveä, korkeiden, kalleilla kuvilla koristettujen seinien reunustama. Tuolla oikealla puolellani, Purattu-virrasta kohoavalla terassimaisella kukkulalla, nousi seitsenkerroksinen Etemenanki, ja sen edessä temppelkentän toisella puolella oli isieni jumalan Mardukin temppeli Esangila, Pystyjen päiden talo. Virta välkkyi talojen takana, ja Siltaportti kumisi edestakaisin kuhisevasta liikenteestä. Oli villannyhtämisen ja viikunankorjuun aika. Siksi suuret tavaramatkueet saapuivat loppumattomina jonoina Babiliin, maailmankaupan sydämeen. Isieni rakas kieli sorisi ja surisi ympärilläni — kaikki oli kuin silloin, kun nuorena tyttönä jätin kaupungin.

Mutta hiljaiselta ja synkältä näytti isäni talo, jonka oven olin sulkenut — milloin se olikaan — yli kaksikymmentä vuotta sitten. Ah, niin kauan oli Kirkassilmä ollut poissa! Nyt hän palasi, ei nauravana tyttönä, vaan kokeneena, kärsineenä naisena, maailman kansojen entisenä kuningattarena, paljojen

ihmisten herrattarena. Kaksikymmentä vuotta olin viipynyt etsimässä loistoa ja valtaa, jotka sitten, kun olin ne löytänyt, olivat osoittautuneet tomuksi ja murheeksi. Tunsin huulieni vapisevan laskeutuessani polvilleen vaipuneen kamelin satulasta. Pitikö minun riisua sannikkaat jaloistani, sillä tuntui, kuin olisin astunut sukuni ja heimoni pyhälle mullalle? Kyynelet virtasivat poskillani enkä pyyhkinyt niitä pois. Tuin itseäni seinään, ennen kuin astuin portaalle ja siitä ovelle. Vasemmalla oli myymälämme, jonka ikkuna oli tukittu. Se oli autio, koska näytti tuollaiselta. Porraskivi oli kulunut. Mutta olin näkevinäni siinä kolmen jalan painannat: isäni, äitini ja pienen Ninigigun. Isäni lepäsi talon holvissa, äitini nukkui Assurin kaupungissa, mutta kolmas, Kirkassilmä, seisoi paadella kyyneleisin kasvoin ja elämän järkyttämin mielin ihmetteli, mitä asiaa veren tahrिमalla naisella mahtoi olla tähän hiljaisuuksien taloon.

Sillä jo kauan sitten oli se mies, joka oli talomme vuokranut, ollut levossa isiensä luona, ja hänen jälkeensä oli talo ollut autiona. Astuin sisään sen kuolleeseen ilmaan. Hämähäkit ja tomu olivat tehneet pesiään kaikkialle: unohtumisen sinetit. Kaikki tuoksui vanhalle ja pölylle. Hiljaisin askelin laskeuduin kellariin ja molemmin käsin rintaani painaen kumaruin rukoilemaan isäni haudalle ilmoittaen, että tytär, Kirkassilmä, oli vihdoin palannut hänen luokseen. Oi, isä! Eipä hän tietänyt, mitä hänen vallaton tyttärensä oli kokenut maailmassa, josta tämä haki onneaan. Löysikö hän sen? Tomua hän tapasi ja hankki veritaakan kannettavakseen.

Palvelijani saivat, kun ahkerasti työskentelivät, talon nopeasti asuttavaan kuntoon. Ja niin minä jäin siihen, joskus turhin luuloin yrittäen yhäkin olla nuori Kirkassilmä, jonka sydämessä ei ollut mitään pahaa, vaan joka viatonna katseli ympärilleen maailmaan, ihmetellen, mitä merkisyyksiä siinä mahtoikaan olla, kun ihmiset kertoivat värikkäin sanoin sen upeudesta. Mutta minä tiesin, mikä se oli.

Auringon vaunut matkasivat joka päivä taivaan tietä pit-

kin ja laskeutuivat lännen vuorten yöhuoneeseen. Mutta kuluiko aika siitä huolimatta, sitä en huomannut, sillä olin kuin hukkunut siihen hiljaisuuteen, jonka alakuloisuuteni aikoina työkeällä sanattomuudellani olin saattanut talooni. Elin kuin suuren veden sisässä, jonka syvyyteen tulvi kaukaista valoa minun haluamattakaan käsittää, mistä se tuli ja mikä se oli. Sinisten öitten kuutamon alla mennyt aika rupeoi tuijotamaan minua, kunnes samanlaiset painajaiset kuin Ninuassa ollessani saivat minut jälleen pelkäämään. Outo kipu syntyi päähäni, toisinaan yltyen ärsyttäväksi tuskaksi, niin että voihkin.

Mutta miksi ajattelin menneitä aikoja, harmittelin itselleni. Sillä siitä kaikki johtui. Vaikka olisin kieltänytkin sen, itse minä pengoin vanhoja aikoja ja kaivelin kuninkaan surmanyön tapahtumia. Jollakin lailla kuvittelin siten löytäväni ratkaisun siihen, miksi kohtaloni oli ollut sellainen kuin oli. Sen tietäminen ei auttanut minua mitenkään, mutta tuntui, kuin minun sittenkin pitäisi miettiä asioita, vaikkakin aiheutin itselleni uusia kärsimyksiä. Tuntui, kuin minun olisi pitänyt kiduttaa itseäni — mitä varten, sitä en suinkaan tietänyt.

Kaikki mitä minä tuollaisella voitin, oli se, että viiden kuukauden kuluttua isäni taloon saapumisestani sairastuin niin ankarasti, etten kahdeksaan kuukauteen hievahtanut vuoteeltani. Sen mitä en ollut miettimisellä löytänyt, saavutin sairaudellani. Selkäni mentyä nahattomaksi minä näet unohdin sydämeni tuskat, ulvoessani raivotaudin saaneen shakaalin kaltaisena ruumiillisten tuskieni koettelemuksissa. Siinä jotenkuten opin sen, että vaikka ajattelisin itseni kuoliaaksi, kohtaloni salaisuutta en sittenkään ratkaisisi. Kun märkivien selkähaavojeni kipu vaihtui piinaavaksi kutiamiseksi, minä huusin jälleen. Luulen, että huutamisella minä paransin sydäntäni niin paljon, että viimein vuoteesta päästyäni saatoin hymyillä, mitä en ollut tehnyt kertaakaan kotiinpaluuni jälkeen.

Samalla huomasin, että maailmassa oli muutakin kuin minä. Tämän huomion olin kadottanut silloin, kun olin menettänyt

valtaistuimen. Minun ulkopuolellani oli lukematon joukko ihmisiä, joiden vilinässä saattoi liikkua murheitani suurempia murheita, vaikka itsekkäästi olin kuvitellut kohtaloni olevan kaikkia muita kohtaloita järkyttävämpi, erikoislaatusempi. Se kuka tiesi ei ollut mikään kummallinen, vaan aivan jokapäiväinen. Minä en ollut piitannut toisten ihmisten suruista. Taivaan kiitävät pilvet ja paistava aurinko, yön kuu ja vuoden-aikojen vaihtelu eivät puolestaan piitanneet minusta. Siitä huolimatta ne olivat olemassa. Niin muidenkin ihmisten kärsimykset ja kohtalot olivat olemassa. Kun katsoin Babilin kaduille ja muurin takana oleville pienille majoille, kuka tiesi tuijotin sellaisiin vaiheisiin, että kaikki se, mitä minä pidin kohtalonani ja murheenani, oli niiden rinnalla kuin korvapuusti poskellani. Mitä siellä oikein olikaan?

Kokonaan toivuttuani sairaudestani tahdoin nähdä, mitä oli taloni ulkopuolella. Ellen kyennyt itse lohduttamaan itseäni, kenties toisten lohduttamisesta löytäisin itseni ja kokisin niin suuren siunauksen, että sydämeni harhailevat ja menneisyydessä pälyilevät tuskat lievittyisivät ja minä löytäisin tien armon rauhaan. Siksi astuin ulos talostani ja kuljin kurjien majoille auttaakseni ihmisiä sydämeni rauhan tähden.

2.

Pahasti minä kuitenkin petyin. Huomasin kaksi asiaa, ensiksi sen, etten tuntenut lainkaan ihmisiä, toiseksi, ettei hyödyttänyt tunkeutua heitä auttamaan.

Sillä ihmisten kunnottomuus oli suuri. Kun halusin auttaa köyhiä ja kärsiviä, sain kaiken hylkyjoukon niskaani. Käsissäni olisi pitänyt olla maailman kaikki aarteet sille jakaakseni, eivätkä ne sittenkään olisi riittäneet. Almuja jakaessani kerkijäläislauma kuhisi kintereilläni. Minun täytyi pyytää kaupunginpäälliköltä satureita avukseni, etten olisi survoutunut kuoliaaksi. Minut nähdessään hylkiöt jo kaukana huutelivat toisilleen: »Kas, tuolla on tuo hullu nainen, joka tahtoo auttaa kaikkia. Menkäämme hänen luokseen valittamaan pahoja vaikeuksiamme saadaksemme ostaa viiniä ja huoria!»

Vaikka olin ennenkin elänyt ihmisten joukossa, vasta nyt näin todellisuudessa, mitä he loppujen lopuksi olivat. Ne, jotka saivat minulta apua, tulivat luokseni uudestaan, kun olivat ehtineet hiukan parsia ja muunnella ulkomuotoaan. He ontuivat, vaikka olivat tervejäsenisiä, olivat sokeita ja kuuroja, vaikka näkivät ja kuulivat yhtä hyvin kuin minäkin. He panivat lapsensa taluttamaan heitä ja opettivat näille kaameita valheita. Jos siis olisin uskonut kaikki tarinat kohtalon väärästä kovuudesta, ihmisten sydämen vilpittömyydestä, heidän ahkeruudestaan ja paljosta muusta, kohta olisin menettänyt järkeni maailman epäonnistumisen ajattelemisesta. Onnekseni opin tuntemaan nämä mankujat tarpeeksi ajoissa. Kar-

vain mielin totesin, että aika sadunkertojia ihmiset tuntuivat olevan, olivatpa he sitten assurilaisia tai babililaisia.

Tuollainen menestys katkaisi hyvän aikeeni jo alkuunsa. Mitä hyödytti tehdä kenellekään hyvää, ajattelin masentuneena, kun siitä tuli ihmisille kiusaus lakata työnteosta ja ruveta vetelehtimään. Lopetin puuhani nopeasti — en siksi, etten säälinyt ihmisiä, vaan sen vuoksi, että väärät etuiliijat häikäilemättä estivät kunnon ihmisiä saamasta minulta mitään.

Suruissani muistin ne monet kukka- ja puutarhat, joita Ninuan ympäristössä olin perustanut. Kukat olivat vilpittömiä ystäviäni, joissa ei ollut valhetta. Palasin niiden pariin. Jälleen aukaisin maata, johdatin vettä kanavista ja kasvatin kaikenlaisia puita ihmisten iloksi, tuottamalla niitä ulkomailtakin. Siellä missä erämaan hiekka tuulen tuomana syöksyi talonpoikien vainioille, nousi kohta nuoria metsiä. Talonpoika siunasi nimeäni.

Kun siis tällaista olin ruvennut tekemään, en oleskellut vakinaisesti talossani, vaan orjineni ja palvelijoineni kuljeskelin monella taholla. Siten kerran aivan sattumalta jouduin tuhottuun Babagrun seuduille. Saavuttuani pystyttämäni zikkurratun luokse minä maahan heittäytyttyäni kauan aikaa itkin ja valitin mieheni haudalla. Hänen kanssaan viettämäni ajat vierivät virtana sydämeni ohitse, ja minun oli sangen surkea olo. Miksi — miksi, miksi oli meidän elämänosamme sellainen, minä kuiskailin värisevin huulin. Hänellä oli jo rauha, mutta minä poloinen harhailin vielä levottomana pahan maailman raskaita teitä.

Rukoiltuani jumalia minä vitkalleen käännyin menemään kohti tuhottua Babagrua. Tuossa oli kätteni työ: kaupunki, jonka minä olin valloittanut, oli muuttunut valtavaksi raunioksi. Assurilaisten lapiot, hakut ja kuokat olivat tehneet suurta työtä. Ruoho, köynnökset ja pensaat peittivät muinoin kauniin Talonpojanportin murskatut asumukset. Haukka kirjui sortuneen temppelin harjalla, skorpioni tirkisteli talon peruskiven kupeelta päivänpaisteeseen, ja vanhan kuninkaanpalatsin maahan luhistuneen portin pylväiden luona ulahteli

shakaali. Mykistyneenä seisoin paikallani ja katsoin eteeni. Ah, ihminen rakensi kaupunkinsa, ja ihminen ne murskasi! Sitten sanottiin, että se oli jumalien tahto. Tahtoivatko jumalat näin? Jos he tahtoivat, miksi he loivat ihmisen? Miksi he antoivat hänelle elämän, kun he toiselta puolelta käskivät häntä: »Mene ja tapa veljesi, ryöstä hänen vaimonsa vaimoksesi, hänen talonsa tuhoa ja lapsensa myy orjuuteen!»

Voi, kaikki mitä oli maailmassa, oli suurta ja järkyttävää, sellaista, etten kyennyt sitä ymmärtämään!

Mutta ennen kuin poistuin Babagrun luota, minä pystytin mahtavan muistomerkin sen urhoollisten ihmisten jättiläismäiselle haudalle. Kun talonpojat rakensivat sitä, minä katkerasti itkin babagrulaisten ja itseni tähden. Kyyneleeni kuivattuani ja paluumatkalle lähdettyäni sydämeeni nousi omituisena tunto, ettei tuota valtavaa hautapaikkaa ollut saanut aikaan yksi ihminen — minä —, vaan se syntyi kaikkien ihmisten pahuudesta ja jumalien oikusta. Hautoja tekemään ihminen oli maailmaan tullut.

Jatkoin puutarhojen tekoa. Serkkuni Amelassur saapui Assurista luokseni ja jäi seurakseni kauaksi aikaa. Hän ei ymmärtänyt puuhiani, vaan yrmeästi irvisteli niille. Mitä typerät ihmiset tekivät puutarhoilla, hän sanoi, sillä he menisivät ja kaataisivat ne nurin. Hullua tehdä tällaista!

— Sydämessäni on surua, vastasin. Hän kaapi partaansa ja nyrpeänä pudisti päätään.

Lo-lo. Surra voi ilmaiseksikin, ei sitä varten tarvitse tuhлата hopeaa maahan! Kasvatat puutarhoja vain sitä varten, että portot ja heidän halaajansa pääsevät kätevästi piiloon. Köyhät taas odottavat kärsimättömin mielin, milloin puusi ovat tarpeeksi suuria heidän mennäkseen hakkaamaan ne maahan ja käyttääkseen polttopuiksi. Kyllä minä ihmisten toiveet tiedän.

— Niin kauan kuin elän, sellaista ei tapahdu, virkoin.

Koko ajan tiesin, ettei tämän toimeliaisuuteni syvimpänä syynä ollut pelkästään rakkauteni kasveihin, vaan ainaisesti

sydämessäni piileskelevä pelko, että jollakin lailla vanhat tekoni tulisivat eteeni suurin kauhuin. Epäilin jumalien tuudittavan minut huolettomuuden helmaan, jotta he sitten äkkiä voisivat iskeä minua jollakin erikoisella tavalla, jonka he tarkasti suunnittelisivat. Niin oli aikoinaan käynyt Babagrun luona.

Mutta näinä aikoina Sammuramat-Kukkienrakastajan nimi levisi myöskin Babilin jokaiseen soppeen, ja vaikka ihmiset kenties pitivät minua omituisena, he ylistivät tekojani suuresti.

Muuan orjani kertoi kerran, että kaukaisessa Saban kaupungissa asui viisas mies, joka osasi selittää ihmisten kohtaloita ja kykeni lohduttamaan murheellisimmankin sydämen. Saba oli eteläisessä Makanissa, ylellisesti rakennettu ja hyvin sivistynyt kaupunki. Sieltä meille tuli kultaa, jalokiviä, balsamia, mausteita ja suitsutusta. Kun siis kuulin Saban viisaasta, päätin lähteä hänen luokseen, vaikka matka olikin hirtittävän pitkä ja vaikea. Kenties, ajattelin, tuo viisas mies voisi auttaa minua, niin että pääsisin kalvavasta pelostani. Vaikka minun olikin kuljettava halki lohduttoman erämaan, en sitä pelännyt, sillä enemmän pelkäsin jumalien kostonhalua, jonka epäilin minua väijyvän. Kirjoitin pojalleni Ninuaan ja pyysin häneltä turvasaattuetta. Hänen käskystään Babilin kaupunginpäällikkö luovutti seitsemänkymmentä soturia varuskunnastaan mukaani, ja kaikki asiani kuntoon saatuani lähdin matkalle. Aikeestani kuultuaan serkkuni yritti saada minut luopumaan siitä, mutta kun hän näki päätökseni horjumattomaksi, hän ihmeekseni sanoi seuraavansa minua. »Tarvitset jonkun huolehtimaan sinusta tuntemattomissa paikoissa, sillä olethan nainen. Lo-lo, minä seuraan sinua.»

Ja niin hän lähti mukaani. Paitsi häntä ja satureita, väkeeni kuului kolmekymmentä palvelijaa. Näin ollen satakaksi henkeä meitä lähti pitkälle taipaleelle kohti kaukaista Sabaa. Juhtinamme oli hevosia, muuleja ja kameleita. Babilista menimme Borsippaan, josta suuntasimme kulkumme erämaahan käyt-

täen niitä teitä, joita pitkin kauppamatkueet kulkivat ja joiden varsilla oli kosteikkoja vedensaantia turvaamassa.

Kuinka ihmeellinen olikaan rannaton, aaltoileva erämaa, joka avartui katseeni edessä joka puolella! Sateet olivat juuri menneet ohitse, ja niin pitkälle kuin näin, aroliljat ja muut kukat olivat aukaisseet kukintonsa loiston. Niiden yläpuolella visertelivät leivoset. Jokin kotka leijaili hiekkamaan yllä saalista väijymässä. Maasta kohoavilla isoilla kivenlohkareilla seisoi liikkumattomia nelijalkaisia petoja, jotka kuitenkin matkueemme suuruuden tähden eivät uskaltaneet hyökätä kimppuumme.

Päivästä päivään me polttavan auringon alla vaelsimme eteenpäin oppainamme tien sivuun uupuneiden juhtien valkoiset luurangot, joiden joukossa saattoi olla ihmisenkin viimeinen lepopaikka. Suu kuivana ja kieli paisuneena odotimme vesianoksen jakamisen hetkeä. Olimme säännöstelleet kaiken juotavan siltä varalta, että edessä oleva kosteikko olisikin kuivunut. Tosin sellaisesta ei ollut sadeajan jälkeen kovin suurta pelkoa, mutta varovaisuus oli varmintä, kun ihminen kulki väljän autiomaan kuolemanvaarojen keskellä. Milloinkaan tämä suuri maa ei ollut samanlainen, vaan muutti muotoaan lakkaamatta, eivätkä vuosituhansien kuluessa sen yllä sähköneet värit olleet jättäneet varjoakaan puhumaan menneisyydestä. Aamulla se oli toinen, puolipäivän aikana toinen — ja illalla, auringonlaskun aikaan, se jälleen oli uusi, levoton, ikuisesti vaihtuva hiljainen maa.

Sataseitsemänkymmentä päivää meiltä meni erämaan yli kulkemiseen. Hengissä emme olisi selvinneet tuosta mielettömyyteni alkuun panemasta matkasta, elleimme silloin tällöin olisi kulkeneet teitä, jotka johtivat meidät erämaan asukkaiden kyliin tai kaupunkeihin. Nämä eivät olleet sen kummempia kuin kamelinkarvoista puserretuista kankaista tai nahoista tehtyjen telttojen ryhmiä. Niistä ostimme ruokaa ja muita tarvikkeita. Minkäänlaista vihamielisyyttä emme kohdanneet, vaan kaikessa rauhassa vaihdoimme tavaroitamme

näiden makanilaisten ja meluhhalaisten kanssa. Neljäkymmentä kuormakamelia olin matkaohjeita antaneiden kauppiaiden neuvosta ottanut mukaani, ja ne olivat suureksi hyödyksi erämaan eri heimojen alueilla kulkiessamme.

Mitä minä oikeastaan olin lähtenyt etsimään tältä matkalta, jolta seuralaiseni eivät uskoneet meidän hengissä palaavan? Uskoinko todella olevan niin viisasta miestä, joka kykenisi minun sydäntäni auttamaan ja kirvoittamaan sen syyttävän taakan? Ehkä uskoin, vaikken sitä kenellekään tunnustanut. Niinkuin se, joka ruumiinsa taudin tähden kääntyy kaikkien niiden puoleen, joilta toivoo vähänkin apua saavansa, niin minäkin tahdoin etsiä valoa siihen kysymykseen, miksi minun kohtaloni oli ollut sellainen kuin oli. Mitä sen tietämisestä hyötyisin, sitä en oikeastaan käsittänyt, mutta tuntui, että minun täytyi ponnistella siinä asiassa niin pitkälle kuin saattoi, että saavuttaisin rauhan itsesyytösteni vihalta. Tuntui kuin vaellukseni olisi ollut samanlaista kuin sankari Gilgashinin. Vaikka hän ei ollutkaan löytänyt ikuisen elämän salaisuutta, jota oli etsimässä, oli hän kuitenkin suorittanut etsintänsä ja kokenut sen tarkoituksen: varmuuden. Tätä samaa, joko varmaa tietoa tai varmaa pettymistä, minäkin kuljin hakemaan, sillä siitä tuntui riippuvan jäljellä olevien elinpäivieni onni ja rauha.

Tuskin kukaan nainen oli suorittanut minun tekemäni matkan kaltaista vaellusta yli lakean, vaarallisen erämaan. Soturini ja palvelijani osoittivat monta kertaa epäilyksiään ja pelkoa, ettemme ikinä selviäisi ihmisten ilmoille, ja Amelassur mutisi itsekseen: lo-lo, hullua, hullua oli lähteä tänne etsimään kuolemaansa. Mutta omituinen sitkeyteni esti minut kuuntelemasta heidän järkevää pelkoa. Välinpitämättömänä kaikelle hoputin heitä eteenpäin. Vaikka en kenellekään sitä paljastanut, minä olin oudon kiihkon valtaamana pannut koko elämäni tähän peliin, niin että näkisin, mikä olisi viimeinen kohtaloni, kuolemako erämaassa vai paluu ihmisten luokse. Tämä kokeilu viehätti ja ärsytti minua suuresti. Kuolisinko —

jäisinkö elämään? Tämä oli minusta kuin jännittävää nopanheittoa, jonka tuloksen tahdoin nähdä. Minä ikäänkuin kiusasin jumalia paljastamaan todellisen luonteensa minun suhteeni, heidän aikeensa tuleviin päiviini nähden. Kuolisinko, vai jäisinkö elämään? Minusta oli samantekevää, kumpainen tapahtuisi, sillä olin jo mielestäni elämästä tarpeekseni saanut. Iloni olivat takanani, ja sydämeni taakat olivat liian raskaat. Kuolla tai elää, sen jätin erämaan ratkaistavaksi. Kenties väkeni piti minua hulluna, mutta siitä en välittänyt.

Ja niin tapahtui tällä matkalla, että sydämeni rupesi rauhoittumaan. Johtuiko se välinpitämättömäksi muuttumisestani vai mistä, sitä en tietänyt. En enää, niinkuin vielä Babilissa, katsellut tämän tästä käsiäni ajatellen, miksi Ninigigu oli tahrannut ne vereen. En alinomaa syytellyt itseäni siitä, että olin hoputellut mieheni hankkimaan siirron vuoristosta ja siten olin aiheuttanut hänen kuolemansa. Vaan erämaa elvytti minut iloitsemaan runsaista väreistään, kukistaan ja eläimistään. Siitäkin huolimatta, että tiesin tämän matkani — pako-matka tämä oli — olevan yritys itseni pettämiseen, koin armollisia unohtamisen hetkiä.

Jostakin syystä aloin ymmärtää, että sydämen yksinäisyys loppujen lopuksi oli ainoa ratkaisujen synnyinpaikka; ei sel-laista kenenkään tarvinnut etsiä avarasta maailmasta ja toisten ihmisten luota. Vielä en ymmärtänyt, miten käyttäisin yksinäisyyttä hyväkseni unohtaakseni menneisyyteni kokonaisuudessaan, mutta toivoin joskus tietäväni senkin. Nyt kuitenkin havaitsin, että yksinäisyys, eikä suurten kaupunkien vilinä, oli sieluni pelastaja. Ihmettelin, miksi ihmiset pelkäsivät sitä, sillä minussahan se kasvatti uuden kunnioituksen jumalien luomaa luontoa ja rauhaa kohtaan. Minkä tähden ihmiset vaivasivat itseään kaupunkien kohinassa, joka turmeli heidän sydämensä ja toi heille ikuisen levottomuuden, niin että he muuttuivat sielussaan köyhiksi?

Näin minä kummastelin levätessäni öitäni erämaan helmassa. En ollut itsekään aikaisemmin täydellisesti tietänyt, mitä luon-

nossa kaiken kaikkiaan saattoi olla. En ollut tuntenut ihmisiäkään hyvin, ennen kuin vasta sitten, kun olin kokeillut heidän auttamistaan. Myös luonnosta kukaan ei tietänyt mitään, ennen kuin oppi äänettömänä ja hartaana katsomaan ja kuuntelemaan sitä. Minulle se puhui, että tärkeydestään huolimatta ihminen oli pieni avaran taivaan alla, hänen vaivansa vieläkin pienemmät. Sen vuoksi oli turha tehdä tuskasta järkyttävä asia, sillä siitä ei muuttunut maa eikä taivas, ei edes pienikään asia niiden välillä. Miksi — ajattelin — minäkin tuijotin menneisyyteen itseäni sekä syyttäen että puolustaen, sillä järkkymättöminä yön tähdet katselivat minua; minusta huolimatta tuuli syntyi erämaahan, kukat nousivat ja lakastuivat, kuolema kulki pitkää tietään ja päivien mukana kaikki tapahtumat menivät menojaan.

Tästä minä rupesin huomaamaan olevani itse syyllinen siihen, että olin onneton. Kun kotka iski kedon jänikseen, tämä pyristeli minkä pyristeli, mutta alistui. Näin oli säädetty, sen oli kuoltava. Niin kauan kuin se eli, se täytti tehtävänsä, hankki ruokaansa, teki pesänsä, siitti ja synnytti lapsensa.

Enkö minäkin siis voinut alistua ja nähdä kaikessa jumalien voimaan saattaman lain, jota minun oli ollut pakko noudattaa tehdessäni kaiken sen, minkä olin tehnyt? Olin liian paljon rakastanut itseäni. Ajatukseni ja itseni korostaminen oli tehnyt kaiken minulle vaikeaksi. Vain nöyryys ja tieto, että elämäni osan oli täytynyt olla sellainen kuin se oli, saattoi häivyttää mieleni raskauden ja vapauttaa minut muistojeni pahuudesta.

Tuntui, kuin kaikkeus olisi puhunut läheisyydessäni: »Mene ja löydä itsesi! Silloin löydät rauhasikin. Riisu sannikkaasi ja kävele paljain jaloin erämaan terävillä kivillä ja pistävillä piikeillä, silloin tiedät, mitä on tuska ja mitä on paranemisen ilo! Et sinä terveitä jalkojasi parantele, vaan kipeitä. Sillä tiedä, että ihminen on pantu kivillä kulkemaan ja että hänen päivänsä ovat ikuista paranemista, että hän oppisi tietämään, kuinka hän parantaa naapurinsakin haavat!»

Yö, tähdet, erämaan hiljaisuus ja kuun valkoinen valo kävivät yhteen. Minusta tuntui, että niistä syntyi taivaaseen ulottuva palatsi, loistava zikkurratu. Keskellä sen laajaa lattiaa, kuunsäteen valkaisemin kasvoin, makasin minä, Ninigigu, mieltävä ja unohdusta etsivä nainen. Vieläkö kapinoisin, vieläkö itseäni rakastavana tahtoisin väittää, etten ollut ansainnut sitä kohtaloa, jonka olin kokenut? Enkö ollut saanut haavoja? Minkä tähden kieltäydyin paranemasta kaivelemalla lakkaamatta haavojani auki? Yö sanoi: »Nuku, Ninigigu, nuku! Rauhoita sydämesi! Sinä et ole pahempi etkä parempi kuin muutkaan ihmiset, sillä ei ole hyviä eikä pahoja ihmisiä, vaan ihmisiä.»

Erämaan aamu tuli idästä leimuavana ja loistavana, keltaisena, punaisena ja valkoisensinisenä. Sen edellä juoksi leivosten laulu. Aro täyttyi väreistä ja tuoksuista. Katkeropen-saatkin saivat makean mehun. Taivaan rajalla joikui erämaalaismies lemmenlaulua, mutta kohta kamelin kyttyrä ja sen laella keinahteleva mies vaipuivat etäisyyteen.

Mutta sydämeni lauloi tänä aamuna. Nuori Ninigigu oli herännyt hymyilevin silmin. Tuntui kuin maa olisi liukunut allani ja vienyt menneisyyden hämärään kuningatar Saminuramatin, paljojen ihmisten herrattaren. Jälleen syntynyt nainen astui teltasta ja sydäntään painaen näki päivän tulon. Yö oli mennyt. Tuskani oli lievittynyt. Kaikki pahuus oli menettänyt merkityksensä.

Mutta vielä en täysin tosin uskonut olevani valmis alistumaan ja unohtamaan menneisyyteni kauhuja. Käveltyäni kauas leiristäni minä hiekkaharjulle istuutuen katsoin kaukaisuuteen. Mitä sieltä etsin, sillä tieni oli muuttumaton? En etsinyt taivaan rajalta mitään, vaan sydämessäni ihmettelin, olinko saavuttanut rauhan ja voinko vielä olla onnellinen ihmisen ihmisten joukossa. En kuningatar, vaan kansan ihmisen kaltainen, verotaakan alla huokailevan talonpojan ja hänen vaimonsa kaltainen, jotka olivat nöyrytyneet kantamaan taakkaansa, toivoen pääsevänsä livahtamaan sitä karkuun kuole-

man luokse. Sellainen, tavallinen ihminen tahdoin olla, ja hänen kaltaisenaan tahdoin toivoa voivani minäkin livistää pakoon kuolemaan.

Amelassur oli tullut jäljestäni ja seisoi nyt harjun laidalla kankeana kuin siipisonni. Hiekalla lepäävän käteni viereen oli kiivennyt vihreä, peukaloni paksuinen käärme. En sanonut serkulleni mitään. Tiesin tuon noin puolen kyynärän pituisen matelijan olevan nopea ja rauhaton. Tiesin, että jos liikutin kättäni, se iskisi siihen ja kohta olisin kuollut.

Mutta miksi en liikuttaisi? Miksi en liikuttaisi, jotta näkisin, millainen on ratkaisu. Jos kuolisin, niin oli säädetty, jos jäisin elämään, niin myös oli säädetty.

Kuin lasta minua himotti nähdä ihmeen tapahtuminen. Kuolisinko vai en. Vain käteni liikahtus, niin Ninigigu olisi löytänyt kaikki ratkaisut. Ratkaisu! Sitä vaille oli elämäni, sitä etsi sieluni. Liikutan kättäni, niin saan tietää. En liikuta, sillä se on kuolemani. Mutta en myöskään saa tietää mitään, ellen tee mitään.

Ja minä tein. Suljin silmäni ja liikahtutin kättäni.

Mutta mitään ei tapahtunutkaan. Hämmästyin. Aukaisin silmäni ja näin käärmeen raukkamaisesti luikertelevan tiehensä. Oliko se hölmö? Pelkuri — pelkuri se oli! Lähti pakoon — hoh! Minä olin rohkeampi.

Sydämessäni syntyi suuri ilo, ja äkkiä minä aloin nauraa kovasti. Amelassur katsahti jurosti minuun ja nytkähdytti olkapäitään. Lo-lo, tätä hän oli aavistanut kauan aikaa. Hän tuijotti minun nauraessani jälleen eteensä. Mitä hän mahtoi-kaan tuijottaa? Laskeskellako, kuinka paljon erämaassa olisi omaisuutta, jos kaikki hiekka olisi kultaa? Miljoonia aasin kuormallisia kultaa!

Muutaman päivän kuluttua me saavuimme Sabaan. Mutta vaikka täällä sainkin heti tietää sen viisaan miehen, jota etsimään olin tullut, jo ehtineen kuolla, se ei merkinnyt mitään, sillä olinhan jo löytänyt sen, jota olin hakenut: itseni.

Kuukauden viivyin Sabassa, katsellen sen kauneutta ja leväten. Sitten lähdin palaamaan Babiliin, ja matkani sujui jälleen niin hyvin, että vahingoitta saavuimme Jumalan porttiin, oltuamme poissa liki puolitoista vuotta.

Isäni talossa Kauppiaidenkadun varrella Babilissa minä otin märkää savea ja muokkasin sen tauluiksi, piirtääkseni niille nuolenpäämerkkejä. Monta kuukautta on kulunut tuosta päivästä, ja monta pilveä on kulkenut maan ylitse. Sukulaismieheni Amelassurkin on sen jälkeen mennyt isiensä luokse. Mutta minä elän. Olen taitavin käsin piirtänyt monta nuolenpäämerkkiä saveen, kuivattanut taulut, mutta en ole viitsinyt polttaa niitä. Muistojeni kaivosta ammennan tapahtumien vettä ja vuodatan tauluille, joita kertyy kymmenittäin. Mitä varten näitä kokoa ja miksi piirustan merkkejä kertomaan elämäni tapahtumista, sitä en tiedä. Teenkö tätä siksi, että maailman kaikki naiset lukisivat teoistani ja surisivat päivieni kovuutta sekä ylistäisivät itseni voittamistani? Jumalat tietävät, miksi tätä teen. He myös tietävät, miksi ihmiset kirjoittavat tauluihin sanoja, joita toiset ihmiset lukevat. Kuninkaitten arkistoissa on tauluja loppumattomasti, mutta ne eivät riitä, vaan uusia tehdään. Etsiikö ihminen niistä jotakin, hankkiiko hän niistä viisautta, jota hänellä ei ole, mutta jota hän luulee olevan toisilla? Yksin jumalat tietävät, miksi ihmiset tekevät niin, sillä ihmiset itse eivät sitä tiedä. En minäkään tiedä, minkä tähden otin savitauluja ja aloin piirtää niille nuolenpäämerkkejä.

Yhden asian kuitenkin tiedän. Se on tämä:

Minä, Ninigigu, jota sanotaan myöskin Sammuramatiksi, olen kohta käynyt elämäni kuvatalon päästä päähän. Olen astunut sen synkkiin tai armaisiin huoneisiin. Käteni on vapis-

sut avatessani muistojeni ovia, joiden takana olen tietänyt olevan varjojen elämää. Biniliä rakastan vieläkin, vaikka hän onkin ollut jo kauan aikaa haudassaan. Kuninkaalle olen antanut anteeksi toivoen, etten olisi joutunut surmauttamaan häntä. Mutta sen olen tehnyt, koska kohtaloni määräsi niin.

Kun istun auringonpaisteessa viikunapuun varjossa ja nau-tin olemisestani sekä annan ajan merkitä tauluihinsa elämäni nykyisiä kuvia, en käsitä, olisiko mikään pitänyt olla toisin kuin oli. Sillä jos olisi ollut toisin, kenties en olisi elänyt omaa elämääni, vaan vierasta. Vain surra saatan, että elämäni todella oli sellainen kuin oli, en muuta. Ja minä surenkin. Tuntuu, kuin elämämme maailman alhoissa olisi pitkän maton kaltainen, monista värillisistä langoista kudottu. Monta jalkaa siihen jälkensä painaa. Viimeksi astuu sille Manalan herra ja tarttuu kävelijän käteen. Matto kääritään silloin kokoon. Mutta ennen kuin niin käy, minä luulen, että Binili istuu minun mattoni päässä minua odottamassa. Hän odottaa minun astu-mistani mattoa pitkin ahtaasta asuinsijastani ikuisen maan muuttumattomuuteen. Rauhattomia me ihmiset olemme matol-lamme, marisemme sen olevan liian kapea, liian karkea, liian väritön, mutta perille me tulemme, sen päähän käymme. Olkootpa jalkojemme pohjat haavoittuneet tai eivät, perille me tulemme. Paljon kuluu sannikkaita, paljon vuotaa kyyne-leitä, paljon luo ilo kukkia, kaiken päähän me käymme.

Niin on tapahtunut aina. Niin tapahtuu minullekin. Juma-lat soivat minulle lohdutuksen syntieni vaivoista, antoivat sielulleni rauhan. Rauha olkoon myös sen naisen sydämessä, joka kenties lukee näitä sanojani! Minä, Ninigigu, en toivo sisarelleni kärsimyksiä, mutta jos niin jumalien säätämästä kohtalosta tapahtuu, toivon hänelle rohkeutta ja vahvaa sy-däntä ottamaan kaikki pahatkin asiat opiksi, kunnes hänen ymmärryksensä herää näkemään, että niin pitikin olla, että ihmisessä syntyisi ihminen, kärsivä, iloitseva, rakastava ja elämästään riemuitseva kuolevainen.

Minä, Kirkassilmä, tämän kaiken olen kokenut. Olen jo

nähty yhdeksänkahdeksatta vuotta. Poikanikin, kuningas Adad-Nirari, on jo kauan sitten väistynyt luotani ikuiseen maahan, hallittuaan lähes kolme vuosikymmentä sillä valtaistuimella, jolle minä hänet elämäni kohtalokkaina päivinä korotin, ja hänen poikansa on maan kuningas. Ja minä, vanha kuninkaanäiti, toivon kohta seuraavani poikaani. Vaikea ja monimutkainen on elämän tie. Vaikea ja monimutkainen on ollut minunkin tieni. Siksi kuolema on tullut minulle rakkaaksi, ja siksi minä sitä kaikesta kyllikseni saaneena odotan. Minä, entinen Assurin kuningatar Sammuramat, näin huokaan, sillä valmis olen lähtemään Binilin luokse.

Jumalat ihmisiä siunatkoot!

S I S Ä L L Y S

	I	
Nuori Ninigigu-Kirkassilmä		5
	II	
Soturin vaimo		75
	III	
Babagrun valloittajatar		131
	IV	
Assurin kuningatar		193
	V	
Ken itsensä löytää .		259

